

AGATA KRISTI

POSLE SAHRANE

Agata Kristi

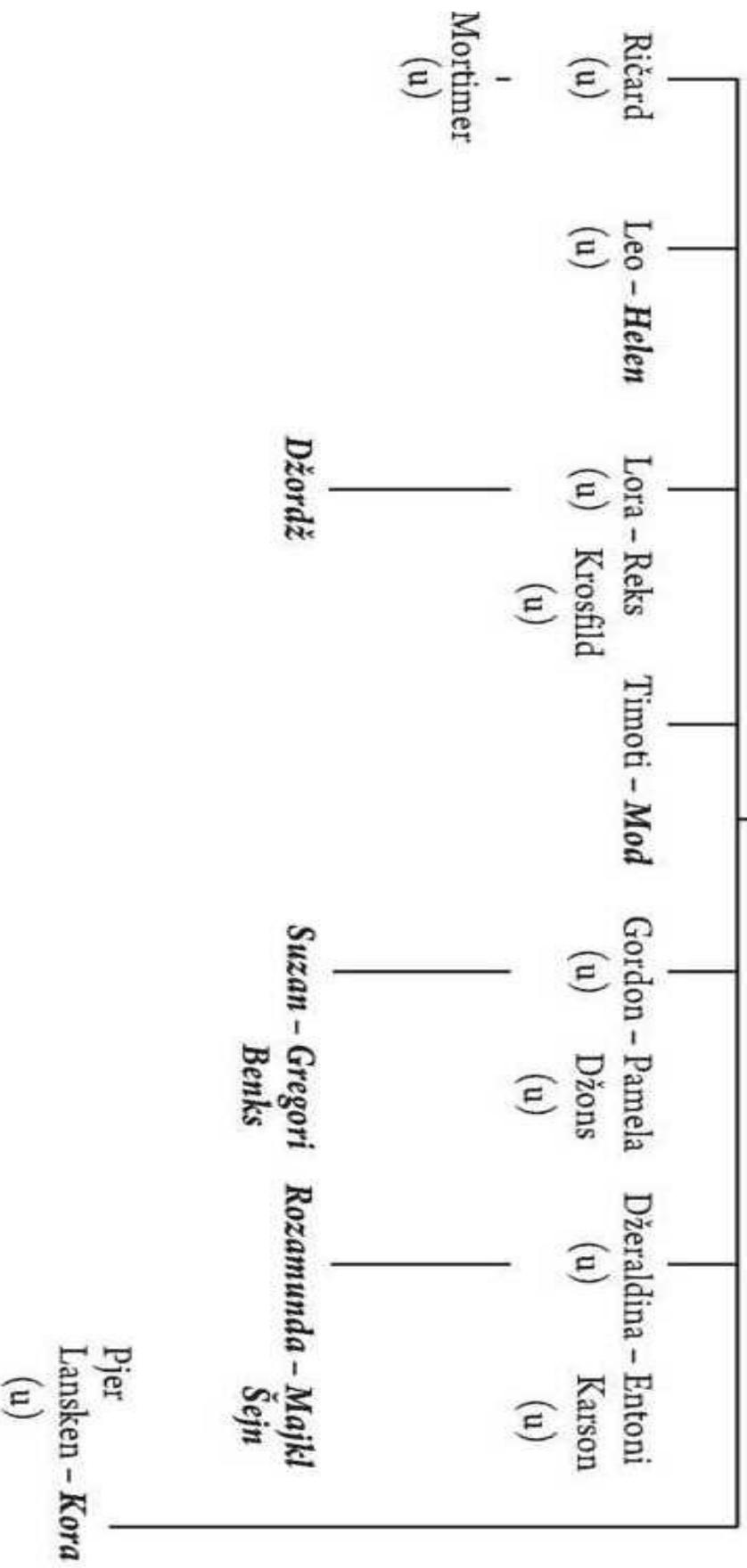
Posle sahrane

Sa engleskog preveo
Predrag Urošević

Naslov originala
Agatha Christie
After the Funeral

Za Džejmsa, u spomen na srećne dane u Ebniju

Kornelije Aberneti - Koraliija Besington

1.

Stari Lenskomb gegao se iz sobe u sobu i dizao roletne. Tu i tamo svojim bolešljivim očima virnuo bi kroz prozore.

Uskoro će se vratiti sa sahrane. Malo je ubrzao svoje kretanje. Bilo je mnogo prozora.

Enderbi Hol bio je prostrano zdanje iz viktorijanskog doba izgrađeno u gotskom stilu. U svim sobama bile su zastrte zavese od raskošnog izbledelog brokata ili baršuna. Neki od zidova još su bili pokriveni izbledelom svilom. U zelenoj dnevnoj sobi stari sobar diže pogled na portret starog Kornelija Abernetija što je visio iznad kamina. Enderbi Hol beše sagrađen za njega. Na portretu je smeđa brada Kornelija Abernetija bila izazivački isturena napred, dok mu je ruka počivala oslonjena na zemaljsku kuglu, da li po želji modela, ili po simboličnoj zamisli slikara, niko nije umeo da kaže.

Džentlmen veoma prgavog izgleda, bar tako je oduvek mislio stari Lenskomb, kome beše drago što ga lično nikada nije upoznao. Gospodin Ričard bio je njegov džentlmen. Dobar gospodar, gospodin Ričard. A preminuo je sasvim naprasno, kako se ispostavilo, iako je, razume se, izvesno vreme imao brižnu lekarsku negu. Eh, ali gospodar se nikada čestito nije oporavio od šoka zbog smrti mladog gospodina Mortimera. Starac zavrte glavom dok je žurio prema vratima koja su vodila u beli budoar. Bilo je strašno, prava nesreća. Tako stasao mladi gospodin, snažan i zdrav. Čovek nikada ne bi pomislio da bi tako nešto njemu moglo da se dogodi. Žalosno to beše, prosto žalosno. A i gospodin Gordon je poginuo u ratu. Tuga za tugom. Stvari su tako tekle tih dana. Breme beše preteško za gospodara. A ipak je samo nedelju dana pre toga bio skoro sasvim kako treba.

Treća roletna u belom budoaru odbi poslušnost. Diže se samo malo uvis i zaglavi. Opruge su popustile — to je posredi — jer

veoma stare behu ove roletne, baš kao i sve drugo po kući. A ove stare stvari danas ne mogu da se poprave. Previše su zastarele, tako su govorili i vrteli glavama na onaj njihov budalast, nadmen način — kao da stare stvari, kao što se zna, nisu bile daleko bolje od novih! On je to lako mogao da im kaže! Trice, polovina tih novotarija — na komade ti se raspadaju u rukama. Materijal im beše slab, baš kao i izrada. O, da, on je to lepo mogao da im kaže.

Za ovu roletnu ništa nije mogao da uradi bez merdevina. Tih dana nije mnogo voleo da se pentra po merdevinama, hvatala bi ga vrtoglavica. U svakom slučaju, nek roletna za sada ostane ovako kako jeste. A i nije bilo mnogo važno jer prozori belog budoara nisu bili na pročelju kuće te tako neće moći da se vide iz automobila koji budu pristizali posle sahrane — a i sama odaja nije mnogo korišćena u poslednje vreme. Bila je to soba za dame, a dama u Enderbiju odavno nije bilo. Šteta što se gospodin Mortimer nije ženio. Stalno je išao na pecanje u Norvešku, u lov u Škotsku ili u Švajcarsku na one zimske sportove umesto da se oženio nekom finom mladom damom i skrasio se ovde s decom koja trčkaraju oko kuće. Odavno i dece nije bilo u kući.

I Lenskombova svest odluta do vremena kojeg se jasno i određeno sećao — daleko određenije no poslednjih dvadesetak godina, koje su mu sve bile maglovite i zbrkane tako da doista nije mogao da se seti ko je sve dolazio i odlazio ili uistinu kako su ti ljudi izgledali. Ali starih dana mogao je da se seti sasvim dobro.

Gospodin Ričard svojoj mlađoj braći i sestrama beše više kao otac. Imao je dvadeset i četiri godine kad mu je otac umro i smesta se predao poslu, vredan i tačan kao sat u svemu, a i kuću je vodio kako treba, tako da ni u čemu nisu oskudevali. Bilo je to veoma srećno domaćinstvo sa svim onim mladim damama i gospodom koji su tu odrastali. Bilo je i koškanja i kavge tu i tamo, razume se, što je veoma jedilo guvernante! Malodušna stvorenja, te guvernante, i Lenskomb ih je oduvek prezirao. Za razliku od mladih dama koje su bile živa vatra. Gospođica Džeraldina posebno. Gospođica Kora,

takođe, mada je ona bila mnogo, mnogo mlađa. A sada je gospodin Leo mrtav, a i gospođica Lora takođe je otišla. Gospodin Timoti je jadni invalid. Gospođica Džeraldina umrla je negde u inostranstvu. Gospodin Gordon je poginuo u ratu. Iako je bio najstariji, gospodin Ričard se pokazao kao najjači među njima. Nadživeo ih je sve, još kako — doduše, ne baš sve jer je gospodin Timoti još živ, kao i mala gospođica Kora, koja se udala za onog bezveznog momka, umetnika. Dvadeset pet godina nije je video, a bila je prilično zgodna mlada devojka kad je otišla s tim momkom. No sad ju je jedva poznao, ugojila se — i u toj svojoj haljini izgledala je kao beskrajno loša kopija umetnika! Muž joj je bio Francuz, ili skoro kao Francuz... a ništa dobro nikad nije ispalo od braka s nekim od njih! Ali gospođica Kora oduvek je bila pomalo — pa prostodušna bi to zvali da je ostala u selu. U porodici je uvek bio neko takav.

A ona se njega još kako sećala.

— Gle, pa to je Lenskomb! — rekla je, i izgleda da se mnogo obradovala što ga vidi.

Eh, svi su ga oni voleli u stara dobra vremena i kad bi bila neka zabava, dolazili su dole u ostavu, gde im je on davao džem i šarlot rus — kolač s voćem — kad bi pretekao gore sa trpeze. Svi su oni poznavali starog Lenskomb, a sad jedva da je bilo nekoga ko ga se sećao. Ostala je samo mlađarija koje on nije mogao sasvim jasno da se seti i koja je o njemu mislila samo kao o starom sobaru koji je tu oduvek. Mnogo stranaca, mislio je, kad su svi stigli za sahranu — i olinjala grupa stranaca pri tome.

Ali ne i gospođa Leo — ona beše drugačija. Ona i gospodin Leo dolazili su ovamo od kada se gospodin Leo oženio. Ona je bila fina dama, ta gospođa Leo — prava dama. Odevala se kako i pristaje, kosu doterivala kako i doliči i izgledala u skladu sa onim što jeste. A i gospodar joj je bio veoma naklonjen. Šteta što ona i gospodin Leo nisu imali dece...

Lenskomb se malo pribra; šta radi on ovde i sanjari o starim danima kad toliko posla ima da se obavi? Sada su bile podignute

sve roletne u prizemlju pa je rekao Dženet da ode gore i dovede u red one u spavaćim sobama. On, Dženet i kuvarica prisustvovali su opelu u crkvi, ali nisu išli do krematorijuma, već su se vratili do kuće da podignu roletne i spreme obed. Hladno posluženje, podrazumeva se. Šunka i piletina, jezici i salate. Posle toga slede sufle od limuna i pita s jabukama. A pre svega toga ide vruća supa — i biće bolje da ode i vidi da li je Mardžori sve pripremila da odmah može da bude posluženo jer nema sumnje da će se za koji minut svi vratiti.

Lenskomb se dade u teturavi kas preko odaje. Njegov pogled, odsutan i nezainteresovan, samo pređe preko portreta koji je visio iznad kamina — portreta koji beše parnjak onome koji je stajao u zelenoj dnevnoj sobi. Bila je to fina slika belog satena i bisera. Ljudsko biće koje je sve to imalo na sebi nije bilo tako zadivljujuće. Neugledne crte lica, usta u obliku ružinog pupoljka, kosa začesljana s razdeljkom po sredini. Žena istovremeno i skromna i neupadljiva. Jedina stvar vredna pažnje kod supruge Kornelija Abernetija bilo je njeno ime — Koralija.

Preko šezdeset godina, sve od vremena njihove pojave, Koral kornplasteri i pridruženi im Koralovi preparati za noge i dalje nisu gubili svoje mesto na tržištu. Da li je ikad bilo ma šta izuzetno u Koral kornplasterima niko ne bi umeo da kaže... ali svet je voleo njihove proizvode. Blagodareći Koral kornplasterima nastali su ova neogotska palata, čitava jutra vrtova oko nje, ali i novac od kojeg je živelo sedam sinova i kćeri. Taj novac omogućio je Ričardu Abernetiju da pre tri dana umre kao veoma bogat čovek.

II

Zavirivanjem i upozorenjima koja je izdavao po kuhinji Lenskomb je postizao jedino to da se Mardžori, kuvarica, obrecne na njega. Mardžori beše mlada, imala je samo dvadeset i sedam

godina, i neprestano je izazivala jed kod Lenskomba budući da se nikako nije uklapala u njegovu predstavu o tome kako prava kuvarica treba da izgleda. Dostojanstvena nije bila, a nije na pravi način ni poštovala njegov, Lenskombov, položaj. Kuću je počesto nazivala „pravim starim mauzolejom“ i žalila se na ogroman prostor kuhinje i količinu sudova i pribora za jelo govoreći da joj je potreban „čitav dan“ samo za njihov obilazak. U Enderbiju je bila dve godine i zadržala se tu pre svega zato što je zarada bila dobra, a tek posle zato što se gospodinu Abernetiju sviđalo njeno kvanje. A kuvala jeste veoma dobro. Dženet, koja je stajala pored kuhinjskog stola i krepila se šoljom čaja, beše starija kućna pomoćnica i, mada se i sama često rado upuštala u žučne prepirke s Lenskombom, obično je bila njegov saveznik protiv mlađih naraštaja koje je predstavljala Mardžori. Četvrta osoba u kuhinji bila je gospođa Džeks, koja je „navratila“ da pruži pomoć ako bude trebalo i koja je mnogo uživala u sahrani.

— Prelepa je bila — govorila je dok je sebi opet punila šolju čajem i mirisala ga kao poznavalac koji ume da ga ceni. — Devetnaest automobila bilo je parkirano, a crkva beše dupke puna i prečasniji je, rekla bih, divno održao službu. Eh, jadni mili gospodin Aberneti, nema na svetu više mnogo takvih kao što je bio on. Poštovali su ga svi, rekla bih.

Spolja dopreše zvuci jedne automobilske sirene i motora vozila koja su nailazila prilaznim putem do kuće pa gospođa Džeks spusti šolju na sto i uzviknu: — Evo ih!

Mardžori upali gas pod velikim loncem u kome je bila pileća krem-supa. Prostranstvo kuhinje iz doba viktorijanske velelepnosti, hladno i neiskorišćeno, delovalo je kao oltar prošlosti.

Automobili pristigoše jedan za drugim i svet koji iz njih izađe u crnim odelima prilično nesigurno prođe kroz predvorje do velike zelene dnevne sobe. Vatra je tu gorela u srcu kamina u znak poštovanja prema prvoj hladnoći jesenjih dana, ali i da suzbije dalje cvokotanje posle stajanja na sahrani.

Lenskomb uđe u prostoriju i prisutnima stade da nudi čaše sa šerijem sa srebrnog poslužavnika.

Gospodin Entvisl, stariji partner firme Bolard, Entvisl, Entvisl i Bolard, beše stao leđima okrenut kaminu i grejao se. Uzeo je čašu šerija i pronicljivim, ispitivačkim pogledom odmeravao okupljeno društvo. Kako mu svi prisutni nisu bili lično poznati, imao je potrebu da ih, kako se to kaže, sortira. Upoznavanja pred odlazak na sahranu bila su tiha i površna.

Ocenjujući prvo Lenskomba, gospodin Entvisl pomisli u sebi: — Trese se od starosti, siromah stari momak — a i nije čudo kad ulazi u devedesetu. Slede mu zgodni mali godišnji prihodi. On nema više šta da brine. Verna duša. Danas više nema posluge tog starog kova. Samo pomoć u kući i bebisiterke, bog nek nam je svima u pomoći! Tužan svet. I stoga je, možda, baš dobro što je Ričard ranije otišao. Malo mu je stvari ostalo zbog kojih bi trebalo da živi.

Za gospodina Entvisla, kome je bilo sedamdeset dve godine, smrt Ričarda Abernetija u šezdeset osmoj sasvim izvesno beše odlazak pre vremena. Iz aktivnog posla gospodin Entvisl povukao se pre dve godine, ali kao izvršilac testamenta Ričarda Abernetija, ali i u znak poštovanja prema jednom od najstarijih klijenata koji mu je bio i lični prijatelj, odlučio se da doputuje na sever.

Premetao je u svesti odredbe testamenta i usput procenjivao pripadnike porodice.

Gospođu Leo, Helen, poznavao je, razume se, veoma dobro. Veoma ljupka žena koja mu se sviđala i koju je poštovao. Njegove oči posmatrale su je sad sa odobravanjem dok je stajala kraj jednog od prozora. Crnina joj je dobro pristajala. Očuvala je vitak stas. Sviđale su mu se njene fino srezane crte lica, izvijena linija sede kose začesljane natrag od slepoočnica i oči koje su nekad bile boje različka, ali su još bile živo plave.

Koliko godina Helen sada ima? Oko pedeset jednu, ili dve, pretpostavljao je. Čudno je što se više nije udavala posle Leove smrti. Veoma privlačna žena. Eh, ali bili su veoma privrženi jedno

drugom to dvoje.

Pogled mu prelete na Timotijevu suprugu. Nikad je dobro nije upoznao. Njoj crnina nije pristajala — pre bi joj odgovarao seljački tvid. Krupna, razumna i očito sposobna žena. Timotiju je uvek bila odana. Starala se o njegovom zdravlju, ugađala mu u svemu... ugađala mu, verovatno, malo previše. Da li je Timoti zaista bio toliko bolestan? Gospodin Entvisl sumnjao je da je čovek samo hipohondar. Ričard Aberneti takođe je sumnjao da je to u pitanju. „Bio je slab s plućima, razume se, kad je bio dečak“, govorio je. „Ali proklet bio ako mislim da s njim sad nešto nije u redu.“ Eh sad, pa svako mora da ima neku pasiju. Timotijeva pasija beše sveobuhvatna briga o sopstvenom zdravlju. Da li je i gospođu Timoti zavarao? Verovatno ne — ali žene nikad ne priznaju takve stvari. Mora biti da je Timoti ugodno obezbeđen. Rasipnik nikad i nije bio. I pored toga, ovo što će sad dobiti neće biti na odmet — nikako u ovo doba svekolike besparice. Verovatno je, kao i svi, morao znatno da uprosti svoj način života u vremenu posle rata.

Gospodin Entvisl prenese svoju pažnju na Džordža Krosfilda, Lorinog sina. Lora se udala za momka čudnog držanja. O njemu se nije mnogo znalo. Sebe je nazivao berzanskim posrednikom. Mladi Džordž radio je u advokatskoj kancelariji — firmi koja nije uživala naročit ugled. Momak beše zgodan — ali nije ostavljao utisak da je mnogo pouzdan. Ne bi baš mogao da se pohvali da ima dovoljno za život. Lora je bila prava budala kad su ulaganja bila u pitanju. Za sobom nije ostavila praktično ništa kad je umrla pre pet godina. Bila je zgodna romantična devojka, ali bez smisla za novac.

Oči gospodina Entvisla odlutaše dalje od Džordža Krosfilda. Čije li su one dve mlade žene? Eh da, Rozamunda je Džeraldinina kćerka, ona što gleda voštano cveće na stolu od malahita. Zgodna devojka, lepa u stvari — prilično budalasto lice. Glumi u pozorištu. Dela po repertoaru kuće ili tako neka glupost. Udala se za momka koji je takođe glumac. Zgodan momak. „I zna da jeste zgodan“, pomisli gospodin Entvisl, koji je prema pozorištu kao profesiji gajio

pregršt predrasuda. „Pitam se kakvog li je on porekla i otkud je stigao.“

Posmatrao je s neodobravanjem Majkla Šejna, momka svetle kose i neobuzdanog šarma.

Suzan, međutim, Gordonova kćerka, daleko bi bila bolja na pozornici od Rozamunde. Bila je jaka ličnost. Možda previše jaka za svakodnevn život. Stajala je u njegovoj blizini i gospodin Entvisl ju je krišom proučavao. Tamna kosa, bademaste — gotovo zlaćane — oči, prkosna privlačna usta. Pored nje je stajao njen muž za koga tek što se udala — apotekarski pomoćnik, koliko je shvatio. Apotekarski pomoćnik, pobogu! Po merilima gospodina Entvisla, mlade devojke se ne udaju za momke koji stoje iza teze. Ali danas se, razume se, one udaju za svakoga! Mladom čoveku, koji je imao bledo neupadljivo lice i prosedu kosu, ovde izgleda nije bilo prijatno. Gospodin Entvisl se upita zašto, ali velikodušno zaključi da je to verovatno stoga što se najednom sreo s toliko pripadnika ženine porodice.

U svom proučavanju prisutnih gospodin Entvisl na kraju stiže do Kore Lansken. U tome beše izvesne pravde jer Kora ubedljivo beše neka vrsta porodičnog prirepka. Ričardova najmlađa sestra rođena je kad joj je majka imala pedeset godina i taj, svoj deseti porođaj, ta krotka žena nije preživela (dotle joj je troje dece pomrlo kao bebe). Sirota Kora! Celog života Kora je bila nešto kao neprijatnost, rastom visoka i krakata, sklona da izbrblja stvari za koje bi uvek bilo bolje da su ostale neizgovorene. Sva starija braća i sestre bili su veoma ljubazni prema Kori, ublažavali joj nedostatke i prikrivali njene omaške u društvu. Baš nikom uistinu nije padalo na pamet da bi Kora mogla da se uda. Nije bila naročito privlačna devojka i njeno prilično neuvijeno nabacivanje mladićima koji su im dolazili u posetu primoravalo je ove momke da se pomalo prestravljeno povuku. I onda je, razmišljao je gospodin Entvisl, došlo do te veze s Lanskenom — Pjerom Lanskenom, polu-Francuzom, s kojim se upoznala u školi slikanja gde je učila da

korektno slika cveće vodenim bojama. Nekim slučajem, međutim, dospela je na časove slikanja aktova, gde je sreća Pjera Lanskena i onda se vratila kući i obznanila svoju nameru da se uda za njega. Ričard Aberneti je spustio rampu — njemu se nije svidelo ono što je video kod Pjera Lanskena i sumnjao je da mladić u stvari traga za bogatom ženom. Ali dok je on proveravao Lanskenovo poreklo, Kora je odmaglila s momkom i smesta se udala za njega. Sve vreme bračnog života provodili su u Bretanji i Kornvolu ili u tako nekom sličnom slikarskom pribežištu. Lansken beše veoma loš slikar i, po svim navodima, još slabiji čovek, ali mu je Kora ostajala odana i porodici nikad nije oprostila njeno držanje prema njemu. Ričard je mlađoj sestri velikodušno odobrio mesečno izdržavanje i od toga su, tako je bar gospodin Entvisl verovao, živeli. Sumnjao je da je Lansken ikada zaradio neki novac. Sad već ima više od dvanaest godina od kako je mrtav, pomisli gospodin Entvisl. I evo sada njegove udovice, prilično jastučastog izgleda i odevene u nagoveštaj umetničke pripadnosti ukrašen crnim perlama, gde opet u domu svog devojaštva ide od jednog do drugog predmeta u odaji, dodiruje ga i radosno uzvikuje kad se seti neke uspomene iz detinjstva. Veoma se malo trudila da pokaže da je ožalošćena zbog bratovljeve smrti. Ali Kora, pomisli gospodin Entvisl, nikad nije bila pritivorna.

Lenskomb ponovo uđe u sobu i promrmlja prigušenim glasom sasvim u skladu sa okolnostima.

— Obed je spreman.

2.

Posle divne pileće supe i hladnog posluženja praćenog izvrsnim šableom, pogrebna atmosfera malo se razvedrila. Niko od prisutnih odista nije osećao posebno duboku žalost zbog smrti Ričarda Abernetija s obzirom na to što niko i nije imao bilo kakve bliske veze s njim. Ponašanje im je dotle bilo primereno okolnosti i uzdržano (sa izuzetkom neobuzdane Kore, koja je očevidno veoma uživala u svemu), ali sada je zavladao utisak da je pristojnost zadovoljena te da mogu da nastave uobičajen razgovor.

Kad je obed okončan, Lenskomb ih je uputio u biblioteku, gde će im biti poslužena kafa. Bio je to njegov osećaj za ono što je prikladno. Došlo je vreme da se o poslu — drugim rečima, testamentu — razgovara. Biblioteka je sa svojim teškim baršunastim zavesama imala pravu atmosferu za to. Tu im je poslužio kafu i povukao se.

Posle nekoliko neobaveznih primedbi svi su počeli da upućuju ispitivačke poglede prema gospodinu Entvislu. On je na to spremno odgovorio pogledavši na sat.

— Moram da uhvatim voz u tri sata i trideset minuta — počeo je. I drugi su izgleda takođe želeli da ne propuste taj voz.

— Kao što znate — rekao je gospodin Entvisl — ja sam izvršilac testamenta Ričarda Abernetija...

I bio je prekinut.

— Ja nisam znala — vedrim glasom reče Kora Lansken. — Zar ste to vi? Da li mi je ostavio nešto?

I ne po prvi put gospodin Entvisl u sebi primeti kako Kora ne zna za red.

Pogledavši je prekorno, nastavi: — Do pre godinu dana testament Ričarda Abernetija bio je veoma jednostavan. U skladu sa određenim zakonskim odredbama, testamentom je sve što ima

ostavio sinu Mortimeru.

— Siroti Mortimer — reče Kora. — Stvarno mislim da je ta dečja paraliza užasna stvar.

— Mortimerova smrt do koje je došlo tako naglo i tragično bila je veliki udarac za Ričarda. Trebalo mu je nekoliko meseci da se pribere. Ukazao sam mu onda na to da bi možda bilo uputno da izvrši određene promene u testamentu.

Mod Aberneti upita svojim dubokim glasom:

— Šta bi se desilo u slučaju da nije načinio novi testament? Da li bi — da li bi sve onda pripalo Timotiju — kao najbližem srodniku?

Gospodin Aberneti otvori usta da obrazloži pitanje najbližeg srodnika, predomisli se i samo odsečno reče:

— Po mom savetu Ričard Aberneti je rešio da napravi novi testament. Pre toga je, međutim, odlučio da se bolje upozna s mlađim generacijama.

— Proveravao nas je — reče Suzan i iznenada se nasmeja. — Prvo Džordža, onda Grega i mene, pa na kraju Rozamundu i Majkla.

Gregori Benks, kome se ispijeno lice naglo zacrvene, oštro reče:

— Mislim da to ne bi trebalo tako da opisuješ, Suzan. Na proveri, pazi molim te!

— Ali to je tačno to, zar ne, gospodine Entvisle?

— Da li je meni ostavio nešto? — ponovi svoje pitanje Kora.

Gospodin Entvisl kašljucnu i reče prilično hladno:

— Predlažem da vam svima pošaljem kopiju testamenta. Mogu da vam ga u potpunosti pročitam i sada ako vam odgovara, ali bi njegova pravna frazeologija mogla da vam se učini prilično nejasnom. On se ukratko svodi na ovo: posle nekih sitnih zaveštanja i znatne svote ostavljene Lenskombu kojom se stari momak obezbeđuje do kraja života, glavnina imovine — veoma znatne, podsećam vas — podeljena je na šest jednakih delova. Po jedna šestina, pošto budu plaćeni svi porezi, pripašće Ričardovom bratu Timotiju, sestriću Džordžu Krosfildu, bratanići Suzan Benks i sestričini Rozamundi Šejn. Preostala dva dela biće držana kao fond

iz kojeg će prihodi biti isplaćivani gospođi Helen Aberneti, udovici njegovog brata Lea; i njegovoj sestri, gospođi Kori Lansken, dok god budu žive.

— E, to je stvarno lepo! — reče Kora Lansken iskreno. — Prihod! Koliki je to iznos?

— Ja... ovaj... ne mogu sad to tačno da kažem. Porez će, razume se, biti veliki...

— Možete li da mi date neku približnu ideju?

Gospodin Entvisl shvati da mora da umiri Koru.

— Verovatno negde blizu tri do četiri hiljade godišnje.

— Blago meni! — reče Kora. — Otići ću na Kapri.

Helen Aberneti tiho reče:

— Veoma je to ljubazno i velikodušno od Ričarda. Zaista cenim tu njegovu pažnju prema meni.

— Bili ste mu veoma dragi — reče gospodin Entvisl. — Leo mu je bio najdraži brat, a vaše posete posle Leove smrti veoma su ga radovale.

Helen neveselo reče:

— Volela bih da sam znala koliko je ozbiljno bio bolestan — bila sam mu u poseti nešto pre no što je umro, i mada sam znala da boluje, mislila sam da je to nešto prolazno.

— Od početka je bilo ozbiljno — reče gospodin Entvisl. — Ali on nije želeo da se o tome priča, a ja ne verujem da je bilo ko očekivao da će kraj doći tako brzo kao što jeste. Znam da je doktor bio veoma iznenađen.

— 'Iznenada, u svom domu', tako je pisalo u novinama — reče Kora i zaklima glavom. — Pitala sam se šta se stvarno desilo.

— Bio je to šok za sve nas — reče Mod Aberneti. — Siroti Timoti bio je strašno potresen. Tako naglo, nije prestajao da ponavlja. Tako naprasno.

— Ipak je sve veoma fino zataškano, zar ne? — reče Kora.

Sve oči se okrenuše prema njoj i ona se malo smete.

— Mislim, svi ste vi sasvim u pravu — požuri ona da doda. —

Sasvim u pravu. Mislim... ne bi mnogo pomoglo... da je to objavljeno. Svima bi bilo mnogo neprijatno. I zato je i trebalo da ostane strogo u porodičnom krugu.

Lica okrenuta u njenom pravcu postaje još začuđenija.

Gospodin Entvisl se malo naže prema njoj.

— Uistinu, Kora, veoma mi je nejasno šta si time mislila da kažeš.

Kora Lansken, očiju razrogačenih od iznenađenja, pogledom obuhvati sve članove porodice. Onda sitnim, ptičjim pokretom, glavu povi na jednu stranu.

— Ali on jeste ubijen, zar ne? — reče.

3.

Na putu za London u vagonu prve klase gospodin Entvisl beše se predao pomalo nelagodnom razmišljanju o toj nečuvenoj primedbi koju je izrekla Kora Lansken. Razume se da je Kora bila prilično neuravnotežena i preterano glupa žena i još dok je bila devojka, bila je poznata kao osoba koja je u stanju da izbrblja istine kojih su se svi stideli. Istine su, bar je on bio tog mišljenja, mnogo jak izraz — sasvim pogrešna reč. Trapave izjave zvuči već mnogo bolje.

U mislima se vrati na trenutak neposredno posle te Korine nespretne primedbe. Preneraženi pogledi i prekorno sevanje očima pomogli su Kori da shvati značenje onoga što je rekla.

Mod je uzviknula: — Ma hajde, Kora!

Džordž je rekao: — Moja draga tetka Kora.

Još neko od prisutnih je upitao: — Kako to misliš?

I najednom je Kora Lansken, zbunjena i uverena da je načinila preveliku grešku, stala da se kaje.

— O, žao mi je... nisam mislila... o, razume se, baš glupo od mene, ali mislila sam iz onoga što je on rekao... O, znam ja da je to sasvim u redu, ali njegova smrt bila je tako naprasna... Molim vas zaboravite da sam bilo šta rekla... nisam htela da to ispadne tako glupo... znam da uvek govorim ono što ne treba.

I onda se prešlo preko toga pa je krenuo praktičan razgovor o raspodeli ličnih stvari pokojnog Ričarda Abernetija. Kuća i sve iz nje, obavestio ih je gospodin Entvisl, biće izloženi na prodaju.

Korin trapavi ispad beše zaboravljen. Kora je, na kraju, uvek bila ako ne sasvim nenormalna, a ono neprijatno budalasta. Nikad nije znala šta treba, a šta ne da se kaže. Do devetnaeste godine to i nije bilo tako strašno. Ponašanje nesnosnog derišta dotle je moglo da se trpi, ali enfant terrible od pedeset godina bila je sasvim druga stvar.

Izbrbljati istinu za koju bi bolje bilo da se o njoj ćuti...

Tok misli gospodin Entvisla tu se najednom prekide. Eto gde se po drugi put javila ta uznemirujuća reć. Istina. I zašto je tako uznemirujuća? Stoga što je, razume se, to uvek bilo u osnovi neprijatnosti u koju su Korine neodmerene izjave dovodile druge. A neprijatnost je poticala od toga što su te Korine naivne izjave bile ili istinite ili su sadržavale u sebi neko zrno istine!

Iako u dežmekastoj ženi od četrdeset devet godina gospodin Entvisl nije mogao da nađe mnogo sličnosti s trapavim devojćurkom iz davnih vremena, pojedine Korine odlike su opstale — ono lako, ptićje trzanje glavom kad bi iznosila posebno neugodnu primedbu — držanje ustreptalog iščekivanja. Upravo na takav način Kora je jednom pričala o stasu kuhinjske pomoćnice. — Moli jedva može da se primakne kuhinjskom stolu koliko joj stomak štrći. Takav joj je tek mesec ili dva. Pitam se što li se tako goji?

Kora je tom prilikom bila hitro ućutkana. Kuća Abernetijevih bila je i po duhu viktorijanska. Kuhinjska pomoćnica nestala je već sledećeg dana i, posle valjane istrage, drugom baštovanu naređeno je da od nje načini čestitu ženu i poklonjena mu je kućica u kojoj će to da učini.

Davne uspomene — ali su imale svrhu...

Gospodin Entvisl malo ozbiljnije ispita svoju uznemirenost. Šta je to iz onih Korinih budalastih primedbi proisteklo da mu ovako mući podsvest? Izdvoji dve njene fraze: „ali ja sam mislila iz onoga što je on rekao“ i „ali njegova smrt bila je tako naprasna...“

Gospodin Entvisl krenu prvo da razmotri ovu poslednju primedbu. Da, Rićardova smrt bi mogla, na neki način, da se smatra za naprasnu. Gospodin Entvisl je o Rićardovoj bolesti razgovarao i s Rićardom i s njegovim doktorom. Ovaj poslednji jasno je nagovestio da Rićarda ne očekuje dug život. Kad bi gospodin Aberneti pažljivo vodio računa o sebi, mogao bi da živi još dve ili čak tri godine. I duže možda — ali to beše malo verovatno. U svakom slučaju, doktor nije očekivao kraj u skorije vreme.

E pa, doktor nije bio u pravu — ali doktori, kao što najčešće i sami priznaju, nikad ne mogu da predvide reakciju pojedinog pacijenta na bolest. Bolesnici od kojih su digli ruke neočekivano se oporavljaju. Pacijenti na putu ozdravljenja padaju u komu i umiru. Mnogo zavisi i od vitalnosti pacijenta. I od njegove unutrašnje volje da živi.

A Ričard Aberneti, mada jak i energičan čovek, nije imao posebnog razloga da živi.

Pre šest meseci njegov jedini preživeli sin, Mortimer, oboleo je od dečje paralize i umro u roku od nedelju dana. Njegova smrt izazvala je šok i stoga što je on bio izuzetno jak i vitalan mladić. Bio je veliki sportista i uz to i atleta te time i jedan od onih ljudi za koje se govori da u životu nisu ni dan bolovali. Bio je pred veridbom s jednom mladom, veoma ljupkom gospođicom i njegov otac je sve svoje nade za budućnost polagao u tog svog beskrajno voljenog i poštovanja vrednog sina.

Uprkos svim nadama stigla je tragedija. I budućnost je, pored osećaja ličnog gubitka, imala malo šta da ponudi Ričardu Abernetiju. Jedan sin umro mu je još kao beba, drugi bez naslednika. Unuke nije imao. U stvari, nije bilo nikoga od Abernetija da ga zameni, a on je imao ogromno bogatstvo i razgranate poslove, kojima je i sada u određenoj mere rukovodio. Ko da nasledi to bogatstvo i te poslove?

Ovo pitanje Ričarda je veoma mučilo i Entvisl je to znao. Jedini Ričardov brat koji je još bio u životu bio je u suštini invalid. Preostajala je mlađa generacija. Ričard je imao na umu, pomisli advokat, mada mu prijatelj to stvarno nije rekao, da izabere jednog naslednika, mada ni ostalima manja nasledstva ne bi bila izostavljena. U svakom slučaju, kao što je Entvislu bilo poznato, Ričard Aberneti je u poslednjih šest meseci, jedno za drugim, pozivao kod sebe na boravak svog sestrića Džordža, svoju brataniću Suzan i njenog muža, sestričinu Rozamundu i njenog muža i svoju snaju, suprugu Lea Abernetija. I među prvo troje, tako je bar

advokat mislio, Aberneti je tražio naslednika. Helen Aberneti, mislio je, pozvana je iz čiste naklonosti i možda radi savetovanja jer je Ričard oduvek veoma poštovao njeno razumno i praktično rasuđivanje. Gospodin Entvisl takođe se priseti da je tokom tih šest meseci Ričard učinio jednu kratku posetu svom bratu Timotiju.

Ishod svega toga bio je testament koji je advokat sada nosio u svojoj poslovnoj tašni. Ravnomerna raspodela imovine. Jedini zaključak koji je mogao da se izvuče, prema tome, bio je da je Ričard bio razočaran kako svojim sestrićem, tako i svojom bratanicom i sestričinom ili možda njihovim muževima.

Koliko je gospodin Entvisl znao, Ričard nije pozvao svoju sestru, Koru Lansken, da ga poseti — i to advokata odvede natrag do prve uznemirujuće izjave koja je Kori izletela onako nesvesno — „ali mislila sam iz onoga što je on rekao...“

Šta je Ričard Aberneti rekao? I kad je to rekao? Ako Kora nije bila u Enderbiju, onda mora da ju je Ričard Aberneti posetio u umetničkom selu u Berkširu, gde je imala malu vilu. Ili je to možda bilo nešto što joj je Ričard napisao u pismu?

Gospodin Entvisl se namršti. Kora je, razume se, bila veoma glupa žena. Lako je mogla pogrešno da protumači izgovorene reči i da izvrne njihovo značenje. Ali se on pitao šta je doista rečeno i šta bi to moglo da znači...

Bio je zaista tako uznemiren da je pomišljao na to da se obrati gospođi Lansken za objašnjenje. Ali ne još. Bolje je da ne misli da je to nešto značajno. Ali zaista bi voleo da zna šta je to Ričard Aberneti rekao što ju je navelo da izgovori ono uvredljivo pitanje:

„Ali on je svejedno ubijen, zar ne?“

II

U kupeu treće klase, u jednom od poslednjih vagona u vozu, Gregori Benks reče svojoj ženi:

— Ta tvoja tetka mora da je načisto luda!

— Tetka Kora? — upita Suzan kao da želi da dobije u vremenu.

— O, da, verujem da je oduvek bila pomalo tupa ili tako nešto.

Džordž Krosfild, koji je sedeo nasuprot njima, oštro reče:

— Krajnje je vreme da se nešto učini da se ona spreči da ide unaokolo i priča takve stvari. To bi ljude moglo da navede na razmišljanje.

Rozamunda Šejn, zaokupljena time da ružem oboji svoja srcolika usta, neodređeno promrmlja:

— Pretpostavljam da niko ne bi obratio pažnju na to što bi jedna takva vreća mogla da kaže. A ona njena neviđena odeća i tone i tone perli...

— Pa ja mislim da bismo to morali da sprečimo — reče Džordž.

— Dobro, mili — nasmeja se Rozamunda, skloni ruž pa zadovoljno stade da se posmatra u ogledalu. — Ti to zaustavi.

Njen muž neočekivano reče:

— Mislim da je Džordž u pravu. Ljudi se lako navedu da počnu da pričaju.

— Pa hoće li to nešto da smeta? — upita Rozamunda, zasta onda da razmisli o pitanju i krajevi Kupidonovog luka koji su činili njena usta izviše se u osmeh.

— Mislim da bi to baš bilo zabavno.

— Zabavno? — Izrečeno u četiri glasa.

— Pa to... kad se u porodici desi ubistvo — reče Rozamunda. — Uzbudjenje, znate!

Gregori Benksu, onom neveselom i napetom mladom čoveku, pade na pamet da Suzanina rođaka, ako se zanemari njena privlačna spoljašnost, u blagim naznakama ima neke sličnosti s tetkom Korom. Njene sledeće reči prilično potvrdiše takav njegov utisak.

— Ako je ubijen — reče Rozamunda — šta mislite ko je to učinio?

Njen pogled zamišljeno poče da luta po kupeu.

— Njegova smrt bila je beskrajno pogodna za sve nas — reče ona zamišljeno. — Majkl i ja bili smo na samoj ivici da propadnemo. Majkl je imao zaista dobru ulogu koja mu je ponuđena u jednoj predstavi u Sendburnu ako sebi može da dozvoli da je dočeka. Sad smo se sasvim iskobeljali. Sad bismo mogli da finansiramo i sopstvenu predstavu kad bi nam to bilo po volji. U stvari, ima jedan komad s prosto čudesnom ulogom...

Ali sad više niko nije slušao Rozamundina ushićena objašnjenja. Svako je pažnju posvetio sopstvenim mislima o budućnosti.

„Za dlaku“, mislio je Džordž. „Sad ću taj novac moći da vratim natrag i niko ništa neće da zna... Ali je bilo blizu.“

Gregori zatvori oči i zavalio se na naslon sedišta. Za njega ovo nasleđstvo beše spas od dugova.

Suzan reče svojim jasnim, prilično tvrdim glasom:

— Veoma mi je žao, razume se, sirotog starog strica Ričarda. Ali on jeste bio veoma star i, kako je Mortimer umro, nije više imao zašto da živi pa bi bilo strašno da je morao da kao bogalj životari godinu za godinom. Mnogo je bolje za njega što je pevnuo ovako naprasno bez mnogo muke.

Njene tvrde samouverene mlade oči omekšale dok je posmatrala muževljevo napeto lice. Obožavala je Grega. Neodređeno je osećala da Greg mari za nju manje no ona za njega — ali je to samo pojačavalo njenu strast. Greg beše njen, za njega bi sve učinila. Baš sve bez izuzetka...

III

Mod Aberneti se, dok je oblačila drugu haljinu za večeru u Enderbiju (jer je ostala da prenoći), pitala da li je trebalo da se ponudi da ostane duže i pomogne Helen oko sređivanja i čišćenja kuće. Biće tu sve Ričardove lične stvari... Mogla bi da budu i pisma... Sva važna dokumenta, pretpostavljala je, već je pokupio

gospodin Entvisl. A zaista beše neophodno da se vrati Timotiju što je pre moguće. Veoma se uzrujavao kad ona nije tamo da pazi na njega. Nadala se da će mu biti drago zbog testamenta, i da neće biti ozlojeđen. On je očekivao, znala je, da sva Ričardova imovina pripadne njemu. Na kraju, on beše jedini živi Aberneti. Ričard je svakako mogao da mu veruje da će on da se stara o mlađim naraštajima. Da, strepela je da će Timoti biti ozlojeđen... A takvo stanje uvek mu je nepovoljno delovalo na varenje. I, uistinu, kad je ozlojeđen, Timoti postaje strašno nerazuman. Bilo je trenutaka kad bi, činilo se, sasvim gubio osećaj za meru... Pitala se treba li da razgovara s doktorom Bartonom o tome... One pilule za spavanje — Timoti ih je u poslednje vreme uzimao veoma mnogo — strašno bi se ljutio kad bi ona želela da mu skloni bočicu. Ali one mogu da budu veoma opasne — doktor Barton je tako rekao — čovek bi postajao pospan pa bi mogao da zaboravi da ih je već uzimao i da ih uzme još. A onda bi svašta moglo da se dogodi! U bočici ih je sad bilo svakako manje no što bi trebalo da ih bude... Timoti je zaista bio vrlo neodgovoran kad su lekovi u pitanju. Nju da sluša nije hteo... Doista beše težak ponekad.

Mod uzdahnu — i onda se razvedri. Stvari će sad postati mnogo lakše. Vrt, na primer...

IV

Helen Aberneti sedela je pored vatre u zelenoj dnevnoj sobi i čekala da Mod siđe pa da večeraju.

Pogleda oko sebe prisećajući se prošlih vremena kad su ovde bili Leo i ona i svi ostali. Bila je to srećna kuća. Ali su kući kao što je ova bili potrebni ljudi. Bili su joj potrebni deca i sluge i zajednički obedi i mnogo ognjišta u kojima plamti vatra tokom zime. I tužna je to kuća bila kad je u njoj živeo jedan starac koji je izgubio sina...

Ko li će da je kupi, pitala se. Hoće li da bude pretvorena u hotel,

ili institut ili možda u jedan od onih hostela za mladež? To je danas sudbina prostranih zdanja kao što je ovo. Niko ih ne kupuje da bi živeo u njima. Možda će i da bude srušena i celo imanje možda će biti preuređeno. Rastuži je na tren misao o tome, ali ona smesta odlučno odagna tugu. Sanjarenje o prošlosti nikome nije donelo dobro. Ova kuća, i srećni dani provedeni ovde, i Ričard, i Leo, sve to beše dobro, ali je s tim svršeno. Morala je da misli na sebe... I sad će, uz ovaj prihod koji joj je Ričard ostavio, biti u stanju da zadrži vilu na Kipru i da radi sve one stvari koje je planirala.

Koliko je samo u poslednje vreme imala briga oko novca — poreza — svih onih ulaganja koja se nisu isplatila... Sada je i s tim, zahvaljujući Ričardovom novcu, završeno...

Siroti Ričard. To što je umro u snu bila je zaista velika milost... Iznenada na dan dvadeset drugog — pretpostavljala je da su upravo te reči probudile onu ideju u Korinoj glavi. Ali Kora je zaista bila nemoguća! Uvek je i bila. Helen se sećala jednog njihovog susreta u inostranstvu neposredno posle njene udaje za Pjera Lanskena. Bila je izuzetno luckasta i glupava toga dana, krivila je glavu na stranu i davala dogmatske izjave o slikarstvu, posebno o slikarstvu svog muža, što mora da beše posebno neugodno za njega. Nema muškarca koji voli kad mu se žena ponaša kao budala. A Kora jeste bila glupa! Istini za volju, sirota ona, tu nije bilo pomoći, a i onaj njen muž nije se prema njoj ponašao kako priliči.

Helenin pogled odsutno pade na buket voštanog cveća koji je stajao na okruglom stolu od malahita. Kora je sedela pored njega dok su svi još bili tu pre polaska u crkvu. Beše se prepustila sećanjima, ushićivala se od pogleda na svaku poznatu stvar i očevidno bila toliko srećna što je opet u starom domu da je sasvim smetnula s uma razlog zbog kojeg su svi oni bili tu.

„Ali možda je“, pomisli Helen, „manji licemer od svih nas ostalih...“

Kora nikad nije vodila računa o normama ponašanja. Gledaj samo kako je tresnula ono pitanje: „Ali on jeste ubijen, zar ne?“

Lica svih prisutnih bila su preneražena, zgranuta, sve oči uprte u nju! Kakva raznolikost izraza mora da je bila na svim tim licima...

I iznenada, kad joj se ta slika jasno javi u svesti, Helen se namršti... nešto s tom slikom nije bilo u redu...

Nešto...?

Neko...?

Je li to bio izraz nečijeg lica? Da li je to? Nešto što — kako bi to rekla? — nije trebalo da bude tu...

Nije znala šta... nije mogla da se seti tačno... ali bilo je tu nešto — negde — pogrešno.

V

U međuvremenu, u bifeu u Svindonu, gospa u crnini posutoj perlama grickala je kolačiće sa suvim voćem, pila čaj i veselila se budućnosti. Predosećaj zle kobi nije imala. Bila je srećna.

Ova putovanja s jednog na drugi kraj zemlje zaista su bila zamorna. Bilo bi lakše da se u Lajčet Sent Meri vrati preko Londona — a ne bi bilo ni mnogo skuplje. Ah, ali izdaci sad više nisu bili problem. No, u tom slučaju morala bi da putuje s porodicom — i verovatno bi morala da priča sve vreme. A to bi tek bilo previše zamorno.

Ne, bolje je što je odlučila da se kući vrati ovim putem. Ovi kolači odista su izvrsni. Čudo jedno kako čovek ogladni posle sahrane. Supa u Enderbiju bila je bajna... isto tako i onaj hladan sufle.

Kako je prepreden taj svet — i kako su samo licemeri! Sva ta lica — kad je rekla ono o ubistvu! Kako su je samo pogledali!

Pa rekla je pravu stvar. S odobravanjem klimnu sebi glavom. Da, uradila je pravu stvar.

Pogleda na sat. Još pet minuta do polaska voza. Ispi čaj. Ne baš tako dobar čaj. Lice joj se iskrivi u grimasu.

Tren ili dva osta sanjareći. Sanjareći o budućnosti koja se otvara pred njom... Osmehnu se kao srećno dete.

Konačno će i ona moći da uživa... Izađe napolje da se ukrca na voz marljivo kujući planove...

4.

Gospodin Entvisl proveo je veoma nemirnu noć. Bio je tako umoran i tako se loše osećao ujutru da je ostao u krevetu.

Njegova sestra, koja mu je vodila domaćinstvo, donese mu doručak na poslužavniku i objasni mu ozbiljno koliko je štetno što je putovao čak na sever Engleske u njegovim godinama i s njegovim krhkim zdravljem.

Gospodin Entvisl se zadovolji time da kaže kako mu je Ričard Aberneti bio stari prijatelj.

— Sahrane! — reče njegova sestra tonom dubokog neodobravanja. — Sahrane mogu sasvim da dotuku čoveka tvojih godina! Otići ćeš isto tako iznenada kao i tvoj dragi gospodin Aberneti ako se ne budeš čuvao.

Reč „iznenada“ učini da se gospodin Entvisl lecne. Ona ga takođe ućutka. Odustao je od pravedanja.

Bio je vrlo svestan onoga što ga je nateralo da se trgne na reč iznenada.

Kora Lansken! Ono što je izjavila bilo je sasvim nemoguće, ali je on svejedno želeo da tačno utvrdi zašto je to kazala. Da, otići će dole u Lajčet Sent Meri da je vidi. Mogao je da se izgovori potrebom da od nje dobije potpis u vezi s nasleđem. Nema potrebe da joj pruži mogućnost da pogodi da je svojom budalastom izjavom pobudila njegovu pažnju. Ali da će otići da je vidi, beše čvrsto rešio — i to vrlo brzo.

Završi doručak pa se zavalio na jastuk i stade da čita Tajms. Nalazio je da ga Tajms veoma umiruje.

Bilo je otprilike petnaest do šest te večeri kad mu zazvoni telefon.

On diže slušalicu. S druge strane linije oglasi se gospodin Džejms Parot, drugi partner u firmi Bolard, Entvisl, Entvisl i

Bolard.

— Vidi, molim te, Entvisle — reče gospodin Parot. — Sad me je baš zvala policija iz mesta Lajčet Sent Meri.

— Lajčet Sent Meri?

— Da. Izgleda... — i tu gospodin Parot malo zastade kao da mu je neugodno. — U pitanju je gospođa Kora Lansken. Nije li ona jedan od naslednika Abernetijevog imetka?

— Da, razume se. Video sam je na sahrani juče.

— A bila je, znači, na sahrani, je li tako?

— Da. Šta je s njom?

— Pa — poče gospodin Parot kao da se izvinjava — ona je... to je zaista izuzetno neprijatno... ona je pa... ubijena.

Gospodin Parot poslednju reč izgovori s krajnjim nipodaštavanjem. To nije bila, kao da je hteo da naglasi, vrsta reči koja bi nešto mogla da znači firmi Bolard, Entvisl, Entvisl i Bolard.

— Ubijena?

— Da... da... bojim se da je tako. Pa, mislim, nema sumnje da je tako.

— Kako je policija stigla do nas?

— Njena družbenica, ili kućna pomoćnica, ili šta god da joj je bila... gospođica Gilkrist. Policija je tražila ime najbližeg rođaka ili advokata. I ova gospođica Gilkrist pokazala se kao vrlo neodlučna kad je u pitanju rodbina i njene adrese, ali je znala za nas. I oni su nam se smesta obratili.

— Šta ih je navelo da pomisle da je ubijena?

Glas gospodina Parota opet je zazvučao kao da se izvinjava.

— E pa, čini se da to uopšte ne dovode u sumnju — u pitanju je bila sekira ili nešto tome slično — veoma nasilna vrsta zločina.

— Pljačka?

— Ukazuje na to. Prozor je razbijen i nedostaju neke sitnice, a i sve fioke su izvučene i tome slično, ali policija, čini se, misli da ima nešto... ovaj... lažno u svemu tome.

— U koje doba se to desilo?

— Negde između dva i četiri i trideset danas po podne.

— Gde je bila kućna pomoćnica?

— Bila je u Redingu da vrati knjige u biblioteku. Vratila se oko pet sati i našla gospođu Lansken mrtvu. Policija želi da zna imamo li neku ideju o tome ko bi mogao da je napadne. Ja sam im rekao — i ovde glas gospodina Parota zazvuča ogorčeno — da je prosto nemoguće da je to delo nekoga iz kruga ljudi koji je nama poznat.

— Da, razume se.

— Mora da je neki lokalni razbojnik... koji je provalio nadajući se da će nešto moći da ukrade pa onda izgubio glavu i napao je. Mora da je tako bilo... ovaj, ne misliš li i ti tako, Entvisle?

— Da, da...— odgovori odsutno gospodin Entvisl.

Parot je u pravu, govorio je sam sebi. Mora da se baš tako dogodilo.

Ali s neugodnom jasnoćom istovremeno ču Korin zvonki glas kako pita:

„Ali on jeste ubijen, zar ne?“

Kora, glupača. Uvek je bila. Srljala je tamo gde se anđeli ne usuđuju da zađu... Olako je izgovarala neprijatne istine...

Istine!

Opet ta prokleta reč...

II

Gospodin Entvisl i inspektor Morton ispitivački su posmatrali jedan drugoga.

Na svoj uredno tačan način gospodin Entvisl je inspektoru Mortonu stavio na uvid sve značajne činjenice o Kori Lansken: o njenom odrastanju, braku, udovištvu, njenom finansijskom položaju i rodbini.

— Gospodin Timoti Aberneti je njen jedini rođeni brat koji je još u životu, ali je on usamljenik i invalid, sasvim nesposoban da se

udalji iz doma. On me je ovlastio da delam u njegovo ime i da obavim sve što je neophodno.

Inspektor klimnu glavom. Za njega beše pravo olakšanje što za sagovornika ima ovog oštroumnog starijeg advokata. Nadao se, štaviše, da bi advokat mogao da mu bude od pomoći u rešavanju ovoga slučaja koji je počinjao da deluje sasvim zagonetno.

On reče:

— Gospođica Gilkrist me je obavestila da je gospođa Lansken bila na severu, na sahrani starijeg brata, dan pre nego što je ubijena.

— Tako je, inspektore. I sâm sam lično bio tamo.

— Je li joj ponašanje bilo prirodno... ili je delovala čudno... možda uplašeno?

Obrve gospodina Entvisla izviše se u dobro odglumljenom iznenađenju.

— Da li obično ima nešto čudno u ponašanju osobe koja će uskoro biti ubijena?

Inspektor se osmehnu prilično škrto.

— Nisam mislio na to da li je bila sujeverna ili da li je imala zle slutnje. Ne, samo tragam za nečim — pa nečim što odstupa od uobičajenog.

— Mislim da vas ne razumem do kraja, inspektore — reče gospodin Entvisl.

— Ovaj slučaj nije lako razumeti, gospodine Entvisle. Recimo da je neko posmatrao kako ta Gilkrist izlazi iz kuće oko dva sata, pa odlazi u selo na autobusku stanicu. Taj neko onda uzima sekiru sa drvljanika, razbija njome kuhinjski prozor, ulazi u kuću, penje se uza stepenice, napada gospođu Lansken sekirom — i napada je divljački. Udara je sedam ili osam puta. — Gospodin Entvisl ustuknu. — Da — nastavi inspektor — bio je to veoma brutalan zločin. Onda provalnik izvlači nekoliko fioka, prisvaja šaku tričarija — vrednih možda banku ili dve, i nestaje.

— Zar je bila u krevetu?

— Da. Izgleda da se kasno vratila sa severa prethodne noći, iscrpljena i veoma uzbuđena. Stekla je neko nasledstvo koliko sam razumeo. Je li tačno?

— Da.

— Spavala je veoma rđavo i probudila se sa užasnom glavoboljom. Popila je nekoliko šolja čaja, uzela koju tabletu za glavu i onda rekla gospođici Gilkrist da je ne uznemirava do ručka. I pošto joj nije bilo bolje, uzela je dve pilule za spavanje. Onda je poslala gospođicu Gilkrist u Reding da u biblioteci zameni neke knjige. Bila je pospana, ako ne već i u dubokom snu, kad je taj čovek provalio. Mogao je da uzme šta je hteo i da joj je samo pripremio ili da joj je stavio krpu u usta. Sekira koju je uneo spolja deluje kao preterivanje.

— Možda je samo nameravao da joj pripremi njome — primeti gospodin Entvisl. — Ako je ona onda pokušala da se suprotstavi...

— Prema medicinskim izveštajima nema znakova da je bilo gušanja. Sve ukazuje na to da je ona ležala na krevetu i mirno spavala kad je napadnuta.

Gospodin Entvisl se nelagodno promeškolji na stolici.

— Dešavaju se i takva brutalna i sasvim besmislena ubistva — istače on.

— O, da, da, verovatno će se na kraju pokazati da se to i zbilo. Izdat je nalog, razume se, da se motri na sve sumnjive osobe. Niko iz okruženja nije u pitanju, i u to smo prilično sigurni. Lokalni tipovi su svi provereni i pokazali su se kao čisti. U to doba dana većina ljudi je na poslu. A i njena vila je na putu izvan seoskih granica. Svako je mogao da joj se privuče a da ne bude primećen. Svuda oko sela vodi pravi lavirint puteva. Jutro je bilo lepo i kiša nije padala već duže vreme tako da nema upadljivih tragova automobilskih guma koji bi mogli da nas upute na neki trag — u slučaju da je neko automobilom dolazio ovamo.

— Mislite li da je neko došao automobilom? — oštro upita gospodin Entvisl.

Inspektor sleže ramenima. — Ne znam. Jedino što mogu da zaključim jeste da u ovom slučaju ima mnogo čudnih stvari. Ovo, na primer...

I on tu preko stola gurnu šaku stvari — broš u obliku trolista sa sitnim biserima, broš posut ametistom, malu nisku bisera i narukvicu od granata.

— Ovo su stvari izvađene iz njene kutije za nakit. Nađene su odmah ispred kuće, bačene u žbunje.

— Da... to jeste prilično čudno. Možda se njen napadač uplašio onoga što je učinio...

— Moguće je. Ali onda bi ove stvari ostavio gore u sobi... Razume se, panika ga je možda uhvatila kad se našao između spavaće sobe i izlaznih vrata.

Gospodin Entvisl tiho reče:

— A može biti da su te stvari ostavljene samo da bi se zametnuo trag.

— Da, ima više mogućnosti... Razume se, i ova gospođica Gilkrist je to mogla da uradi. Kad dve žene žive zajedno — nikad se ne zna kakva kavga, ogorčenost ili strast može da se rasplamsa. O, da, tu mogućnost takođe ne prenebregavamo. Ali čini se da je to malo verovatno. Po svim navodima, njih dve su bile u krajnje prijateljskim odnosima.

On malo zasta pre no što nastavi. — Po onome što vi kažete, nekakvu korist iz njene smrti niko ne može da ostvari, je li tako?

Advokat se nelagodno promeškolji.

— Pa nisam baš tako rekao.

Inspektor Morton naglo diže pogled.

— Čini mi se da ste rekli da su izvor prihoda gospođe Lansken bila sredstva koja joj je odobravao brat i da, koliko je vama poznato, druge imovine ili sredstava nije imala.

— Tako je. Muž joj je umro bez prebijene pare, a po onome što o njoj znam još od vremena njene mladosti, veoma bih se iznenadio da je stekla i sačuvala neki novac.

— Vila u kojoj je živela bila je iznajmljena, nije njena, a ono malo nameštaja nije vredno pomena ovih dana. Nešto sumnjive hrastovine i isto tako neodređenih slikarskih radova. Kome god da je sve to ostavila, neće imati mnogo koristi — ako je uopšte ostavila testament.

Advokat zavrte glavom.

— Meni nije poznato da je načinila testament. Morate da shvatite da je godinama nisam video.

— Pa šta ste onda pomislili upravo sad? Nešto ste imali na umu, rekao bih.

— Da. Da, jesam. Želim da budem strogo precizan.

— Da li se to odnosi na nasledstvo koje ste pominjali? Ono koje joj je brat ostavio? Je li ona imala ovlašćenje da ga otuđi testamentom?

— Ne, ne u smislu koji je vama na umu. Ona nije imala ovlašćenje da se odrekne imetka. Sad kad je umrla, njen deo biće podeljen između petoro ostalih naslednika po testamentu Ričarda Abernetija. Eto, na to sam mislio. Njih petoro će njenom smrću automatski steći korist.

Inspektor je izgledao razočaran.

— O, a ja sam mislio da imamo neki trag. U redu, čini se da tu svakako nema motiva da bilo ko dođe i iskasapi je sekirom. Izgleda da je to neki od onih uvrnutih tipova — jedan od maloletnih kriminalaca, možda — ima ih mnogo. A onda je izgubio strpljenje, bacio nakit u grm i umakao... Da, mora da je tako nešto. Ukoliko to nije uradila visokopoštovana gospođica Gilkrist, mada moram da kažem da u to ne verujem.

— Kad je pronašla telo?

— Tek negde oko pet sati. Iz Redinga se autobusom vratila u četiri i pedeset. Stigla je do vile, ušla na glavna vrata i otišla u kuhinju da pristavi čajnik. Iz sobe gospođe Lansken nije dopirao nikakav zvuk, ali je gospođica Gilkrist zaključila da ona još spava. Onda je gospođica Gilkrist primetila prozor; srča je bila svuda po

podu. Čak i tada je pomislila da bi to moglo da bude delo nekog derana koji je neoprezno šutnuo loptu ili praćkom izbacio kamen. Popela se na sprat i pažljivo virnula u sobu gospođe Lansken da vidi da li još spava ili je možda voljna da popije malo čaja. A onda je, razume se, izgubila glavu, vrisnula i otrčala seoskim drumom do najbližeg suseda. Njena priča deluje savršeno dosledno i nije bilo tragova krvi u njenoj sobi, u kupatilu ili na njenoj odeći. Ne. Ja mislim da je gospođica Gilkrist čista u ovom slučaju. Doktor je stigao u pola šest. Ustanovio je da je smrt nastupila najkasnije do četiri i trideset — i, prema njemu, mnogo je verovatnije da je to bilo oko dva sata tako da izgleda da je taj, ko god da je bio, skriven u blizini čekao da gospođica Gilkrist napusti vilu.

Advokatovim licem pređe lak trzaj. Inspektor Morton nastavi: — Nameravate li da razgovarate s gospođicom Gilkrist?

— Pomišljao sam da to učinim.

— Bilo bi mi drago kad biste to učinili. Ona nam je, mišljenja sam, rekla sve što je mogla, ali nikad se ne zna. Ponekad, u razgovoru, može da iskrsne neki nov podatak. Ona je malčice starija devojka — ali sasvim razumna, praktična žena — i zaista je bila veoma predusretljiva i sažeta.

Zasta malo opet, a onda dodade:

— Telo je u mrtvačnici. Ako biste hteli da ga vidite...

Gospodin Entvisl prista, iako teška srca.

Nekoliko minuta kasnije stajao je pred posmrtnim ostacima Kore Lansken. Bila je divljački isečena i kosa bojena kanom bila joj je slepljena skorelom krvi. Usne gospodina Entvisla stisnuše se i on gadljivo skrenu pogled.

Sirota mala Kora. S koliko je nestrpljenja samo dva dana ranije iščekivala da čuje da li joj je brat nešto ostavio. I kako li joj je posle budućnost morala izgledati ružičasta. Kakvu li je gomilu budalastih stvari mogla da uradi — i da pri tome uživa — s tim novcem.

Jadna Kora... Kako li su samo kratko trajala ta njena nadanja.

Njenom smrću niko ništa nije dobijao — čak ni brutalni ubica

koji je čak pobacao jeftini nakit dok je bežao. Petoro ljudi steklo je po nekoliko hiljada više — ali im je imetak koji su već nasledili bio i više nego dovoljan. Ne, tu ne može da bude motiva.

Čudno je to što je Kora imala na umu ubistvo dan pre nego što je i sama ubijena.

„Ali on jeste ubijen, zar ne?“

Kako li joj je to palo na pamet? Smešno! Prosto smešno! Previše smešno da bi to vredelo pominjati inspektoru Mortonu.

Razume se, posle viđenja s gospođicom Gilkrist...

Pod pretpostavkom da gospođica Gilkrist, mada je to bilo malo verovatno, može da baci neko svetlo na ono što je Ričard rekao Kori.

„Ali mislila sam iz onoga što je on rekao...“ Šta je Ričard rekao?

— Smesta moram da vidim gospođicu Gilkrist — reče gospodin Entvisl sam sebi.

III

Gospođica Gilkrist bila je žena oronulog izgleda, kratke kose čeličnosive boje. Imala je jedno od onih neupečatljivih lica kakva žene u pedesetim godinama često stiču.

Gospodina Entvisla toplo je pozdravila.

— Toliko mi je drago što ste došli, gospodine Entvisle. Zaista znam veoma malo o porodici gospođe Lansken i, razume se, nikad, nikad ranije nisam imala posla sa ubistvom. Previše je jezivo!

Gospodin Entvisl beše sasvim siguran da gospođica Gilkrist nikad ranije nije imala posla sa ubistvom. Uistinu, njena reakcija na zločin bila je skoro istovetna sa onom koju je imao njegov partner.

— Čovek čita o njima, razume se — reče gospođica Gilkrist smeštajući zločin u njegovu pravu sferu. — A čak i nerado čitam o tome. Tako su grozne te stvari, većina njih!

Dok je za njom išao prema dnevnoj sobi gospodin Entvisl je

pažljivo gledao oko sebe. U prostorijama se osećao jak miris uljanih boja. Vila beše prenatrpana, manje nameštajem koji je onako slikovito opisao inspektor Morton, a više slikama. Zidovi su bili prekriveni slikama, uglavnom veoma mračnim i prljavim uljanim slikama. Ali tu su bili i akvareli, takođe, i jedna ili dve mrtve prirode. Manje slike bile su naslagane na ispust na prozoru.

— Gospođa Lansken imala je običaj da ih kupuje na aukcijama — objasni gospođica Gilkrist. — Veoma se time zanimala, sirota duša. Išla je na sve prodaje unaokolo. Slike su danas postale zaista jeftine, bagatela. Nikad nije platila više od jedne funte za bilo koju od njih, ponekad i samo nekoliko šilinga, a postojala je izvanredna mogućnost, ona je tako uvek govorila, da tako dođe do nečega istinski vrednog. Imala je običaj da kaže da je ovo slika nekog italijanskog naivca koja bi mogla da donese mnogo novca.

Gospodin Entvisl sumnjičavo odmeri delo italijanskog naivca koje mu je pokazala. Kora, mislio je, zaista nikad nije znala ništa o slikama. Pojeo bi svoj šešir kad bi bilo koja od ovih brljotina vredela više od pet funti!

— Razume se — reče gospođica Gilkrist, primetivši izraz na njegovom licu, i hitro dokuči njegove misli. — I sama o slikama ne znam mnogo, iako mi je otac bio slikar — ne baš uspešan, bojim se. Ali kao devojka imala sam običaj da crtam akvarele i slušala sam mnoge razgovore o slikarstvu tako da se gospođi Lansken svidelo da kraj sebe ima nekoga s kim će moći da priča o slikarstvu. Sirota mila duša, bila je baš posvećena umetnosti.

— Je li vam bila draga?

Budalasto pitanje, reče sam sebi čim ga izgovori. Da li je ikako mogla da odgovori sa „ne“? Kora je, mislio je, bila previše zamorna da bi neko s njom živeo.

— O, da — reče gospođica Gilkrist. — Veoma smo se dobro slagale. Na neki način je, znate, gospođa Lansken bila baš kao dete. Izgovarala je sve što joj padne na pamet. Nisam sigurna da je njeno rasuđivanje bilo uvek dobro...

O pokojnicima niko ne govori: „Bila je temeljno budalasta žena.“
Gospodin Entvisl reče: — Ona ni u kom smislu nije bila intelektualka.

— Ne... ne... možda nije. Ali bila je veoma oštroumna, gospodine Entvisle. Veoma oštroumna. Ponekad bi me sasvim iznenadila... kako bi uspela da pogodi pravu stvar.

Gospodin Entvisl odmeri gospođicu Gilkrist mnogo pažljivije. Pomisli kako i ona sama nije baš budala.

— Vi ste uz gospođu Lansken proveli nekoliko godina, je li tako?

— Tri i po godine.

— Vi ste joj... ovaj... bili družbenica i takođe ste joj... ovaj... vodili računa o domaćinstvu, je li tako?

Bilo je jasno da se dotakao delikatne teme. Gospođica Gilkrist malo pocrvene.

— O, da, zaista. Uglavnom sam ja kuvala... stvarno uživam u kuvanju... malo čistila prašinu i obavljala druge lakše kućne poslove. Nikakvo veliko spremanje, razume se.

Ton glasa gospođice Gilkrist ukazivao je na to da se čvrsto drži svojih principa. Gospodin Entvisl nije imao predstavu šta je to veliko spremanje pa promrmlja nešto u znak odobravanja.

— Iz sela je za tako nešto dolazila gospođa Panter. Redovno dva puta nedeljno. Vidite, gospodine Entvisle, ja nisam mogla da podnesem čak ni pomisao da budem sluga. Kad je moja mala radnja za prodaju čaja propala — bila je to katastrofa — tome je rat doprineo, znate. Bilo je to divno mesto. Nazvala sam ga Vrba i sav porcelan imao je motive vrbe u plavoj boji — prosto slatke — a i čajni kolači koje sam pravila stvarno su bili izvrsni — uvek sam bila majstor za kolače i peciva. Da, veoma sam dobro poslovala, a onda je počeo rat i snabdevanje je izostalo pa sam bankrotirala — žrtva sam rata, uvek sam tako govorila i o tome pokušavam i dalje da mislim na taj način. Izgubila sam ono malo novca što mi je otac ostavio i koji sam uložila u radnju pa sam, razume se, morala da potražim nešto drugo čime bih se bavila. Učena da nešto budem

nikad nisam bila. I tako sam stupila u službu kod jedne dame, ali to nije ispalo dobro... bila je neotesana i imala je previše prohteva... pa sam malo radila kancelarijske poslove... ali mi se to uopšte nije dopalo, a onda ja naišla gospođa Lansken i mi smo se jedna drugoj svidеле od samog početka... jer joj je muž bio slikar i sve ostalo.

Gospođa Gilkrist osta bez daha pa načas zasta, a onda dodade rastuženo: — Ali kako sam samo volela moju milu, milu čajdžinicu. Kakav je samo fini svet dolazio u nju.

Gledajući je tako gospodin Entvisl najednom steče utisak da mu je to nekako poznato — bila je to složena slika stotine damama sličnih prilika koje mu prilaze u brojnim čajdžinicama raznih naziva — Lovorovo drvo, Lahor đumbira, Plavi papagaji, Vrba, Prijatan kutak — a sve čedno odevene u plave, ružičaste ili narandžaste radne kombinezone i primaju porudžbine za čaj i čajne kolačiće. Gospođica Gilkrist imala je Duhovni dom — čajdžinicu za dame starog kova s probranom klijentelom. Mora da ima, pomisli, veliki broj gospođica Gilkrist svuda po zemlji, sve veoma slične jedna drugoj s tim krotkim trpeljivim licem, jogunastom gornjom usnom i lako proređenom sedom kosom.

Gospođica Gilkrist je nastavila:

— Ali zaista ne bi trebalo da pričam o sebi. Policija je bila veoma ljubazna i puna razumevanja. Odista vrlo ljubazna. Neki inspektor Morton došao je iz glavnog sedišta policije i tek on je bio sušta ljubaznost. Udesio beše čak da odem i prenoćim kod gospođe Lejk, dole na putu, ali sam ja rekla: 'Ne'. Smatrala sam da mi je dužnost da ostanem ovde sa svim lepim stvarima gospođe Lansken u kući. Oni su odneli t... t... — gospođica Gilkrist uze malo vazduha — telo odavde, razume se, i zaključali su sobu, a inspektor mi je rekao da će jedan policajac dežurati u kuhinji celu noć... zbog razbijenog prozora... na koji je ujutru opet stavljeno staklo, što mi je baš milo... i gde sam ono stala? O, da, pa sam tako rekla da će mi biti sasvim dobro u mojoj staroj sobi, mada moram da priznam da sam navukla komodu s fiokama na vrata i stavila veliki bokal vode na prozorsku

dasku. Čovek nikad ne zna — a ako je to kojim slučajem bio neki manijak — znate, često se čuje o takvim stvarima...

I ovde gospođica Gilkrist osta sasvim bez daha. Gospodin Entvisl hitro reče:

— Poznate su mi sve glavne činjenice. Inspektor Morton me je detaljno upoznao s celim slučajem. Ali ako vam to ne bi bilo previše teško, voleo bih da mi vi iznesete svoje viđenje...

— Razume se, gospodine Entvisle. Tačno znam kako se osećate. Policajci su tako ravnodušni. I s pravom su takvi, razume se.

— Gospođa Lansken se preksinoć vratila sa sahrane — podstače je gospodin Entvisl.

— Da, njen voz je stigao poprilično kasno. Poslala sam taksi po nju da je sačeka baš kako mi je i rekla da uradim. Bila je veoma umorna, sirota duša... što je sasvim prirodno... ali je sve u svemu bila bodrog duha.

— Da, da. Da li je uopšte govorila o sahrani?

— Samo nešto malo. Dala sam joj šolju vrelog mleka... nije htela ništa drugo... pa mi je rekla da je crkva bila dupke puna i da je bilo mnogo, mnogo cveća... O! Rekla mi je da joj je bilo žao što nije videla svog drugog brata... Timotija... da li se tako zove?

— Da. Ime mu je Timoti.

— Rekla je da je prošlo dvadeset godina od kako ga nije videla i da se nadala da će i on biti tamo, da je jasno razumela da on smatra da je bolje da ne dolazi u tim okolnostima, ali da je njegova žena bila prisutna i da ona Mod nikad nije mogla da podnese... o, teško meni, zaista vas molim za izvinjenje, gospodine Entvisle... prosto mi se omaklo... nisam mislila...

— Ne mari. Ne mari — reče gospodin Entvisl hrabreći je. — Ja nisam od rodbine, znate. I verujem da Kora i njena snaha nikad nisu bile bliske.

— E pa, skoro da je i ona rekla tako nešto. 'Oduvek sam znala da će Mod postati jedna od onih žena koje vole da vode glavnu reč i da se u sve petljaju', eto, to je rekla. I onda je osetila da je veoma

umorna i rekla da će smesta otići u krevet... ja sam joj već spremila bocu s toplom vodom... pa je otišla gore.

— Da li je rekla još nešto čega bi mogli da se setite?

— Nije imala nikakav predosećaj, gospodine Entvisle, ako je to ono na šta mislite. Sigurna sam u to. Bila je zaista, znate, veoma dobro raspoložena — uprkos umoru i — tužnom događaju. Upitala me je kako bi mi se svidelo da odem na Kapri! Razume se da sam rekla da bi to bilo divno... to je stvar za koju nisam ni sanjala da može da mi se desi... i ona je rekla: 'E pa otići ćemo!' Tek tako. Shvatila sam... razume se da to uistinu nije pomenuto... da joj je brat ostavio nekakav godišnji prihod ili tako nešto.

Gospodin Entvisl klimnu glavom.

— Sirota duša. E pa, milo mi je što je imala zadovoljstvo da bar to planira... posle svega ovoga.

Gospođica Gilkrist uzdahnu i onda reče čežnjivim glasom: — Rekla bih da nikad neću otići na Kapri...

— A sledećeg jutra? — podstače je opet gospodin Entvisl ne osvrćući se na razočaranje gospođice Gilkrist.

— Sledećeg jutra gospođi Lansken uopšte nije bilo dobro. Zaista je izgledala grozno. Jedva da je okom trenula cele noći, rekla mi je. Košmari. 'To je stoga što ste sinoć bili preterano umorni', rekla sam joj i ona se složila da je možda tako. Doručkovala je u krevetu i nije ustajala celo pre podne, ali mi je u vreme ručka rekla da uopšte nije u stanju da zaspi. 'Osećam veliki nemir', rekla je. 'Ne prestajem da mislim o raznim stvarima i da se čudim.' I onda je rekla da će uzeti pilule za spavanje i pokušati da se dobro naspava po podne. Tražila je zatim da odem u Reding i zamenim dve knjige u biblioteci jer ih je pročitala u vozu dok je putovala i sad više nije imala šta da čita. Obično su joj dve knjige bile dovoljne za nedelju dana. I tako sam ja otišla nešto odmah posle dva i to je... i to je... bilo je to poslednji put...

Gospođica Gilkrist stade da šmrca. — Mora da je bila u snu, znate. Nije mogla ništa da čuje, a inspektor Morton me je uveravao

da nije patila... On misli da je ubijena prvim udarcem. O, Bože, muka mi je i kad samo pomislim na to!

— Molim vas, molim vas. Ne nameravam da vas dalje mučim onim što se desilo. Samo želim da čujem ono što biste mogli da mi kažete o gospođi Lansken iz perioda pre nesreće.

— Delovala je sasvim prirodno, sigurna sam. Uprkos veoma teškoj noći izgledala je veoma srećno i radovala se budućnosti.

Gospodin Entvisl malo zasta pre nego što postavi sledeće pitanje. Želeo je da sve pažljivo smisli da ne bi ispalo da vodi svedoka.

— Da li možete da mi kažete je li pominjala nekoga od rodbine posebno?

— Ne, ne, mislim da nije — reče gospođica Gilkrist i malo se zamisli. — Izuzev ono što je rekla da joj je žao što nije videla brata Timotija.

— Zar ništa nije govorila o bratovljevoj bolesti. O... ovaj... njenom uzroku? Bilo šta u tom smislu?

— Ne.

Na licu gospođice Gilkrist nije bilo napetosti. Gospodin Entvisl beše siguran da bi je zapazio samo da je Kora izrekla onu svoju primedbu o ubistvu.

— Bio je bolestan već neko vreme, mislim — reče gospođica Gilkrist neodređeno — mada sam se iznenadila kad sam to čula. Delovao je tako živahno.

Gospodin Entvisl hitro reče:

— Zar ste ga videli... kada?

— Kada je stigao ovamo da vidi gospođu Lansken. Čekajte da se setim... to je bilo pre tri nedelje.

— Je li odseo ovde?

— O... ne... svratio je samo nakratko i jedva pristao da nešto prezalogaji. Bilo je to veliko iznenađenje. Gospođa Lansken ga nije očekivala. Shvatila sam da je u pitanju nekakav porodični nesporazum. Godinama ga nije videla, rekla mi je.

— Da, to je tačno.

— Veoma se uzrujala... kad ga je ponovo videla... i verovatno kad je shvatila koliko je bolestan...

— Zar je znala da je bolestan?

— O, da, sećam se sasvim dobro. Jer pitala sam se — samo u sebi, razume se — ne pati li gospodin Aberneti od slabljenja mozga. Jedna moja tetka...

Gospodin Entvisl vešto zaobiđe tetku.

— Da li vas je nešto što je gospođa Lansken rekla navelo da pomislite da je u pitanju slabljenje mozga?

— Da. Gospođa Lansken je rekla nešto kao: 'Siroti Ričard. Mnogo je ostario, mora da je Mortimerova smrt tome doprinela. Zvuči sasvim senilno. Sve te izmišljotine o proganjanju i o tome da ga neko truže. Starci baš umeju da budu takvi.' I razume se, kao što sam i ja znala, da je to sušta istina. Ta tetka koju sam vam pomenula... bila je ubeđena da sluge pokušavaju da joj sipaju otrov u hranu pa je na kraju jela samo kuvana jaja... jer, govorila je, ne mo'š ući u kuvano jaje da bi ga zatrovao. Ismevali smo je, ali da se to dešava danas, ne znam šta bismo radili jer su jaja prava retkost i uglavnom nam stižu iz inostranstva tako da je kuvanje uvek riskantno.

Gospodin Entvisl sagu o tetki gospođice Gilkrist gotovo i ne ču. Bio je veoma uznemiren.

Kad gospođica Gilkrist konačno začuta, on reče:

— Pretpostavljam da gospođa Lansken sve to nije shvatila previše ozbiljno?

— O, ne, gospodine Entvisle, ona je to sasvim lepo shvatila.

Gospodin Entvisl nađe da je i ta primedba prilično uznemirujuća, mada ne sasvim u smislu u kojem je gospođica Gilkrist tu primedbu upotrebila.

Da li je Kora Lansken razumela? Ne tada, možda, nego kasnije. Nije li možda previše dobro sve shvatila?

Gospodin Entvisl je znao da Ričard Aberneti uopšte nije bio

senilan. Ričard je u potpunosti vladao svim svojim sposobnostima. A nije bio ni od one vrste ljudi koja pati od manije gonjenja bilo koje vrste. Bio je, kao i uvek što je bio, tvrdoglavi poslovni čovek... i njegova bolest nije donela nikakve promene u tom pogledu.

Bilo je prosto neverovatno da se u razgovoru sa sestrom koristio takvim izrazima. Ali možda je Kora, svojom detinjom oštroumnošću, uspjela da odgonetne ono između redova i da uobličići ono što je Ričard Aberneti zaista rekao.

U mnogo čemu, mislio je gospodin Entvisl, Kora je bila savršena budala. Manjkalo joj je zdravo rasuđivanje, bila je neuravnotežena i imala je čisto detinjasta stanovišta, ali je takođe imala dečju neobjašnjivu sposobnost da ponekad sasvim precizno sagleda šta je šta, i to na potpuno zaprepašćujući način.

Gospodin Entvisl se za sada zadovolji time. Gospođica Gilkrist, mislio je, znala je više no što mu je rekla. Upita je da li zna je li Kora Lansken ostavila testament. Gospođica Gilkrist spremno odgovori da je testament gospođe Lansken u banci.

Potom, pošto obavi određene dalje neophodne korake, spremi se da pođe. Privole gospođicu Gilkrist da primi manju sumu novca u gotovom radi pokrića trenutnih izdataka i reče joj da će s njom biti u vezi, a da će joj u međuvremenu biti zahvalan ako ostane u vili dok bude tražila novi posao. To bi joj bila velika usluga, odgovori mu gospođica Gilkrist, a ne opterećenje jer se zaista nije plašila da tu ostane sama.

Nije uspeo da se povuče sve dok nije dopustio da ga gospođica Gilkrist provede svuda po vili i pokaže mu slike pokojnog Pjera Lanskena koje su bile sve zgomilane u maloj trpezariji i koje su gospodina Entvisla gotovo naterale da se zastidi — u pitanju su bili sve sami aktovi uz jedinstveno odsustvo majstorstva, ali s mnogo naklonosti za detalj. Takođe beše primoran da se divi raznim malim uljanim slikama živopisnih ribarskih luka koje beše naslikala sama Kora.

— Polpero — izjavi gospođica Gilkrist s ponosom. — Tamo smo

bile prošle godine i gospođa Lansken bila je ushićena njegovom živopisnošću.

Gospodin Entvisl se, pošto sagleda Polpero sa jugozapada, sa severozapada, i na kraju sa nekoliko drugih tačaka kompasa, složi s gospođicom Gilkrist da je gospođa Lansken pokazala mnogo dobre volje.

— Gospođa Lansken obećala je da će mi ostaviti svoje slike — reče gospođica Gilkrist čežnjivo. — Ja sam im se veoma divila. Čovek zaista može da oseti kako se talasi razbijaju na ovoj ovde, zar ne? Mislite li da bih, čak i ako je ona to zaboravila, možda mogla jednu da uzmem za uspomenu?

— Siguran sam da bi tako nešto moglo da se uredi — reče gospodin Entvisl velikodušno.

Razmotri s njom zatim još neke stvari pa onda pođe na sastanak s direktorom banke i na dalje dogovore s inspektorom Mortonom.

5.

Oronuo, eto šta si — reče gospođica Entvisl onim nezadovoljnim i prekornim tonom kojim se odana sestra obraća bratu čije domaćinstvo održava. — To ne bi trebalo da radiš u tvojim godinama. Kakve to veze ima s tobom, volela bih da znam? Pa u penziji si, zar ne?

Gospodin Entvisl blago primeti da je Ričard Aberneti bio jedan od njegovih najstarijih prijatelja.

— Dabome. Ali Ričard Aberneti je mrtav, zar ne? I tako uopšte ne vidim razlog da se ti mešaš u stvari koje te se ne tiču i da na smrt nazebeš u tim nesnosnim železničkim vagonima punim promaje. I ubistvo, pride! Ne razumem zašto su uopšte slali po tebe.

— Stupili su sa mnom u vezu jer su u vili našli moje pismo u kojem Kori saopštavam pojedinosti o sahrani.

— Sahrane! Samo jedna za drugom, a to me podseti. Još jedan od tih dragocenih Abernetija zvao te je nekoliko puta — Timoti, mislim da reče da se zove. Odnekle iz Jorkšira... a to je takođe u vezi sa sahranom! Rekao je da će ponovo pozvati kasnije.

Poziv za gospodina Entvisla stiže te večeri. Kad diže slušalicu, s druge strane začu se glas Mod Aberneti.

— Hvala bogu da sam vas konačno dobila! Timoti je u strašno lošem stanju. Ove vesti o Kori veoma su ga potresle.

— I to je sasvim razumljivo — reče gospodin Entvisl.

— Šta ste rekli?

— Rekao sam da je sasvim razumljivo što je potresen.

— Pretpostavljam da jeste — uzvratila Mod, ali joj se sumnja osećala u glasu. — Mislite li da je stvarno ubistvo u pitanju?

(„Bilo je to ubistvo, zar ne“, rekla je Kora. Ali ovoga puta nije bilo oklevanja oko odgovora.)

— Da, bilo je to ubistvo.

— I to sekirom, kako piše u novinama?

— Da.

— Meni zvuči skroz neverovatno — reče Mod — da je Timotijeva sestra... njegova rođena sestra... ubijena sekirom!

Ništa manje neverovatno to nije izgledalo ni gospodinu Entvislu. Timoti je vodio život tako odvojen od nasilja da bi čak i njegova rodbina, čovek bi rekao, toga trebalo da bude pošteđena.

— Bojim se da moramo da se suočimo s tom činjenicom — reče gospodin Entvisl blago.

— Zaista sam veoma zabrinuta zbog Timotija. Sve ovo veoma loše utiče na njega! Smestila sam ga sada u krevet, ali on uporno navaljuje da vas ubedim da dođete da ga posetite. Želi da dozna stotinu stvari... hoće li biti istrage, i ko treba da prisustvuje, i kad će potom moći da se obavi sahrana, i gde, i kakva sredstva postoje, i da li je Kora ikad izrazila želju da bude kremirana ili kako, i da li je ostavila testament...

Gospodin Entvisl uluči priliku da je prekine pre nego što lista postane previše duga.

— Postoji testament, da. Označila je Timotija kao svog izvršitelja.

— O, bože, bojim se da Timoti ne može ništa da preduzme...

— Firma će se pobrinuti za sve neophodne poslove. Testament je vrlo prost. Svoje slike i broš od ametista ostavila je svojoj družbenici, gospođici Gilkrist, a sve ostalo Suzan.

— Suzan? Pitam se zašto Suzan? Verujem da ona Suzan nikad nije videla... verujem čak od vremena kad je bila beba.

— Pretpostavljam da je to stoga što se i Suzan udala za čoveka koji baš i nije bio po volji porodice.

Mod huknu.

— Čak je i Gregori daleko bolji no što je Pjer Lansken ikad bio! Razume se da bi udaja za čoveka koji služi u radnji u moje vreme bila nečuvena — ali je radnja s hemijskim sredstvima ipak bolja od piljarnice — a i Gregori, na kraju, izgleda sasvim pristojno.

Ona malo zasta, a onda dodade: — Da li to znači da Suzan dobija i prihod koji je Ričard ostavio Kori?

— O, ne. Glavnica od toga biće podeljena po uputstvima iz Ričardovog testamenta. Ne, sirota Kora ostavila je za sobom svega nekoliko stotina funti i nameštaj iz vile. Kad dospeli dugovi budu isplaćeni i nameštaj prodat, sumnjam da će preostati više od pet stotina funti. — I nastavi: — Uslediće istraga, razume se. To je ugovoreno za sledeći utorak. Ako se Timoti slaže, poslaćemo dole mladog Lojda da postupak prati za račun porodice. — I još dodade, izvinjavajući se: — Bojim se da bi to moglo da privuče znatnu pažnju s obzirom na to kakve su... ovaj... okolnosti.

— E, to je baš neprijatno! Jesu li uhvatili propalicu koja je to učinila?

— Još ne.

— To mora da je jedan od onih grozних mladih raspusnika koji lutaju zemljom i ubijaju. Policija je potpuno nesposobna.

— Ne, ne — reče gospodin Entvisl. — Policija je sve samo ne nesposobna. Ne zavaravajte se u vezi s tim.

— E pa, meni je sve to krajnje nepojmljivo. I veoma je loše za Timotija. Pretpostavljam da vi nikako ne biste mogli da dođete ovamo do nas, gospodine Entvisle? Bila bih vam beskrajno zahvalna kad biste došli. Mislim da bi se Timoti smirio kad biste vi došli da razgovarate s njim.

Gospodin Entvisl začuta na trenutak. Poziv mu nije bio neprijatan.

— Ima istine u tome što ste rekli — priznade on. — A i meni je potreban Timotijev potpis kao izvršioca na nekim dokumentima. Da, mislim da bi bilo sasvim dobro da dođem.

— E, to je izvrsno. Tako mi je laknulo. Sutra? I ostaćete da prenoćite, zar ne? Najbolje vam je da uhvatite voz iz Sent Pankrasa u jedanaest i dvadeset.

— Bojim se da ću morati da dođem nekim popodnevnim vozom — reče gospodin Entvisl. — Imam još neka posla da obavim pre

podne...

II

Džordž Krosfild srdačno pozdravi gospodina Entvisla, ali i možda pomalo iznenađeno.

Gospodin Entvisl reče, na način kao da time sve objašnjava, mada to u stvari nije ništa objašnjavalo:

— Dolazim iz mesta Lajčet Sent Meri.

— To je, dakle, ipak bila tetka Kora, je li? Čitao sam o tome u novinama i prosto nisam mogao da verujem. Pomislio sam da je to neko istog imena.

— Lansken nije baš često ime.

— Ne, svakako nije. Pretpostavljam da postoji prirodna odbojnost da čovek poveruje da član uže porodice može da bude ubijen. Meni sve liči na onaj slučaj od prošlog meseca u Dartmuru.

— Je li?

— Da. Iste okolnosti. Vila na usamljenom mestu. Dve starije žene koje žive same. Iznos gotovine koji je odnet, neka sića, sasvim je, čovek bi rekao, u neskladu s delom koje je počinjeno.

— Iznos novca uvek je relativna stvar — reče gospodin Entvisl.
— Potreba je ono što motiviše.

— Da... da, pretpostavljam da ste u pravu.

— Ako vam je očajnički potrebno deset funti, petnaest je više nego odgovarajuće. I obrnuto. Ako vam je potrebno sto funti, četrdeset pet bilo bi gore od beskorisnog. A ako vam je potrebno hiljadu, stotine vam ništa ne znače.

Uz iznenadni blesak u očima, Džordž reče: — Ja bih rekao da je svaki novac dobrodošao ovih dana. Sve muči besparica.

— Ali nisu očajni — istače gospodin Entvisl. — A očaj je bitna stvar.

— Mislite li na nešto određeno?

— O, ne, ni najmanje — odgovori gospodin Entvisl, počuta malo pa dodade: — Biće potrebno nešto vremena da se sve stvari oko nasledstva srede; da li bi vam odgovarao neki predujam?

— U stvari, i sâm sam nameravao da to pomenem. U svakom slučaju, bio sam već jutros u banci, pomenuo sam im vaše ime i oni su bili veoma predusretljivi u vezi s prekoračenjem računa.

I opet se u Džordžovim očima javi onaj sev i gospodin Entvisl ga, dubinom svog iskustva, poznade. Džordž, bio je sasvim siguran u to, beše ako ne očajan, a ono u teškom škripcu zbog novca. Znao je u tom trenutku sasvim sigurno ono što je podsvesno znao sve vreme, a to je da u Džordža, kad je novac u pitanju, ne bi smeo da ima poverenja. Pitao se da li je i stari Ričard Aberneti, koji je takođe bio veoma iskusan u ocenjivanju ljudi, stekao takav utisak. Gospodin Entvisl isto tako beše siguran da je Ričard posle Mortimerove smrti imao nameru da Džordža učini svojim naslednikom. Džordž nije bio Aberneti, ali je bio jedini muškarac iz mlađe generacije. Bio je prirodan naslednik Mortimerov. Ričard Aberneti je pozvao Džordža i zadržao ga u kući nekoliko dana. Izgleda sasvim verovatno da na kraju te posete Džordž nije zadovoljio starca. Da li je on instinktivno osetio, kao što je to sad osetio gospodin Entvisl, da Džordž nije ispravan? Džordžov otac, bar je tako porodica mislila, bio je loša prilika za Loru. Bio je berzanski posrednik koji je imao i druge prilično tajanstvene aktivnosti. Džordž se umetnuo na oca pre nego na Abernetijeve.

Pogrešno možda protumačivši ćutanje starog advokata, Džordž reče uz usiljen osmeh:

— Istina je da u poslednje vreme nisam imao mnogo sreće sa ulaganjima koja sam preduzeo. Upustio sam se u mali rizik, i to se nije isplatilo. Prostije rečeno, opelješten sam. Ali sada ću imati priliku da se oporavim. Sve što čoveku treba jeste malo kapitala. Mislite li i vi da Ardens konsolidejtid stoji dobro?

Gospodin Entvisl se niti složi niti odreče. Pitao se nije li kojim slučajem Džordž koristio i novac klijenata, a ne samo svoj. Ako je

Džordž u opasnosti od krivičnog gonjenja...

Gospodin Entvisl odmereno reče:

— Pokušao sam da vas dobijem odmah posle sahrane, ali pretpostavljam da niste bili u kancelariji.

— Zar? Niko mi ništa nije rekao. U stvari, smatrao sam da imam pravo na dan odmora posle svih tih dobrih vesti!

— Dobrih vesti?

Džordž pocrvene.

— Ma gledajte, uopšte nisam mislio na smrt ujaka Ričarda. Ali saznanje da se steklo malo novca, zaista može da razveseli čoveka. I stvori mu osećaj da to treba da proslavi. Otišao sam u stvari u Herst park. Uložio sam novac na dva pobjednička grla. Kiša retko pada, ali kad padne — lije. Para na paru ide! Uzeo sam samo pedeset funti, ali vajdica je.

— O, da — reče gospodin Entvisl. — Vajdica je. A sada će vam pripasti i dodatna suma kao posledica smrti vaše tetke Kore.

Džordž se učini brižan.

— Sirota stara devojka — reče. — Stvarno je snašla zla sreća, zar ne? I to verovatno baš sad kad se spremila da uživa.

— Hajde da se nadamo da će policija naći osobu koja je odgovorna za njenu smrt — reče gospodin Entvisl.

— Očekujem da hoće, još kako. Imamo dobru policiju. Skupljaju sve nepoželjne iz komšiluka i stavljaju pod lupu... primoravaju ih da kažu šta su tačno radili u vreme kad se to dogodilo.

— To nije tako lako kad protekne izvesno vreme — reče gospodin Entvisl i onda se osmehnu sitnim, hladnim osmehom da naznači da se šali. — Ja sam lično bio u knjižari Hačard u tri i trideset tog dana. Da li bi trebalo da se toga setim ako bi me policija ispitivala deset dana kasnije? Sumnjam da bih se setio. A vi, Džordže, vi ste bili u Herst parku. Da li biste se setili kojeg ste dana bili na trkama za... recimo... mesec dana?

— O, utvrdio bih ja to po sahrani... bio sam dan posle sahrane.

— Istina... istina. I onda ste novac stavili na nekoliko

pobedničkih grla. Još malo podataka za sećanje. Čovek retko zaboravlja ime konja na kom je zaradio novac. Uzgred, dajte da čujem kako su se zvali?

— Čekajte da se prisetim. Gejmark i Frog II. Da, neću ih tako brzo zaboraviti.

Gospodin Entvisl se nasmeja onim svojim krtim smehom i ode.

III

— Baš je lepo što vas vidim, razume se — reče Rozamunda bez ikakvog znaka oduševljenja. — Ali ste nešto mnogo poranili jutros.

I ona jako zevnu.

— Sada je jedanaest sati pre podne — reče gospodin Entvisl.

Rozamunda zevnu opet. I onda, izvinjavajući se, reče:

— Imali smo gadnu žurku sinoć. Previše smo popili. Majkla još muči mamurluk.

Utom se pojavi i Majkl, koji je takođe zevao. U ruci je držao šolju crne kafe i na sebi je imao veoma lep kućni ogrtač. Delovao je ispijeno i privlačno — a osmeh mu je kao i uvek bio šarmantan. Rozamunda je imala crnu suknju, prilično prljav žuti džemper i, koliko je gospodin Entvisl mogao da oceni, ništa više.

Pedantni i prefinjeni advokat uopšte nije odobravao način života koji su vodili Šejnovi. Prilično neuredan stan na prvom spratu kuće u Čelsiju — flaše, čaše i opušci od cigareta razbacani na sve strane — ustajali vazduh i opšti utisak nemara i zapuštenosti.

I usred sveg tog nespokojnog okruženja Rozamunda i Majkl blistali su svojom zgodnom spoljašnošću. Zaista su bili veoma zgodan par i delovali su, gospodin Entvisl pomisli, veoma naklonjeni jedno drugom. Rozamunda je, to je sigurno, obožavala Majkla.

— Mili — reče ona. — Kako bi ti se svidela jedna čaša šampanjca? Koliko da nas malo vrati sebi i da nazdravimo

budućnosti. O, gospodine Entvisle, zaista je prosto čudesna sreća što nam je ujka Ričard ostavio sav taj divni novac upravo sad...

Gospodin Entvisl uoči brzo, skoro podrugljivo, mrštenje Majklovog lica, ali je Rozamunda vedro nastavila:

— Sad kad nam se ukazala prilika da dođemo do dobrog komada. Majkl je dobio pravo na njega. U komadu ima izvanredna uloga za njega, a i jedna mala za mene, takođe. Reč je o ovim mladim kriminalcima, znate, koji su u stvari sveci... ma komad je apsolutno pun svih ovih savremenih ideja.

— Da, izgleda da je baš tako — suvo reče gospodin Entvisl.

— On pljačka, znate, i ubija pa ga gone i policija i društvo... a onda, na kraju, on postaje čudotvorac.

Gospodin Entvisl sede na ponuđeno mu mesto u nemoj ozlojeđenosti. Ove mlade budale samo o opakim savremenim idejama znaju da pričaju! I da ih pišu.

Doduše, Majkl Šejn nije bio mnogo pričljiv. Na njegovom licu i dalje je bila ona laka podrugljivost.

— Gospodin Entvisl ne želi da čuje sve naše rapsodije, Rozamunda — reče on. — Zaveži načas kako bi mogao da nam kaže zašto je navratio do nas da nas vidi.

— Ima samo jedna ili dve sitnice koje treba da budu dovedene u red — reče gospodin Entvisl. — Upravo sam se vratio iz mesta Lajčet Sent Meri.

— Ipak je, znači, tetka Kora ubijena! Pročitali smo to u novinama. I ja sam rekla da mora da je to ona jer je prezime sasvim neuobičajeno. Sirota stara tetka Kora. Gledala sam je onoga dana na sahrani i mislila kako je staromodno obučena i da bi nekom ko izgleda kao ona bilo bolje da je mrtav... i ona sad jeste mrtva. Ama baš niko mi nije poverovao sinoć kad sam rekla da je u tom ubistvu sekirom o kojem pišu novine nastradala moja tetka! Samo su mi se smejali, je li tako, Majkle?

Majkl Šejn ništa ne odgovori i Rozamunda, sasvim ponesena ushićenjem, reče:

— Dva ubistva jedno za drugim. To skoro kao da je i previše, zar ne?

— Ne budali, Rozamunda, jer tvoj ujka Ričard nije ubijen.

— Pa, Kora je mislila da jeste.

Gospodin Entvisle se umeša pitanjem:

— Jeste li vi došli u London odmah posle sahrane?

— Da, stigli smo istim vozom kao i vi.

— Razume se... Razume se. Pitam zato što sam pokušao da vas pozovem — i on tu baci hitar pogled prema telefonu — sledećeg dana... nekoliko puta, u stvari, ali mi se niko nije javio.

— O, bože... tako mi je žao. Šta smo mi ono radili toga dana? Prekjuče. Bili smo ovde do otprilike dvanaest sati, je li tako? A onda si ti otišao da potražiš Rozenhajma i posle toga na ručak sa Oskarom, a ja sam išla da kupim neke najlonke i da obilazim radnje. Trebalo je da se nađem s Dženet, ali smo se mimoišle. Da, prijala mi je i volim te popodnevene kupovine... a onda smo večerali u Kastilji. Vratili smo se ovamo oko deset sati uveče, pretpostavljam.

— Otprilike u to vreme — reče Majkl.

Zamišljeno je odmeravao gospodina Entvisla. — Zašto ste želeli da se čujemo, gospodine Entvisle?

— O! Trebalo je da vas obavestim o nekim pojedinostima koje su iskrsele u vezi sa zaostavštinom Ričarda Abernetija — treba neki papiri da se potpišu — i tome slično.

Rozamunda upita: — Hoćemo li novac da dobijemo sad ili ćemo morati da čekamo vekovima?

— Bojim se — reče gospodin Entvisl — da je zakon sklon odugovlačenjima.

— Ali možemo da dobijemo neki predujam, je li tako? — upita Rozamunda uzrujano. — Majkl reče da možemo. U stvari, to nam je veoma važno. Zbog komada.

Majkl reče spokojnim glasom:

— O, stvarnog razloga za žurbu nema. U pitanju je samo odluka o tome treba li da se ozvaniči pravo na komad.

— Moći će prilično lako da vam se unapred odobri nešto novca
— reče gospodin Entvisl. — Onoliko koliko vam bude potrebno.

— Onda je sve kako treba — reče Rozamunda i sa olakšanjem odahnu.

A posle malo razmišljanja, dodade: — Da li je tetka Kora ostavila nešto novca?

— Nešto malo. Ostavila je to vašoj sestri Suzan.

— A zašto Suzan, volela bih da znam? I koliko je to?

— Nekoliko stotina funti i nešto nameštaja.

— Finog nameštaja?

— Ne — reče gospodin Entvisl.

Rozamunda izgubi interesovanje.

— Sve je to vrlo čudno, zar ne? — reče ona. — Eto Kore na sahrani gde iznebuha kaže: 'On jeste ubijen!', a onda, odmah sledećeg dana, ona potegne pa bude i sama ubijena. Mislim da je to zaista čudno, zar ne?

Proteče trenutak veoma neugodne tišine pre nego što gospodin Entvisl tiho reče:

— Da, to zaista je veoma čudno...

IV

Gospodin Entvisl je posmatrao Suzan Benks dok se naginjala preko stola i pričala živo i zagrejano, što joj beše svojstveno.

Kod nje nije bilo ništa od Rozamundine ljupkosti. Ali je imala privlačno lice i ta privlačnost, pomisli gospodin Entvisl, ležala je u živahnosti tog lica. Linije usta bile su joj raskošne i pune. Bila su to usta rasne žene, a i telo joj je sasvim ubedljivo bilo ženstveno — i više od toga. A ipak ga je po mnogo čemu Suzan podsećala na strica, Ričarda Abernetija. Oblik glave, linija brade, duboko uvučene pronicljive oči. Imala je istu vrstu dominantne ličnosti koju je i Ričard posedovao, istu pokretačku energiju, sposobnost

predviđanja i ispravno rasuđivanje. Od tri člana mlađe generacije ona je jedina bila sazdana od onog metala na kojem je poniklo ogromno bogatstvo Abernetijevih. Da li je Ričard u ovoj bratanici prepoznao duh sličan svome? Gospodin Entvisl zaključio da mora da jeste. Ričard je oduvek imao dara da tačno oceni karakter. Ovde su, svakako, bile vrednosti za kojima je tragao. A ipak, u svom testamentu, Ričard Aberneti nije učinio neki izuzetak u njenu korist. U Džordža, bio je uveren gospodin Entvisl, nije mogao da ima poverenja, baš kao ni u onu ljupku glupačicu, Rozamundu — ali zar ni u Suzan nije mogao da nađe ono što je tražio — naslednika koji bi bio njegovog kova?

Ako nije, razlog bi morao da bude — da, bilo je to logično — muž...

Oči gospodina Entvisla neprimetno kliznuše preko Suzaninog ramena prema mestu na kojem je stajao Gregori Benks i šiljio olovku.

Mršav, bled, neupadljiv mlad čovek crvenkaste, prosede kose. Suzanina raskošna ličnost tako ga beše potisnula u senku da je bilo teško dokučiti kakav je on u stvari. Čovek kod momka nije imao za šta da se uhvati — sasvim prijatan, spreman da se složi sa svakim — „da“ čovek, kako se to danas kaže. A ipak se činilo da ga to ne opisuje na zadovoljavajući način. Bilo je nečeg neodređeno uznemirujućeg u nenametljivosti Gregorija Benksa. On nije bio dobra prilika — a ipak je Suzan učinila sve da se uda za njega — nadvladala sva protivljenja — zašto? Šta je ona u njemu videla?

I sada, šest meseci posle venčanja... „Prosto je luda za momkom“, reče gospodin Entvisl u sebi. Poznavao je te spoljašnje znake. Veliki broj žena s bračnim tegobama prošao je kroz kancelarije Bolarda, Entvisla, Entvisla i Bolarda. Žena ludo odanih nedostojnim i često sasvim neodgovornim muževima, žena koje preziru i kojima su dosadili očevidno zgodni i besprekorni muževi. Šta žena vidi u pojedinom muškarcu izvan je shvatanja prosečno inteligentnog čoveka. To je prosto bilo tako. Žena koja pokazuje

inteligenciju u svemu drugom na belom svetu može da bude savršena budala kad je u pitanju neki određeni muškarac. Suzan je, mislio je gospodin Entvisl, bila jedna od takvih žena. Za nju se ceo svet okreće oko Gregorija. A to je moglo da bude opasno po mnogo osnova.

A Suzan je govorila naglašavajući reči i s puno ogorčenja.

— ...jer to jeste sramotno. Sećate li se one žene koja je ubijena u Jorkširu prošle godine? Niko nije uhapšen. A i ona stara žena u prodavnici slatkiša što je ubijena šipkom? Pritvorili su jednog čoveka i onda ga pustili na slobodu.

— Treba da postoje dokazi, draga moja — reče gospodin Entvisl. Suzan se ne osvrte na to.

— I onaj slučaj... bolničarka u penziji... bila je to satara ili sekira... baš kao i kod tetke Kore.

— Teško meni, pa vi ste izgleda ozbiljno proučavali sve te zločine, Suzan — reče gospodin Entvisl blago.

— Pa prirodno je da čovek pamti takve stvari... a kad je neko iz rođene porodice ubijen... i to po mnogo čemu na isti način... e pa, to pokazuje da ima mnogo od te sorte ljudi koji skitaju po unutrašnjosti, provaljuju u tuđe kuće i napadaju usamljene žene... a da se policija pri tome ponaša kao da joj to ne smeta!

Gospodin Entvisl zavrte glavom.

— Nemojte da omalovažavate policiju, Suzan. To je veoma pronicljiva i strpljiva služba — istrajna, takođe. Samo zato što to još nije objavljeno u novinama ne znači da je slučaj zatvoren. Daleko od toga.

— A ipak je na stotine nerešenih zločina svake godine.

— Stotine? — ponovi gospodin Entvisl sumnjičavo. — Određen broj ostaje nerešen, tačno je. Ali postoje mnogi slučajevi kad policija zna ko je izvršio zločin, ali nema dovoljno dokaza da se sprovede sudski postupak.

— Ne verujem — reče Suzan. — Moje je uverenje da uvek mogu da se nađu dokazi kad se tačno zna ko je počinio zločin.

— Čudilo bi me — reče gospodin Entvisl zamišljeno. — Tako nešto bi me veoma začudilo...

— Imaju li uopšte bilo kakvu predstavu... u tetka-Korinom slučaju... o tome ko je mogao to da učini?

— To ne bih umeo da kažem. Koliko ja znam, nemaju. Ali teško da bi tako nešto poverili meni... a i rano je još... setite se da se ubistvo dogodilo tek prekjuče.

— To zasigurno mora da je posebna vrsta osobe — razmišljala je Suzan naglas. — Neki brutalan, maloumni tip... ražalovani vojnik ili neka zatvorska ptičica. Pa ko bi normalan sekiru tako upotrebio?

Delujući pomalo podrugljivo, gospodin Entvisl izvi obrve i promrmlja:

Lizi Borden sekirom

Pedeset puta oca čvaknu svom silinom.

A kad vide šta učini rukom nemirnom,

Pedeset jedan put udari majku istim sečivom.

— O — Suzan sva porumene od ljutine — pored Kore nisu živeli bliži rođaci... osim ako ne mislite na družbenicu. A u svakom slučaju, Lizi Borden je bila oslobođena. Niko ne zna zasigurno da li je ona stvarno ubila svoga oca i maćehu.

— Rima je sasvim klevetnička — složi se gospodin Entvisl.

— Mislite li da ju je družbenica ubila? Je li joj Kora nešto ostavila?

— Broš od ametista nevelike vrednosti i nešto akvarela na kojima su nacrtana ribarska sela — imaju samo sentimentalnu vrednost.

— Čovek mora da ima motiv da nekoga ubije... osim ako nije malouman.

Gospodin Entvisl se tiho zakikota.

— Onoliko koliko čovek može da vidi, jedina osoba koja ima motiv jeste vi, draga moja Suzan.

— Šta rekoste? — javi se Greg i naglo im priđe.

Delovao je kao neko ko se iza sna naglo probudio. Neka ružna

svetlost javi mu se u očima. On naprasno više nije bio samo zanemarljiva prilika u pozadini.

— Šta Sju može da im s tim? Kako to mislite... da kažete tako nešto?

— Zaveži, Greg — reče Suzan oštro. — Gospodin Entvisl nije mislio ništa...

— Samo sam se malo našalio — reče gospodin Entvisl izvinjavajući se. — Priznajem da je bilo malo neukusno. Kora je svoju imovinu, takvu kakva je, ostavila vama, Suzan. Ali mladoj dami koja je upravo nasledila nekoliko stotina hiljada funti, ta imovina, koja po najpovoljnijoj proceni vredi nekoliko stotina funti, teško da bi to mogao da bude motiv za ubistvo.

— Zar je novac ostavila meni? — upita Suzan iznenađeno. — Stvarno neobično. Ona me čak nije ni poznavala! Zašto li je to učinila, šta vi mislite?

— Mislim da je čula govorkanja o tome da je bilo malih nesuglasica oko... ovaj... vašeg venčanja.

Gregu, koji se opet beše vratio oštrenju olovke, zlovolja iskrivi lice.

— Oko njenog venčanja bilo je ozbiljnih natezanja — nastavi gospodin Entvisl — pa mislim da je imala osećaj pripadništva.

Suzan, uz prilično zanimanja, upita:

— Ona se beše udala za slikara, je li tako, koga niko iz porodice nije voleo? Je li on bio dobar slikar?

Gospodin Entvisl veoma odlučno odmahnu glavom.

— Da li je u vili ostala i koja njegova slika?

— Da.

— Onda ću to sama da procenim — reče Suzan.

Gospodin Entvisl se osmehnu odvažnom pokretu Suzanine brade.

— Pa neka tako bude. Nema sumnje da sam ja staro zakeralo i beznadežno staromodan kad je u pitanju slikarstvo, ali sumnjam da ćete osporiti moju ocenu.

— Pretpostavljam da ću u svakom slučaju morati da odem tamo dole, je li tako? I da pogledam šta tamo ima. Ima li sad koga tamo?

— Sredio sam da gospođica Gilkrist ostane tamo do daljeg.

Greg reče: — Mora da ima neobično jake živce... kad ostaje u vili u kojoj je izvršeno ubistvo.

— Gospođica Gilkrist je, rekao bih, razumna žena. Pored toga — dodade advokat suvo — verujem da nema gde da ode sve dok ne dobije neki drugi posao.

— Znači da ju je tetka-Korina smrt ostavila na cedilu, je li tako? Je li ona... jesu li ona i tetka Kora... bile prisne?

Gospodin Entvisl odmeri Suzan prilično radoznalo, a pitao se šta li je tačno imala na umu.

— Do izvesne mere, da — reče on. — Ona se prema gospođici Gilkrist nikad nije ophodila kao prema slugi.

— Usuđujem se da kažem da se prema njoj sigurno ponašala sto puta gore — reče Suzan. — Nad tim unesrećenim takozvanim 'damama' danas se svi iživljavaju. Pokušaću da joj negde nađem čestit posao. Neće to da bude teško. Svako ko je voljan da malo pospremi po kući i ume da kuva vredan je zlata koliko je težak — a ona ume da kuva, zar ne?

— O, da. Shvatio sam da se ona protivi nečemu što zove 'veliko spremanje'. Bojim se da nisam sasvim razumeo šta znači to 'veliko spremanje'.

Suzan se njegova nedoumica učini zabavnom.

Gospodin Entvisl pogleda na sat.

— Vaša tetka označila je Timotija kao izvršioca.

— Timoti — reče Suzan podsmešljivo. — Stric Timoti je praktično mit. Niko ga nikad ne viđa.

— Baš tako — reče gospodin Entvisl i opet pogleda u sat. — Putujem danas posle podne da ga vidim. Upoznaću ga s vašom namerom da odete do vile da je pregledate.

— Mislim da se neću zadržati duže od dan ili dva. Ne želim da dugo odsustvujem iz Londona. Imam razne planove na umu.

Ulazim u posao ovde.

Gospodin Entvisl se osvrnu oko sebe da odmeri nameštajem natrpan mali stan. Greg i Suzan su očevidno s mukom sastavljali kraj s krajem. Njen otac je, znao je, veoma pazio na svoj novac. Kćerku nije mnogo pomagao.

— Kakvi su vam planovi za budućnost, ako smem da pitam?

— Svideo mi se jedan prostor u Ulici Kardigan. Pretpostavljam, ako bude neophodno, da možete da mi date nešto novca unapred? Možda ću morati da položim depozit.

— To može da se sredi — reče gospodin Entvisl. — Okretao sam vaš broj telefona nekoliko puta dan posle sahrane... ali mi se niko nije javio. Mislio sam da vas obavestim da možete da dobijete i nešto novca unapred, ako vam to odgovara. Palo mi je na pamet da ste možda otputovali nekuda iz grada.

— O, ne — reče Suzan brzo. — Bili smo ovde čitavog dana. Oboje. Nikud nismo izlazili.

Greg blago reče: — Znaš, Suzan, ja mislim da nam je telefon bio u kvaru ceo taj dan. Sećaš li se kako nisam mogao da dobijem vezu s Hard i kompanija celo to popodne? Mislio sam da prijavim kvar, ali je telefon sutra ujutro radio kako treba.

— Telefoni — reče gospodin Entvisl — ponekad mogu da budu sasvim nepouzdati.

Suzan iznenada reče:

— Kako je tetka Kora znala za naše venčanje? Venčali smo se u opštini kod matičara i tek kasnije smo sve obelodanili!

— Pretpostavljam da joj je Ričard rekao za to. Ona je svoj testament promenila pre tri nedelje (prethodno sve beše zaveštala Teozofskom društvu)... otprilike baš u vreme kad je on bio da je poseti.

Suzan se iznenadi.

— Zar je stric Ričard odlazio tamo da je vidi? To nisam znala.

— I sâm pojma nisam imao o tome — reče gospodin Entvisl.

— Tada je znači...

- Tada je znači: šta?
- Ništa — reče Suzan.

6.

Veoma je lepo od vas što ste došli — reče Mod na svoj osorni način dok se pozdravljala s gospodinom Entvislom na peronu stanice Bejem Kompton. — Uveravam vas da i Timotiju i meni vaš dolazak mnogo znači. Razume se, Ričardova smrt je najgora moguća stvar koja je Timotija mogla da zadesi.

Gospodin Entvisl smrt svoga prijatelja još ne beše razmotrio iz ovog posebnog ugla. Ali je to, uvide, jedini ugao iz kojeg je gospođa Timotija Abernetija bila spremna da to posmatra.

Dok su išli prema izlazu, Mod nastavi da razvija temu.

— Počev od toga što je to bio šok... Timoti je zaista bio veoma vezan za Ričarda. I onda je to na nesreću podstaklo misli o smrti u Timotijevoj svesti. S obzirom na to kakav je invalid, razumljivo je što je veoma osetljiv na sve. I nervozan zbog toga. Shvatio je da je jedini od braće ostao u životu... pa je počeo da govori da je on sada sledeći koji treba da umre... i da neće proći mnogo a to će se desiti... sve same morbidne priče, kao što sam mu ja rekla.

Izašli su iz stanice i Mod pođe prema zapuštenom automobilu gotovo nedokučive zastarelosti.

— Izvinite zbog ove naše stare krtije — reče ona. — Godinama smo želeli novi automobil, ali to sebi zaista nismo mogli da priuštimo. Ovome je motor dva puta menjan — a i ova stara kola doista mogu da podnesu mnogo napora.

— Nadam se da će upaliti — dodade zatim. — Ponekad mora da se upotrebi kurbla.

Ona nekoliko puta pritisnu starter, ali motor samo bezazleno zazvrja svaki put. Gospodin Entvisl, koji nikad u životu nije okretao kurbli, oseti laku bojazan, ali Mod odlučno sama izađe, umetnu radni kraj kurble u zato namenjen otvor i uz nekoliko žustrih obrtaja udahnu motoru život. Prava je sreća, pomisli gospodin

Entvisl, što je Mod tako moćno građena žena.

— Sad sam mu pokazala — reče Mod kad sede za volan. — U poslednje vreme stara grdosija se nadmudruje sa mnom. Isto mi je priredio i kad sam se vraćala posle sahrane. Morala sam pešice da pređem nekoliko kilometara do seoske garaže, ali oni nisu bili od velike pomoći — seoska posla. Morala sam da odsednem u lokalnoj gostionici dok su oni popravljali automobil. Razume se da je to takođe uzrujalo Timotija. Nisam mogla da se vratim sve do sledećeg dana. Morala sam da mu telefoniram i da mu kažem da ću stići tek sutradan. Strašno se potresao. Koliko god se trudila da ga poštedim neprijatnosti — ima stvari za koje nema leka — Korino ubistvo, na primer. Morala sam da pošaljem po doktora Bartona da dođe i da mu dâ sredstvo za umirenje. Stvari kao što je ubistvo prejake su za čoveka kome je zdravlje narušeno kao što je to Timotiju. Rekla bih da je Kora oduvek bila budala.

Gospodin Entvisl nemo proguta ovu primedbu. Njeno značenje nije mu bilo sasvim jasno.

— Mislim da Koru nisam videla sve do našeg venčanja — reče Mod. — Nisam želela da Timotiju kažem: 'Tvoja najmlađa sestra je lujka.' Ne na taj način. Ali sam to mislila. Zamislite samo kako je bila u stanju da izvali najneverovatnije stvari! Čovek ne zna da li da to osuđuje ili da se tome smeje. Pretpostavljam da je prava istina u tome što je ona živela u nekakvom svom izmišljenom svetu — punom melodrame i fantastičnih ideja o drugim ljudima. E pa, sirota duša, sad je platila za to. Da li je možda imala neke štíćenike, znate li?

— Štíćenike? Kako to mislite?

— Pa eto, nekog mladog slikara početnika, ili muzičara... ili nešto slično tome. Nekoga koga je mogla da pusti u kuću toga dana, a koji ju je ubio za nešto sitnine. Možda neki maloletnik... oni su tako čudni u tim godinama... posebno ako su neurotični umetnički tipovi. Mislim, veoma je čudno da neko tek tako provali i ubije je sredinom popodneva. Ako već provaljujete u tuđu kuću, sigurno je

da ćete to izvesti po mraku.

— U tom slučaju bi tu onda bile dve žene.

— O, da, družbenica. Ali zaista mi deluje neverovatno da bi neko namerno čekao da se ona udalji da bi onda mogao da provali i ubije Koru. Čemu? Nije mogao da očekuje da kod nje ima gotovine ili bilo kakvih stvari vrednih pomena, a svakako je bilo i dana kad su obe žene bile napolju i kad je kuća bila prazna. Čista je glupost izvršiti ubistvo ako ono nije apsolutno neophodno.

— A Korino ubistvo po vašem mišljenju nije bilo neophodno.

— Sve to izgleda veoma glupo.

Da li bi trebalo da ubistvo ima neki smisao? pitao se u sebi gospodin Entvisl. Akademski govoreći, da. Ali je zabeleženo mnogo bezrazložnih ubistava. Sve zavisi, mislio je gospodin Entvisl, od mentaliteta ubice.

Šta je on uopšte znao o ubicama i njihovim mentalnim procesima? Veoma malo. Njegova firma nikad se nije bavila kriminalnom praksom. Sâm nikada nije učio kriminologiju. Ubice su bile, koliko je on mogao da oceni, različitog roda i vrste. Kod nekih je postojao višak sujete, kod drugih strast prema moći, neki su, opet, kao Sidon, bili opaki i gramzivi, drugi su, kao Smit i Rousi, bili neverovatno opčinjeni ženama; neki su, kao Armstrong, bili sasvim prijatni momci za društvo. Edit Tomson je živela u nasilnom nerealnom svetu, bolničarka Vodington je svoje starije pacijente uklanjala s poslovnom vedrinom.

Glas Mod prodre u njegovo razmišljanje.

— Kad bih samo mogla da sklonim novine od Timotija! Ali on traži da ih čita... i onda se, razume se, veoma uznemiri. Vi razumete, zar ne, gospodine Entvisle, da ne dolazi u obzir da Timoti prisustvuje istrazi? Ako je neophodno, doktor Barton može da napiše opravdanje ili kako god već da se to zove.

— Možete da budete spokojni s tim u vezi.

— Hvala bogu.

Skrenuše kroz kapiju Stensfild Grejndža i krenuše zapuštenim

putem. Bilo je to nekad veoma privlačno imanje — ali je sad delovalo oronulo i zanemareno. Mod uzdahnu i reče:

— Morali smo sve da prepustimo korovu za vreme rata. Oba baštovana su nas napustila. A sad imamo samo jednog starca... a i on ne vredi mnogo. Plate osoblju skočile su do neba. Moram da kažem da je pravi blagoslov što ćemo nešto novca konačno moći da potrošimo na imanje. Oboje smo veoma vezani za njega. Zaista sam strepela da ćemo biti prinuđeni da ga prodamo... mada ništa slično nisam ni pomenula Timotiju! To bi ga uzrujalo... užasno!

Zaustaviše se ispred ulaznih vrata veoma stare kuće u džordžijanskom stilu koja je vapila za krečenjem.

— Slugu nemamo — reče Mod gorko dok ga je vodila unutra. — Samo nekoliko žena koje dolaze povremeno da pospreme. Imali smo kućnu pomoćnicu koja je stanovala ovde do pre nekoliko meseci... pomalo grbavu i užasno nagrđenu limfnim izraslinama, uz to ne previše bistru, ali je bila ovde, i to je bila velika pomoć... a umela je i da kuva proste stvari. I, možete li da zamislite, dala je otkaz i otišla kod neke budale od žene koja ima šest pekinezera (a ima i veću kuću od ove pa je i više posla) stoga što 'mного voli male kuce', rekla je. Psi, ma manite me, molim vas! Uopšte ne sumnjam da su stalno bolesni i da pogane svuda po kući! Ove sadašnje devojke stvarno su mentalni slučajevi! I tako smo sad tu gde smo, pa ako ja moram nekud da izađem popodne, Timoti ostaje sam u kući i ako mu pozli, onda nema nikog da mu pomogne. Mada ja uvek ostavljam telefon blizu njegove stolice da, ako oseti slabost, odmah može da pozove doktora Bartona.

Mod uvede gospodina Entvisla u dnevnu sobu, gde su šolje za čaj spremno čekale na stočiću ispred kamina, smesti gospodina Entvisla tu i izgubi se nekuda, valjda u kuhinjski prostor u zadnjem delu kuće. Odatle se ubrzo vrati sa srebrnim čajnikom i dade se na posluživanje gospodina Entvisla. Čaj beše dobar, a uz njega je dobio i domaći keks i čajne kolačiće. Gospodin Entvisl promrmlja:

— Šta je s Timotijem?

A Mod žustro objasni da je Timotija poslužila čajem pre nego što je krenula na stanicu.

— A sada je — reče Mod — već i malo dremnuo pa je najbolje vreme da se vidite s njim. Pokušajte da ga preterano ne uznemirite.

Gospodin Entvisl je uveri da će biti veoma predostrožan.

Proučavajući je u treptajima svetlosti koja je stizala sa vatre u kaminu, zahvati ga osećaj sažaljenja prema njoj. Ova krupna, snažna žena, tako zdrava, tako živahna, tako puna zdravog razuma bila je ipak čudno, skoro žalosno ranjiva na jednom mestu. Njena ljubav prema mužu bila je materinska, zaključio gospodin Entvisl. Mod Aberneti nije imala dece, a bila je žena stvorena da bude majka. Njen muž invalid postao je njeno dete, da ga štiti, čuva i brine se o njemu. I možda mu je, s obzirom na to da je ona od njih dvoje imala jači karakter, nesvesno usadila svest o jačem invaliditetu no što mu je u suštini bio.

„Sirota gospođa Mod“, pomisli gospodin Entvisl.

II

— Lepo je od vas što ste došli, Entvisle.

Timoti se malo podiže sa stolice kad pruži ruku. Bio je krupan čovek, upadljive sličnosti s bratom Ričardom. Ali ono što je kod Ričarda odavalo snagu, kod Timotija je ukazivalo na slabost. Usta su bila neodlučna, brada neznatno uvučena, oči manje uvučene u lobanju. Linije detinjaste mrzovolje bile su mu vidljive na čelu.

Njegov invalidski status bio je naglašen ćebetom kojim su mu bila pokrivena kolena i brojnim bočicama i kutijama s lekovima na stočiću pored njegove desne ruke.

— Ne smem da se naprežem — reče zatim da opomene gosta. — Doktor mi je to zabranio. Stalno mi govori da ne brinem! Da ne brinem! Da je on imao ubistvo u porodici, video bih da li se ne bi brinuo. Kladim se da bi! Previše je to za čoveka — prvo Ričardova

smrt — onda sam morao da slušam o njegovoj sahrani i o testamentu — i to kakvom testamentu!... i povrh svega toga mala Kora bude ubijena sekirom. Sekirom! Uh! Ova zemlja danas je puna gangstera — ološa — preteklih iz rata! Skitaju i ubijaju bespomoćne žene. A niko nema hrabrosti da stvari dovede u red — čvrstom rukom. Kuda ide ova zemlja, voleo bih da znam? U šta se pretvara ova prokleta zemlja?

Gospodinu Entvislu beše dobro poznata ova vrsta uvodnog otvaranja. Bilo je to pitanje koje su mu klijenti bez izuzetka pre ili kasnije postavljali tokom poslednjih dvadeset godina i stekao je rutinu u davanju odgovora na njega. Reči neodređenog značenja koje je koristio mogle su da se podvedu pod tešenje.

— Sve je počelo sa onom prokletom laburističkom vladom — reče Timoti. — Zapalili su zemlju. A i ova vlada koju sad imamo nije ništa bolja. Sve slatkorečivi, blagi socijalisti! Pogledajte u kakvom smo mi sad položaju! Ne možemo da dođemo do čestitog baštovana, ne možemo da dođemo do posluge... sirota Mod mora sve da radi sama pa čak i da sprema obedu (uzgred, puding od vanile dobro će prijeti posle ribe list večeras, dragi moj — i možda malo bistre supe prethodno?). Moram da održavam snagu — doktor Barton mi to nalaže... i gde sam ono stao? O, da, Kora. Pravi je šok za čoveka, velim vam, kad čuje da mu je sestra... rođena sestra... ubijena! Ma slušajte, tresao sam se dvadeset minuta! Vi ćete morati umesto mene da se pobrinete oko svega, Entvisle. Ja ne mogu da prisustvujem istrazi ili da se bavim poslovima koji se tiču Korine imovine. Želim da zaboravim celu tu stvar. Šta se desilo, uzgred, s Korinim delom Ričardovog novca? Pripašće meni, pretpostavljam?

Mrmljajući nešto u vezi s pranjem čajnika, Mod napusti sobu.

Timoti se zavalio na naslon stolice i reče:

— Dobro je kad se oslobodimo žena. Sad možemo da se bavimo poslom bez budalastih upadica.

— Iznos je izdvojen u ostavinski fond za Koru — reče gospodin

Entvisl — biće podeljen na ravne delove vama, vašoj bratanci, sestričini i sestriću.

— Ali čekajte malo — reče Timoti čiji obrazi dobiše modrikastu boju od ogorčenja. — Ja sam joj najbliži rod. Jedini živi rođeni brat.

Gospodin Entvisl uz nešto obazrivosti objasni tačno značenje odredbi u testamentu Ričarda Abernetija i blago podseti Timotija da mu je dostavljena kopija testameta.

— Pa ne očekujete valjda od mene da razumem sve te pravničke izraze? — upita Timoti neučtivo. — Svi ste vi advokati isti! U stvari, nisam mogao da poverujem u te odredbe kad mi je Mod po povratku sa sahrane predočila suštinu testameta. Pomislio sam da je pogrešno razumela. Žene su vazda praznoglave. Najbolja je žena na svetu, moja Mod... ali žene se ne razumeju u finansije. Ne verujem da je Mod uopšte shvatila da bismo mi, da Ričard nije umro tad kad jeste, verovatno morali da se selimo odavde! Što je činjenica!

— Ali je sigurno da biste, da ste se samo obratili Ričardu...

Timoti se zagrcnu od oporog smeha.

— To nije moj stil. Otac nam je ostavio savršeno razuman deo svoga novca... to jest, u slučaju da odbijemo da uđemo u porodični koncern. Ja nisam ušao. Duhom sam iznad trgovanja, Entvisle! Ričardu je moj stav teško pao. E pa, uz poreze, obezvređivanje prihoda, ovoga ili onoga... nije bilo lako voditi normalan život. Morao sam da se pozabavim kapitalom. Najbolji posao u današnje vreme. Jednom sam napomenuo Ričardu da ovo mesto nije lako održavati. On je smatrao da bismo daleko bolje prošli u nekom manjem prostoru. Lakše bi bilo za Mod, rekao je, štednja na radnoj snazi — ušteta na radnoj snazi — kakav izraz! O, ne, ne bih nikada tražio pomoć od Ričarda. Ali mogu da vam kažem, Entvisle, da mi je briga znatno pogoršala bolest. Čovek mog zdravlja ne bi smeo da brine. A onda je Ričard umro i mada sam, razume se, bio potresen... moj rođeni brat i sve to... nisam mogao da ne osetim olakšanje zbog izglednije budućnosti. Da, sad možemo da zaplovimo punim

jedrima... uz veliko olakšanje. Okrećićemo kuću... naći nekoliko stvarno dobrih ljudi za baštu... ima ih, samo treba dobro da se plate. Obnovićemo u potpunosti ružičnjak. I... gde sam ono stao?

— Pričali ste mi pojedinosti o vašim budućim planovima.

— Da, da... ali ne bih smeo time da vas zamaram. Ono što me je zbolelo... a zbolelo me je do dna duše... bile su odredbe Ričardovog testamenta.

— Zaista? — upita gospodin Entvisl. — Zar vam nisu bile po volji?

— Razume se da nisu! Prirodno je što sam, posle Mortimerove smrti, očekivao da Ričard sve ostavi meni.

— Ovaj... da li vam je on tako nešto ikad pomenuo?

— Tako nešto nikad nije rekao... bar ne tim rečima. Bio je uzdržan momak, Ričard. Da. Ali je dolazio ovamo... nedugo posle Mortimerove smrti. Želeo je da uopšteno razgovaramo o porodičnim poslovima. Razgovarali smo o mladom Džordžu i o devojkama i njihovim muževima. Želeo je da zna moje mišljenje o njima... iako ja mnogo nisam mogao da mu kažem. Invalid sam i ne krećem se mnogo, a Modi i ja živimo izvan sveta. Ali ako me pitate, te devojke su sklopile trule i budalaste brakove. E pa, sad ja pitam vas, Entvisle, da li je prirodno što sam, budući da je od mene, kao od glave porodice, tražio savet kad njega više ne bude, što sam pomislio da je prirodno da meni poveri upravljanje novcem? Ričard je svakako mogao da ima poverenja u mene da ću uraditi pravu stvar kad su u pitanju mlađe generacije. I da ću se brinuti za sirotu staru Koru. Prokleta nek je sve, Entvisle, ja sam Aberneti... poslednji Aberneti. Upravljanje novcem trebalo je da bude u mojim rukama.

U svom uzbuđenju Timoti zbací cebe sa krila i ispravi se na stolici. Znakova slabosti ili krhkosti najednom više nije bilo. Izgledao je, pomisli gospodin Entvisl, kao savršeno zdrav čovek, uprkos tome što je lako padao u vatru. Štaviše, stari advokat sasvim jasno shvati da je Timoti Aberneti potajno oduvek bio

ljubomoran na brata Ričarda. Bili su dovoljno slični da Timotiju ne gode bratovljeva snaga karaktera i čvrsto vođenje poslova. Kad je Ričard umro, Timoti se ushitio od mogućnosti da će u ovo pozno doba doći u priliku da upravlja sudbinama drugih.

A Ričard Aberneti mu je uskratio tu moć. Da li je razmišljao da to učini pa odustao od toga?

Iznenadna kavga mačaka u bašti natera Timotija da skoči na noge. Potrča prema prozoru i razmakavši njegova krila, dreknu: — Prestanite, beštije!

I onda dohvati jednu knjigu i zavitla je napolje.

— Proklete mačke! — gundao je dok se vraćao natrag prema svom posetiocu. — Uništavaju leje sa cvećem, a ja ne podnosim njihovo mjaukanje.

Sede opet i reče:

— Hoćete li nešto da popijete, Entvisle?

— Ne bih ovako rano. Mod me je upravo poslužila izvrsnim čajem.

Timoti uzdahnu.

— Sposobna žena. Mod. Ali je preopterećena. Mora čak i da se bakće s motorom onog našeg starog automobila... postala je, znate, sasvim dobar mehaničar na neki njoj svojstven način.

— Čujem da je imala nevolje s automobilom dok se vraćala sa sahrane?

— Da. Automobil je 'crko'. Imala je dovoljno razuma da mi telefonom javi šta je posredi da se ne bih brinuo, ali je naša glupava služavka koja dolazi samo preko dana zapisala poruku na način koji je sasvim nerazumljiv. Bio sam napolju da udahnem malo svežeg vazduha... lekar mi je savetovao da vežbam što češće samo ako mogu... i kad sam se vratio iz šetnje, našao sam nažvrljano: „Madam žao kola neispravna morala ostane noć.“ Prirodno je što sam pomislio da je još u Enderbiju. Pozvao sam tamo i doznao da je Mod otputovala toga jutra. Kvar je mogao da je snađe bilo gde! U lepu sam kašu uvaljen! Ona budala od dnevne kućne pomoćnice

ostavila mi je samo zgrudvane makarone i sir za večeru. Morao sam da silazim u kuhinju da to sâm podgrevam... i da sâm sebi napravim čaj... da ne pominjem loženje vatre pod bojlerom. Malo je nedostajalo da dobijem srčani napad... ali da li se žena te klase brinula? Ne ona! Uz malo osećaja za pristojnost vratila bi se te večeri da me zbrine kako valja. Nema više odanosti u tim nižim slojevima društva...

I on se na trenutak setno zamisli.

— Ne znam koliko vam je pojedinosti Mod ispričala o sahrani i rođacima — reče gospodin Entvisl. — Kora je priredila jedan prilično neugodan trenutak. Rekla je jasno i glasno da je Ričard ubijen. Možda vam je Mod to ispričala.

Timoti se neusiljeno zakikota.

— O, da, čuo sam za to. Svi su oborili noseve i pravili se da su preneraženi. Baš stvar kakvu je Kora bila u stanju da odvali! Vi znate kako je uvek bila u stanju da zabrlja kad je bila mala, zar ne, Entvisle? Sećam se da je nešto rekla i na našem venčanju što je ozlojedilo Mod. Mod nikad nije mnogo marila za nju. Da, Mod me je telefonom pozvala te večeri posle sahrane da proveriti da li sam dobro i da li je gospođa Džouns dolazila da mi spremi večeru. Tada mi je prenela da je sve prošlo u savršenom redu, a ja sam rekao: „A šta je s testamentom?“ Ona je malo pokušala da vrda, ali sam joj ja, razume se, izvukao istinu. Nisam mogao da verujem pa sam joj rekao da mora da nije dobro razumela, ali se ona držala svoje priče. I to me je zbolelo, Entvisle — ranilo me teško, uistinu, ako me razumete. Da vam pravo kažem, mislim da je to bila pakost s Ričardove strane. Znam da ne treba pričati loše o pokojnicima, ali časne mi reči...

I Timoti nastavi da naklapa o tome još neko vreme.

A onda Mod opet uđe u sobu i odlučno reče:

— Mislim da je dragi gospodin Entvisl s tobom bio dovoljno dugo. Zaista moraš da se odmoriš. Ako ste se sve dogovorili...

— O, dogovorili smo se. Prepuštam sve vama, Entvisle.

Obavestite me kad budu uhvatili tog tipa... ako to ikad budu uradili. Nemam poverenja u današnju policiju — šefovi im nisu prave osobe za taj posao. Pobrinićete se i... ovaj... za sahranu... zar ne? Bojim se da mi nećemo moći da dođemo. Ali naručite skupu opremu... i mora da bude stavljen propisan grobni kamen kad dođe vreme... hoće li ona da bude sahranjena u tom selu? Nema potrebe da je donose ovamo na sever, a pojma nemam gde je Lansken sahranjen, negde u Francuskoj verujem. Ne znam šta se stavlja na nadgrobnu ploču kad je neko ubijen... Ne može baš da se kaže 'upokojila se' ili tako nešto. Mora da se odabere pravi tekst... nešto što odgovara okolnostima. Počivaj u miru? Ne, to je samo za katolike.

— O, Gospode, ti vide nepravdu koja mi se učini; dosudi mi pravdu — promrmlja gospodin Entvisl.

Iznenadeni pogled koji mu dobaci Timoti primora gospodina Entvisla da se lako osmehne.

— Plač Jeremijin — reče on. — Deluje odgovarajuće iako malo melodramatično. Proći će, međutim, poprilično vremena pre nego što nadgrobni kamen dođe na red. Zemlja... ovaj... treba da se slegne, znate. E, sad vi samo nemojte ništa da brinete. Mi ćemo se za sve pobrinuti i o svemu vas obavestiti.

Gospodin Entvisl se vrati u London jutarnjim vozom odmah posle doručka u Stensfild Grejndžu.

Kad stiže kući, posle kraćeg oklevanja, diže telefonsku slušalicu i pozva jednog prijatelja.

7.

Prosto ne umem da vam opišem koliko cenim to što ste me pozvali.

Gospodin Entvisl toplo steže ruku svome domaćinu.

Herkul Poaro mu gostoprimiteljivo pokaza stolicu pored vatre.

Gospodin Entvisl uzdahnu dok se spuštao u stolicu.

Na jednoj strani odaje sto beše postavljen za dvoje.

— Vratio sam se jutros iz unutrašnjosti — reče on.

— I imate slučaj o kojem biste želeli da se posavetujete sa mnom?

— Da. To je, bojim se, duga i preopširna priča.

— Onda ćemo je započeti tek posle obeda. Žorže?

Vredni Žorž se smesta pojavi s nešto gušćije paštete i vrelim dvopekom uvijenim u salvet.

— Uživaćemo u našoj pâté de foie gras pored vatre — reče Poaro. — Posle toga ćemo preći za sto.

Tek sat i po kasnije gospodin Entvisl se ugodno protegli na svojoj stolici i zadovoljno odahnu.

— Vi svakako znate kako sebi da ugodite, Poaro. Pravi Francuz.

— Ja sam Belgijanac. Ali je ostatak vaše primedbe tačan. U mojim godinama glavno je zadovoljstvo, gotovo jedino preostalo zadovoljstvo, zadovoljstvo koje pruža trpeza. Na sreću, imam izvrstan stomak.

— Ah — promrmlja gospodin Entvisl.

Obedovali su ribu, šniclu na milanski način, pa zatim pečene kruške sa sladoledom.

Pili su uz to pui fise, iza čega je sledio korton pa zatim veoma dobar porto, koji je u čaši sad stajao pored lakta gospodina Entvisla. Poaro, koji nije mnogo mario za porto, pijuckao je sada liker od kakaoa.

— Ne znam — mumlao je gospodin Entvisl — kako ste uspjeli da dođete do takve šnicle! Topila se u ustima!

— Imam prijatelja koji je kasapin na kontinentu. Za njega sam rešio jedan mali domaći problem. On to veoma ceni... i sve od tada veoma se pažljivo ophodi prema mom stomaku.

— Domaći problem — reče gospodin Entvisl uz uzdah. — Voleo bih da me ne podsetiste... Ovo je tako bajan trenutak...

— Produžite ga, prijatelju. Sad ćemo popiti šoljicu kafe uz fini brendi i onda, kad varenje mirno krene, onda ćete mi ispričati zašto vam je potreban moj savet.

Zidni sat otkuca pola deset kad se gospodin Entvisl promeškolji na stolici. Psihološki trenutak beše sazreo. Više nije osećao neodlučnost što treba otvoreno da iznese svoje nedoumice — žarko je želeo da to učini.

— Ne znam — reče on — da li ovim od sebe pravim kolosalnu budalu. U svakom slučaju ne vidim šta bi tu uopšte moglo da se učini. Ali bih voleo da vam predočim činjenice i voleo bih da znam šta vi mislite.

Zasta trenutak ili dva i onda, na svoj suvoparan, temeljan način, ispriča celu priču. Njegov uvežbani pravnički mozak omogućí mu da činjenice jasno izloži, da ništa ne izostavi i da ne doda ništa preko mere. Bio je to jasan, precizan izveštaj koji tako lepo primi malo stariji čovek jajolike glave koji je sedeo i slušao ga.

Kad završi svoju priču, nastaje zatišje. Gospodin Entvisl bio je spreman da odgovara na pitanja, ali pitanja izvesno vreme nisu stizala. Herkul Poaro razmatrao je dokaze.

On na kraju reče:

— Čini se da je sve veoma jasno. Vi na umu imate sumnju da je vaš prijatelj Ričard Aberneti možda ubijen. Ta sumnja, ili pretpostavka, zasniva se samo na jednoj jedinoj stvari — na rečima koje je izgovorila Kora Lansken na sahrani Ričarda Abernetija. Kad to sklonite — nema više ničega. Činjenica da je ona sama ubijena već sledećeg dana, može da bude čista slučajnost. Tačno je da je

Ričard Aberneti umro naprasno, ali njega je lečio ugledan doktor koji ga je dobro poznavao, a taj doktor nije ništa posumnjao i izdao je valjanu smrtovnicu. Da li je Ričard sahranjen ili kremiran?

— Kremiran je... po sopstvenom zahtevu.

— Da, takav je zakon. I to znači da je i drugi doktor potpisao smrtovnicu... ali oko toga ni inače ne bi bilo teškoća. I tako se vraćamo na suštinsku stvar, na ono što je Kora Lansken rekla. Vi ste bili prisutni i čuli ste je. Ona je rekla: 'Ali on jeste ubijen, zar ne?'

— Da.

— A prava suština je — da ste vi poverovali da je ona govorila istinu.

Advokat je malo oklevao, a onda reče:

— Da, jesam.

— Zašto?

— Zašto? — ponovi pitanje gospodin Enrvistl, malčice zbunjen.

— Ali da, zašto? Je li to stoga što ste već duboko u sebi osećali uznemirenost zbog načina na koji je Ričard umro?

Advokat zavrte glavom. — Ne, ne, ni najmanje.

— Onda je to bilo zbog nje... same Kore. Jeste li je dobro poznavali?

— Nisam je video skoro... o... preko dvadeset godina.

— Da li biste je prepoznali da ste je sreli na ulici?

Gospodin Entvisl se zamisli.

— Mogao sam da prođem pored nje na ulici a da je ne prepoznam. Bila je mršavo devojče kad sam je video poslednji put, a pretvorila se u gojaznu, neurednu sredovečnu ženu. Ali mislim da bih je istog časa kad bih joj se obratio licem u lice, smesta prepoznao. Nosila je kosu začešljanu na isti način, šiške presečene tačno po sredini čela i imala je taj običaj da pilji u vas naviše kroz te šiške kao neka sramežljiva životinja, a imala je i veoma karakterističan, naprasit način govora i naviku da krivi glavu u jednu stranu pre no što izgovori nešto nečuveno. Imala je karakter,

vidite, a karakter je uvek veoma individualan.

— Ona je, u stvari, bila ista Kora koju ste poznavali godinama ranije. I izgovarala i dalje nečuvene stvari! Stvari, nečuvene stvari, koje je izgovarala u prošlosti — jesu li one obično... bile opravdane?

— Upravo to i jeste bila nezgoda s Korom. Kad god bi bilo bolje da istina ostane neizgovorena, ona bi je izgovarala.

— I ta njena osobenost ostala je neizmenjena. Ričard Aberneti je ubijen — i Kora je smesta iznela tu činjenicu.

Gospodin Entvisl se promeškolji.

— Zar i vi mislite da je on ubijen?

— O, ne, prijatelju moj, ne možemo tako da brzamo. Slažemo se u jednom — Kora jeste mislila da je on ubijen. Ona je bila sasvim sigurna da je ubijen. Bila je to, za nju, više izvesnost no pretpostavka. I tako dolazimo na ovo: ona mora da je imala neki razlog za to svoje uverenje. Slažemo se, na osnovu vašeg poznavanja Kore, da to nije bilo samo puko nevaljalstvo. A sad mi recite — kad je ona rekla to što je rekla, došlo je smesta do horskog protesta — je li bilo tako?

— Sasvim tako.

— I ona se tada sasvim zbunila, smela, povukla to... govoreći... koliko vi možete da se setite, nešto kao: 'Ali mislila sam... iz onoga što mi je on rekao...'

Advokat klimnu glavom.

— Voleo bih da toga mogu da se setim jasnije. Ali sam prilično siguran da je tako bilo. Upotrebila je reči 'on mi je rekao' ili 'rekao je...'

— I stvar je tada zataškana i svi su počeli da pričaju o nečem drugom. Možete li da se setite, kada razmišljate o tome, posebnog izraza na nečijem licu? Bilo čega što vam je u sećanju ostalo kao — smemo li da kažemo — neobično?

— Ne.

— A odmah sledećeg dana ubijena je Kora... i vi ste se upitali: 'Može li to da bude uzrok i posledica?'

Advokat se promeškolji.

— Pretpostavljam da vama to zvuči sasvim neverovatno?

— Ni najmanje — reče Poaro. — Pod uslovom da je prvobitna pretpostavka ispravna, to je sasvim logično. Savršeno ubistvo, ubistvo Ričarda Abernetija, izvršeno je, sve je prošlo u savršenom redu... i iznenada ispada da postoji jedna osoba koja zna istinu! Jasno je da ta osoba mora da bude učutkana što je pre moguće.

— Znači vi stvarno mislite... da je to bilo ubistvo?

Poaro ozbiljno reče:

— Ja mislim, mon cher, baš onako kako ste vi mislili... da postoji slučaj za istragu. Jeste li preduzeli neke korake? Jeste li o ovim stvarima razgovarali s policijom?

— Ne — reče gospodin Entvisl i odrečno zavrte glavom. — Nije mi se činilo da bi išta korisno moglo da se postigne. Moj položaj je takav da ja zastupam porodicu. Ako je Ričard Aberneti ubijen, onda je to moglo da bude učinjeno samo na jedan način.

— Otrovom?

— Tačno tako. A telo je kremirano. Sada nema dostupnih dokaza. Ali sam odlučio da lično moram da se uverim šta je istina. I zato sam, Poaro, došao do vas.

— Ko je bio u kući u vreme ubistva?

— Jedan stari sobar koji je uz Ričarda bio godinama, kuvar i kućna pomoćnica. Čini se, možda, kao da bi to sasvim izvesno morao da bude neko od njih...

— Ah, ne pokušavajte da mi navučete maramu na oči. Ova Kora, ona zna da je Ričard Aberneti ubijen, ali spremno pristaje da se sve zataška. Ona kaže: 'Ja mislim da ste svi vi u pravu.' Prema tome, mora biti da je neko iz porodice umešan, neko koga i sama žrtva možda ne bi pristala da otvoreno optuži. U suprotnom, s obzirom na to da je Kora volela brata, ona ne bi dozvolila da potajni ubica laže. Slažete li se s tim?

— Bio je to i moj način razmišljanja... da — priznade gospodin Entvisl. — Mada, kako bi bilo ko od porodice mogao...

Poaro ga prekide.

— Kad je otrov u pitanju, postoji bezbroj mogućnosti. To mora biti, pretpostavljam, neko opojno sredstvo jer je umro u snu, a i nije bilo nekih vidnih znakova trovanja. Moguće je da je već imao neki narkotik u sebi.

— U svakom slučaju — reče gospodin Entvisl — pitanje o tome kako je to izvedeno jedva da je važno. Nikad nećemo biti u stanju da nešto dokažemo.

— U slučaju Ričarda Abernetija, ne, u pravu ste. Ali ubistvo Kore Lansken je drugačije. Kad jednom budemo doznali 'ko', onda neće biti teško da se nađu i dokazi.

I onda dodade uz oštar pogled. — Vi ste možda već nešto učinili.

— Veoma malo. Na umu sam, rekao bih, imao uglavnom eliminaciju. Neukusno je od mene da mislim da je ubica neko iz porodice Aberneti. Još uvek stvarno ne mogu da poverujem u to. Nadao sam se da ću uz nekoliko očevidno bezazlenih pitanja uspeti da određene članove porodice stavim izvan svake sumnje. Možda, ko zna, i sve njih? U tom slučaju Korina pretpostavka bila bi pogrešna i njena smrt mogla bi da se pripíše nekom slučajnom zlikovcu koji joj je provalio u kuću. Stvar, na kraju krajeva, beše veoma prosta. Šta su članovi porodice Aberneti radili to popodne kad je Kora Lansken ubijena?

— Eh bien — reče Poaro — šta su radili?

— Džordž Krosfild bio je u Herst parku na konjskim trkama. Rozamunda Šejn bila je u kupovini po Londonu. Njen muž — jer ne smemo da zaboravimo muževe...

— Bez sumnje je tako.

— Njen muž je ugovarao pravni status nekog komada u kojem treba da nastupi, Suzan i Gregori Benks bili su kod kuće celog dana, Timoti Aberneti, koji je invalid, bio je kod svoje kuće u Jorkširu, a njegova žena je automobilom iz Enderbija putovala prema kući.

I on se zaustavi.

Herkul Poaro ga odmeri i s razumevanjem klimnu glavom.

— Da, to je ono što su vam oni rekli. I da li je sve to istina?

— Ja prosto ne znam, Poaro. Neke od njihovih izjava moguće je dokazati ili osporiti... ali bi bilo teško da se to izvede a da se sasvim ne otvore karte. U stvari, takav postupak bio bi ravan optužnici. Ja ću vam jednostavno reći neke od mojih zaključaka. Džordž je mogao da bude na konjskim trkama u Herst parku, ali ja ne verujem da je bio tamo. Mnogo je požurio da se pohvali kako je dobio opkladu na dva grla. Moje je iskustvo da mnogi prekršiocci zakona izdaju sebe time što previše pričaju. Upitao sam ga za imena ta dva pobjednička grla i on mi je dao imena konja bez nekog uočljivog oklevanja. Izgleda da su se toga dana, uspeo sam da saznam, svi ozbiljno kladili na ta dva grla pa je jedno od njih, kako je i očekivano, i pobjedilo. Drugo grlo, iako je važno za favorita, sasvim nerazumljivo nije uspelo ni da stigne do cilja.

— Zanimljivo. Da li je taj Džordž u vreme kad mu je ujak umro, imao preku potrebu za novcem?

— Moj je utisak da je bio u velikom škripcu zbog novca. Nemam dokaz za ovo što govorim, ali ozbiljno sumnjam da je prste zavukao u fondove svojih klijenata i da je bio u opasnosti da bude optužen za proneveru. To je samo moj utisak, ali ja imam nešto iskustva u takvim slučajevima. Pokvareni advokati, žao mi je što to moram da kažem, nisu sasvim neuobičajena pojava. Jedino mogu da vam kažem da svoj novac ne bih poverio Džordžu, a pretpostavljam i da je Ričard Aberneti, veoma pronicljiv kad je u pitanju procena ljudi, bio sasvim nezadovoljan sestrićem pa mu nije poklonio poverenje.

— Njegova majka — nastavi advokat — bila je zgodna, prilično lakomislena devojka koja se udala za čoveka, kako bih ja to rekao, prilično nepouzdanog karaktera. — On uzdahnu. — Devojke iz porodice Aberneti nisu umele da naprave dobar izbor.

Zasta malo pa nastavi:

— Rozamunda, ona je ljupka glupačica. Zaista ne mogu da je zamislim kako sekirom cepa Kori glavu! Njen muž, Majkl Šejn, spada u osobe koje ne otkrivaju mnogo o sebi... a ja bih rekao

ambiciozan čovek prenaplašene sujete. Ali o njemu zaista malo znam. Nema razloga da sumnjam da je on izvršilac brutalnog zločina ili pažljivo smišljenog trovanja, ali sve dok ne utvrdim da je stvarno radio to što kaže da jeste, ne smem da ga otpisujem.

— Ali u njegovu ženu ne sumnjate?

— Ne...ne... postoji kod nje određena, sasvim zapanjujuća bezosećajnost... ali ne, zaista ne mogu da je zamislim sa sekirom. Ona je krhko stvorenje.

— I prelepa! — reče Poaro uz lak, podrugljiv osmeh. — A druga rođaka?

— Suzan? Ona je sasvim drugačija od Rozamunde — devojka izuzetnih sposobnosti, mogao bih da kažem. Ona i njen muž bili su kod kuće celog dana. Rekao sam (lažno) da sam pokušavao da ih pozovem telefonom toga popodneva. Greg je veoma hitro rekao da je telefon bio u kvaru celoga dana. On je pokušao da nekoga pozove, ali nije uspeo.

— Znači opet ništa opipljivo... Niste mogli da ih eliminišete kao što ste se nadali... Kakav je taj muž?

— Ustanovio sam da mi je nedokučiv. Deluje pomalo neprijatno, mada čovek ne može tačno da kaže šta stvara takav utisak. A kad je Suzan u pitanju...

— Da?

— Suzan me podseća na njenog strica. Živa je, snažna i ima mentalna svojstva Ričarda Abernetija. Možda samo uobražavam, ali mi se čini da joj nedostaju ljubaznost i toplina mog starog prijatelja.

— Žene nikad nisu ljubazne — reče Poaro. — Mada nekad znaju da budu nežne. Da li ona voli svog muža?

— Beskrajno, rekao bih. Ali zaista, Poaro, ne mogu da verujem... neću ni za trenutak da poverujem da bi Suzan...

— Džordž bi vam se više svideo? — reče Poaro. — Pa to je prirodno! Što se mene tiče, ja nisam tako sentimentaln prema lepim damama. A sad mi ispričajte o vašoj poseti starijoj generaciji.

Gospodin Entvisl opširno opisa svoju posetu Timotiju i Mod.

Poaro izvede zaključak.

— Znači, gospođa Aberneti je dobar mehaničar. Ona zna sve o motoru automobila. A gospodin Aberneti nije invalid kakav zamišlja da jeste. Izlazi da se šeta i sposoban je, prema onome što ste mi rekli, da žustro postupa. On je takođe i opsednuto zaljubljen u sebe i zavidi bratu na uspehu i snažnijem karakteru.

— Veoma je razneženo govorio o Kori.

— I ismevao njenu budalastu primedbu posle sahrane. Šta je sa šestim naslednikom?

— Helen? Suprugom Lea Abernetija? Na nju ni za trenutak nisam posumnjao. U svakom slučaju, njena nevinost lako može da se dokaže. Bila je u Enderbiju. U društvu troje slugu iz kuće.

— Eh bien, prijatelju moj — reče Poaro. — Hajde da budemo praktični. Šta želite da ja uradim?

— Želim da doznam istinu, Poaro.

— Da. Da, isto bih se osećao da sam na vašem mestu.

— A vi ste čovek koji će mi predočiti istinu. Znam da više ne prihvatate da istražujete slučajeve, ali vas molim da preuzmete ovaj. Ja ću snositi sve vaše troškove. Ma pristanite, novca nikad dosta.

Poaro se osmehnu.

— I nije ako sve ode na poreze! Ali priznajem da me vaš problem zanima! Zato što nije lak... Sve je tako maglovito... Ali jednu je stvar, prijatelju, bolje da vi obavite. Posle toga ću ja se pozabaviti svim stvarima. Ali smatram da je najbolje da vi potražite doktora koji je lečio Ričarda Abernetija. Poznajete li ga?

— Neznatno.

— Šta znate o njemu?

— Sredovečni lekar opšte prakse. Stručan. U veoma prijateljskim odnosima s Ričardom. Temeljno dobar momak.

— Onda ga potražite. Ispitajte ga o bolesti gospodina Abernetija. Otkrijte koje je lekove uzimao gospodin Aberneti u vreme smrti i pre toga. Saznajte da li je Ričard Aberneti doktoru ikad pomenuo

nešto o tome da mu se čini da ga neko truže. Uzgred, da li je ova gospođica Gilkrist sasvim sigurna da je on upotrebio reč otrov kad je razgovarao sa svojom sestrom?

Gospodin Entvisl se zamisli.

— Upotrebila je baš tu reč... ali je ona od one vrste svedoka koji često menjaju reči koje je neko stvarno izgovorio stoga što smatraju da su pogodili njihov smisao. Ako je Ričard rekao da se boji da neko želi da ga ubije, gospođica Gilkrist mogla je da pretpostavi da je u pitanju otrov zbog toga što je njegovu bojazan povezala sa strepnjama njene tetke koja je uobražavala da joj otrov stavljaju u hranu. Mogao bih o tome da popričam s njom još jednom kasnije u neko doba.

— Da. Ili ću to ja da uradim. — Zastade a onda reče drugačijim glasom: — Da li vam je palo na pamet, prijatelju moj, da bi i gospođica Gilkrist mogla da bude u opasnosti?

Gospodin Entvisl pokaza da je iznenađen.

— Ne mogu da kažem da jeste.

— Ali, da. Kora je svoju sumnju izrazila na dan sahrane. Pitanje koje bi moglo da padne na pamet ubici jeste da li je ona tu svoju sumnju saopštila još nekome kad je čula za Ričardovu smrt? A osoba kojoj bi Kora to najverovatnije saopštila jeste gospođica Gilkrist. Ja mislim, mon cher, da je bolje da ona ne ostaje sama u toj vili.

— Mislim da Suzan namerava da otputuje i boravi tamo neko vreme.

— Ah, znači gospođa Benks ima nameru da ide tamo?

— Želi da pregleda Korine stvari.

— Shvatam... shvatam... Pa, prijatelju moj, uradite ono što sam vas zamolio. Takođe biste mogli da pripremite gospođu Aberneti... gospođu Lea Abernetija, na mogućnost da se ja pojavim u kući. Videćemo. Od sada pa nadalje ja preuzimam sve na sebe.

I Poaro silnim poletom uvrnu svoje brkove.

8.

Gospodin Entvisl zamišljeno odmeri doktora Larabija.

Imao je bogato životno iskustvo u procenjivanju ljudi. Prilike su ga često primoravale da se uhvati u koštac s teškom situacijom ili delikatnim predmetom. Gospodin Entvisl odavno beše vičan veštini pravilnog ophođenja. Koji je najbolji način da se obrati doktoru Larabiju u vezi s jednim, bez sumnje, neugodnim pitanjem, a da pri tome lekar još lako može da se nađe uvređen ukoliko izrazi sumnja u njegovu stručnost?

Iskrenošću, pomisli gospodin Entvisl... ili bar uparađenom iskrenošću. Loše bi bilo reći da je sumnja nikla iz nasumične izjave plitkougne žene. Doktor Larabi nije poznao Koru.

Gospodin Entvisl pročisti grlo i hrabro krenu.

— Želeo bih da se posavetujem s vama u jednoj veoma osetljivoj stvari — reče. — Može biti da će vas to povrediti, ali ja se iskreno nadam da neće. Vi ste razuman čovek i shvatićete, siguran sam, da je... ovaj... na apsurdne primedbe najbolje odgovoriti razložnim objašnjenjem, a ne osuđivati to iz prve. U pitanju je moj klijent, pokojni Ričard Aberneti. A pitanje ću vam postaviti sasvim otvoreno. Jeste li sigurni, potpuno sigurni, da je umro na način koji se opisuje kao prirodna smrt?

Ljubazno, rumeno sredovečno lice doktora Larabija osenči zaprepašćenje.

— Šta, za ime sveta... Razume se da jeste. Izdao sam smrtovnicu, je li tako? Da sam imao neke sumnje...

Gospodin Entvisl požuri da ga umiri.

— Prirodno, prirodno. Uveravam vas da ne pretpostavljam ništa suprotno tome. Ali bih voleo da dobijem vaše potvrdno mišljenje... s obzirom na to što se... ovaj... pronose neke glasine.

— Glasine? Kakve glasine?

— Čovek prosto ne zna kako takve stvari počinju — reče gospodin Entvisl pritravno. — Ali sam ja mišljenja da to treba da se zaustavi... autoritativno, ako je moguće.

— Aberneti je bio bolestan čovek. Patio je od bolesti koja bi se pokazala kao fatalna, kako bih rekao, za najmanje dve godine. Ali i mnogo ranije. Smrt njegovog sina uništila mu je želju za životom i snagu da se suprotstavi bolesti. Priznajem da nisam očekivao da će umreti tako brzo i uistinu tako iznenada, ali ima takvih primera... mnogo sličnih primera. Svaki lekar koji tačno predvidi kad će pacijent umreti, ili koliko će tačno živeti, na pravom putu je da napravi budalu od sebe. Ljudski činilac uvek je nepredvidiv. Slabi obično imaju izuzetnu otpornost, snažni često podležu.

— Shvatam sve to i ne sumnjam u vaše dijagnoze. Gospodin Aberneti bio je, možemo da kažemo (prilično melodramatično, bojim se) u senci smrti. Sve što vas ja pitam to je da li bi čovek koji zna ili koji sumnja da ga smrt neizbežno čeka mogao svojom voljom da skрати život? Ili da li bi to mogao da učini neko umesto njega?

Doktor Larabi se namršti.

— Samoubistvo, mislite? Aberneti nije bio tip samoubice.

— Shvatam. Možete li da me uverite, medicinski govoreći, da je takva pomisao nemoguća?

Doktor se nelagodno promeškolji.

— Ja ne bih koristio reč nemoguće. Posle sinovljeve smrti Abernetija život više nije zanimao onako kao do tada. Ja svakako nemam utisak da je u pitanju samoubistvo... ali ne bih mogao da kažem da je nemoguće.

— Vi stvar tumačite sa psihološkog stanovišta. Kad sam rekao medicinski, mislio sam na ovo: da li okolnosti njegove smrti čine takvu pomisao nemogućom?

— Ne, o, ne. Ne, to ne mogu da kažem. Umro je u snu, kao što se ljudima često dešava. Nije bilo razloga da se sumnja na samoubistvo, niti dokaza o stanju njegove svesti. Kad bi se tražila autopsija svakog puta kad neki ozbiljno bolestan čovek umre u

snu...

Doktorovo lice postajalo je sve crvenije i crvenije. Gospodin Entvisl požuri da smiri situaciju.

— Razume se. Razume se. Ali ako je bilo dokaza... dokaza o kojima vi ništa niste znali? Ako je, na primer, on nešto nekome rekao...

— Što bi ukazivalo na to da razmišlja o samoubistvu? Pa da li je on tako nešto učinio? To bi me veoma iznenadilo.

— Ali ako tako jeste bilo... govorim čisto hipotetički... možete li vi da isključite takvu mogućnost?

Doktor Larabi lagano reče:

— Ne... ne... ne bih mogao to da uradim. Ali ću vam ponoviti. Bio bih veoma iznenađen.

Gospodin Entvisl požuri da iskoristi svoju prednost.

— Ako onda pretpostavimo da njegova smrt nije bila prirodna... sve je ovo čisto hipotetički... šta bi moglo da je izazove? Koja vrsta leka, hoću da kažem?

— Nekoliko. Moralo bi da se ustanovi postojanje neke vrste narkotika. A nije bilo znakova cijanoze, lice beše sasvim spokojno.

— Da li je imao sredstva za spavanje, tečna ili u pilulama? Ili nešto slično tome?

— Da. Prepisao sam mu slamberil... veoma sigurno i pouzdano sredstvo. Nije ga uzimao svake večeri. I imao je samo malu bočicu tableta u to vreme. Tri ili četiri puta veća doza od prepisane sigurno ne bi izazvala smrt. U stvari, sećam se da sam video bočicu na noćnom stočiću pored njegovog kreveta. Još beše skoro puna.

— Šta ste mu još prepisali?

— Razne stvari... lekove koji sadrže male doze morfijuma da ih uzima kad naiđu bolovi. Neke vitaminske kapsule. Sredstvo za varenje.

Gospodin Entvisl ga prekide.

— Vitaminske kapsule? Mislim da je nešto slično i meni prepisano jednom. Male okrugle kapsule od želatina?

— Da. Sadrže adeksolin.

— Da li bi ma šta drugo moglo da bude uneseno u... recimo... jednu od tih kapsula?

— Nešto smrtonosno, mislite? — upita doktor, koji je pokazivao sve veće znake iznenađenja. — Ali sigurno je da niko ne bi... ma slušajte sad, Entvisle, kuda vi to ciljate? Bože, čoveče, pomišljate li vi na ubistvo?

— Zaista ne znam šta je to na šta pomišljam... Samo želim da znam šta je sve moguće.

— Ali kakve dokaze imate da čak i pomišljate na tako nešto?

— Dokaze nemam — reče gospodin Entvisl umornim glasom. — Gospodin Aberneti je mrtav... i osoba s kojom je razgovarao takođe je mrtva. Cela stvar raspreda se u glasinama... neodređenim, neprijatnim glasinama, i ja želim da tome stanem na put ako mogu. Ako mi vi kažete da niko nije mogao da otruje Abernetija na bilo koji način, biću ushićen! Mogu da vas uverim da bih se oslobodio velikog tereta.

Doktor Larabi usta i ushoda se gore-dole.

— Ne mogu da vam kažem to što vi želite da vam kažem — reče on na kraju. — Voleo bih da mogu. Razume se da je to moglo da bude učinjeno. Svako je mogao da izvuče ulje iz kapsule i zameni ga... recimo... čistim nikotinom ili s pola tuceta drugih stvari. Nešto je takođe moglo da mu bude stavljeno u hranu ili piće. Nije li to verovatnije?

— Moguće. Ali vidite, samo su sluge bile u kući kad je on umro... a ja ne mislim da je to bilo ko od njih... u stvari, sasvim sam siguran da nije. I stoga tragam za nečim što ima odloženo dejstvo. Postoji lek koji, pretpostavljam, može da dovede do pacijentove smrti nedelju dana nakon unošenja?

— Zgodna ideja... ali neodrživa, bojim se — reče doktor suvo. — Znam da ste vi razuman čovek, Entvisle, ali ko širi takve glasine? Meni se čine prilično preteranim.

— Da li je Aberneti ikad vama nešto rekao? Da li vam je ikad dao

da naslutite da neko iz njegove porodice želi da ga ukloni?

Doktor ga radoznalo odmeri.

— Ne, meni tako nešto nikad nije rekao. Niti dao da naslutim. Jeste li sigurni, Entvisle, da se neko možda ne igra... da neko nije sklon senzacionalizmu? Znao, neki histerični pacijenti mogu da deluju sasvim razumno i normalno.

— Nadam se da je tako. I moglo bi da bude.

— Pojasnite mi, molim vas. Neko tvrdi da joj je Aberneti rekao... bila je to žena, pretpostavljam?

— O, da, bila je to žena.

— ... da joj je rekao da neko pokušava da ga ubije, je li tako?

Sateran u ugao, gospodin Entvisl nevoljno ispriča priču o Korinoj primedbi na sahrani. Lice gospodina Larabija se razvedri.

— Dragi moj momče. Tome uopšte ne bih pridavao pažnju! Objašnjenje je sasvim prosto. Žene u određeno doba života... željne senzacije, neuravnotežene, nepouzidane... mogu da kažu baš svašta. I to i čine, znate!

Gospodinu Entvislu se ne svide doktorova spremnost da lako donosi zaključke. I sâm je lično imao mnogo iskustva sa ženama koje su jurile senzacije ili bile histerične.

— Možda ste sasvim u pravu — reče on ustajući sa stolice. — Na nesreću, s njom tu stvar ne možemo da raspravimo jer je i sama ubijena.

— Kako to... ubijena? — izusti doktor Larabi, koji je delovao kao da ozbiljno sumnja u stanje svesti gospodina Entvisla.

— Verovatno ste o tome čitali u novinama. Bila je to gospođa Lansken iz mesta Lajčet Sent Meri u Berkširu.

— Razume se... pojma nisam imao da je ona u srodstvu s Ričardom Abernetijem! — reče doktor Larabi i izgledao je sasvim potreseno.

Uz utisak da je poljuljao doktorovu profesionalnu nadmoćnost, a neveselo svestan da mu ovom posetom sumnje nisu razvejjane, gospodin Entvisl se pozdravi i ode.

II

Kad je stigao natrag u Enderbi, gospodin Entvisl odluči da porazgovara s Lenskombom.

Poče tako što starog sobara upita kakvi su mu planovi.

— Gospođa Lea Abernetija zamolila me je da ostanem ovde dok se kuća ne proda, gospodine, i sasvim sam siguran da će mi biti veliko zadovoljstvo da joj ispunim želju. Mi svi veoma volimo gospođu Helen.

On uzdahnu. — Mišljenja sam, gospodine, a izvinite me što to pominjem, da kuća mora da se proda. Poznajem je mnogo godina i sve mlade dame i gospodu video sam kako rastu u njoj. Oduvek sam mislio da će gospodin Mortimer doći ovde posle oca i možda dovesti porodicu, takođe. Sve je bilo ugovoreno da ja pređem u Nort Lodž kad završim s radom ovde. Veoma lepo malo mesto, taj Nort Lodž... i jedva sam čekao da se tamo skrasim. Ali mislim da sada od toga nema ništa.

— Bojim se da je tako, Lenskombe. Imanje će biti prodato u celosti. Ali s vašim delom nasledstva...

— O, ne žalim se ja, gospodine, i veoma cenim darežljivost gospodina Abernetija. Dobro sam obezbeđen, ali danas nije lako naći malo mestašce gde bi mogla da se kupi neka kućica i mada me je moja udata sinovica molila da dođem i skućim se s njima, to, ovaj, neće biti isto kao život na imanju.

— Znam — reče gospodin Entvisl. — Ovo je surovi novi svet za nas stare momke. Voleo bih da sam se više viđao s mojim starim prijateljem pre nego što je otišao. Kako se držao ovih poslednjih meseci?

— Pa nije bio onaj stari, gospodine, sve od kako je Mortimer umro.

— Da, to ga je slomilo. A bio je i bolestan — a bolesnici ponekad svašta uobražavaju. Pretpostavljam da je gospodin Aberneti

poslednjih dana patio od tako nečega — pominjao neprijatelje ponekad, nekoga ko želi da mu nanese zlo — da li je bilo toga? Mogao je čak da pomišlja i da mu je hrana zagađena. Šta vi mislite?

Stari Lenskomb izgledao je iznenađeno — iznenađeno i povređeno.

— Ne mogu da se prisetim ničeg sličnog, gospodine.

Entvisl ga prodorno pogleda.

— Vi ste veoma odan sluga, Lenskombe, ja to znam. Ali bi takva uobrazilja gospodina Abernetija bila sasvim... ovaj... nevažna... prirodan simptom u nekim... bolestima.

— Odista, gospodine? Ja samo mogu da kažem da gospodin Aberneti meni nikad ništa slično nije rekao niti sam ga čuo da tako nešto kaže.

Gospodin Entvisl blago pređe na drugi predmet.

— Pre nego što je umro ovde su mu u poseti na po nekoliko dana boravili članovi porodice, je li tako? Njegov sestrić, bratanica i sestričina s muževima.

— Da, gospodine, tako je.

— Jesu li mu prijale te posete? Ili je bio razočaran?

Lenskombove oči postaje nedokučive i njegova stara leđa se ukočiše.

— To zaista ne bih umeo da vam kažem, gospodine.

— Ja, znate, mislim da biste mogli — reče gospodin Entvisl blago. — Nije na vama da o tako nečemu uopšte pričate — to ste mislili da kažete. Ali ima trenutaka kad čovek mora da prekrši ono što misli da je ispravno. Ja sam bio jedan od najstarijih prijatelja vašeg gospodara. Veoma sam brinuo o njemu. Vi takođe. I zato vas ja za mišljenje o ovome pitam kao čoveka, a ne kao sobara.

Lenskomb počuta jedan tren, a onda reče bezbojnim glasom:

— Ima li nešto... što nije kako treba, gospodine?

Gospodin Entvisl odgovori iskreno.

— Ne znam — reče. — Nadam se da nema. Voleo bih da u to budem siguran. Da li ste vi lično osetili da nešto možda... nije kako

treba?

— Samo posle sahrane, gospodine. I ne bih mogao tačno da vam kažem šta je to bilo. Ali gospođa Helen i gospođa Mod takođe nisu izgledale sasvim pri sebi one večeri posle sahrane kad su svi otišli.

— Da li vam je poznat sadržaj testamenta?

— Da, gospodine. Gospođa Helen je mislila da bih voleo da znam. Meni se on učinio, ako mi je dozvoljeno da o tome dajem svoj sud, kao sasvim pravedan testament.

— Da, bio je to čestit testament. Svima jednako. Ali to nije, mislim, testament koji je gospodin Aberneti prvobitno nameravao da napravi posle sinovljeve smrti. Hoćete li sad da mi odgovorite na pitanje koje sam vam maločas postavio?

— Jedino kao moje lično mišljenje...

— Da, da, to se podrazumeva.

— Gospodar, gospodine, beše veoma razočaran posle posete gospodina Džordža... Nadao se, ja mislim, da bi gospodin Džordž mogao da bude sličan gospodinu Mortimeru. Gospodin Džordž, ako smem da kažem, nije ispunio ta nadanja. Muž gospođe Lore uvek je smatran nepodobnim i bojim se da se gospodin Džordž umetnuo na njega.

Lenskomb malo zasta pa nastavi.

— A onda su stigle mlade dame s muževima. Za gospođicu Suzan smesta se zagrejao — veoma je to duhom jaka i zgodna mlada dama, ali je moje mišljenje da nije mogao da podnese njenog muža. Mlade dame danas prave čudan izbor, gospodine.

— A drugi bračni par?

— O tome ne bih mogao mnogo da kažem. Veoma prijatan i zgodan mladi par. Mislim da je gospodar uživao dok su oni bili ovde... ali ne mislim...

I starac poče malo da okleva.

— Da, Lenskombe?

— Pa, gospodar je uvek slabo mario za pozornicu. Rekao mi je jednog dana: 'Ne mogu da razumem kako pozornica nekome može

da zavrti mozak. To je budalast način života. Čini se da lišava ljude i ono malo pameti što je imaju. A ne znam kako deluje na moral. Svakako se ostaje bez osećaja za meru.' Razume se — on nije govorio direktno o...

— Ne, ne, sasvim mi je jasno. E, a onda je posle tih poseta gospodin Aberneti lično otišao na put... prvo da se vidi s bratom, a posle toga sa sestrom, gospođom Lansken...

— To ja nisam znao, gospodine. Hoću da kažem da mi je pomenuo da ide kod gospodina Timotija, a posle u Sent Meri.

— Tačno je. Možete li da se setite bilo čega što je rekao kad se vratio, a što se odnosilo na te posete?

Lenskomb se malo zamisli.

— Zaista ne znam... ništa određeno nije rekao. Bilo mu je drago što se vratio. Putovanje i odsedanje u tuđim kućama veoma su ga zamarali... sećam se da je to rekao.

— Ništa više? Ništa o bilo kome od njih?

Lenskomb se namršti.

— Gospodar je imao naviku da... pa, da mrmlja, ako znate šta hoću da kažem... obraćajući se meni, ali više sebi... jedva primećujući da sam i ja tu... jer me je veoma dobro poznavao.

— Poznavao vas i verovao vam, da.

— Ali se veoma nejasno sećam onoga što je rekao... nešto kao da ne može da shvati šta je on učinio s njegovim novcem... i to se odnosilo na gospodina Timotija, rekao bih. A onda je rekao i nešto kao: 'Žene mogu da budu budale u raznim stvarima devedeset devet puta, ali i prilično oštroumne stoti put.' O, da, i onda je rekao: 'Ono što stvarno misliš jedino možeš da kažeš nekome ko je tvoja generacija. Jedino on ne misli da uobražavaš stvari kao što to čine mlađi.' I kasnije je rekao... ali ne znam na koga se odnosilo: 'Nije lepo postavljati zamke ljudima, ali ne vidim šta bih drugo mogao da učinim.' Ali ja mislim da je moguće, gospodine, da je možda mislio na drugog baštovana... po pitanju breskvi koje su nestajale.

Ali gospodin Entvisl nije bio mišljenja da je Ričard Aberneti tom

prilikom imao na umu drugog baštovana. Posle još nekoliko pitanja on pusti starog Lenskomba da ide svojim poslom i stade da razmišlja o onome što je doznao. A to u suštini ne beše ništa posebno... ništa što prethodno i sâm nije zaključio. A ipak su postojali i neki nagoveštaji. Bilo je sigurno da nije mislio na svoju snahu Mod, već na sestru Koru kad je govorio o tome da žene mogu da budu budale, a ipak oštroumne. A njoj je i poverio svoje „uobrazilje“. A govorio je i o postavljanju zamki. Kome?

III

Gospodin Entvisl se dugo premišljao oko toga koliko sme da se poveri Helen. Na kraju je rešio da joj u potpunosti sve ispriča.

Prvo joj se zahvalio što je sredila Ričardove stvari i dovela u red i mnoge druge stvari u domaćinstvu. Oglas za prodaju kuće objavljen je i već su se javila dva kupca, a jedan od njih uskoro treba da stigne da pogleda kuću.

— Privatna lica?

— Bojim se da nisu. Y.W.C.A. ^{1} razmišlja o kupovini, a tu su i Omladinski klub, i poverenici Džefersonovog fonda koji traže pogodnu kuću gde bi mogli da smeste njegovu kolekciju.

— Tužno je što u kući više niko neće živeti, ali razume se da to danas više nije praktično.

— Želim da vas zamolim da ostanete ovde dok se kuća ne proda. Ili bi vam to stvorilo veliku neugodnost?

— Ne... u stvari bi mi to veoma odgovaralo. Ne želim da idem na Kipar sve do maja meseca, a daleko mi je prijatniji boravak ovde nego u Londonu, kao što sam planirala. Volim ovu kuću, znate; Leo ju je voleo takođe i uvek smo bili srećni kad smo ovde bili zajedno.

— Postoji još jedan razlog zbog kojeg bih vam bio zahvalan ako biste ostali. Jedan moj prijatelj, čovek po imenu Herkul Poaro...

Helen reče oštro: — Herkul Poaro? Onda vi mislite...

— Čuli ste za njega?

— Da. Neki moji prijatelji... ali sam mislila da je on odavno mrtav.

— Veoma je živahan. Nije više mlad, razume se.

— Pa da, teško da bi mogao da bude mlad.

Govorila je mehanički. Lice joj beše bledo i napeto. Uz nešto napora ona izgovori:

— Vi mislite... da je Kora bila u pravu? Da Ričard jeste... ubijen?

Gospodin Entvisl otvori dušu. Bilo mu je pravo zadovoljstvo što teret sumnje koji je osećao može da iznese pred nekoga tako bistrog i smirenog uma kao što je Helen.

Kad je završio, ona reče:

— Trebalo bi da čovek prvo pomisli da je sve to fantazija... ali se, eto, na to i ne pomišlja. Mod i ja smo, one večeri posle sahrane... obe to imale na umu, sigurna sam. Govorile smo sebi kako je budalasta žena Kora... a ipak osećale neugodnost. A onda... Kora je ubijena... i ja sam sebi rekla da je to samo slučajnost... što, razume se, i može da bude... ali oh! Kad bi čovek samo mogao da bude siguran. Sve je to veoma teško.

— Da, teško je. Ali Poaro je veoma originalan čovek i sve u svemu zaista gotovo genije. On savršeno razume šta nam je potrebno — uverenje da je čitava stvar prosto besmislica.

— A šta ako nije?

— Zašto ste to rekli? — upita oštro gospodin Entvisl.

— Ne znam. Nešto mi ne da mira... I to ne samo ono što je Kora rekla onog dana — drugo nešto. Nešto za šta sam u onom trenutku pomislila da je pogrešno.

— Pogrešno? U kom smislu?

— E, tu i jeste problem. Ne znam.

— Hoćete da kažete da se to tiče ljudi koji su bili prisutni u prostoriji?

— Da...da... tako nešto. Ali ne znam ko ni šta... O, to zvuči sasvim apsurdno...

— Ni najmanje. Zanimljivo je, veoma zanimljivo. Vi niste budala, Helen. Ako ste vi nešto primetili, onda to ima neki značaj.

— Da, ali ne mogu da se setim šta je to bilo. Što više mislim...

— Nemojte da mislite. To je pogrešan način da se nečega setite. Pustite da stvar miruje. Pre ili kasnije blesnuće vam u svesti. A kad se to desi — obavestite me — smesta.

— Hoću.

9.

Gospođica Gilkrist čvrsto navuče svoj crni šešir na glavu i podvuče pod njega pramen sede kose. Istražni postupak beše zakazan za dvanaest sati, a bilo je jedanaest i dvadeset. Njen sivi kaput i suknja delovali su baš lepo, mislila je, a sebi beše kupila i finu crnu bluzu. Žalila je što ne može da bude sva u crnom, ali je tako nešto bilo izvan njenih mogućnosti. Osvrnu se da pogleda po maloj urednoj spavaćoj sobi i po zidovima na kojima su visile slike luke Briksen, Kokington Fordža, Enstejs Kouva, Kajens Kouva, Polfleksena, zaliva Babakomb i drugih, sve poletno potpisanih s Kora Lansken. Oči joj s posebnom ljubavlju počinuše na slici luke Polfleksen. Na brižljivo uramljenoj, izbledejoj fotografiji na komodi s fiokama beše prizor čajdžinice Vrba. Gospođica Gilkrist i nju pogleda s ljubavlju pa uzdahnu.

Iz setnog razmišljanja trže je zvono na ulaznim vratima u prizemlju.

— O, bože — promrmlja gospođica Gilkrist. — Pitam se ko li...

Izađe iz svoje sobe i krenu niz prilično oronule stepenice. Zvono se oglasi još jednom, a onda neko oštro pokuca na vrata.

Gospođica Gilkrist iz nekog razloga oseti nemir. Trenutak ili dva koraci joj se usporiše, a onda prilično nevoljno ode prema vratima prebacujući sebi da ne bude tako glupa.

Mlada žena u crnini s malom putnom torbom stajala je na tremu. Ona primeti preplašen izgled gospođice Gilkrist pa brzo reče:

— Gospođica Gilkrist? Ja sam bratanica gospođe Lansken... Suzan Benks.

— O, bože, da, razume se. Nisam znala. Izvolite udite, gospođo Benks. Pazite na čiviluk... malo štrči. Ovde udite, da. Nisam znala da ćete doputovati zbog istrage. Spremila bih nešto... kafu ili tako

nešto.

Suzan Benks odrešito reče:

— Ne želim ništa. Žao mi je ako sam vas uplašila.

— E pa, da znate da i jeste na neki način. Baš glupo od mene. Obično nisam nervozna. U stvari, advokatu sam rekla da nisam bila napeta i da se neću uzbuđivati ako ovde ostanem sama, pa uistinu i nisam nervozna. Jedino... možda je samo istraga u pitanju... razmišljanje o događajima, ali sam usplahirena celo jutro i eto pre otprilike pola sata zazvonilo je zvono na vratima i jedva sam se privolela da otvorim vrata ... što je odista veoma glupo jer je malo verovatno da bi se ubica vratio ovamo... a i zašto bi?... a u stvari bila je to opatica koja je skupljala priloge za sirotište... i meni je tako laknulo da sam joj dala dva šilinga iako nisam rimokatolikinja i uistinu ne gajim velike simpatije prema crkvi u Rimu i svim tim kaluđerima i opaticama, mada verujem da časne sestre zaista obavljaju veoma važan posao. Ali molim vas sedite, gospođo... gospođo...

— Benks.

— Da, razume se, Benks. Jeste li ovamo doputovali vozom?

— Ne dovezla sam se automobilom. Ovaj drum mi je delovao tako uzano da čim sam našla zgodno mesto u nekom starom kamenolomu, odmah sam se parkirala.

— Ovaj seoski put jeste uzan, ali retko da ovde i ima nekog saobraćaja. To je prilično zabačen put. Gospođica Gilkrist se lako strese kad izgovori ove poslednje reči.

Suzan Benks je gledala unaokolo po sobi.

— Sirota stara tetka Kora — reče ona. — Ono što je imala ostavila je meni, znate.

— Da, znam. Gospodin Entvisl mi je to rekao. Očekujem da će vam biti drago zbog nameštaja. Koliko sam razumela, tek ste se nedavno venčali, a nameštaj je danas tako skup. Gospođa Lansken je imala neke veoma lepe stvari.

Suzan se ne složi s njom. Kora nije imala smisla za antikvitete.

Ono što je mogla da vidi pripadalo je nešto „modernizmu“, nešto „umetničkim“ komadima.

— Neće mi biti potrebno ništa od nameštaja — reče ona. — Imam svoj, znate. Izložiću ga na aukciju. Ukoliko se... nešto od ovoga vama sviđa? Bilo bi mi veoma drago...

I ona se zaustavi pomalo postićeno. Ali gospođici Gilkrist uopšte nije bilo neugodno. Lice joj sinu.

— E sad, zaista, to je veoma ljubazno od vas, gospođo Benks, da, veoma ljubazno. Stvarno to cenim. Ali, u stvari, vidite, imam i ja svoje stvari. Ostavila sam ih u skladištu za slučaj da mi... jednog dana... budu potrebne. Ima i nešto slika koje je moj otac ostavio. Imala sam jednom malu čajdžinicu, znate... ali onda je došao rat... i sve je veoma nesrećno ispalo. Ali nisam prodala sve jer sam se nadala da ću jednog dana opet imati svoj mali dom pa sam sve stvari stavila u skladište zajedno sa slikama moga oca i nešto uspomena iz našeg starog doma. Ali bih veoma volela, ako vama zaista nije stalo, da imam taj mali oslikani stočić za čaj drage gospođe Lansken. Divan komad, i tu smo nas dve uvek pile čaj.

Suzan se lako strese kad joj pogled pade na mali zeleni sto oslikan purpurnom pavetinom pa brzo reče da bi bila ushićena kad bi gospođica Gilkrist pristala da ga primi.

— Hvala vam veoma mnogo, gospođo Benks. Osećam da sam ispala pomalo pohlepna. Dobila sam i sve divne slike, znate, i ljupki broš od ametista, ali mislim da bi možda to trebalo vama da vratim.

— Ne, ne, odista.

— Da li biste možda želeli da pregledate njene stvari? Posle istražnog postupka možda?

— Mislila sam da ovde ostanem nekoliko dana, da pregledam stvari i da sve raščistim.

— Jeste li mislili da ovde i spavate?

— Da. Ima li oko toga nekih teškoća?

— O, ne, gospođo Benks, razume se da nema. Staviću čistu posteljinu na moj krevet, a ja mogu da dremam i ovde dole na

kauču sasvim udobno.

— Ali tu je i soba tetke Kore, je li tako? Ja mogu tamo da spavam.

— Zar vam to ne bi... ne bi bilo neprijatno?

— Mislite zbog toga što je ona tu ubijena? O, ne, ne bi mi smetalo. Veoma sam čvrsta, gospođice Gilkrist. Je li soba... mislim... da li je sad sve uređeno?

Gospođica Gilkrist shvati pitanje.

— O, da, gospođo Benks. Svi čaršavi poslati su na hemijsko čišćenje, a ja sam temeljno oribala celu sobu. A ima i dosta rezervne posteljine. Ali dođite da pogledate sami.

I ona prva krenu uza stepenice, a Suzan za njom.

Soba u kojoj je Kora Lansken umrla bila je čista i sveža i čudno lišena bilo kakve jezive atmosfere. Kao i u dnevnoj sobi, i ovde je nameštaj bio mešavina modernih pomagala i marljivo ofarbanih komada. Neukus beše sasvim u skladu s Korinom ličnošću. Iznad kamina na uljanoj slici bila je prikazana punačka žena koja se sprema da uđe u kupatilo.

Suzan se lako strese kad je pogleda, a gospođica Gilkrist reče:

— To je naslikao suprug gospođe Lansken. Ima još mnogo njegovih slika u dole u trpezariji.

— Grozno.

— Pa, ja lično ne marim mnogo za taj stil slikarstva... ali se gospođa Lansken veoma ponosila mužem kao umetnikom i smatrala je da je njegov rad potpuno potcenjen.

— Gde su slike koje je crtala tetka Kora?

— U mojoj sobi. Da li biste hteli da ih vidite?

I gospođica Gilkrist ponosito pokaza svoje blago.

Suzan primeti da je tetka Kora izgleda veoma volela odmarališta na morskoj obali.

— O, da. Vidite, ona je godinama s gospodinom Lanskenom živela u malom ribarskom mestašcu u Bretanji. Ribarski čamci su uvek tako slikoviti, zar ne?

— Očevidno — promrmlja Suzan.

Čitava serija poštanskih razglednica mogla bi, pomisli, da bude napravljena od slika Kore Lansken koje su bile verne do poslednjeg detalja i veoma obojene. Ostavljale su mesta sumnji da su u suštini i bile preslikane sa razglednica.

Ali kad se usudi da iznese to mišljenje, gospođica Gilkrist ga ogorčeno pobi. Gospođa Lansken je uvek slikala iz prirode! Jednom je, odistinski, dobila laku sunčanicu jer je odbila da se skloni u hlad jer je svetlost bila baš kao što je htela.

— Gospođa Lansken bila je pravi umetnik — reče gospođica Gilkrist prekorno.

Ona pogleda na sat i Suzan brzo reče:

— Da, trebalo bi da krenemo na pretres. Je li to daleko? Treba li da odem po automobil?

— Treba nam samo pet minuta hoda — uveri je gospođica Gilkrist. I tako njih dve krenuše zajedno pešice. Gospodin Entvisl, koji beše doputovao vozom, sreće ih i otprati u seosku sudnicu.

Delovalo je kao da se skupio veliki broj stranaca. Sudska istraga nije bila senzacionalna. Bili su tu dokazi o identifikaciji pokojnice, izveštaj sudskog lekara o prirodi rana od kojih je podlegla. Nije bilo znakova borbe. Pokojnica je verovatno bila pod uticajem sredstava za spavanje kad je napadnuta i uopšte nije bila svesna onoga što se dešava. Smrt najverovatnije nije nastupila pre četiri i trideset. Najpribližnije je da se to desilo između dva i četiri i trideset. Policajac sa terena i inspektor Morton dali su svoje iskaze. Pogrebnik beše kratak u svom izlaganju. Porota nije mnogo odugovlačila oko presude: „Ubijena od strane nepoznate osobe ili osoba.“

I sve je završeno. Izašli su opet napolje na sunce. Pola tuceta fotografskih aparata je škljocalo. Gospodin Entvisl uvede gospođicu Gilkrist i Suzan u krčmu Kod kraljevog grba, gde je predostrožno bio udesio da im bude poslužen obed u zasebnoj odaji iza bara.

— Nije baš neki zanosan ručak — reče izvinjavajući se.

Ali ručak uopšte nije bio loš. Gospođica Gilkrist je malo njuškala i promrmljala „ovo baš ne deluje prijatno“, ali se razvedrila i s apetitom pokusala irsku kašu pošto ju je gospodin Entvisl privoleo da popije čašu šerija. On reče Suzan:

— Nisam znao da ćete danas doći ovamo, Suzan. Mogli smo da putujemo zajedno.

— Znam da sam rekla da neću doći. Ali mi se učinilo da bi bilo prilično neukusno da se ne pojavi niko od porodice. Zvala sam Džordža, ali mi je on rekao da je u velikom poslu i da neće moći da dođe. Rozamunda ima neku audiciju, a stric Timoti je, razume se, bogalj. I tako sam morala ja da dođem.

— Zar suprug nije došao s vama?

— Greg nije mogao da ostavi posao u radnji.

A videvši iznenađeni pogled gospođice Gilkrist, Suzan dodade:
— Moj muž radi u prodavnici hemijske robe.

Muž u maloprodaji baš se i nije uklapao sa utiskom koji je Suzanino odevanje ostavilo na gospođicu Gilkrist, ali ona odvažno reče: — O, da, baš kao Kits.

— Greg nije pesnik — reče Suzan.

I dodade:

— Imamo velike planove za budućnost... prodavnica na dva sprata... kozmetika i salon za ulepšavanje kao i laboratorija za specijalne preparate.

— To će biti mnogo lepše — reče gospođica Gilkrist s odobravanjem. — Nešto kao Elizabet Arden, koja je istinska grofica, bar tako sam čula... ili je to Helena Rubinštajn? U svakom slučaju — dodade ljubazno — farmacija i najmanje ne liči na običnu radnju... prodavnicu zavesa, na primer, ili bakalnicu.

— Vi ste imali čajdžinicu, rekoste, je li tako?

— Da, zaista — reče gospođica Gilkrist i lice joj se ozari.

Njoj nikad nije palo na pamet da je Vrba bila „trgovina“ u smislu u kojem je radnja bila trgovina. Vođenje čajdžinice oduvek je

smatrala suštinom gospodstva. I ona stade da Suzan priča o Vrbi.

Gospodin Entvisl, koji je priču čuo ranije, pusti da mu misli odlutaju na druge stvari. Kad mu se Suzan obrati dva puta, a da on to ne primeti, požuri da se izvini.

— Oprostite mi, draga moja, razmišljao sam, u stvari, o vašem stricu Timotiju. Malo sam zabrinut.

— Zbog strica Timotija? Ja ne bih bila. Mislim da njemu ništa ne fali. On je samo hipohondar.

— Da... da, možda ste u pravu. Priznajem da nije zdravlje ono što me kod njega brine. U pitanju je gospođa Mod. Izgleda da je pala niza stepenice i uganula članak. Mora da leži, a vaš stric je u užasnom stanju.

— Stoga što će on morati da se brine za nju umesto obrnuto? Od toga može da ima samo koristi — reče Suzan.

— Da... da, usuđujem se da kažem. Ali hoće li vaša jadna strina imati negu i kasnije? To je pravo pitanje. U kući nema slugu.

— Život je stvarno pakao za starije osobe — reče Suzan. — A oni žive u nekoj vrsti džordžijanskog zamka, je li tako?

Gospodin Entvisl klimnu glavom.

Iz Kraljevog grba izađoše prilično oprezno, ali novinari se već behu razišli.

Nekoliko reportera sačekalo je Suzan u zasedi kod kapije vile Kore Lansken. Gospodin Entvisl se postavi ispred nje tako da je dala samo nekoliko neophodnih i neodređenih kraćih izjava. Ona i gospođica Gilkrist onda uđoše u vilu, a gospodin Entvisl se vrati u Kraljev grb, gde beše iznajmio sobu. Sahrana je bila zakazana za sledeći dan.

— Moj automobil je i dalje tamo u kamenolomu. Sasvim sam zaboravila na njega. Kasnije ću ga prevesti u selo.

Gospođica Gilkrist brižno reče:

— Nadam se da to neće biti mnogo kasno. Pa nećete valjda da izlazite po mraku?

Suzan je pogleda i nasmeja se.

— Ne mislite valjda da se taj ubica još uvek mota ovuda?

— Ne... ne, pretpostavljam da ne — reče gospođica Gilkrist postidiđeno.

„Ali ona tačno to i misli“, pomisli Suzan. „Neverovatno!“

Gospođica Gilkrist nesta negde u pravcu kuhinje.

— Sigurna sam da bi vam čaj prijao i ranije. Za oko pola sata, ako vam je po volji, gospođo Benks?

Suzan pomisli da je čaj u pola tri malčice preuranjen, ali je bila dovoljno milostiva da shvati da gospođica Gilkrist smatra da je „fina šolja čaja“ zgodan način da se umire nervi, a i imala je svoje lične razloge da udovolji gospođici Gilkrist i zato reče:

— Kad god se to vama sviđi, gospođice Gilkrist.

Veselo zveckanje kuhinjskim priborom smesta poče i Suzan ušeta u dnevnu sobu. Boravila je tu svega nekoliko minuta kad se oglasi zvono na ulaznim vratima i potom usledi veoma odsečno kucanje.

Suzan izađe u hodnik, a na vratima kuhinje pojavi se i gospođica Gilkrist u kecelji o koju je brisala brašnjave ruke.

— O, bože, šta mislite ko bi to mogao da bude?

— Očekujem da su to reporteri — reče Suzan.

— O, bože, baš ne mogu da prestanu da vam dosađuju, gospođo Benks.

— Ne mari, uslišiću im zahteve.

— Baš sam počela da spremam malo kolača uz čaj.

Suzan ode prema ulaznim vratima, a gospođica Gilkrist neodlučno osta da stoji u do vratku. Suzan se pitala ne strepi li ona da je pred vratima čovek sa sekirom.

Posetilac, međutim, beše jedan stariji gospodin koji podiže šešir kad Suzan otvori vrata i prisno joj se osmehnu.

— Gospođa Benks, pretpostavljam? — reče.

— Da.

— Moje ime je Gatri... Aleksandar Gatri. Bio sam prijatelj... veoma stari prijatelj, gospođe Lansken. Vi ste, mislim, njena

bratanica, prethodno gospođica Suzan Aberneti.

— To je sve tačno.

— Pa pošto sad znamo ko smo, smem li da uđem?

— Razume se.

Gospodin Gatri pažljivo obrisa svoje cipele o otirač, zakorači unutra, skide kaput i zajedno sa šešikom spusti ga na malu komodu od orahovine i za Suzan pođe u dnevnu sobu.

— Ovo je tužan trenutak — reče gospodin Gatri kome snuženost izgleda nije išla od ruke jer se sve vreme lepo osmehivao. — Da, veoma tužan trenutak. Zatekao sam se u ovom kraju pa sam pomislio da najmanje što mogu da učinim jeste to da prisustvujem sudskom pretresu... i, razume se, sahrani. Sirota Kora... sirota lakomislena Kora. Poznavao sam je, draga moja gospođo Benks, od prvih dana njenog braka. Devojka veoma bodrog duha... i slikarstvo je veoma ozbiljno shvatala... Ozbiljno je shvatala i Pjera Lanskena... kao umetnika, hoću da kažem. Kad se sve uzme u obzir, nije on bio ni tako loš muž za nju. Zastranjivao je, ako znate šta hoću da kažem, jeste zastranjivao... ali je Kora na sreću to prihvatila kao deo umetničkog načina života. On je bio umetnik i prema tome nemoralan! U stvari, nisam siguran da se ona u razmišljanju upuštala dalje od toga: on je nemoralan i prema tome mora da je umetnik! Nije imala smisla za umetnost, sirota Kora... mada je u drugim stvarima, napominjem, Kora bila veoma trezvena... da, iznenađujuće promišljena.

— Izgleda da su svi tog mišljenja — reče Suzan. — Ja je nisam poznavala dobro.

— Da, da, otuđila se od porodice jer niko nije cenio njenog dragocenog Pjera. Ona nikad nije bila zgodna devojka... ali je imala nešto. Bila je dobro društvo! Nikad niste znali šta će sledeće reći i nikad niste znali je li ta njena naivnost iskrena ili ona to čini namerno. Sve nas je večito terala u smeh. Večno dete... tako smo svi uvek mislili za nju. I uistinu kad sam je poslednji put video (a viđao sam je s vremena na vreme od kako je Pjer umro), na mene je

ostavila utisak da se i dalje ponaša kao dete.

Suzan ponudi gospodina Gatrija cigaretom, ali stari džentlmen odbi.

— Ne, hvala vam, draga moja. Ne pušim. Mora da se pitate zašto sam došao? Da vam istinu kažem pomalo me grize savest. Obećao sam Kori da ću doći da je obiđem još pre nekoliko nedelja. Obično sam joj se javljao jednom godišnje, a odnedavno joj je postao hobi da kupuje slike na lokalnim prodajama pa je želela da pogledam neku od njih. Po zanimanju sam umetnički kritičar, znate. Razume se da je većina onoga što je Kora kupovala grozna rukotvorina, ali sve u svemu to joj i nije bila pogrešna računica. Slike se na ovim seoskim prodajama daju skoro za badava i samo ramovi obično vrede više od slike. Prirodno, svaku važniju prodaju posećuju trgovci slikama i teško da možete da očekujete da lako dođete do remek-dela. Ali tu nedavno jedan mali Kajp prodat je na seoskoj aukciji za svega nekoliko funti. Povest te slike veoma je zanimljiva. Slika je data jednoj staroj bolničarki koja je godinama verno služila porodicu u čijem je vlasništvu slika bila... oni pojma nisu imali o njenoj vrednosti. Stara bolničarka je sliku dala sinovcu nekog farmera kome se na slici sviđao konj, ali je za sliku inače mislio da je prljava stara stvar! Da, da, takve stvari se ponekad događaju, a Kora beše ubeđena da ume da prepozna dobru sliku. Razume se da nije umela. Želela je da dođem i pogledam Rembrantovu sliku koju je kupila prošle godine. Rembranta! Original, a ne neku čestitu kopiju! Ali dobavila je sasvim finu gravuru Bartolocija... vlagom oštećenu, nažalost. Prodao sam joj to za trideset funti i razume se da joj je to dalo polet. Pisala mi je da je kupila nekog italijanskog naivca za jeftine pare i ja sam joj obećao da ću doći da ga pogledam.

— Taj je mislim tamo preko — reče Suzan pokazujući na zid iza njih.

Gospodin Gatri se diže, stavi naočare na nos i ode da prouči sliku.

— Sirota stara Kora — reče on na kraju.

— Ima ih još mnogo — reče Suzan.

Gospodin Gatri nastavi ne žureći da razgleda slike koje je s puno nade prikupila gospođa Lansken. Povremeno bi izgovarao „c, c“, povremeno samo uzdisao.

Konačno skide naočari.

— Prljavština je — reče on — predivna stvar, gospođu Benks. Ona daje patinu romantičnosti i najodvratnijim primercima slikarskog rada. Bojim se da je onaj Bartoloci bio čista početnička sreća. Ipak, to joj je davalo volju za životom. Zaista sam srećan što nisam morao da joj razbijam iluzije.

— Ima i nekih slika u trpezariji — reče Suzan — ali se bojim da su sve radovi njenog supruga.

Gospodin Gatri se lako strese i diže ruku u znak da to radije ne bi gledao.

— Ne primoravajte me da ih opet gledam. Ima slučajeva gde život svoje lekcije uskraćuje! Uvek sam pokušavao da ne povredim Korina osećanja. Odana žena... veoma odana žena. E pa, draga gospođu Benks, ne smem više da vam oduzimam vreme.

— O, molim vas, ostanite na čaju. Mislim da je već pripremljen.

— To je veoma ljubazno od vas — reče gospodin Gatri i smesta opet sede.

— Proveriću šta je s čajem.

U kuhinji je gospođica Gilkrist baš vadila poslednju partiju kolača iz rerne. Poslužavnik sa šoljama za čaj bio je spreman, a poklopac na čajniku beše taman počeo da skakuće.

— Ovde je gospodin Gatri i zamolila sam ga da ostane na čaju — reče Suzan.

— Gospodin Gatri? O, da, on je bio veliki prijatelj drage gospođe Lansken. On je priznati umetnički kritičar. Imamo sreće; spremila sam kolače, ima i džema od jagoda, a spremila sam i malo puslica. Sad ću i čaj da pripravim, voda je uvrila. O, molim vas, gospođu Benks, nemojte vi da nosite taj težak poslužavnik. Ja mogu sve sama.

I pored toga Suzan uze poslužavnik, a gospođica Gilkrist pođe za njom s čajnikom, pozdravi gospodina Gatrija i postavi stočić.

— Topli kolači, e to je pravo iskušenje! — reče gospodin Gatri. — I domaći džem od jagoda! Čovek danas ovako nešto više nigde ne može da kupi.

Gospođica Gilkrist pocrvene i videlo se da je ushićena tom hvalom. Puslice su bile izvrsne baš kao i kolači, pa im svi ukazaše dužno poštovanje. Duh čajdžinice Vrba lebdeo je nad skupom. Ovde je, bilo je jasno, gospođica Glkrist bila u svom elementu.

— Pa, hvala vam, mislim da hoću — reče gospodin Gatri kad uze i poslednji kolač koji mu ponudi gospođica Gilkrist. — Osećam, međutim, priličnu krivicu... što uživam u čaju ovde gde je sirota Kora tako okrutno ubijena.

Gospođica Gilkrist na ovo postupi sasvim neočekivano u viktorijanskom stilu.

— O, ali gospođa Lansken bi bez sumnje želela da se vi okrepite čajem. Morate stalno da održavate snagu.

— Da, da, možda ste u pravu. Činjenica je, znate, da čovek teško može sebe da ubedi da neko koga zna... dobro poznaje... može da bude ubijen!

— Slažem se — reče Suzan. — To se prosto čini... neverovatno.

— I svakako ne od ruke nekog slučajnog lugalice koji je provalio u kuću i napao je. Ja, znate, mogu da zamislim razloge zbog kojih bi Kora mogla da bude ubijena...

Suzan brzo reče: — Zar možete? Koji bi to razlozi mogli da budu?

— Pa, nije bila diskretna — reče gospodin Gatri. — Kora nikad nije bila diskretna. I uživala je... kako bih to rekao... da pokazuje koliko bi oštroumna mogla da bude. Kao dete koje se dočepalo tuđe tajne. Kad bi doznala neku tajnu, Kora je želela da o tome priča. Čak i kad bi obećala da neće, ona bi to činila. Tu nije bilo pomoći.

Suzan ništa ne reče. Gospođica Gilkrist takođe. Ona je izgledala zabrinuto. Gospodin Gatri nastavi.

— Da, mala doza arsenika u šolju čaja... to me ne bi iznenadilo, ili kutija s čokoladnim bombonama poslata poštom. Ali krvavo nasilje i pljačka... to mi se ne uklapa u sliku. Možda grešim, ali ona je posedovala malo vrednih stvari koje bi provalnika mogle da dovedu u iskušenje. U kući nije držala mnogo novaca, je li tako?

Gospođica Gilkrist reče: — Veoma malo.

Gospodin Gatri uzdahnu i ustade.

— Eh, pa dobro, mnogo je bezakonja sad posle rata. Vremena su se promenila.

Zahvali im se na čaju i učtivo se pozdravi s dve žene. Gospođa Gilkrist ga isprati i pridrža mu kaput da ga obuče. Kroz prozor dnevne sobe Suzan ga je posmatrala kako hitro stazom odlazi prema kapiji.

Gospođica Gilkrist se vrati u sobu s malim paketom u ruci.

— Mora da je dolazio poštar dok smo bile na pretresu. Ubacio je ovo kroz otvor na vratima i valjda se otkotrljalo u ćošak. E, sad se pitam... ali, razume se, ne može da bude ništa drugo do svadbeni kolač.

Gospođica Gilkrist razdragano pocepa spoljni omot ispod kojeg nađe belu kutiju uvezanu srebrnom vrpcom.

— I jeste!

Razveza vrpcom i skide poklopac. Unutra je bila kriška bogatog kolača s kremom od badema i belim filom. — E, baš lepo! A sad ko bi...

Pogleda posetnicu koju nađe u kutiji. — Džon i Meri. Ko li bi to mogao da bude? Baš je glupo što su izostavili prezime.

Suzan se otrže iz razmišljanja i neodređeno reče:

— Zaista je teško setiti se ljudi koji koriste samo krsna imena. Dobila sam nedavno dopisnicu potpisanu samo sa Džoana. Setila sam se da poznajem osam Džoana, a sad još uza sve ovo telefoniranje čovek zaboravi i kako izgleda rukopis poznanika.

Gospođica Gilkrist uveseljeno je nabrajala sve poznanike koji bi eventualno mogli da budu Džon i Meri.

— Mogla bi to da bude Dorotina kćerka... njeno ime je Meri, ali nisam čula da se verila, a još manje da se udala. Tu je onda mali Džon Banfild... pretpostavljam da je dovoljno odrastao da može da se ženi... ili Enfildova devojka... ne, njeno ime je Margaret. Nema ovde ni adrese, ničega. E pa dobro, rekla bih da ću se setiti...

I ona podiže poslužavnik i ode u kuhinju.

Suzan i sama ustade i reče:

— E pa... pretpostavljam da je bolje da odem i smestim automobil na neko sigurno mesto.

10.

Suzan preveze automobil sa mesta na kojem ga je ostavila u napuštenom kamenolomu do sela. Selo je imalo benzinsku pumpu, ali ne i garažu pa su je posavetovali da ode do Kraljevskog grba. Tamo su našli mesto za njen auto pa ga je parkirala pored velikog dajmlera koji se spremao za odlazak. Dajmler je imao vozača, a unutra je, prilično dobro ušuškan, sedeo neki stariji čudan gospodin koji je imao duge brkove.

Dečko kome se Suzan obraćala zbog svog automobila zurio je u nju tako radoznalo da se činilo da uopšte ne čuje šta mu ona govori.

Konačno izreče s divljenjem koje se graničilo sa strahopoštovanjem:

— Vi ste njena bratanica, je li tako?

— Molim?

— Žrtvina bratanica — ponovi dečko s uživanjem.

— O... da... da, jesam.

— Au! A pitao sam se gde sam vas ranije video.

„Avetinja“, mislila je Suzan dok se pešice vraćala u vilu.

Gospođica Gilkrist dočeka je s:

— O, vratili ste se sasvim bezbedno — tonom kao da joj je laknulo, što Suzan samo ozlojedi. Gospođica Gilkrist brižno dodade:

— Možete li da jedete špagete? Mislila sam za večeras...

— O, da, bilo šta. Ne treba mi mnogo.

— Laskam sebi da zaista umem dobro da spremim špagete au gratin. {2}

I nije se hvalila uzalud. Gospođica Gilkrist, pomisli Suzan, bila je zaista izvrsna kuvarica. Suzan se ponudi da joj pomogne da opere sudove, ali gospođica Gilkrist, mada očevidno obradovana zbog ponude, uveri Suzan da oko toga ima veoma malo posla.

Malo kasnije dođe s kafom. Kafa beše manje ukusna jer se očevidno štedelo na kafi. Gospođica Gilkrist ponudi Suzan komadom svadbenog kolača koji Suzan odbi.

— Kolač je zaista veoma dobar — reče gospođica Gilkrist kad ga isproba.

Zadovoljila se time da kolač mora da je poslao neko koga je označila kao „milu Eleninu kćerku za koju znam da se verila pred udaju, ali ne mogu da joj se setim imena“.

Suzan pusti da se gospođica Gilkrist iščavrlja sve dok više nije imala šta da kaže i tek onda nače razgovor koji je želela da povede. Ovaj trenutak, posle večere, dok se sedi uz vatru, uvek stvara prijateljsku atmosferu.

Konačno reče:

— Moj stric Ričard dolazio je ovamo pre nego što je umro, je li tako?

— Da, jeste.

— Kad je to tačno bilo?

— Čekajte da se setim... mora biti da je jednu, dve... tri nedelje pre nego što je njegova smrt obznanjena.

— Da li je delovao... bolesno?

— Pa, ne, ne bih rekla da je baš bio bolestan. Držao se prilično bodro i živahno. Gospođa Lansken je bila veoma iznenađena što ga vidi. Rekla je: 'Pobogu, pa to je Ričard posle svih ovih godina!' A on je rekao: 'Došao sam lično da vidim kako ti je.' A gospođa Lansken je odgovorila: 'Sasvim sam dobro.' Ja mislim, znate, da je bila malo uvređena što se pojavio tako kao da je dolazio svakog dana... posle tako dugog prekida odnosa. U svakom slučaju gospodin Aberneti je rekao: 'Nema svrhe održavati stare zađevice. Ti, ja i Timoti jedini smo pretekli... a niko ne može da priča s Timotijem osim o njegovom zdravlju.' Pa je rekao: 'Pjer te je izgleda učinio srećnom pa tako ispada da sam ja pogrešio. Eto, hoće li te to utešiti?' Veoma je lepo to rekao. Zgodan čovek, mada stariji, razume se.

— Ostao je na ručku. Spremila sam biftek s maslinama. Na

sreću, bio je to dan kad nam dolazi kasapin.

— Jeste li čuli ma šta od njihovog razgovora? — upita Suzan.

Sećanje gospođice Gilkrist kao da je bilo izvrsno samo kad se ticalo kulinarstva.

— Izgleda da su se veoma dobro složili?

— O, da.

Suzan malo zasta pa nastavi:

— Je li tetka Kora bila iznenađena kad je... umro?

— O, da, bilo je to tako iznenada, zar ne?

— Da, bilo je iznenada... mislim... i ona je zbog toga bila iznenađena jer joj on uopšte nije stavio do znanja da je ozbiljno bolestan.

— O, vidim kuda ciljate — reče gospođica Gilkrist i zasta na trenutak. — Ne, ne, mislim da ste u pravu. Ona jeste rekla da je on veoma ostario... mislim da je rekla da je senilan...

— Ali vi ne mislite da je on bio senilan?

— Pa, spolja gledano ne. Ali ja nisam mnogo razgovarala s njim jer sam ih, prirodno, ostavila nasamo.

Suzan procenjivački odmeri gospođicu Gilkrist. Da li je gospođica Gilkrist bila od one vrste žena koje prisluškuju pred vratima? Bila je čestita, Suzan beše sigurna, i ne bi potkradala, ili varala oko održavanja domaćinstva ili otvarala poštu. Ali ljubopitljivost može da se zaodene plaštom čestitosti. Gospođica Gilkrist mogla je da nađe da je neophodno da se bavi povrtnjakom pored nekog otvorenog prozora ili da čisti hodnik... To bi bilo u okviru dozvoljenog rastojanja. I onda, razume se, ne bi mogla da se uzdrži da ne oslušne i ne čuje...

— Jeste li čuli ma šta od njihovog razgovora? — upita Suzan.

I prenagli. Gospođica Gilkrist ljutito pocrvene.

— Ne, ma kako možete tako nešto i da pomislite, gospođo Benks. Nikad nisam imala običaj da prisluškujem ispred tuđih vrata!

To znači da jeste prisluškivala, pomisli Suzan, inače bi rekla:

„Ne“.

Glasno reče: — Žao mi je, gospođice Gilkrist. Nisam mislila na tako nešto. Ali ponekad, u ovim malim vilama zidovi su veoma tanki, skoro providni, tako da čovek ne može da ne čuje šta se dešava u susednoj odaji, a sad kad su oboje mrtvi, porodici je zaista veoma važno da dozna šta su tačno jedno drugom rekli na tom njihovom viđenju.

Vila beše sve samo ne slabo građena... poticala je iz vremena kad se zidalo temeljno i kad se znalo šta je pregradni zid, ali gospođica Gilkrist proguta mamac i prihvati pruženo objašnjenje.

— Razume se da je savršena istina to što kažete, gospođo Benks... ovo jeste veoma mala vila i sasvim razumem da biste voleli da znate šta su oni između sebe govorili, ali se bojim da ne mogu mnogo da vam pomognem. Mislim da su razgovarali o zdravlju gospodina Abernetija... i svakako... pa, o uobraženjima koja je on imao. On tako nije izgledao, ali je svakako morao da bude bolestan čovek i, kako je to često slučaj, za svoje loše zdravlje krivio je spoljne činioce. Uobičajeni simptom, verujem. Moja tetka...

I gospođica Gilkrist opisa svoju tetku.

Suzan, kao i gospodin Entvisl, skrajnu priču o tetki.

— Da — reče ona. — Upravo tako smo i mi mislili. Sluge moga strica bile su mu veoma privržene i prirodno je što su bili uzrujane zbog njegovog razmišljanja...

I ona tu zasta.

— O, razume se! Sluge su veoma osetljive na tako nešto. Sećam se da je moja tetka...

Suzan je opet prekide.

— Znači on je na sluge sumnjao, je li tako? Da ga truju, pretpostavljam?

— Ne znam... Ja... zaista...

Suzan uoči njenu smetenost.

— Nisu bile sluge. Je li to bila određena osoba?

— Ne znam, gospođo Benks. Ja zaista ne znam...

Ali njene oči izbegavale su Suzan. Suzan pomisli da gospođica Gilkrist zna više no što želi da prizna.

Sasvim je moguće da gospođica Gilkrist zna veoma dobro...

Odlučivši da za trenutak dalje ne istrajava na toj temi, Suzan reče:

— Kakvi su vaši lični planovi za budućnost, gospođice Gilkrist?

— Pa, odista sam o tome želela da razgovaram s vama, gospođo Benks. Rekla sam gospodinu Entvislu da bih ovde volela da ostanem sve dok se sve ne raščisti.

— Znam. I veoma sam vam zahvalna zbog toga.

— I želela sam da vas pitam koliko će to trajati jer, razume se, moram da počnem da tražim drugi posao.

Suzan se zamisli.

— Ovde zaista nema šta mnogo da se radi. Za nekoliko dana ću sve srediti i obavestiti posrednika.

— Odlučili ste znači da sve prodate?

— Da. Pretpostavljam da neće biti nekih velikih poteškoća oko iznajmljivanja vile?

— O, ne... svet će u redovima čekati da do nje dođe, sigurna sam. Ima tako malo vila koje se daju u najam. Čovek uglavnom jedino može da ih kupi.

— Pa onda je sve veoma jednostavno, vidite — reče Suzan, načini mali zastoj pa nastavi: — Želela sam da vam kažem... da se nadam da ćete prihvatiti tromesečnu platu kao otpremninu.

— To je veoma velikodušno od vas, sigurna sam, gospođo Benks. Poštujem to. I da li biste bili spremni da... mislim mogu li da vas pitam... ako bude neophodno... da me... da me preporučite? Da kažete da sam bila pored vaše rođake i da sam... se pokazala kako treba?

— O, razume se.

— Nisam znala smem li to da pitam — reče gospođica Gilkrist i ruke joj uzdrhtaše, a videlo se da se trudi da umiri glas. — Ali da li bi bilo moguće da se ne... ne pominju okolnosti... ili čak ni ime?

Suzan je začuđeno pogleda.

— Ne razumem.

— To je zato što niste razmislili, gospođo Benks. Ovo je ubistvo. Ubistvo o kojem su pisale novine i o kojem su svi čitali. Zar ne vidite? Ljudi mogu da pomisle: 'Dve žene koje su živele same i jedna od njih je ubijena... i nije li možda njena družbenica to učinila.' Vidite li sada, gospođo Benks? Sigurna sam da bih ja kad bih tražila poslugu, da bih... pa dva puta razmislila pre nego što bih unajmila nekog kao što sam ja... ako shvatate šta hoću da kažem. Jer čovek nikad ne zna! To me je mnogo brinulo, gospođo Benks; ležim budna po celu noć i mislim da možda nikada neću biti u stanju da nađem drugi posao... ove vrste sigurno ne. A šta bih drugo ja mogla da radim?

Poslednje pitanje i nesvesno izreče s dubokim patosom. Suzan to dirnu. Ona najednom shvati očaj ove ljubazne obične žene koja zavisi od strahova i čudi poslodavaca. A bilo je i mnogo istine u onome što je gospođica Gilkrist rekla. Niko ne bi, ukoliko to ne mora, za svoje domaćinstvo unajmio ženu koja je, ma kako to bilo nevino, na bilo koji način povezana s ubistvom.

Suzan reče: — Ali ako nađu čoveka koji je to uradio...

— O, onda će, razume se, sve biti sasvim u redu. Ali da li će ga naći? Ja lično mislim da policija pojma nema. A ako ga ne uhvate... pa, to me ostavlja kao... možda ne kao osobu za to odgovornu, ali svakako kao osobu koja je to mogla da učini.

Suzan zamišljeno klimnu glavom. Istina je da gospođica Gilkrist ništa nije dobila smrću Kore Lansken — ali ko je to mogao da zna? A pored toga, bilo je tako mnogo priča — ružnih priča — o netrpeljivosti žena koje žive zajedno — čudnim patološkim motivima za iznenadno nasilje. Neko ko ih nije poznao mogao bi da pomisli da su Kora Lansken i gospođica Gilkrist živele na onaj način...

Suzan progovori uz onu svoju uobičajenu odlučnost.

— Ne brinite, gospođice Gilkrist — reče odsečnim i vedrim

glasom. — Sigurna sam da ću moći da vam nađem posao među mojim prijateljima. Oko toga neće biti ni najmanje teškoće.

— Bojim se — reče gospođica Gilkrist, stekavši opet nešto od uobičajenog držanja — da ne bih mogla da se poduhvatim zaista grubih radova. Veliko spremanje... samo malo običnog kuvanja i domaćih poslova...

Telefon zazvoni i gospođica Gilkrist poskoči.

— O, bože, ko bi to mogao da bude?

— Očekujem da se moj muž javi — reče Suzan pa i sama skoči — rekao je da će me večeras pozvati.

I ona ode do telefona.

— Da?... da, govori gospođa Benks lično...

Nasta zatišje, a onda joj glas posta mekan i topao. — Halo, mili... da, ja sam... O, sasvim dobro... Ubistvo od strane nepoznatih... uobičajeno... Samo gospodin Entvisl... Šta?... teško je reći, ali ja tako mislim... Da, baš kao što smo mislili... Potpuno u skladu s planom... Prodaću stvari. Nema ništa što bismo mi poželeli... Ne još za dan ili dva... Užasno... Ne kukumavči. Ja znam šta radim... Greg, pa nisi valjda... Pazio si da... Ne, nije ništa. Uopšte ništa. Laku noć, mili.

Spusti slušalicu. Blizina gospođice Gilkrist malo joj je zasmetala. Gospođica Gilkrist je verovatno iz kuhinje, gde se s puno takta povukla, mogla tačno da čuje sve što je izgovoreno. Bilo je stvari koje je želela da pita Grega, ali se uzdržala.

Stajala je pored telefona namrštena kao da pokušava da se seti nečega. A onda joj je sinula jedna zamisao.

— Razume se — promrmlja. — Baš prava stvar.

Podigla je slušalicu i zatražila od centrale da je povežu s Trank enkvajeri.

Četvrt sata kasnije umorni glas sa centrale govorio je:

— Bojim se da se niko ne javlja.

— Molim vas nastavite da im zvonite.

Suzan je govorila zapovednički. Oslušnu udaljeno zujanje

telefonskog zvona. A onda se, nenadano, zujanje prekide i muški glas, mrzovoljan i pomalo ogorčen, reče:

— Da, da, šta je sad?

— Striče Timoti?

— Šta je to? Ne čujem vas.

— Striče Timoti? Ja sam Suzan Benks.

— Suzan koja?

— Benks. Prethodno Aberneti. Vaša bratanica Suzan.

— O, ti si Suzan, je li? Šta je posredi? Zašto zoveš u ovo doba noći?

— Pa još je veoma rano.

— Nije. Ja sam u krevetu.

— Mora da u krevet odlazite veoma rano. Kako je strina Mod?

— Jesi li zvala da bi to pitala? Tvoja strina ima jake bolove i ništa ne može da radi. Ništa. Sasvim je беспомоћна. U lepom smo sosu mogu da ti kažem. Ona budala od doktora reče da čak ni bolničarku ne može da nam nađe. Hteo je da Mod prebaci u bolnicu. Ja sam se tome usprotivio. Pokušava da nam nađe nekoga ko će nas paziti. Ja ne mogu ništa da radim... ne usuđujem se čak ni da pokušam. Ima neka budala iz sela koja će biti noćas ovde s nama... ali ona nešto gundđa da bi htela da ode kući mužu. Ne znam šta ćemo da radimo.

— Pa zato sam i pozvala. Da li biste pristali da uzmete gospođicu Gilkrist?

— Ko je ona? Nikad nisam čuo za nju.

— Tetka-Korina družbenica. Ona je veoma fina i sposobna.

— Ume li da kuva?

— Da, kuva veoma dobro i mogla bi da se brine o strini Mod.

— To je sve veoma lepo, ali kad bi mogla da dođe? Evo gde sam ja, prepušten sam sebi, a ove glupače, žene iz sela, samo upadaju i odlaze kad god im se svidi, što je veoma loše za mene. Srce me izdaje.

— Srediću da ona dođe do vas što je pre moguće. Prekosutra, možda?

— Pa, hvala ti veoma mnogo — reče glas prilično nevoljno. — Ti si dobra devojka, Suzan... ovaj... hvala ti.

Suzan spusti slušalicu i ode do kuhinje.

— Da li biste pristali da odete u Jorkšir da se brinete o mojoj strini? Pala je i slomila članak na nozi, a moj stric je sasvim beskoristan. On je pomalo davež, ali je strina Mod od dobrog kova. Imaju posluhu iz sela, ali vi možete da kuvate i da pazite na strinu Mod.

Gospođica Gilkrist od uzbuđenja ispusti džezvu za kafu.

— O. hvala vam, hvala vam... baš ljubazno od vas. Mislím da za sebe mogu da kažem da sam zaista dobra oko bolesnika i sigurna sam da mogu da pazim i na vašeg strica i spremam mu fine male obroke. Ovo je zaista veoma ljubazno od vas, gospođo Benks, i ja sam vam stvarno zahvalna.

11.

Suzan je ležala u krevetu i čekala da je uhvati san. Bio je to dug dan i bila je umorna. Bila je sasvim sigurna da će, kad legne u krevet, zaspati istog trena. A ipak, evo je gde leži, sat za satom, sasvim budna, uzburkane svesti.

Rekla je da joj neće smetati da spava u toj sobi, u tom krevetu. U krevetu u kojem je Kora Aberneti...

Ne, ne, sve to mora da potisne iz svesti. Uvek se hvalila time da je nervi dobro služe. Što bi onda mislila na to popodne od pre nedelju dana? Misli na sutrašnjicu... na budućnost. Na budućnost s Gregom. Onaj prostor u Ulici Kardigan... taman je ono što su želeli. Posao u prizemlju i zanosan stan na spratu. Odaja u zadnjem delu – laboratorija za Grega. Zbog poreza na dohodak biće to savršena celina. Greg će se smiriti i opet biti dobro. Neće više imati ona zastrašujuća pomračenja svesti... trenutke kad ju je gledao naizgled kao da ne zna ko je ona. Jednom ili dva puta zaista se bila uplašila... I stari gospodin Kol... on je natuknuo... pripremio: „Ako se ovo desi još jednom...“ I moglo je da se desi ponovo... i desilo bi se ponovo. Samo da stric Ričard nije umro upravo tad kad jeste...

Stric Ričard... ali odista zašto bi se to posmatralo na taj način? Nije imao radi čega da živi. Star, umoran i bolestan. Sin mu je umro. Bilo je to u stvari milosrđe. Da na taj način tiho umre u snu. Tiho... u snu... Samo kad bi mogla da zaspi. Glupavo je što ovako leži satima i satima... osluškuje krckanje nameštaja i šum drveća i žbunja napolju, povremeno i čudno setno hukanje... sova, pretpostavljala je. Kako je na neki način selo zlokobno. Potpuno drugačije od velikih, bučnih ravnodušnih gradova. Tamo se čovek osećao stvarno bezbedan... okružen ljudima... nikad sam. Dok ovde...

Kuće u kojima je počinjeno ubistvo ponekad posećuju duhovi.

Možda će i ova vila postati poznata kao avetinjska. U njoj će se javljati avet Kore Lansken... tetke Kore. Čudno je, odista, kako je sve od kako je stigla ovamo, osećala da joj tetka Kora veoma blizu... na dohvat ruke. Samo živci i uobrazilja. Kora Lansken je mrtva, sutra će biti sahranjena. U vili nema nikoga osim nje same i gospođice Gilkrist. Pa zašto onda oseća da u ovoj sobi ima još nekoga, nekoga ko je veoma blizu tu pored nje...

Ona je ležala u ovom krevetu kad je sekira pala... Ležala je u dubokom snu... Ništa nije znala sve dok je sekira nije udarila... A sad Suzan ne dopušta da spava...

Nameštaj opet krcnu... je li to možda po podu zakoračio neko ko se šunja? Suzan upali svetlo. Ništa. Živci, ništa osim živaca. Opusti se... zatvori oči...

Bez sumnje je sad to bilo stenjanje... stenjanje ili prigušeni jecaj... Neko u bolovima... neko ko umire...

— Ne smem da uobražavam stvari, ne smem, ne smem — prošapta Suzan sebi.

Smrt je kraj... nema postojanja posle smrti. Pojavljivanje posle smrti je nemoguće. Ili možda u svesti oživljava prizor iz prošlosti... žena na samrti koja stenje...

Evo ga ponovo... jače... neko stenje u velikim bolovima...

Ali ... ovo je stvarno. Suzan opet upali svetlo, sede u krevetu i oslušnu. Stenjanje beše stvarno, lepo ga je čula kroz zidove. Dolazilo je iz sobe pored njene.

Suzan skoči sa kreveta, navuče ogrtač i pređe do vrata. Izade na odmorište, kucnu na vrata gospođice Gilkrist i onda ne čekajući da se odazove, uđe unutra. Svetlo u sobi gospođice Gilkrist bilo je upaljeno. Ona je sedela u krevetu. Izgledala je avetinjski bleđa. Lice joj beše iskrivljeno od bola.

— Gospođice Gilkrist? Šta vam je? Jeste li dobro?

— Ne. Ne znam šta ... ja... — i ona pokuša da siđe sa kreveta, ali je zahvati napad povraćanja pa opet, iscrpljeno, pade natrag na jastuke.

Promrmlja: — Molim vas... pozovite doktora. Mora biti da sam nešto pojela...

— Doneću vam malo sode bikarbone. Doktora možemo da pozovemo i ujutru ako vam ne bude bolje.

Gospođica Gilkrist zavrte glavom.

— Ne, pozovite doktora odmah. Osećam se grozno.

— Zna li njegov broj telefona? Ili da ga potražim u imeniku?

Gospođica Gilkrist joj dade broj telefona. Onda je zahvati novi napad povraćanja.

Na Suzanin poziv javi se sanjiv muški glas.

— Ko? Gilkrist? U Mid lejnu. Da, znam. Odmah dolazim.

I održa reč. Deset minuta kasnije Suzan ču motor njegovog automobila pa ode da mu otvori vrata.

Objasni mu šta se desilo i povede ga uza stepenice.

— Mislim — reče mu — da mora da je nešto pojela što joj nije prijalo. Ali izgleda veoma loše.

Doktor je delovao kao čovek koji ne gubi pribranost i koji je svikao da ga zovu u svako doba dana i noći kad to baš i nije neophodno. Ali istog časa kad pregleda ženu koja je stenjala od bolova, držanje mu se sasvim izmeni. Dade nekoliko kratkih naloga Suzan i siđe u prizemlje da telefonira. Onda se pridruži Suzan u dnevnoj sobi.

— Naložio sam da dođu ambulantna kola. Moramo da je prebacimo u bolnicu.

— Zar joj je zaista tako loše?

— Da. Dao sam joj injekciju morfijuma da joj olakšam bolove...

Tu malo zasta pa upita: — Šta je jela?

— Večerale smo špagete au gratin i puding od vanile. Posle toga smo popile kafu.

— Isto ste imale za večeru?

— Da.

— A vama je dobro? Nemate bolove ili mučninu?

— Ne.

- Da li je ona pojela još nešto? Ribu iz konzerve? Ili kobasice?
- Ne. Ručale smo u Kraljevom grbu... posle sudskog pretresa.
- Da, razume se. Vi ste bratanica gospođe Lansken, je li tako?
- Da.
- Gadna je stvar to što se desilo. Nadam se da će uhvatiti čoveka koji je to učinio.
- Da, svakako.

Ambulantno vozilo stiže. Gospođicu Gilkrist odnesoše bolničari i doktor ode za njom. On reče da će joj se javiti ujutru. Kad je i njega ispratila na vrata, ona se pope na sprat i leže u krevet.

Ovoga puta zaspala čim joj glava dotače jastuk.

II

Na sahrani je bilo mnogo sveta. Izašlo je gotovo celo selo. Suzan i gospodin Entvisl bili su jedini ožalošćeni, ali su ostali članovi porodice poslali vence. Gospodin Entvisl upita gde je gospođica Gilkrist i Suzan mu žurnim šapatom objasni šta se desilo. Gospodin Entvisl izvi obrve.

— Prilično čudan događaj, zar ne?

— O, bolje joj je jutros. Zvali su iz bolnice. Ljudi imaju probleme s varenjem. Neki od toga baš znaju da dignu larmu, drugi ne.

Gospodin Entvisl ne reče više ništa. Čekao ga je povratak u London odmah posle sahrane.

Suzan se kasnije vrati u vilu. Nađe neka jaja i spremi sebi omlet. Onda se ispe u Korinu sobu i stade da sređuje stvari pokojnice.

U poslu je prekide nailazak doktora.

Doktor je izgledao zabrinuto. Na Suzanino raspitivanje odgovori da je gospođica Gilkrist mnogo bolje.

— Izaći će iz bolnice za nekoliko dana — reče. — Ali je sreća što ste me odmah pozvali. U suprotnom... teško da bi se izvukla.

Suzan ga iznenađeno pogleda. — Je li doista bilo tako loše?

— Gospođo Benks, hoćete li mi reći šta je tačno gospođica Gilkrist jela i pila juče?

Suzan se zamisli i podnese pažljiv izveštaj. Doktor nezadovoljno zavrte glavom.

— Mora biti da je bilo nešto što je ona uzela, a vi niste.

— Ne bih rekla... Čajni kolači, džem, čaj... i onda večera. Ne, ne mogu da se setim nečeg drugog.

Doktor protrlja nos. Stade da šetka gore-dole po odaji.

— Da li je to izvesno nešto što je pojela? Je li bez sumnje u pitanju trovanje hranom?

Doktor joj dobaci jedan oštar pogled. Onda izgleda donese odluku da joj kaže šta je posredi.

— Bio je to arsenik — reče.

— Arsenik? — trže se Suzan. — Hoćete da kažete da joj je neko dao arsenik?

— Tako izgleda.

— Da li je mogla da ga uzme sama? Namerno, mislim?

— Samoubistvo? Ona je rekla da nije, a jedino ona to i može da zna. Pored toga, ako je želela da se ubije, sigurno se ne bi odlučila za arsenik. U ovoj kući ima pilula za spavanje. Mogla je da uzme prekomernu dozu.

— Da li je arsenik slučajno mogao da dospe u nešto?

— Upravo se i ja to pitam. To je malo verovatno, ali su takvi slučajevi poznati. Ali ako ste vi i ona jeli iste namirnice...

Suzan klimnu glavom i reče:

— Sve to izgleda prosto nemoguće... — pa se najednom trže i udahnu vazduh. — Ali, naravno, svadbena kolač!

— Šta to? Svadbena kolač?

Suzan objasni. Doktor je pažljivo saslušao.

— Čudno. I kažete da nije bila sigurna ko joj je to poslao? Je li nešto od tog kolača ostalo? Ili možda kutija u kojoj je stigao još nije bačena?

— Ne znam. Pogledaću.

Krenuše da traže zajedno i konačno nađoše kutiju u kojoj još beše mrvica kolača. Doktor je brižljivo spakova.

— Ovo ću ja preuzeti. Da li možda znate gde bi omot paketa mogao da bude?

Omot nisu uspeli da nađu i Suzan reče da je verovatno završio u peći.

— Vi se nećete udaljavati odavde, gospođo Benks, još neko vreme, je li tako?

Ton njegovog glasa bio je ljubazan, ali Suzan oseti nelagodnost.

— Ne, moram da pregledam tetkine stvari. Biću ovde još nekoliko dana.

— Dobro je. Shvatate verovatno da će policija morati da vam postavi nekoliko pitanja. Vi ne znate nikoga ko bi... pa, ko bi mogao da ima nešto protiv gospođice Gilkrist?

Suzan odmahnu glavom.

— Ja zaista ne znam mnogo o njoj. Ona je živela pored moje tetke nekoliko godina... to je sve što znam.

— Razumljivo, razumljivo. Uvek se činila prijatna nenametljiva žena... sasvim obična. Nije od one vrste, kako bi se reklo, koja bi mogla da ima neprijatelje ili bilo šta melodramatično te vrste. Svadbena kolač poslat poštom. Deluje kao da je neka ljubomorna žena... ali ko bi bio ljubomoran na gospođicu Gilkrist? Ne uklapa se nikako.

— Ne.

— E pa, moram da krenem. Ne znam šta se to dešava kod nas u malom seocetu Lajčet Sent Meri. Prvo okrutno ubistvo, a onda pokušaj trovanja poštanskom pošiljkom. Čudno kako se to desilo jedno za drugim.

I on ode stazom dole prema svom automobilu. U vili beše malo zagušljivo i Suzan ostavi ulazna vrata otvorena kad krenu uza stepenice da nastavi sa svojim poslom.

Kora Lansken nije bila uredna niti metodična žena. U njenim fiokama bila je sva sila raznih stvari. Bila su tu toaletna pomagala i

pisma i stare maramice i četkice za slikanje, sve izmešano jedno s drugim. Bilo je nekoliko starih pisama i računa zavučениh u donji veš u jednoj prenatrpanoj fioci. U drugoj fioci, pod nekim vunenim džemperima, bila je kartonska kutija u kojoj su bile lažne šiške. Bila je tu još jedna fioka puna starih fotografija i blokova za crtanje. Suzan se zadržala malo na fotografiji na kojoj je mogla da se vidi grupa ljudi snimljena očividno u nekom francuskom mestu pre mnogo godina i na toj slici mogla je da se vidi mlađa, mršavija Kora gde drži pod ruku visokog, vitkog čoveka retke brade odevenog u baršunasti kaput. Suzan pretpostavi da je to pokojni Pjer Lansken.

Fotografije su zainteresovale Suzan, ali ih je ostavila po strani pa skupila sva dokumenta koja je mogla da nađe na gomilu i onda krenula da ih pregleda jedan po jedan. Negde u sredini hrpe naiđe na pismo. Pročita ga dva puta i još je zurila u njega kad je glas koji se javi iza njenih leđa natera da vrisne.

— I šta si ti to tu našla, Suzan? Zdravo, pa šta ti je?

Suzan pocrvene od ogorčenja. Vrisak joj beše sasvim nesvesan pa je osećala stid i potrebu da se opravda.

— Džordže? Baš si me prepao!

Njen rođak se lenjo osmehnu.

— Izgleda da jesam.

— Kako si stigao ovamo?

— Pa, vrata su bila otvorena pa sam prosto ušetao. U prizemlju je izgledalo kao da nema nikoga pa sam se popeo na sprat. A ako misliš kako sam stigao u ovaj deo sveta, krenuo sam jutros da bih stigao na sahranu.

— Tamo te nisam videla.

— Stari autobus me je osujetio. Izgleda da se zapušila pumpa za benzin pa sam se gnjavio oko toga neko vreme dok se na kraju izgleda nije otpušila. Tada je već bilo kasno da stignem na sahranu, ali sam pomislio da bih ipak mogao da dođem ovamo. Znao sam da si ti ovde.

Zasta malo pa nastavi:

— Okrenuo sam vaš broj telefona, u stvari, pa mi Greg reče da si pošla da preuzmeš vlasništvo. Pomislio sam da bih mogao malo da ti pomognem.

Suzan reče: — Zar ne treba da si na poslu? Ili možeš da uzmeš slobodan dan kad ti je volja?

— Sahrana je oduvek priznavana kao opravdanje za odsustvo. A ova sahrana je pride bila istinska. Pored toga, ubistva uvek općinjavaju ljude. U svakom slučaju, u kancelariju ubuduće neću mnogo da idem... ne sad kad sam postao bogat čovek. Baviću se boljim stvarima.

Zasta i osmehnu se. — Isto kao Greg — rekao je.

Suzan zamišljeno odmeri Džordža. Svoga brata od tetke nije mnogo viđala, a i kad su se sretali, nalazila je da joj je teško da ga razume.

Upita: — Zašto si stvarno došao ovamo, Džordže?

— Nisam siguran da to ne bi bilo shvaćeno kao mali detektivski posao. Mnogo sam razmišljao o poslednjoj sahrani na kojoj smo bili. Tetka Kora je svakako ubacila klip u zbivanja toga dana. Pitao sam se jesu li one reči izgovorene kao posledica čiste neodgovornosti i tetkine joie de vivre, ^{3} ili je doista rekla nešto što bi trebalo da se proveri. Šta je doista u tom pismu koje si tako zadubljeno čitala kad sam ja ušao?

Suzan lagano reče: — To je pismo koje je stric Ričard napisao Kori posle posete koju joj je učinio ovde u kući.

Kako su samo crne Džordžove oči. Mislila je da su smeđe, ali su bile crne, a ima nešto čudno neprozirno kod crnih očiju. One skrivaju misli koje leže iza njih.

Džordž lagano razvuče reči: — Pa ima li šta zanimljivo unutra?

— Ne, ne baš...

— Mogu li da vidim?

Ona je malo oklevala, a onda stavi pismo na njegovu pruženu ruku.

Čitao je brzo tihim glasom.

„Milo mi je što sam te video posle svih ovih godina... izgledaš veoma dobro... lepo sam putovao natrag do kuće i nisam stigao mnogo umoran...“

I tu mu se glas najednom promeni, posta oštar.

„Molim te ne govori nikome ništa o onome što sam ti rekao. To bi mogla da bude greška. Voli te tvoj brat, Ričard.“

On pogleda Suzan. — Šta ovo može da znači?

— Moglo bi da znači bilo šta... Moglo bi prosto da se odnosi na njegovo zdravlje. Ili može da bude samo glasina u vezi s nekim zajedničkim prijateljem.

— O, da, svašta bi moglo da znači. Iz ovoga ništa ne može da se zaključiti... ali može da navede na pomisao... Šta je rekao Kori? Da li iko zna šta joj je rekao?

— Gospođica Gilkrist bi mogla da zna — reče Suzan zamišljeno.
— Mislim da ih je prisluškiivala.

— O, da, ona njena družbenica. Uzgred, gde je ona?

— U bolnici, leži se od trovanja arsenikom.

Džordž se zapanjeno zagleda u nju.

— Šališ li se?

— Ne. Neko joj je poslao zatrovan komad svadbenog kolača.

Džordž sede na jednu od stolica u spavaćoj sobi i zviznu.

— Izgleda — reče on — da ujka Ričard nije pogrešio.

III

Sledećeg jutra u vilu stiže inspektor Morton. On je bio tih sredovečan čovek s prijatnim seoskim naglaskom. Delovao je smireno i usporeno, ali su mu oči bile pronicljive.

— Vi znate zbog čega sam ovde, zar ne, gospođo Benks? — reče on. — Doktor Proktor vam je već rekao sve u vezi s gospođicom Gilkrist. Mrvice svadbenog kolača koje je odneo odavde na analizu pokazale su prisustvo arsenika.

— Znači li to onda da je neko namerno hteo da je otruje?

— Tako izgleda. Gospođica Gilkrist izgleda nije u stanju da nam pomogne. Bez prestanka ponavlja da je to nemoguće... da njoj niko tako nešto ne bi učinio. Ali neko jeste. Možete li vi da bacite malo svetla na ceo slučaj?

Suzan zavrte glavom.

— Ja sam prosto preneražena — reče ona. — Možete li išta da zaključite na osnovu poštanskog žiga, marke? Ili rukopisa?

— Zaboravili ste... papirnati omot je navodno spaljen. A postoji i sumnja da je to uopšte stiglo poštom. Mladi Endrus, koji vozi poštanski kombi, izgleda nije u stanju da se seti da je tako nešto isporučio. On zaista ima mnogo posla i ne može da bude siguran... ali, eto, sumnja postoji.

— Ali šta drugo preostaje?

— Postoji mogućnost, gospođo Benks, da je za omot upotrebljen stari komad smeđeg papira na kojem su već bili ispisani ime i adresa gospođice Gilkrist, kao i poništena poštanska marka, pa je paket gurnut kroz otvor za poštu na vratima ili je ostavljen sa unutrašnje strane vrata da bi se stvorio utisak da je stigao poštom.

I onda dodade ravnodušnim glasom:

— To je prilično pametna ideja, znate, ta upotreba svadbenog kolača. Usamljene sredovečne žene sasvim se razneže kad vide svadbeni kolač, a i milo im je što nisu zaboravljene. Kutija slatkiša ili nešto tome slično moglo bi da probudi sumnju.

Suzan lagano reče:

— Gospođica Gilkrist je mnogo razmišljala o tome ko bi to mogao da joj pošalje, ali ništa nije posumnjala... kao što vi kažete, obradovala se i da... bila je polaskana.

I dodade: — Da li je otrova bilo dovoljno... da ubije?

— To je teško reći pre nego što dobijemo rezultate kompletne analize. To pre svega zavisi od toga da li je gospođica Gilkrist pojela ceo komad. Ona izgleda misli da nije. Možete li vi da se setite?

— Ne... ne, nisam sigurna. Ponudila je i mene, ja sam odbila, a

ona je onda pojela malo i rekla da je to veoma dobar kolač, ali ne mogu da se setim da li je sve pojela.

— Voleo bih da pregledam sprat, ako vam ne smeta, gospođo Benks.

— Razume se da mi ne smeta.

I ona pođe za inspektorom u sobu gospođice Gilkrist. Izvinjavajući se reče:

— Bojim se da je u prilično gadnom stanju. Ali ja ništa nisam stigla da uradim u vezi s tim zbog tetkine sahrane i svega ostalog, a posle posete doktora Proktora pomislila sam da bi sve trebalo da ostane kako je i bilo.

— Veoma ste pametno zaključili, gospođo Benks. Malo ih je koji bi postupili tako promišljeno.

On priđe krevetu pa zavuče ruku pod jastuk i pažljivo ga diže. Lagani osmeh razli mu se licem.

— Znao sam — reče.

Komad kolača ležao je na čaršavu u prilično spljeskanom stanju.

— Glupost! — ote se Suzan.

— O, ne, nije. Vaša generacija možda to ne čini. Mlade dame danas ne hrle toliko da se udaju. Ali ovo je jedan stari običaj. Ako staviš komad svadbenog kolača pod jastuk, usnićeš budućeg muža.

— Ali je li moguće da gospođica Gilkrist...

— Ona ništa o ovome nije htela da nam kaže jer se osećala glupo što je to učinila u tim godinama. Ali imao sam predosećaj da je ovako nešto moguće.

Lice mu se uozbilji. — Ali da nije bilo te njene budalaštine, da je pojela ceo kolač, gospođica Gilkrist danas ne bi bila živa.

— Ali ko bi uopšte mogao da poželi da je ubije?

Inspektor pogleda Suzan pravo u oči, a izraz koji ona vide u njegovim očima natera je da se oseti nelagodno.

— Vi ne znate? — upita on.

— Ne... razume se da ne znam.

— Izgleda onda da ćemo to morati da otkrijemo — reče

inspektor Morton.

12.

Dva starija čoveka sedela su u prostoriji uređenoj nameštajem po poslednjoj modi. U odaji nije bilo oblina. Sve beše kockasto. Gotovo jedini izuzetak bio je Herkul Poaro lično, koji beše pun oblina. Stomak mu je bio prijatno zaobljen, glava mu je oblikom podsećala na jaje, a brkovi su mu bili prkosno zavijeni naviše.

Pijuckao je liker iz čaše i zamišljeno gledao gospodina Gobija.

Gospodin Gobi bio je sitan, mršav i smežuran. Izgledom je oduvek bio neupadljiv, a sada beše tako neupadljiv da praktično kao da i nije bio tu. Nije gledao u Poaroa, jer gospodin Gobi nikad nikoga nije gledao.

Primedbe koje je sad činio kao da je upućivao levom uglu kamina pokrivenom hromiranim pločama.

Gospodin Gobi beše čuven po tome što je uvek imao prava obaveštenja. Veoma je malo sveta znalo za njega i tek bi poneko uspevao da ga angažuje... ali ta manjina obično je bila veoma bogata. Morali su da budu bogati jer je gospodin Gobi bio veoma skup. Njegova specijalnost bila je brzo otkrivanje podataka. Na pokret palca gospodina Gobija stotine strpljivih, pitanjima naoružanih muškaraca i žena, starih i mladih, svih životnih zanimanja i položaja, polazilo je da ispituje, istražuje i postiže rezultate.

Gospodin Gobi se sad beše praktično povukao iz posla. Ali povremeno je izlazio u susret pojedinim starim mušterijama. Herkul Poaro bio je jedan od tih.

— Imam za vas onoliko podataka koliko sam uspeo da prikupim — reče kaminu tihim poverljivim šapatom. — Poslao sam momke na teren. Učinili su koliko su mogli... dobri momci... dobri momci svi do jednog, ali nisu kao što su bili u stara vremena. Takvi se ne rađaju više. Ovi sadašnji neće da uče, eto šta im ne valja. Misle da

sve znaju posle samo nekoliko godina provedenih na poslu. I imaju radno vreme. Prosto je zapanjujuće kako se drže tog radnog vremena.

On tužno zavrte glavom i premesti pogled na jednu utičnicu u zidu.

— Vlada je za to kriva — reče utičnici. — I sva ta gužva oko obrazovanja. Od toga im se zavrti u glavi. Vraćaju nam se ovamo da nam kažu svoje mišljenje. A oni ne umeju da misle, većina njih u svakom slučaju. Oni jedino znaju ono što su naučili iz knjiga. U našem poslu to nije dobro. Dajte nam odgovore... to je sve što nam treba... bez vašeg mišljenja.

Gospodin Gobi zavalj se na naslon svoje stolice i namignu stonj lampi.

— Ipak ne bih smeo da kudim vladu! Zaista ne znamo šta bismo mi bez nje. Mogu da vam kažem da danas možete da uđete gotovo svuda samo ako imate beležnicu i olovku, ako ste propisno obučeni i govorite kao oni sa BBC-ja, pa da pitate ljude o svim najintimnijim detaljima iz njihovog svakodnevnog života, kao i šta su imali za večeru dvadeset trećeg novembra jer je to bio dan obračuna prihoda srednje klase... ili šta god da je bio povod (dignete sve na viši nivo da im malo podiđete!)... pa možete da ih pitate sve pod vedrim nebom; i u devet od deset slučajeva odgovoriće vam bez ustezanja, pa čak niko od tih desetero neće posumnjati da ste vi ono što ste im rekli da jeste... i da vlada zaista želi da zna sve to... iz nekog sasvim nedokučivog razloga! Mogu da vam kažem, gospodine Poaro — reče Gobi, koji se i dalje obraćao stonj lampi — da je ovo najbolji izgovor koji smo ikad imali; mnogo bolji od prislušivanja... da, ili da izigravamo opatice, ili turističke vodiče ili izviđače... iako se i tim stvarima služimo. Da, njuškanje u ime vlade jeste božji dar istražiteljima i samo neka potraje!

Poaro ništa ne reče. Gospodin Gobi je s godinama postao malo pričljiv, ali će preći na stvar kad mu bude volja.

— Ovaj — reče gospodin Gobi pa izvadi veoma zgužvanu malu

beležnicu, liznu prst i stade da obrće strane. — Evo, tu smo. Gospodin Džordž Krosfild. Uzećemo prvo njega. Samo sušte činjenice. Ne biste želeli da znate kako sam ih dobio. On je u Ludoj ulici odavno. Konji, uglavnom, i kockanje... ne juri mnogo za ženama. Odlazi u Francusku tu i tamo i u Monte Karlo, takođe. Provodi mnogo vremena u Kazinu. Previše je sitan u poslu da bi došao u priliku da unovčava tamo čekove, ali ima mnogo više novca no što bi moglo da se zaključa na osnovu dnevnica koje dobija za put. Nisam zalazio u to jer to nije ono što ste vi želeli da znate. Ali se ne usteže da prekrši zakon... i, budući da je pravnik, zna kako da to učini. Ima nešto razloga da se veruje da je za ulaganja koristio novac iz fondova koji su mu povereni. I u poslednje vreme zabrljao je s tim ulaganjima... na berzi i na konjićima! Loša procena i zla sreća. Gadno je bez goriva u poslednja tri meseca. Zabrinut, prgav i razdražljiv u kancelariji. Ali posle ujakove smrti sve se to promenilo. Mio je kao detence. Sija samo njegova vedra strana!

A sad o posebnom podatku koji ste tražili. Izjava da je narečenog dana bio na konjskim trkama u Herst parku gotovo je sasvim sigurno neistinita. Gotovo bez izuzetka opklade stavlja kod nekog od dvojice bukmejкера na trkama. Oni ga toga dana nisu videli. Moguće je da je iz Paddingtona krenuo vozom u nepoznatom pravcu. Taksista koji ga je navodno prevezao do Paddingtona nekako ga je prepoznao na fotografiji. Ali ja se na to ne bih oslanjao. On je veoma običan tip... ničim se ne izdvaja. S nosačima na Paddingtonu takođe smo bili slabe sreće. Sigurno je da nije stigao na stanicu Čolsi... koja je najbliža mestu Lajčet Sent Meri. Mala stanica, stranci odmah skreću pažnju. Mogao je da siđe u Redingu i da uhvati autobus. Autobusi su tamo prepuni, idu često i razne linije imaju stanice na oko dva kilometra od mesta Lajčet Sent Meri, a ima i jedna autobuska linija koja ide pravo u selo. Tim autobusom sigurno ne bi išao... nikako ako je na umu imao posao. Sve u svemu, on je sumnjiva karta. Nije viđen u mestu Lajčet Sent Meri, ali mogao je i da ostane neprimećen. Ima i drugih načina da se prođe a

da se ne ide kroz selo. Uzgred, bio je u pozorišnoj trupi u Oksfordu. Ako je išao do vile toga dana, mogao je i da ne izgleda kao Džordž Krosfild. Zadržaću ga u svojoj beležnici, je li tako? Ima tu i crnoberzijanski ugao koji bih voleo da ispitam.

— Možete da ga zadržite — reče Herkul Poaro.

Gospodin Gobi oliza prst pa okrenu novu stranu beležnice.

— Gospodin Majkl Šejn. O njemu vlada veoma visoko mišljenje u profesiji. O sebi misli daleko lepše no drugi o njemu. Želi da bude zvezda, i to što pre. Voli novac i da sebi ugađa. Ženama je veoma privlačan. Nasrću na njega i sleva i zdesna. I sâm im je naklonjen... ali posao mu je na prvom mestu, kako bi se reklo. Vodao se unaokolo sa Sorel Dejnton, koja je igrala glavnu ulogu u poslednjem komadu u kojem je i on igrao. Imao je samo manju ulogu, ali je ostavio snažan utisak, a muž gospođe Dejnton nikako ga ne podnosi. Majklova žena ne zna za vezu između njega i gospođe Dejnton. Ona izgleda nije upoznata s mnogim stvarima. Nije neka velika glumica, ali je lepa na oko. Luda je za mužem. Bilo je glasina da se njih dvoje rastaju pre izvesnog vremena, ali izgleda da su sada prestale. Prestale su posle smrti gospodina Ričarda Abernetija.

Gospodin Gobi naglasi poslednju primedbu klimnuvši glavom prema sofi.

— Gospodin Šejn je rekao da se tog dana sastao s gospodinom Rozenhajmom i gospodinom Oskarom Luisom da sredi izvesne poslove. Nije se sastao s njima. Poslao im je telegram da im saopšti da mu je užasno žao što ne može da stigne da se vidi s njima. Istina je da je otišao do ljudi iz Smaragdskih automobila koji iznajmljuju automobile. Iznajmio je automobil oko dvanaest sati i odvezao se njime. Vratio se oko šest sati te večeri. Prema kilometraži prešao je otprilike tačan broj kilometara koji nama odgovara. Nema potvrde iz mesta Lajčet Sent Meri. U selu toga dana nije primećen nepoznati automobil. Tamo ima mnogo mesta na kojima je mogao da ostavi auto. A kilometar ili dva dalje od vile ima jedno mesto za parkiranje koje više nije u upotrebi. U blizini su i tri varoši gde

automobil može da se ostavi u nekoj od pobočnih ulica a da vam policija ne dosađuje. Slažete li se da i ime gospodina Šejna zadržimo u beležnici?

— Svakako.

— Supruga gospodina Šejna — nastavi gospodin Gobi protrljavši nos i obrativši se svojoj levoj manšeti. — Rekla je da je bila u kupovini. Samo u kupovini...

Gospodin Gobi diže pogled prema tavanici. — Žene koje idu u kupovinu u stvari samo lunjaju, eto šta rade. A ona je prethodnog dana čula da je dobila novac. I razume se da nije bilo sile koja bi je zadržala u kući. Imala je jedan ili dva otvorena računa, ali je prekoračila dozvoljene iznose pa je morala da namiri dugovanja jer ništa nije uplaćivala na njih. Sasvim je tačno da je ulazila tu i tamo i svuda, probala kostime, razgledala nakit, cenkala se oko ovoga i onoga... i najverovatnije nije kupila ništa! Lako može da joj se priđe... moram to da priznam. Naložio sam jednoj od mojih dama koja se razume u pozorište da joj baci udicu. Zastala je pored njenog stola u restoranu i uzviknula na način na koji se to inače radi: 'Draga moja, nisam vas videla sve od predstave Daleko tamo dole. Bili ste divni u tom komadu! Jeste li viđali Hjuberta u poslednje vreme?' On je bio producent i gospođa Šejn beše prilično loša u tom komadu... ali to je samo poboljšalo stvar. Počele su da čavrljaju o pozorišnom svetu i moja devojka izbacivala je sve sama poznata imena i onda rekla: 'Verujem da sam vas videla toga i toga dana tu i tu' i pomenula dan... a većina dama pada na to i odgovara: 'O, ne, bila sam...' gde god bi to moglo da bude. Ali ne i gospođa Šejn. Delovala je odsutno i rekla samo: 'Moguće je.' I šta da radite s damom koja je takva?

I gospodin Gobi ozbiljno zaklima glavom prema radijatoru.

— Ništa — reče Herkul Poaro zdušno. — I imam debeo razlog što tako mislim. Nikad neću zaboraviti ubistvo lorda Edžvera. Bio sam skoro poražen... ja, Herkul Poaro... od krajnje proste prepredenosti praznoglavog uma. Praznoglavi veoma često imaju

žicu da počine jednostavan zločin i da se zaustave na tome. Hajde da se nadamo da je naš ubica... ako u ovom slučaju ima ubice... inteligentan i superioran i temeljno zadovoljan sobom te time i nemoćan da se odupre ostavljanju traga. Enfin... ali nastavite.

Gospodin Gobi se opet posveti svojoj maloj beležnici.

— Gospodin i gospođa Benks... koji su rekli da su bili kod kuće celog dana. Ona u svakom slučaju nije bila! Otišla je do garaže, preuzela svoj automobil i odvezla se oko jedan sat popodne. Odredište nepoznato. Vratila se oko pet. O kilometraži ništa ne možemo da kažemo jer je od tada uzimala automobil svakoga dana, a nije u nadležnosti garaže da tako nešto proverava.

Kad je gospodin Benks u pitanju, iskopali smo nešto veoma čudno. Da počnemo s tim što mi ne znamo šta je on radio toga dana. Nije otišao na posao. Izgleda da prethodno već beše zatražio nekoliko slobodnih dana zbog sahrane. I sve od tada sasvim je zanemario posao... bez ikakvog obzira prema firmi. A to je fina, veoma ugledna farmacija. Oni nisu mnogo blagonakloni prema gospodinu Benksu. Izgleda da je umeo da zapadne u prilično čudno uzrujano stanje.

Pa, kao što sam rekao, mi ne znamo šta je on radio na dan smrti gospođe L. Nije išao sa ženom. Možda je ostao u njihovom malom stanu ceo dan. Tamo nema portira i niko ne zna da li su stanari unutra ili napolju. Ali je njegova prošlost zanimljiva. Do otprilike pre četiri meseca... upravo pre nego što je sreo svoju ženu, bio je u ustanovi za mentalno obolele. Nije potvrđeno... ali je u pitanju ono što se zove nervni slom. Izgleda da je načinio nekakvu grešku u izdavanju lekova. (Tada je radio u firmi Mejfer). Žena se oporavila, firma se polomila izvinjavajući se, pa nije bilo sudske tužbe. Na kraju, takve slučajne greške se dešavaju i većina čestitog sveta žali sirotog momka kome se takva greška desila... to jest, ukoliko ne usledi neka trajna povreda. Firma ga nije oterala, ali je on dao ostavku... rekao je da mu je to pokidalo nerve. Ali je posle toga, izgleda, sasvim klonuo duhom i rekao doktoru da ga izjeda krivica...

da je sve to bilo namerno... da je žena bila nadmena i gruba prema njemu kad je došla u radnju, da mu je rekla da su joj poslednji lek prema receptu koji je donela loše spravili... i da se onda to njemu mnogo smučilo pa joj je u lek dodao gotovo smrtonosnu dozu ovoga ili onoga. Rekao je: 'Morala je da bude kažnjena zato što se tako ophodila prema meni!' I onda je zaplakao i rekao kako je previše zao te da ne zaslužuje da živi i mnogo drugih stvari tome sličnih. Lekari imaju jednu veoma dugačku reč za takvo stanje... kompleks krivice ili tako nešto... i uopšte ne veruju da je to bilo namerno, već samo nemar, ali da je on želeo da od toga napravi značajnu i ozbiljnu stvar.

— Ça se peut^{4} — reče Herkul Poaro.

— Molim? U svakom slučaju, otišao je u sanatorijum i oni su ga lečili i otpustili kao izlečenog, a onda je sreo gospođicu Aberneti. I dobio je posao u toj uglednoj, ali prilično nepoznatoj maloj hemijskoj radnji. Rekao im je da je boravio izvan Engleske godinu i po dana i dao im preporuku iz neke radnje u Istbornu. U toj radnji nisu imali da kažu ništa protiv njega osim što je momak koji je radio s njim rekao da je imao veoma neugodnu narav i da se ponekad čudno ponašao. Postoji priča o tome da je neki kupac jednom u šali rekao: 'Voleo bih da mi prodate nešto da otrujem ženu, ha, ha!' I Benks mu je veoma blago i tiho rekao: 'Mogao bih to da vam uradim... To bi vas koštalo dvesta funti.' Čoveku je bilo neugodno pa je sve okrenuo na smeh. Može biti da je sve bila samo šala, ali meni ne izgleda da je Benks šaljivdžija.

— Mon ami — reče Herkul Poaro. — Zaista me zadivljuje kako vi dolazite do podataka! Sve sami lekarski nalazi i krajnje poverljivo!

Oči gospodina Gobija obleteše sobu i on promrmlja, gledajući u vrata kao da nešto očekuje, da postoje načini...

— E, sada dolazimo na seoski ogranak. Gospodin Timoti i gospođa Mod Aberneti. Veoma lepo imanje imaju, ali je prosto tužno koliko vapi za novcem da se dovede u red. Njih dvoje veoma kubure s novcem, jedva sastavljaju kraj s krajem. Porezi i nesrećna

ulaganja doveli su ih dotle. Gospodin Aberneti pati od slabog zdravlja, ali izgleda da uživa u tome. Mnogo zapomaže i tera sve i svakoga da ga služe i dvore. Jede pune obroke i izgleda fizički sasvim jak kad hoće da se potruđi. Po odlasku kućne pomoćnice koja radi preko dana u kući nema nikoga i niko ne sme da uđe u sobu gospodina Abernetija dok on ne pritisne zvono. Bio je veoma loše volje sutradan posle sahrane. Opsovao je gospođu Džouns. Pojeo je veoma malo od doručka i rekao da neće da ruča... loše je spavao, rekao je. Izjavio je da večera koju mu je prethodnog dana ostavila nije bila za jelo i mnogo drugih stvari. Bio je sam u kući i niko ga nije video od devet i trideset toga jutra pa sve do sledećeg jutra.

— A gospođa Aberneti?

— Ona je krenula iz Enderbija automobilom u vreme koje ste vi pomenuli. Pešice je stigla u malu seosku garažu u mestu zvanom Katston i objasnila da su joj se kola pokvarila nekoliko kilometara dalje odatle.

Mehaničar se s njom svojim autom odvezao do mesta gde je ostavila automobil, pregledao ga i rekao da mora da ga odvuče u radionicu te da će mu trebati vremena za taj posao... nije mogao da obeća da će posao završiti toga dana. Dama je bila veoma srdita, ali je otišla u malu gostionicu, dogovorila se da prenoći, pa zamolila da joj naprave nešto sendviča jer želi da ide da razgleda okolinu... to je na ivici vresišta. U gostionicu se vratila tek prilično kasno uveče. Moj doušnik mi reče da ga to ne čudi. Gostionica je u prilično bednom stanju.

— A vreme?

— Sendviče je uzela u jedanaest sati. Ako je odšetala do glavnog puta, oko dva kilometra, mogla je stopom da stigne do Volkastera i da uhvati specijalni ekspres za južnu obalu koji staje u zapadnom Redingu. Neću da ulazim u detalje oko autobusa i slično. Moglo bi da se izvede kad bi se... ovaj... napad izveo prilično kasno popodne.

— Koliko sam shvatio, doktor je kao vremensku granicu

pomenuo četiri sata i trideset minuta.

— Podsećam vas — reč gospodin Gobi — da nisam rekao da je to verovatno. Ona izgleda kao fina dama i svi je vole. Posvećena je mužu, ponaša se prema njemu kao da je dete.

— Da, da, materinski kompleks.

— Ona je jaka i vešta, cepa drva i često vuče velike korpe cepanica. Veoma se razume i u motor automobila, izgleda.

— Imao sam nameru da vas to pitam. Šta se tačno pokvarilo na automobilu?

— Želite li tačne pojedinosti, gospodine Poaro?

— Bože sačuvaj! U mehaniku se ne razumem.

— Bio je to kvar koji nije lako otkriti. A ni dovesti u red. A neko je zlonamerno to mogao da izvede bez po muke. Neko ko se razume u motor automobila.

— C'est magnifique! — reče Poaro s gorkim oduševljenjem. — Sve pogodno, sve moguće. Bon dieu, zar nikoga ne možemo da eliminišemo? A gospođa pokojnog Lea Abernetija?

— Ona je veoma fina dama, takođe. Pokojni gospodin Ričard Aberneti veoma ju je voleo. Bila mu je došla u poseti otprilike četrnaest dana pre nego što je umro.

— Posle njegovog odlaska u Lajčet Sent Meri da poseti sestru?

— Ne, pre toga. Njeni prihodi su veoma smanjeni posle rata. Prodala je kuću na selu i kupila mali stan u Londonu. Ima vilu na Kipru u kojoj provodi jedan deo godine. Ima nećaka kome pomaže da se školuje i čini se da jednom ili dvojici umetnika finansijski pomaže s vremena na vreme.

— Sveta Helena besprekornog života — reče Poaro i zatvor oči. — I je li moguće da ona tog dana ode iz Enderbija a da to sluge ne znaju? Recite da je tako, molim vas.

Gospodin Gobi prenese svoj pogled i pusti ga da počine na patentu Poarove uglancane cipele, najbliže što je moglo direktnom suočavanju, i promrmlja:

— Bojim se da to ne mogu da vam kažem, mesje Poaro. Gospođa

Aberneti je otišla u London da donese nešto dodatne odeće i drugih stvari jer je gospodinu Entvislu obećala da će boraviti u Enderbiju sve dok se stvari ne dovedu u red.

— Il ne manquait ça!^{5} — reče Poaro veoma odsečno.

13.

Kad Herkul Poaro primi podsetnicu inspektora Mortona iz policije okruga Berkšir, on izvi obrve.

— Uvedi ga, Žorže, uvedi. I donesi... šta ono policajci vole da popiju?

— Predložio bih pivo, gospodine.

— Jezivo! Ali baš britanski. Donesi pivo, onda.

Inspektor Morton smesta pređe na stvar.

— Morao sam da dođem u London — reče. — I dobio sam vašu adresu. Bio sam iznenađen kad sam vas video na sudskom pretresu u četvrtak.

— Znači, videli ste me tamo.

— Da. Iznenadilo me je to, kao što rekoh i... postao sam radoznao. Vi me se možda ne sećate, ali ja vas pamtim veoma dobro. Iz slučaja Pangborn.

— Ah, znači imali ste veze s tim slučajem?

— Samo kao veoma mlad policijski službenik. Bilo je to odavno, ali vas nikad nisam zaboravio.

— I smesta ste me prepoznali u četvrtak?

— To nije bilo teško, gospodine — reče inspektor Morton i suzbi lak smešak. — Vaša pojava je... prilično neuobičajena.

I njegov pogled kliznu preko Poaroovog besprekornog odela i zadrža se na njegovim brčićima.

— Na selu veoma štrčite — reče on.

— To je moguće, moguće je — reče Poaro pomirljivo.

— Zanimalo me je zašto ste vi tamo. Ta vrsta zločina... provala... napad... obično vas ne zanimaju.

— Je li to bila uobičajena okrutna vrsta zločina?

— E, to se i ja pitam.

— I u nedoumici ste od početka, je li tako?

— Da, mesje Poaro. Ima nekih neobičnosti. Sve od tada rutinski smo obavljali posao. Priveli smo jednu ili dve osobe radi ispitivanja, ali je svaka od njih na zadovoljavajući način bila u stanju da opravda svoje kretanje toga popodneva. Slučaj nije ono što bismo nazvali 'običan' zločin, mesje Poaro... u to smo sasvim ubeđeni. Šef policije slaže se s tim. To je uradio neko ko je želeo da ostavi takav utisak. To bi mogla da bude Gilkristova, ali čini se da uopšte nema motiva... a nema ni dublje emocionalne veze između dve žene. Gospođa Lansken je možda bila pomalo poremećena... ili 'praznoglava' ako vam se više sviđa, ali je to bilo domaćinstvo u kojem je postojala gospodarica i služavka bez trunke ogorčenog ženskog prijateljstva. Mnogo je osoba kao što je gospođica Gilkrist i one obično nisu tip ubice.

On malo zasta.

— I tako je ispalo da moramo da tragamo malo šire. Došao sam da vas pitam da li biste mogli da nam pomognete. Nešto vas jeste odvelo tamo, mesje Poaro.

— Da, da. Jedan veličanstveni automobil marke dajmler. Ali ne samo to.

— Imali ste... obaveštenje?

— Ne u smislu u kojem vi mislite. Ništa što bi moglo da posluži kao dokaz.

— Ali nešto što bi moglo da bude... smernica?

— Da.

— Vidite, mesje Poaro, usledio je dalji razvoj događaja.

I on pedantno, do poslednjeg detalja, ispriča sve o zatrovanom svadbenom kolaču.

— Genijalno... da, genijalno... Opomenuo sam gospodina Entvisla da pripazi na gospođicu Gilkrist. Od početka je postojala mogućnost da nju neko napadne. Ali moram da priznam da nisam očekivao otrov. Predviđao sam da će se ponoviti motiv sekire. Prosto sam mislio da ne bi bilo preporučljivo da ona noću sama šeta seoskim drumovima.

— Ali zašto ste uopšte predviđali napad na nju? Ja mislim, mesje Poaro, da bi trebalo da mi to kažete.

Poaro lagano klimnu glavom.

— Da, reći ću vam. Gospodin Entvisl neće da vam kaže jer je on advokat, a advokati ne vole da pričaju o pretpostavkama, o zaključcima donetim na osnovu karaktera žene koja je umrla, ili na osnovu nekoliko olako izgovorenih reči. Ali neće mu smetati ako vam ja nešto kažem... ne, laknuće mu. On ne želi da ispadne nepromišljen ili kao neko ko uobražava stvari, ali on želi da vi budete upoznati s onim što bi mogle... samo mogle... da budu činjenice.

Poaro zasta kad Žorž uđe s velikom čašom piva.

— Poslužite se da se malo osvežite, inspektore. Ne, ne, ne smete da me odbijete.

— Zar vi nećete da mi se pridružite?

— Ja ne pijem pivo. Ali uzeću čašicu likera od ribizli... primetio sam da Englezi ne mare mnogo za njega.

Inspektor Morton zahvalno pogleda svoje pivo.

Otpijajući prefinjeno iz svoje čaše tamnopurpurnu tečnost, Poaro reče:

— To počinje, sve ovo, na sahrani. Ili, da budem tačan, posle sahrane.

Slikovito, uz mnogo pokreta rukama, on se upusti u priču onako kako mu je to gospodin Entvisl predočio, ali uz ulepšavanja svojstvena njegovoj prirodi. Čovek bi prosto mogao da kaže da je Herkul Poaro bio očevidac svih zbivanja.

Inspektor Morton imao je veoma britak um. On smesta shvati šta su, za njegove svrhe, ključne tačke.

— To bi značilo da je ovaj gospodin Aberneti otrovan, je li tako?

— To je jedna mogućnost.

— I telo je kremirano pa tako ne postoje dokazi?

— Tačno tako.

Inspektor Morton je neko vreme u sebi to prebirao.

— Zanimljivo. U tome nema ništa za nas. Ništa, naime, što bi smrt Ričarda Abernetija učinilo vrednom istrage. Bilo bi to gubljenje vremena.

— Da.

— Ali ima ljudi... ljudi koji su bili tamo... ljudi koji su čuli kad je Kora Lansken izgovorila onu rečenicu i neko od njih mogao je da pomisli da bi ona to mogla da ponovi uz više pojedinosti.

— Što bi ona bez sumnje i učinila. Bilo je tamo, inspektore, kako vi kažete, ljudi. I sada vidite zašto sam ja bio na sudskom pretresu, zašto se ja zanimam za slučaj... stoga što su uvek ljudi ono što mene zanima.

— Onda je napad na gospođicu Gilkrist...

— Od početka mogao da se predvidi. Ričard Aberneti dolazio je u vilu u posetu Kori. Razgovarao je s Korom. On je možda stvarno pominjao i ime. Jedina osoba koja bi nešto mogla da zna ili da čuje nešto jeste gospođica Gilkrist. Kad je Kora ućutkana, ubica nije prestao da brine. Da li druga žena nešto zna... bilo šta? Razume se, da je ubica mudar, on bi sve lepo ostavio da miruje, ali ubice su, inspektore, retko kad mudri. Na sreću po nas. Turobni su, osećaju nesigurnost, žele da budu sigurni... sasvim sigurni. Prezadovoljni su svojom pameću. I tako, na kraju, sami poture svoju šiju, kako to vi kažete.

Inspektor Morton se lako osmehnu.

Poaro nastavi:

— Ovaj pokušaj da se ućutka gospođica Gilkrist već je greška. Jer sada postoje dva slučaja o kojima možete da povedete istragu. Tu je i rukopis na svadbenoj podsetnici. Šteta je što je omot paketa izgoreo.

— Da, jer da sam ga imao, pouzdano bih utvrdio da li je paket stigao poštom ili je lično isporučen.

— Imate li razloga da verujete u ovo potonje?

— Samo na osnovu poštarevog mišljenja... on nije siguran. Da je paket prošao kroz seosku poštu, deset je prema jedan da bi ga

poštanska otpravnica primetila, ali pošta danas stiže kombijem iz Market Kejnsa i razume se da mladi momak ima veliki broj mesta da obiđe i isporuči hrpu pošiljki. On misli da su za vilu stigla samo pisma, ali ne i paket... ali nije siguran. U stvari, trenutno ima probleme s devojkom i sasvim je nesposoban da misli na druge stvari. Proverio sam mu sećanje i ustanovio da uopšte nije pouzdan. A ako jeste isporučio paket, čini mi se čudno da paket nije primećen sve dok se taj gospodin... kako li se ono zvaše... Gatri...

— Ah, gospodin Gatri.

Inspektor Morton se osmehnu.

— Da, mesje Poaro. Tragamo za njim. Na kraju, bilo bi sasvim jednostavno pojaviti se s pričom da ste stari prijatelj gospođe Lansken. Gospođa Benks nije mogla da zna je li on to stvarno bio ili nije. On je, znate, mogao da ispusti mali paket. Lako je onda zaključiti da ga je poštar ubacio kroz otvor na vratima. Malo zamrljane čađi daje sasvim uverljiv utisak da je preko poštanske marke udaren žig.

On malo zasta pa dodade:

— A postoje i druge mogućnosti.

Poaro klimnu glavom.

— Mislite...?

— Gospodin Džordž Krosfild bio je dole u tom delu sveta... ali tek sledećeg dana. Imao je nameru da prisustvuje sahrani, ali je usput imao mali problem s automobilom. Znate li bilo šta o njemu, mesje Poaro?

— Nešto malo. Ali ne onoliko koliko bih voleo da znam.

— I samo to možete da mi kažete? U redu. Koliko sam shvatio, ima ih dosta koji su zainteresovani za testament pokojnog gospodina Abernetija. Nadam se da to ne znači da ćemo morati da idemo za svima njima.

— Sakupio sam nešto podataka. Staviću vam ih na raspolaganje. Ja nemam ovlašćenje da tim ljudima postavljam pitanja. U stvari, ne bi bilo mudro s moje strane da to i činim.

— A ja ću paziti gde stajem. Pticu ne treba prepasti prerano. Ali kad je prepadnete, onda to treba da bude kako valja.

— Veoma razumna tehnika. Za vas onda, prijatelju moj, rutinski posao... uza svu mašineriju koja vam stoji na raspolaganju. To je polagano... ali sigurno. Za mene...

— Da, mesje Poaro?

— Meni preostaje put na sever. Kao što sam vam rekao, ljudi su ono što mene zanima. Da... malo pripremne kamuflaže... i idem na sever.

— Nameravam — dodade Poaro — da kupim seosko imanje za strane izbeglice. Predstavljam O.C.P.I.U.N.

— A šta je O.C.P.I.U.N.?

— Organizacioni centar za pomoć izbeglicama Ujedinjenih nacija. Zvuči dobro, šta vi mislite?

Inspektor Morton se osmehnu.

14.

Herkul Poaro reče smrknutoj Dženet:

— Hvala vam veoma mnogo. Bili ste zaista ljubazni.

Dženet, usta stisnutih u tanku liniju, napusti odaju. Nesnosni stranci! I pitanja koja postavljaju! Odakle im smelost! Lepo je to što je on specijalista koji se zanima za iznenadna stanja srca od kakvog je izgleda gospodin Aberneti patio. To je najverovatnije bila istina... s obzirom na to kako je naprasno gospodar otišao pa je čak i doktor bio iznenađen. Ali kakvog je posla imao strani doktor da zbog toga dolazi ovamo i njuška?

Lako je gospođi Helen da kaže: „Molim vas odgovorite mesje Pontarlijeu na pitanja. On ima dobar razlog što pita.“

Pitanja. Uvek pitanja. Čitavi listovi papira s pitanjima da ih popunite kako najbolje znate i umete... a što bi vlada ili bilo ko drugi želeli da znaju o vašim privatnim poslovima? Pitali su i za godine na tom popisu stanovništva... prosto bezočno pa im nije rekla, takođe! Smanjila je pet godina, još kako. Što da ne? Ako se ona oseća kao da joj je pedeset četiri godine, proglašiće da joj je pedeset četiri.

U svakom slučaju mesje Pontarlije nije želeo da zna koliko joj je godina. Imao je u sebi nešto čestitosti. Postavljao joj je pitanja samo o lekovima koje je gospodar uzimao, kao i gde su držani i da li je možda mogao da ih uzme previše kad se ne bi osećao dobro... ili ako je bio zaboravan. Kao da ona može da se seti svih tih koještarija... gospodar je znao šta radi! I pitao je ima li nešto od tih lekova još u kući. A oni su, prirodno, svi pobacani. Stanje srca... i neka duga reč koju je upotrebio. Uvek smisle nešto novo ti doktori. Gle samo kako su starom Rodžersu rekli da u kičmi ima disk ili već tako nešto. Čist lumbago, to je sve što je imao. Njen otac bio je baštovan i patio je od lumbaga. Doktori!

Samoimenovani doktor uzdahnu i krenu niza stepenice da potraži Lenskomba. Iz Dženet nije izvukao mnogo, ali jedva da je i očekivao da hoće. Sve što je stvarno želeo da postigne bilo je da uporedi njene iskaze sa onima koje mu je dala Helen Aberneti, a koji su dobijeni iz istog izvora... ali uz mnogo manje teškoće jer je Dženet bila spremna da prizna da gospođa Helen ima savršeno pravo da postavlja takva pitanja i, uistinu, Dženet je uživala da opširno priča o poslednje dve nedelje života svog gospodara. Bolest i smrt za nju su bile srodne teme.

Da, pomisli Poaro, mogao je da se osloni na obaveštenja koja je Helen za njega izvukla. I zaista je tako učinio. Ali po prirodi, a i po davno stečenim navikama, nije verovao nikome dok sve sâm ne proverí.

U svakom slučaju, podaci su bili beznačajni i nezadovoljavajući. Sve se svelo na to da su Ričardu Abernetiju bile prepisane vitaminske uljne kapsule. A te su stajale u velikoj boci u kojoj jedva da je nešto ostalo u vreme njegove smrti. Ko god bi poželo mogao je injekcijom da promeni sadržaj nekih od tih kapsula i da ih vrati u bocu tako da pacijent do zatrovanih kapsula stigne tek nekoliko nedelja po odlasku posetioca. Ili je neko mogao da se ušunja u kuću dan pre smrti Ričarda Abernetija umro i tada obradi kapsule... ili, što beše verovatnije... da umesto pilula za spavanje poturi nešto drugo u malu bočicu koja je stajala pored kreveta. Ili je, opet, mogao sasvim prosto da zatruje hranu ili piće.

Herkul Poaro je sâm izveo eksperimente. Ulazna vrata bila su zaključana, ali su postojala bočna vrata koja se ne zaključavaju pre noći. Otprilike u jedan i petnaest, kad su baštovani otišli na ručak i kad su ostali iz domaćinstva bili u trpezariji, Poaro je ušao na imanje, došao do sporednih vrata i stepenicama se popeo do spavaće sobe Ričarda Abernetija a da usput nikoga nije sreo. Izveo je i drugu varijantu tako što je prošao kroz vrata za podrum ispod kuhinje, odakle je čuo glasove, ali opet nikog nije sreo u hodniku, već je izašao u prizemlje i popeo se na sprat.

Da, to je moglo tako da bude izvedeno. Ali da li je? Ništa nije ukazivalo na to da je tako i bilo. Mada Poaro i nije tražio materijalne dokaze... želeo je samo da sebe umiri u pogledu mogućnosti. Ubistvo Ričarda Abernetija je moglo da bude jedino hipotetično. Za ubistvo Kore Lansken bili su potrebni dokazi. Želeo je takođe da prouči ljude koji se behu okupili za sahranu onoga dana i da o njima stvori sopstveni zaključak. Već je imao svoj plan, ali je prvo želeo još malo da popriča sa starim Lenskombom.

Lenskomb beše učtiv ali dalek. Bio je manje zlovoljan od Dženet, ali je svejedno smatrao ovog stranog došljaka za oličenje nakaradnosti. Eto dokle ćemo dogurati!

On spusti jelensku kožu kojom je s ljubavlju gladio džordžijanski čajnik i ispravi leđa.

— Da, gospodine? — reče učtivo.

Poaro oprezno sede na hoklicu u ostavi.

— Gospođa Aberneti mi reče da ste se nadali da ćete ostati u kolibi pored severne kapije kad se budete povukli u penziju.

— Tako je gospodine. Prirodno, sad je sve to promenjeno. Kad imanje bude prodato...

Poaro ga vešto prekide:

— To još može da bude moguće. Ima malih vila za baštovane. Koliba je nepotrebna gostima ili njihovim pratiocima. Možda možete da napravite nekakav dogovor.

— Pa, hvala vam, gospodine, na predlogu. Ali teško da mogu da pomislim... Glavnina... gostiju će biti stranci, pretpostavljam?

— Da, biće stranci. Među onima koji su došli iz Evrope ovamo ima više starih i nejakih. Za njih ne bi bilo budućnosti ako bi se vratili u matične zemlje jer im je, vi to, razume se, shvatate, rodbina tamo iščezla. Ne može od njih da se očekuje da ovde zarađuju za život kao što to mogu zdravi ljudi. Prikupljena su sredstva i organizacija koju ja zastupam ulaže ih u obezbeđivanje domova za te ljude na selu. Ovo mesto je, ja mislim, izuzetno pogodno. Stvar je praktično dogovorena.

Lenskomb uzdahnu.

— Razumećete, gospodine, da mene rastužuje kad pomislim da ovo više neće biti porodična kuća. Ali znam kako stvari danas stoje. Niko od porodice ne može sebi da dozvoli da živi ovde... a ja čak mislim da mlade dame i gospoda to čak i ne bi želeli. Do posluge danas se i inače teško dolazi, a kad se i nađe, skupa je i ne zadovoljava. Sasvim shvatam da su ove stare porodične kuće odslužile svoje.

Lenskomb ponovo uzdahnu. — Kad bi to bila neka... neka institucija bilo koje vrste, bilo bi mi milo da mislim da je od ove koju vi pominjete. Mi smo bili pošteđeni u ovoj zemlji zahvaljujući našoj mornarici i avijaciji, našim hrabrim momcima i sreći da živimo na ostrvu. Da se Hitler nešto spustio ovde, svi bismo se digli na noge i svršili s njim po kratkom postupku. Vid mi je slab da bih mogao da pucam, ali vile još mogu da držim, gospodine, pa to i nameravam da činim ako bude neophodno. Mi smo uvek lepo primali nevoljnike u ovoj zemlji, gospodine, i dičili smo se time. I nastavićemo da tako radimo.

— Hvala vam, Lenskombe — reče Poaro blago. — Smrt vašeg gospodara za vas mora da je bio težak udarac.

— I jeste, gospodine. Bio sam uz gospodara sve od njegove rane mladosti. Imao sam veliku sreću u životu, gospodine. Boljeg gospodara niko nije imao.

— Razgovarao sam s mojim prijateljem i... ovaj... kolegom, doktorom Larabijem. Pitali smo se nije li vaš gospodar imao neku dodatnu brigu... neki neugodan razgovor... dan pre nego što je umro? Sećate li se možda da li je bilo nekih posetilaca toga dana?

— Mislim da nije, gospodine. Ne sećam se nikoga.

— Zar baš niko nije dolazio otprilike u to vreme?

— Velečasni je bio ovde dan ranije na čaju. Pored toga navraćale su i neke opatice radi priloga... a i neki mladić je dolazio na sporedna vrata i pokušao da proda Mardžori neke četke i sredstva za pranje tanjira. Bio je veoma uporan. I niko više.

Na Lenskombovom licu ukaza se zabrinut izraz. Poaro odluči da ne navaljuje dalje. Lenskomb se već beše rasteretio pred gospodinom Entvislom. Daleko bi manje predusretljiv bio prema Herkulu Poarou.

S Mardžori je, naprotiv, smesta uspostavio pravi odnos. Mardžori nije mnogo marila za „stara pravila službe“. Ona je bila prvoklasna kuvarica i put do njenog srca vodio je preko njenog zanata. Poaro ju je posetio u kuhinji, iskreno je pohvalio određena jela i Mardžori, koja je smesta shvatila da je pred njom čovek koji zna o čemu priča, nije oklevala da ga prihvati kao srodnu dušu. Uopšte se nije pomučio da dozna šta je Ričardu Abernetiju servirano veče pre no što je umro. Mardžori je uistinu bila sklona da stvar posmatra kao: — Te noći kad sam napravila sufle od čokolade, umro je gospodin Aberneti. Šest jaja sam odvojila za to. Mlekadžija je moj prijatelj. Dobila sam i nešto pavlake takođe. Bolje da ne pitate kako. I gospodin Aberneti je uživao u sufleu. — Ostatak obeda opisala je na sličan način. Ono što je preteklo u trpezariji dokrajčeno je u kuhinji. Ali i pored toga što je Mardžori bila spremna da priča, Poaro od nje nije saznao ništa značajno.

On tada ode da navuče kaput i umota se u nekoliko šalova, pa tako utopljen izađe na hladan severnjački vazduh i pridruži se gospođi Aberneti koja je potkresivala neke pozne ruže.

— Jeste li doznali šta novo? — upita ga ona.

— Ništa. Ali nisam mnogo ni očekivao.

— Sve od kako mi je gospodin Entvisl rekao da dolazite, ja sam čeprkala unaokolo, ali ništa nisam uspela da doznam.

Zasta malo pa onda dodade s puno nade:

— A možda je sve samo puka uobrazilja.

— Ubistvo sekirom?

— Nisam mislila na Koru.

— Ali baš na Koru ja mislim. Zašto je bilo neophodno da je neko ubije? Gospodin Entvisl mi je rekao da ste toga dana, onoga časa kad je on iznebuha izvalila taj njen gaffe, vi lično osetili da nešto

nije kako treba. Je li to tačno?

— Pa ... da, ali ja ne znam...

Poaro nastavi poletno.

— Kako to 'nije bilo kako treba'? Neočekivano? Iznenadujuće? Ili... kako bismo to rekli... neugodno? Zastrašujuće?

— O, ne, ne zastrašujuće. Samo nešto što nije bilo... o, ne znam. Ne mogu da se setim, a nije ni važno.

— Ali zašto ne možete da se setite... stoga što vam je to nešto drugo izbilo iz glave... nešto mnogo važnije?

— Da... da... mislim da ste u pravu. Bilo je to pominjanje ubistva, rekla bih. To je izbrisalo sve drugo.

— Je li to, možda, bila reakcija neke određene osobe na reč 'ubistvo'?

— Možda... Ali ne mogu da se setim da sam ikoga posebno gledala. Svi smo zurili u Koru.

— Možda je to bilo nešto što ste čuli... nešto što je možda palo... ili bilo slomljeno...

Helen se namršti od napora da se seti.

— Ne... ne bih rekla da je bilo to...

— Eh, pa u redu. Setićete se jednog dana. A možda je sasvim beznačajno. A sad mi recite, madam, od onih prisutnih, ko je Koru najbolje poznavao?

Helen razmisli.

— Lenskomb, pretpostavljam. On je pamti još iz njenog detinjstva. Kućna pomoćnica, Dženet, došla je tek posle Korinog venčanja kad je ona već otišla iz kuće.

— A posle Lenskomba?

Helen zamišljeno reče: — Pretpostavljam... da sam ja. Mod teško da je uopšte poznavala.

— Pa onda, kao osoba koja je, da tako kažemo, najbolje poznavala, šta vi mislite zašto je ona postavila to pitanje onako kako jeste?

Helen se osmehnu.

— Tako nešto bilo je veoma karakteristično za Koru.

— Ono što ja mislim to je: da li je to bio čist i prost vragolanluk? Da li je prosto bez razmišljanja izbrbljala ono što je imala na umu? Ili je bila zlonamerna... zabavljala se uznemirujući sve druge?

Helen se opet zamisli.

— S ljudima se nikad ne zna, je li tako? Ja prosto nikad nisam znala da li je Kora jednostavno bezazlena... ili sračunato to čini da, detinjasto, ostavi utisak. Jeste li na to mislili?

— Da. Mislio sam: pretpostavimo da je ova gospođa Kora rekla sama sebi: 'Što bi bilo zabavno kad bih upitala da li je Ričard ubijen pa stala da gledam kako će svi da izgledaju!' To bi baš ličilo na nju, je li tako?

Helen nije izgledala kao da je u to ubeđena.

— Moglo bi da bude. Ona je kao dete svakako imala čudan smisao za humor. Ali kakve to veze ima?

— Ima utoliko što bi naglasilo činjenicu da nije mudro šaliti se oko ubistva — suvo reče Poaro.

Helen se strese.

— Sirota Kora.

Poaro promeni temu.

— Gospođa Mod Aberneti je ostala da prenoći u kući posle sahrane, je li tako?

— Da.

— Da li vam je uopšte pominjala to što je Kora rekla?

— Da rekla je da je to nečuveno i da sasvim liči na Koru.

— Zar to nije ozbiljno shvatala?

— O, ne. Ne, sigurna sam da nije.

Ono drugo „ne“, pomisli Poaro, zazvučalo je iznenada prilično nesigurno. Ali nije li to gotovo uvek slučaj kad se sećanja preturaju po svesti?

— A vi, madam, da li ste vi to shvatili ozbiljno?

Helen Aberneti, čije su oči izgledale veoma plave i čudno mlade ispod sedih vlasi, zamišljeno reče:

- Da, gospodine Poaro, ja mislim da jesam.
- Zbog tog vašeg osećaja da nešto nije kako treba?
- Možda.

On malo počeka, ali kako ona ne reče više ništa, on nastavi:

– Postojalo je, je li tako, nekakvo otuđenje između Kore Lansken i njene porodice koje je trajalo mnogo godina?

– Da. Niko od nas nije voleo njenog muža, ona je zbog toga bila uvređena, pa je otuđenost narastala s godinama.

– I onda je, iznenada, vaš dever otišao da je vidi. Zašto?

– Ne znam... pretpostavljam da je znao ili je slutio da mu nije ostalo još mnogo vremena pa je poželeo da se izmiri... ali zaista ne znam.

– Zar vama ništa nije rekao?

– Meni?

– Da. Bili ste mu ovde u poseti baš pre nego što je otišao da vidi Koru. Zar vam čak nije ni pomenuo svoju nameru da to učini?

On pomisli da joj se neznatna uzdržanost javi u držanju.

– Rekao mi je da ide da obiđe svog brata Timotija... što jeste učinio. Koru uopšte nije pominjao. Hoćete li da uđemo? Skoro da je vreme za ručak?

Išla je pored njega noseći ruže koje beše nabrala. Kad uđoše u kuću na sporedna vrata, Poaro reče:

– Jeste li sigurni, sasvim sigurni, da tokom vaše posete gospodin Aberneti nije o nekom članu porodice rekao nešto što bi moglo da bude od značaja?

Helen reče uz laku ozlojeđenost:

– Vi govorite kao policajac.

– Ja jesam bio policajac... nekad. Nemam položaj... nemam pravo da vas ispitujem. Ali vi želite istinu... ili sam bar tako naveden da poverujem.

Uđoše u zelenu dnevnu sobu. Helen uzdahnu i reče:

– Ričard beše razočaran mlađom generacijom. Stari ljudi obično su takvi. Kudio ih je na razne načine... ali nije bilo ničega... ničega,

shvatate li... što bi moglo da ukazuje na motiv za ubistvo.

— Ah — učini Poaro.

Ona dohvati kinesku vazu i stade da smešta ruže u nju. Zadovoljna onda njihovim izgledom, osvrte se da vidi gde vazu da spusti.

— Zadivljujuće aranžirate cveće, madam — reče Herkul. — Mislim da sve čega se poduhvatite dovodite do savršenstva.

— Hvala vam. Volim cveće. Mislim da bi ovo lepo stajalo na zelenom stočiću od malahita.

Na stočiću je stajao buket voštanog cveća pod staklenim ukrasnim zvonom. Dok ga je ona dizala, Poaro nehajno reče:

— Da li je iko pominjao gospodinu Abernetiju da je muž njegove bratanice, Suzan, gotovo otrovao jednu mušteriju pogrešno protumačivši recept. Ah, pardon!

I on skoči na noge.

Viktorijanski ukras beše iskliznuo iz Helenine ruke. Poarooov trzaj nije bio dovoljno brz. Stakleno zvono pade na pod i staklo se rasu. Helen pokaza da je ozlojeđena.

— Baš trapavo od mene. Ipak, cveće nije oštećeno. Mogu da dam da se napravi novo stakleno zvono za njega. Skloniću ga u veliki orman pod stepenicama.

Poaro dade sve od sebe da joj pomogne da voštano cveće smesti na najvišu policu u ormanu pod stepenicama i tek kad su se opet vratili u zelenu dnevnu sobu, on reče:

— Bila je to moja greška. Nije trebalo da vas prepadam.

— Šta ste me ono pitali? Zaboravila sam.

— O, nema potrebe da ponavljam pitanje. Uistinu... i sâm sam zaboravio šta to beše.

Helen mu priđe. Stavi mu ruku na mišicu i reče: — Gospodine Poaro, postoji li iko za koga bi istraga o njegovom životu pokazala da je čist? Moraju li životi ljudi da budu uvlačeni u ovo iako oni nemaju ništa sa... sa...

— Sa ubistvom Kore Lansken? Da. Zato što sve mora da bude

ispitano. O! Tačno je da je velika istina... to je stara maksima... da svako ima nešto što krije. To je istina za svakog od nas... istina je to možda i za vas, takođe, madam. Ali vam ja kažem da ništa ne sme da bude prenebregnuto. Zato je vaš prijatelj, gospodin Entvisl, i došao kod mene. Jer ja nisam iz policije. Diskretan sam i ono što doznam ne tiče me se. Ali moram da znam. I s obzirom na to da ovaj slučaj ne počiva toliko na materijalnim dokazima koliko na ljudima... ja sam se onda posvetio ljudima. Potrebno je, madam, da se sretnem sa svima koji su ovde bili na dan sahrane. I bila bi velika pogodnost... da, u strateškom smislu bilo bi to vrlo zgodno... kad bih mogao da ih sretnem ovde.

— Bojim se — reče Helen — da bi to bilo previše teško...

— Ne bi bilo tako teško kao što mislite. Već sam smislio način. Kuća, prodana je. Tako će gospodin Entvisl obznaniti. (Entendu, ponekad ove stvari lepo prođu!) On će pozvati članove porodice da se okupe ovde kako bi mogli da odaberu ono što žele od nameštaja pre nego što se sve iznese na javnu prodaju. Najpogodnije bi bilo da se za to odredi jedan vikend.

On malo zasta pa onda reče:

— Vidite, baš je lako, zar ne?

Helen ga pogleda. Plave oči bile su hladne, skoro ledene.

— Postavljate li vi to zamku za nekoga, gospodine Poaro?

— Avaj! Voleo bih da više znam. Ne, još uvek ništa nisam dokučio.

— Mogli bi — dodade zatim Herkul Poaro zamišljeno — da se izvedu određeni testovi...

— Testovi? Kakvi testovi?

— Još ih ni sâm nisam uobličio. A u svakom slučaju, madam, bilo bi bolje da vi ne znate za njih.

— Kako biste me i samu testirali?

— Vi ste, madam, sklonjeni iza scene. Ima samo jedna stvar koja je pod sumnjom. Mlađi svet će, mislim, spremno doći ovamo. Ali teško da će se ovde obezbediti prisustvo gospodina Timotija

Abernetija. Čujem da on nikud i nikad ne izlazi iz doma.

Helen se iznenada osmehnu.

— Mislim da biste tu mogli da imate sreće, gospodine Poaro. Čula sam se s Mod juče. Radnici im farbaju kuću i Timoti strašno pati zbog mirisa boje. Kaže da mu to ozbiljno ugrožava zdravlje. Ja mislim da bi i njemu i Mod bilo drago da dođu ovamo... na nedelju dana, možda i dve. Mod još nije u stanju da se kreće kako treba... znate li da je slomila članak?

— Nisam čuo. Baš nezgodno.

— Na sreću, stigla im je ona Korina družbenica, gospođica Gilkrist. Izgleda da se za njih pokazala kao pravo blago.

— Šta to rekoste? — upita Poaro i naglo se okrete prema Helen.

— Jesu li oni tražili da gospođica Gilkrist dođe kod njih? Ko je to predložio?

— Mislim da je to Suzan sredila. Suzan Benks.

— Aha — reče Poaro čudnim glasom. — Znači mala Suzan je to predložila. Ona izgleda voli da udešava poslove.

— Suzan mi deluje kao veoma sposobna devojka.

— Da. Sposobna je. Da li ste čuli da je gospođica Gilkrist jedva preživela trovanje jer je pojela parče zatrovanog svadbenog kolača?

— Ne! — reče Helen preneraženo. — Sećam se sad da mi je Mod preko telefona rekla da je gospođica Gilkrist izašla iz bolnice, ali pojma nisam imala zašto je bila u bolnici. Otrovana? Ali, gospodine Poaro... zašto...

— Da li me to ozbiljno pitate?

Helen iznenada razgnevljeno reče:

— O! Dovedite ih sve ovamo! Otkrijte istinu! Ne sme da bude više ubistava.

— Znači... vi ćete sarađivati?

— Da... sarađivaću.

15.

Taj linoleum zaista lepo izgleda, gospođo Džouns. Baš imate ruku za linoleum. Čajnik je na kuhinjskom stolu pa se poslužite. Vraćam se čim gospodinu Abernetiju odnesem doručak.

Gospođica Gilkrist otkasa uza stepenice noseći poslužavnik na kojem je doručak bio propisno postavljen. Pokuca na vrata Timotijeve sobe, gundanje iznutra shvati kao poziv da uđe i žustro stupi unutra.

— Jutarnja kafa i biskviti, gospodine Aberneti. Nadam se da se jutros vedrije osećate. Tako je divan dan.

Timoti nešto progunđa i sumnjičavo upita:

— Ima li kajmaka na tom mleku?

— O, ne, gospodine Aberneti. Pažljivo sam ga skinula, a u svakom slučaju donela sam malu cediljku ako se desi da se opet nakupi. Neki ljudi ga vole, znate, kažu da je to pavlaka... i uistinu on to i jeste.

— Budale! — reče Timoti. — Od koje su vrste ovi biskviti?

— To su oni fini dijetalni biskviti.

— Dijetalni mućak. Jedino su biskviti začinjeni đumbirom vredni da se jedu.

— Bojim se da ih piljar nema ove nedelje. Ali ovi su zaista veoma fini. Probajte ih i uverite se.

— Znam kakvi su, hvala vam lepo. Ostavite te zavese na miru, ako možete?

— Mislila sam da bi vam prijalo malo sunca. Tako je lep sunčan dan.

— Hoću da je soba u mraku. Glava me užasno boli. To je ova boja. Uvek sam bio osetljiv na miris boje. Truje me to.

Gospođica Gilkrist onjuši vazduh pa vedro reče:

— Ovde se uopšte ne oseća. Radnici rade na kući sa druge

strane.

— Vi niste tako osetljivi kao ja. Zar ste morali sve knjige koje sam čitao da uklonite izvan moga domašaja?

— Žao mi je, gospodine Aberneti, ali nisam znala da ste ih sve čitali.

— Gde je moja žena? Nisam je video već čitav sat.

— Gospođa Aberneti se odmara na divanu.

— Recite joj da dođe i odmara se ovde gore.

— Reći ću joj, gospodine Aberneti. Ali je vrlo moguće da je zaspala. Možete li da sačekate četvrt sata?

— Ne, recite joj da želim da dođe sad. Nemojte da se izmotavate s tim ćebetom. Namešteno je baš meni po volji.

— Izvinite. Mislila sam da je kliznulo u stranu.

— Volim kad je nakrivljeno. Idite i pozovite Mod. Želim da je vidim.

Gospođica Gilkrist siđe niza stepenice i na vrhovima prstiju uđe u dnevnu sobu, gde je gospođa Mod sedela noge oslonjene na tabure i čitala roman.

— Veoma mi je žao, gospođo Aberneti — reče ona izvinjavajući se. — Gospodin Aberneti vas traži.

Mod smesta spusti roman sa izrazom krivice na licu.

— O, bože — reče ona. — Odmah ću.

I maši se za štaku.

Timoti osu grdnju čim mu žena uđe u sobu.

— Tu si konačno!

— Žao mi je, dragi, nisam znala da želiš da dođem.

— Ta žena koju si nam dovela u kuću nateraće me da poludim. Kvoca i leprša unaokolo kao poremećena kvočka. Prava pravcata stara služavka, eto šta je.

— Žao mi je što ti smeta. Ona pokušava da bude ljubazna i to je sve.

— Ne želim nikog ljubaznog. Ne želim da bilo kakva stara devojka cvrkuće oko mene. Pri tome je i proketo nametljiva,

takođe...

— Možda nešto malo.

— Ponaša se prema meni kao da sam dete ometeno u razvoju!
Hoću da poludim!

— Sigurna sam da ti to smeta. Ali, molim te, Timoti, nemoj da budeš grub prema njoj. Ja sam još uvek veoma bespomoćna... a sâm si rekao da je izvrsna kuvarica.

— Kuvanje joj je kako valja — priznade gospodin Aberneti preko volje. — Da, kao kuvarica je sasvim pristojna. Ali drži je u kuhinji, to je sve što tražim. Nemoj da joj dozvoliš da dolazi i trudi se oko mene.

— Svakako, dragi, ne uzrujavaj se. Kako se osećaš?

— Dobro ni najmanje. Mislim da bi bilo najbolje da pozoveš Bartona da dođe i pregleda me. Ova boja mi ugrožava srce. Pipni mi puls... gledaj kako neravnomerno bije.

Mod mu opipa puls bez ikakvog komentara.

— Timoti, treba li da pređemo u hotel dok kuća ne bude gotova?

— Bilo bi to veliko bacanje novca.

— Da li je to sad tako važno?

— Ista si kao sve žene... beznadežno ekstravagantna! Samo zato što smo došli u posed smešno malog dela vlasništva moga brata, ti misliš da možemo da se preselimo i da zauvek živimo u Ricu.

— Nisam to baš tako rekla, dragi.

— Mogu da ti kažem da nam Ričardov novac neće mnogo poboljšati stanje. Ova krvoločna vlada će se pobrinuti za to. Upamti moje reči, sve što dobijemo otići će na porez.

Gospođa Aberneti setno zaklima glavom.

— Ova kafa je hladna — reče invalid i s gađenjem odmeri šolju koju dotle nije ni prineo ustima. — Zašto nikad ne dobijem šolju zaista vrele kafe?

— Odneću je dole i ugrejati je.

U kuhinji je gospođica Gilkrist pila čaj i ljubazno čavrljala, mada malo sa visine, s gospođom Džouns.

— Baš se brinem kako da pomognem gospođi Aberneti najviše što mogu — govorila je. — Ovo trčanje gore i dole po stepenicama mora da joj pričinjava velike bolove.

— Služi ga po ceo dan, to je tačno — reče gospođa Džouns dok je mešala šećer u čaju.

— Žalosno je što je on takav invalid.

— Takav invalid i nije — reče gospođa Džouns mračno. — Odgovara mu da se izležava po ceo dan i da zvrcka zvonom i da mu se poslužavnici nose gore-dole. Ali je sasvim sposoban da ustane i izađe napolje. Videla sam ga čak i u selu, jesam, duše mi, kad je ona bila odsutna. Hodao je kao da mu nije ništa. Sve što mu je stvarno potrebno... kao što su duvan ili marke... u stanju je lepo sâm da uzme. I zato sam ga, kad je ona bila na toj sahrani i kad se zadržala na putu i kad me je on pozvao da ostanem preko noći, odbila. 'Žao mi je, gospodine', rekla sam, 'ali moram da mislim na muža. Dolazak ovamo na posao ujutru sasvim je u redu, ali ja moram da budem kod kuće kad mi se suprug uveče vrati s posla.' I nisam poklekla, nisam. Dobro mu je činilo to što je jednom sâm morao da ide po kući i brine se o sebi. Možda uvidi koliko se ovde sve čini za njega. I zato se nisam pokolebala, jok. On nije mnogo gundao.

Gospođa Džouns duboko udahnu vazduh pa žudno otpi dug gutljaj slatkog čaja mastiljave boje. — Ah — reče zadovoljno.

Iako je prema gospođici Gilkrist osećala veliko podozrenje jer je smatrala osobom koja bira šta će da radi i „pravom usplahirenom matorom devojkom“, gospođa Džouns je veoma odobravala raskošan način na koji je gospođica Gilkrist trošila zalihe čaja i kafe svojih poslodavaca.

Ona spusti šolju na tacnu pa reče:

— Izribaću kuhinjski pod čestito još jednom pa idem. Krompir je oljušten, mila, naći ćeš ga kod sudopere.

Mada neznatno ozlojeđena onim „mila“, gospođica Gilkrist je neobično cenila dobru volju s kojom je gomila krompira lišena spoljnog omotača.

Pre no što stiže ma šta da kaže, telefon zazvoni i ona požuri u hodnik da se javi. Telefon, od one vrste kakva je bila u upotrebi pre pedeset i više godina, beše nepodesno smešten u hodniku ispod stepeništa kojim je stalno duvala promaja.

Mod Aberneti pojavi se na vrhu stepeništa dok je gospođica Gilkrist i dalje pričala. Ona diže pogled i reče:

— To je gospođa... Lea... je li tako?... Abernetija na vezi.

— Recite joj da malo sačeka.

Mod siđe niza stepenice lagano i s mukom.

Gospođica Gilkrist promrmlja: — Tako mi je žao što ste morali da silazite dole, gospođo Aberneti. Da li je gospodin Aberneti završio s doručkom? Skoknuću gore da donesem poslužavnik.

I ona otkasa uza stepenice kad gospođa Aberneti prihvati slušalicu i reče:

— Helen? Mod ovde.

Invalid dočeka gospođicu Gilkrist zlovoljnim pogledom. Kad diže poslužavnik sa njegovog kreveta, on je osorno upita:

— Ko se to javio?

— Gospođa Lea Abernetija.

— Je li? Pretpostavljam da će sad da ogovaraju čitav sat vremena. Žene nemaju osećaj za vreme kad se domognu telefona. Nikad ne misle na novac koji se tako rasipa.

Gospođica Gilkrist vedro reče da će gospođa Helen da plati taj račun pa Timoti onda samo progundā:

— Samo razmaknite zavese, hoćete li? Ne, ne tu, onu drugu. Ne želim da mi svetlost udara u oči. Tako je bolje. Iako sam invalid, nema razloga da sedim u mraku po ceo dan.

I nastavi:

— I mogli biste da mi potražite na policama s knjigama tamo preko zelene... Šta je sad opet? Kud ste navrli najednom?

— Neko zvoni na ulaznim vratima, gospodine Aberneti.

— Ja ništa nisam čuo. Pa je li ona druga žena tamo dole? Pustite je da ona ode i otvori vrata.

— Da, gospodine Aberneti. Koju ste knjigu želeli da vam potražim?

Invalid zatvori oči.

— Ne mogu sad da se setim. Izbili ste mi je iz glave. Bolje je da idete.

Gospođica Gilkrist opet dohvati poslužavnik koji beše spustila i hitro se udalji. Spusti poslužavnik na sto u ostavi pa pohita zatim u predvorje i prođe pored gospođe Aberneti, koja je i dalje bila kod telefona.

Vrati se u sledećem trenutku i tihim glasom upita:

— Izvinite što vas prekidam. To je opatica. Traži prilog za fond 'Sveto srce Marijino', mislim da je rekla. Ima knjigu dobrotvora. Ljudi daju najviše pola krune ili pet šilinga.

Mod Aberneti reče:

— Samo trenutak, Helen — u telefon, a gospođici Gilkrist: — Ne dajem priloge Rimokatoličkoj crkvi. Imamo mi svoju crkvu kojoj dajemo dobrotvorne priloge.

Gospođica Gilkrist se opet žurno udalji.

Mod završi razgovor posle nekoliko minuta rečenicom:

— Razgovaraću s Timotijem o tome.

Spusti onda slušalicu i izađe u predvorje. Gospođica Gilkrist je stajala sasvim nepomično pored ulaznih vrata. Mrštila se zbunjeno i samo što nije poskočila kad je Mod Aberneti oslovi.

— Je li sve u redu, gospođice Gilkrist?

— O, da, gospođo Aberneti, bojim se da sam samo dangubila, što je baš glupo od mene kad ima toliko posla da se obavi.

I gospođica Gilkrist opet nastavi da imitira vrednog mrava, a gospođa Aberneti lagano i s mukom krenu uza stepenice prema sobi svoga muža.

— Helen se javila. Izgleda da je kuća konačno prodata... neka ustanova za strane izbeglice...

Zasta da dozvoli Timotiju da iskaže svoje mišljenje o stranim izbeglicama s posebnim osvrtom na kuću u kojoj je rođen i

odrastao. — U ovoj zemlji više nema normi ponašanja. Moj stari dom! Ne usuđujem se ni da mislim o tome.

Mod onda nastavi:

— Helen je sasvim jasno šta ti... mi... mislimo o tome. Ona predlaže da odemo tamo u posetu pre nego što je novi vlasnici preuzmu. Veoma je zabrinuta za tvoje zdravlje zbog načina na koji krećenje na njega utiče. Smatra da bi ti boravak u Enderbiju prijao pre nego da odsednemo u hotelu. Sluge su i dalje tamo pa će imati ko valjano da te pazi.

Timoti, kome se usta behu otvorila negde oko polovine njenog izlaganja, opet zatvori usta. Pogled mu najednom postade prepreden. Klimnu glavom s odobravanjem. — Pažljivo je to s Helenine strane — reče. — Veoma pažljivo. Ne znam, sigurno je jedino to da ću o tome razmisliti... Nema sumnje da me miris ovih boja truže... ima, verujem, arsenika u tim bojama. Mislim da sam čuo nešto o tome. S druge strane, napor oko kretanja može da bude prejak za mene. Teško je znati šta bi bilo najbolje.

— Možda bi više voleo da odemo u hotel, dragi — reče Mod. — Dobar hotel je veoma skup, ali kad je tvoje zdravlje u pitanju...

Timoti je prekide.

— Želeo bih da te privolim da razumeš da mi nismo milioneri, Mod. Zašto bismo išli u hotel kad je Helen ljubazno predložila da odemo u Enderbi? Mada i nije na njoj da to predlaže! Kuća nije njena. Ne razumem se u pravne začkoljice, ali pretpostavljam da kuća podjednako pripada svima nama sve dok se ne proda i dok se novac ne podeli. Strane izbeglice! To će starog Kornelija naterati da se prevrne u grobu. Da — uzdahnu on — trebalo bi da vidim stari dom pre nego što umrem.

Mod vešto izbacila svoj poslednji adut:

— Koliko sam shvatila, gospodin Entvisl je predložio da članovi porodice za sebe odaberu određene komade nameštaja ili porcelana ili drugih stvari... pre nego što sve bude izloženo na prodaju.

Timoti se žustro uspravi.

— Moramo svakako da idemo. Mora da bude izvršena tačna procena onoga što svaka osoba uzme. Muževi tih devojaka... ne verujem nijednom po onome što sam o njima čuo. Može da dođe do kakve podvale. Helen je previše meka prema svima. Kao glava porodice, moja je dužnost da budem prisutan!

On ustade i ushoda se po sobi čvrstim živahnim korakom.

— Da, to je izvrstan plan. Piši Helen i kaži joj da prihvatamo. Zapravo najviše mislim na tebe, draga moja. Biće to divan odmor i promena za tebe. U poslednje vreme previše si radila. Majstori mogu da nastave da rade dok mi budemo na putu i ta žena Gilespi može da ostane ovde i da se stara o svemu.

— Gilkrist — reče Mod.

Timoti odmahnu rukom i reče da je to svejedno.

II

— Ja to ne mogu da uradim — reče gospođica Gilkrist.

Mod je iznenađeno pogleda.

Gospođica Gilkrist je sva drhtala. Molećivim očima gledala je Mod.

— Glupavo je to od mene, znam... Ali prosto ne mogu. Sama u kući da ostanem ne mogu. Da li bi neko mogao da dođe i... spava ovde takođe?

I ona puna nade pogleda drugu ženu, ali Mod odrečno zavrte glavom. Mod Aberneti previše je dobro znala koliko je teško da se u susedstvu nađe osoba koja bi pristala da „noći ovde“.

Gospođica Gilkrist nastavi, a u glasu joj se osećao prizvuk očajanja. — Znam da ćete pomisliti da sam plašljiva i budalasta... a ja sanjala nisam da ću se ikad osećati ovako. Plašljiva žena nikad nisam bila... niti sam kad bila sklona da uobražavam stvari. Ali mi sad sve deluje drugačije. Užasavam se... bukvalno užasavam... i

pomisli da ovde živim sama.

— Razume se — reče Mod. — Baš sam neuviđavna. Posle onoga što vam se desilo u mestu Lajčet Sent Meri...

— Pretpostavljam da je to u pitanju... Nelogično je, znam. I u početku nisam bila takva. Nije mi smetalo da u vili živim sama posle... posle onoga što se desilo. Ali se strah s vremenom povećavao. Možda ćete steći loš utisak o meni, gospođo Aberneti, ali sve od kako sam ovde... ja strahujem, znate. Nije to strah od nečeg određenog... ali sam prosto uplašena... Budalasto je i zaista se stidim. Sve vreme imam osećaj i očekujem da će se nešto jezivo dogoditi... Čak me je i ta opatica što je dolazila prestravila. O, bože, šta se to sa mnom dešava?

— Rekla bih da je to ono što zovu odloženim šokom — reče Mod neodređeno.

— Je li? Ne znam. O, bože, tako mi je žao što ispadam... tako nezahvalna, i to posle sve vaše ljubaznosti. Šta ćete da mislite...

Mod je uteši.

— Moraćemo da smislimo nešto drugo — reče ona.

16.

Džordž Krosfild na trenutak neodlučno zasta dok je posmatrao leđa jedne žene koja je prolazila kroz vrata. Onda klimnu sebi glavom i krenu u poteru.

Bila su to vrata radnje koja je prema ulici imala dva izloga... radnji koja je odavno prestala da posluje. Kroz stakla izloga mogla je unutra da se vidi uznemirujuća praznina. Vrata su bila zatvorena, ali Džordž pokuca na njih. Vrata otvori mladi čovek s naočarima bezizražajnog lica i zagleda se u Džordža.

— Izvinite me — reče Džordž. — Ali mislim da je moja rođaka upravo ušla kod vas.

Mladi čovek stade u stranu i Džordž uđe.

— Zdravo, Suzan — reče on.

Suzan koja je stajala na sanduku za pakovanje i nešto merila, okrete glavu pomalo iznenađena.

— Zdravo, Džordže. Odakle si ti iskočio?

— Video sam ti leđa. Bio sam siguran da su tvoja.

— Baš pametno od tebe. Pretpostavljam da su leđa lako prepoznatljiva.

— Više no lica. Dodaj malo brade, stavi umetke u obraze, uredi kosu i niko te neće prepoznati kad te sretne licem u lice... ali se čuvaj kad okreneš leđa.

— Zapamtiću. A možeš li ti da zapamtiš dva metra i pedeset centimetara dok ne nađem nešto da to zapišem?

— Svakako. Šta je ovo, police za knjige?

— Ne, prostor za kancelariju. Dva metra i devedeset... i metar i dvadeset...

Mladi čovek s naočarima koji se premeštao s noge na nogu kašljucnu sramežljivo.

— Izvinite, gospođo Benks, ali ako nameravate da ovde ostanete

neko vreme...

— Nameravam, svakako. Kad biste mi ostavili ključeve, ja ću zaključati vrata i doneću vam ključeve u kancelariju kad budem krenula. Da li vam to odgovara?

— Da, hvala vam. Da nije u pitanju to što smo jutros u gužvi...

Suzan prihvati izvinjenje i mladić izađe iz radnje.

— Milo mi je što smo ga se oslobodili — reče Suzan. — Agenti za nekretnine su daveži. Ovaj je počinjao da priča baš kad bih krenula da izvedem račun.

— Ah — reče Džordž. — Ubistvo u praznoj radnji. Prolaznici bi se veoma uzбудili kad bi ugledali leš prelepe mlade žene u izlogu. Kako bi samo buljili. Kao zlatne ribice iz akvarijuma.

— Ti ne bi imao nikakav razlog da me ubiješ, Džordže.

— Pa dobio bih četvrtinu tvoga dela po zaostavštini našeg uvaženog ujaka i strica. Bio bi to dovoljan razlog svakome ko je kratak s novcem.

Suzan presta da meri i okrete se da ga pogleda. Oči joj se malo raširiše.

— Izgledaš kao sasvim druga osoba, Džordže. Stvarno si... neverovatan.

— Drugačiji sam? Kako drugačiji?

— Pa kao oglas. Ovo je isti čovek koga ste videli na prethodnoj strani, ali je sada popio Apingtonove mirišljave soli.

Ona sede na drugi sanduk i zapali cigaretu.

— Tebi mora da je očajnički bio potreban deo stričevog novca, Džordže?

— Niko iskreno ovih dana ne bi mogao da kaže da mu novac nije dobrodošao.

Džordž je govorio nehajnim tonom.

Suzan reče: — Bio si u stisci, je li tako?

— Teško da bi to trebalo da te se tiče, zar ne, Suzan?

— Samo sam radoznala.

— Da li ovu radnju iznajmljuješ za poslovanje?

— Kupujem celu kuću.

— U vlasništvo?

— Da. Dva gornja sprata su stanovi. Jedan je prazan i ide uz radnju. Stanare iz drugog stana isplaćujem da se isele.

— Lepo je kad imaš novca, je li tako, Suzan?

U Džordžovom glasu bilo je malo pakosti. Ali Suzan samo duboko udahnu vazduh i reče:

— Što se mene tiče, to je predivno. Odgovor na molitve.

— Da li molitve ubijaju starije srodnike?

Suzan ne obrati pažnju na to.

— Ovo mesto je baš ono pravo. Počev od toga što je izuzetan primerak arhitekture toga doba. Prostor za stanovanje tamo gore mogu da učinim jedinstvenim. Postoje dve lepe reljefne tavanice, a sobe su divnog oblika. Ovaj deo dole u prizemlju već je bio doterivan, ali ja ću ga potpuno preurediti.

— Šta će ovo da bude? Prodavnica odeće?

— Ne. Nega lepote. Biljni preparati. Kreme za lice.

— Sve po propisu?

— Propisno kao što i treba da bude. Donosi novac. Uvek donosi novac. Ono što je takvom poslu potrebno jeste prepoznatljivost. A ja to mogu da izvedem.

Džordž s poštovanjem odmeri rođaku. Divio se finim crtama njenog lica, bujnim usnama, blistavom tenu. Sve skupa bilo je to jedno neobično i živo lice. I on u Suzan prepozna onaj čudni kvalitet koji teško može da se opiše, kvalitet uspeha.

— Da — reče on. — Mislim da si ti sposobna za to, Suzan. Sprovešćeš ti sve što si naumila i steći mesto u društvu.

— Ovo je zgodno okruženje, odmah pored glavne trgovačke ulice, a možeš da parkiraš automobil pravo ispred radnje.

Džordž opet klimnu glavom u znak slaganja.

— Da, Suzan, uspećeš. Jesi li ovo dugo imala na umu?

— Skoro godinu dana.

— Što to nisi predočila starom Ričardu? Mogao je da ti pomogne

da kreneš s tim.

— I jesam mu predložila.

— I on nije video da tu ima hleba za njega? Pitam se zašto. Pomislio bih da je na osnovu toga odmah prepoznao istu matricu po kojoj je i sâm skrojen.

Suzan ništa ne odgovori, a u Džordžovoj svesti javi se slika jedne druge osobe iz ptičje perspektive. Mršav, nervozan mladi čovek sumnjičavog pogleda.

— Gde se tu... kako li se ono zvaše... Greg... uklapa u sve ovo? — upita on. — Znači li to da će se okanuti prodaje praškova i pilula?

— Razume se. Tamo pozadi biće uređena laboratorija. Imaćemo sopstvene formule za kreme za lice i preparate za ulepšavanje.

Džordž suzbi osmeh. A želeo je da kaže: „Beba će, znači, dobiti sobicu za igru.“ Ali to ne reče. Kao rođaku nije mu smetalo da bude zajedljiv, ali je imao nejasan osećaj da su Suzanina osećanja prema mužu stvar kojom valja pažljivo rukovati. Ta osećanja imala su sve odlike opasnog eksploziva. I opet, kao i onoga dana na sahrani, stade da razmišlja o tom čudnom tipu Gregoriju. Bilo je nečeg uvrnutog u vezi s tim momkom. Deluje veoma neupadljivo... a opet, na neki način, takav nije...

Opet pogleda Suzan, koja mu je delovala smireno i pobedonosno.

— Prava si Aberneti — reče joj. — Jedina si u porodici takva. Šteta je što stari Ričard nije mogao da se pomiri s tim što si žensko. Da si momak, smem da se kladim da bi ti ostavio sve što je imao.

Suzan lagano reče: — Da, mislim da bi.

Ona malo zasta pa nastavi:

— Greg mu se, znaš, nije svideo...

— Ah — reče Džordž i izvi obrve. — Tu je pogrešio.

— Da.

— Pa neka. U svakom slučaju, stvari sad stoje dobro... sve u skladu s planom.

I kad izgovori te reči, posta svestan činjenice da se one čine

posebno primenjive na Suzan.

Ta ideja ga, samo za trenutak, natera da se oseti nelagodno.

Uistinu nije voleo ženu koja je tako hladnokrvno uspešna.

Skrenu razgovor i reče:

— Uzgred, jesi li dobila pismo od Helen? U vezi sa Enderbijem?

— Da, jesam. Jutros. A ti?

— Da. Šta nameravaš da uradiš?

— Greg i ja smo nameravali da odemo tamo sledećeg vikenda... ako se i svi drugi slože s tim. Izgleda da Helen želi da nas okupi sve zajedno.

Džordž se lukavo nasmeja.

— Ili bi neko mogao da se domogne vrednog komada nameštaja pre nekog drugog.

Suzan se nasmeja.

— O, pretpostavljam da je sve pravilno procenjeno. Ali cena na aukcionoj prodaji biće znatno niža nego što bi pojedinačni komad mogao da dostigne na otvorenoj pijaci. A pored toga, ja bih zaista želela da imam nekoliko uspomena na utemeljivača porodičnog bogatstva. Usput, bilo bi prilično zabavno smestiti nekoliko stvarno nesvakidašnjih i ljupkih uzoraka iz viktorijanskog doba u ovaj prostor. Time bih postigla da te stvari dobiju na značaju. Viktorijansko doba ponovo ulazi u modu. Svideo mi se onaj zeleni sto od malahita u dnevnoj sobi. Oko njega bi mogao da se napravi divan raspored boja. I možda kavez s punjenim kolibrijima... ili možda jedna od onih krana načinjenih od voštanog cveća. Tako nešto — samo kao detalj — može da bude veoma upečatljivo.

— Verujem u tvoj sud.

— I ti ćeš da budeš tamo, pretpostavljam?

— O, biću tamo... da posmatram igru ako ništa drugo.

Suzan se nasmeja.

— U koju stvar bi smeo da se opkladiš da će oko nje biti najveće porodično otimanje? — upita.

— Rozamunda će verovatno poželeti tvoj zeleni sto od malahita

za detalj pozorišne scenografije.

Suzan se ne nasmeja. Namršti se umesto toga.

— Jesi li u poslednje vreme viđao Rozamundu?

— Nisam video prelepu rođaku Rozamundu sve od kako smo se zajedno posle sahrane vraćali u vagonu treće klase.

— Ja sam je videla jednom ili dva puta... Ona... delovala mi je prilično čudno...

— Pa šta joj je? Je li pokušavala da razmišlja?

— Ne. Delovala mi je... uzrujano.

— Misliš li uzrujano zato što dobija mnogo novca i što će moći da postavi neki savršeno nerazumljiv pozorišni komad u kojem će Majkl napraviti magarca od sebe?

— O, ta stvar je u toku i zaista se čini da je komad jeziv... ali bi, svejedno, mogao da požanje uspeh. Majkl je dobar, znaš. Ume da se postavi u svetlu reflektora... ili kako se to već kaže. On nije kao Rozamunda, koja je samo lepa i izveštačena.

— Sirota prelepa, izveštačena Rozamunda.

— I pored toga Rozamunda nije tako glupa kao što bi neko mogao da pomisli. Ona zaista ponekad ume da kaže nešto oštromno. O stvarima za koje ne bi mogao ni da sanjaš da ih je primetila. To je... to zaista ume da zbuni.

— Baš kao naša tetka Kora...

— Da...

Istog trena oboje ih zahvati nelagodnost... izazvana, čini se, pominjanjem Kore Lansken.

A onda Džordž reče s prilično uverljivo podešenom bezbrižnošću:

— Kad pominjemo Koru... šta beše s onom ženom, njenom družbenicom? Mislim da bi se za tu ženu trebalo nekako postarati.

— Nekako postarati? Kako to misliš?

— Pa eto, sad sve zavisi od porodice, da tako kažem. Hoću da kažem da sam razmišljao o tome da je Kora bila naša tetka... pa mi je palo na pamet da ta žena možda neće biti u stanju da lako nađe

drugi posao.

— Setio si se toga, je li?

— Da. Ljudi čuvaju samo svoju kožu. Ne kažem ja da bi oni mogli da pomisle da bi ta Gilkristova stvarno mogla da ih udari sekirom... ali u podsvesti bi osećali da bi to moglo da im navuče nesreću. Ljudi su sujeverni.

— Baš je čudno što si o svemu tome razmišljao, Džordže. Kako to da se razumeš i u takve stvari?

Džordž suvo reče:

— Zaboravljaš da sam ja pravnik. Često se srećem s nelogičnom stranom ljudske prirode. Mislim da bismo nekako mogli da se pobrinemo za tu ženu, damo joj malo izdržavanje ili nešto, privučemo je sebi, nađemo joj neki kancelarijski posao ako je sposobna za tako nešto. Osećam da bi trebalo da ostanemo u kontaktu s njom.

— Ne treba da brineš — reče Suzan, a i njen glas bio je suv i podrugljiv. — Za sve sam se pobrinula. Ona je otišla kod Timotija i Mod.

Džordž se iznenadi.

— Slušaj, Suzan... misliš li da je to pametno?

— Bilo je to najbolje rešenje koje sam mogla da smislim... u tom trenutku.

Džordž je radoznalo pogleda.

— Ti si veoma sigurna u sebe, je li tako, Suzan? Ti znaš šta radiš... i ne kaješ se ni zbog čega.

Suzan nehajno reče:

— To je gubljenje vremena... kajanje.

17.

Majkl preko stola dobaci pismo Rozamundi.

— Šta ćemo s ovim?

— O, pa otići ćemo. Ne misliš li i ti tako?

Majkl lagano reče:

— Moglo bi na dobro da ispadne.

— Tamo možda ima nekog nakita... Razume se da su sve stvari u kući prosto jezive... punjene ptice i voštano cveće... uf!

— Da. Pomalo kao mauzolej. U stvari, voleo bih da napravim koju skicu... posebno u onoj dnevnoj sobi. Kamin, na primer, i onaj kauč čudnog oblika. To bi bile prave stvari za Baronetov uspon... ako komad pokrenemo sa mrtve tačke.

On usta i pogleda na sat.

— To me podseti. Moram da odem da se vidim s Rozenhajmom. Vratiću se prilično kasno večeras. Večeraću sa Oskarom i razgovaraćemo o preuzimanju tih prava i kako se to uklapa s američkom ponudom.

— Dragi Oskar. Biće mu milo što te vidi posle sveg ovog vremena. Prenesi mu moju ljubav.

Majkl je oštro pogleda. Više se nije osmehivao i lice mu posta oprezno kao u grabljivice.

— Kako to misliš... posle sveg ovog vremena? Svako bi mogao da pomisli da ga nisam viđao mesecima.

— Pa i nisi, zar ne? — promrmlja Rozamunda.

— Da, jesam. Ručali smo zajedno pre samo nedelju dana.

— E, ovo je baš smešno. Mora da je on to zaboravio. Juče se javio pa mi reče da te nije video od predstave Tili gleda na zapad.

— Staru budalu mora da je izdalo pamćenje.

Majkl se nasmeja. Rozamunda ga je, očiju raširenih i plavih, gledala bez emocija.

— Ti misliš da sam ja budala, je li tako, Mik?

Majkl se pobuni.

— Mila, pa razume se da ne mislim.

— Misliš, misliš. Ali ja nisam savršena praznoglavka. Toga dana nisi bio ni blizu Oskara. Znam gde si bio.

— Rozamunda, mila... šta ti to misliš?

— Hoću da kažem da znam gde ste vi stvarno bili...

Majkl je zurio u ženu i na njegovom zgodnom licu mogla je da se vidi nesigurnost. A ona mu je mirno uzvraćala pogled, spokojna, neusplahirena.

Baš neugodno, pomisli on iznenada, može da izgleda pogled ovako prazan kao što je njen.

Onda prilično neuverljivo reče:

— Ne znam samo kuda ciljaš tim...

— Ja samo mislim da je glupo da me zatrpavaš hrpom laži.

— Ma slušaj me, Rozamunda...

Krenu da je izgrdi... ali odusta, iznenađen kad mu žena tiho reče:

— Želja nam je, zar ne, da uzmemo prava za ovaj komad i da ga postavimo?

— Želja? Pa to je uloga za koju sam sanjao da mora da negde postoji za mene.

— Da... tako sam i mislila.

— Ali šta si zapravo mislila?

— Pa to veoma mnogo košta, je li tako? Ali čovek ne sme previše da rizikuje.

Prodorno je odmeri i lagano reče:

— To je tvoj novac... znam. Ako ne želiš da rizikuješ...

— To je naš novac, mili — naglasi Rozamunda. — I mislim da je to prilično važno.

— Slušaj, mila. Ona uloga Ajlin... vredelo bi da se malo dopiše.

Rozamunda se osmehnu.

— Mislim... uistinu... da ne želim da je igram.

— Mila moja devojko — reče Majkl zapanjeno. — Šta te je to spopalo?

— Ništa.

— Ama nešto jeste, drugačija si u poslednje vreme... neraspoložena... nervozna, šta ti je?

— Ništa. Htela bih samo da budeš... pažljiv, Majkle.

— Pažljiv u vezi sa čim? Uvek pazim šta radim.

— Ne, mislim da nije tako. Uvek misliš da sve možeš da izvedeš tako da svi veruju u ono što ti želiš. Glupo si postupio sa Oskarom onog dana.

Majkl ljutito pocrvene.

— A šta je s tobom? Rekla si da ideš u kupovinu s Džejn. Nisi. Džejn je u Americi, tamo je već nedeljama.

— Da — reče Rozamunda. — To je bilo glupo, takođe. U stvari, išla sam u šetnju... po Ridžens parku.

Majkl je radoznalo odmeri.

— Ridžens park? U životu se nisi šetala po Ridžens parku. Šta se ovo dešava? Imaš li dečka? Možeš ti da pričaš što god hoćeš, Rozamunda, ali u poslednje vreme jesi drugačija. Zašto?

— Ja sam... razmišljala sam o stvarima. O tome šta da uradim...

Majkl obiđe oko stola uverljivo spontanom žurbom. Isto tako uverljiva bila mu je i vatrenost u glasu kad skoro zavapi:

— Mila... ti znaš da te ja ludo volim!

Beše zadovoljan što mu je uzvratila zagrljaj, ali kad se razdvojiše, njega opet neugodno iznenadi čudna sračunatost u njenim lepim očima.

— Šta god da sam uradio, uvek si mi praštala, je li tako?

— Pretpostavljam da je tako — reče Rozamunda neodređeno. — Nije u tome stvar. Vidiš, sad je sve drugačije. Moramo da mislimo i planiramo.

— Mislimo i planiramo... šta?

Rozamunda, mršteći se, reče:

— Stvari se ne završavaju kad ih ti završiš. To je u stvari neka

vrsta početka i čovek mora da se pripremi za ono što će sledeće uraditi, kao i šta je važno, a šta ne.

— Rozamunda...

A ona je sedela, lica zabrinutog, pogleda upravljenog u prazninu, gde za Majkla, očevidno, nije bilo mesta.

Na treći pomen njenog imena, ona se lako trže i pribra.

— Šta si to rekao?

— Pitao sam te o čemu razmišljaš...

— O? O, da, pitala sam se treba li da idem dole do mesta... kako li se zvaše?... Lajčet Sent Meri i potražim gospođicu... kako li se zvaše... onu što je živela kod tetke Kore.

— Ali zašto?

— Pa eto, ona će uskoro da nekud ode, zar ne? Kod rođaka ili nekud. Mislim da ne bi trebalo da je pustimo da ode dok je ne pitamo.

— Šta da je pitamo?

— Da je pitamo ko je ubio tetku Koru.

Majkl je zapanjeno pogleda.

— Misliš... zar ti misliš da ona zna?

Rozamunda prilično odsutno reče:

— O, ne mislim da ona zna u tom smislu... samo mislim da ona verovatno to zna. I to zbog onoga što je ujka Ričard rekao kad je bio dole. A on jeste išao dole, znaš, Suzan mi je to rekla.

— Ali kako bi ona mogla da čuje šta je on rekao?

— Lako, mili — reče Rozamunda tonom kao da se prepire s nerazumnim detetom.

— Koješta. Teško mogu da zamislim da je stari Ričard Aberneti o sumnjama koje gaji prema porodici mogao da razgovara pred nekim ko mu nije čak ni dalji rod.

— To je, razume se, tačno. Ali ona je to mogla da čuje kroz vrata.

— Prislušivala je, misliš?

— Rekla bih da je tako... u stvari, sigurna sam da jeste. Mora biti da je smrtno dosadno kad dve žene žive same i kad je najveće

uzbuđenje pranje lavaboa i puštanje mačke napolje. I tome slično. Razume se da je prislušivala i krišom čitala pisma... svako bi to činio.

Majkl joj uputi pogled koji bi po mnogo čemu mogao da se nazove smetenim.

— Da li bi i ti to radila? — upita je neuvijeno.

— Ja ne bih išla na selo da nekome budem družbenica — reče Rozamunda i strese se. — Pre bih umrla.

— Mislio sam... da li bi čitala tuđa pisma... i sve to?

Rozamunda smireno reče:

— Da ako bih želela da nešto saznam. Svi to rade, kako ti to nije jasno?

Njen bistar pogled srete njegov.

— Čovek prosto želi da zna — reče Rozamunda. — Čovek ne želi da ma šta uradi s tim znanjem. Pretpostavljam da tako ona smatra... mislim na gospođicu Gilkrist. Ali sam sigurna da ona zna.

Majkl prigušenim glasom reče:

— Rozamunda, šta ti misliš ko je ubio Koru? I starog Ričarda?

I opet onaj bistri plavi pogled srete njegov.

— Mili... ne budi smešan... Ti znaš isto tako dobro kao i ja. Ali je mnogo, mnogo bolje da se to nikad ne pominje. I zato nećemo.

18.

Sa svog mesta pored ognjišta u dnevnoj sobi, Herkul Poaro posmatrao je okupljeno društvo.

Njegove oči zamišljeno predoše preko Suzan, koja sedi uspravno, deluje živo i nadahnuto, pa preko njenog muža, koji sedi pored nje s prilično odsutnim izrazom lica i uvija omče od konopca koji drži među prstima; oči mu dalje stižu do Džordža Krosfilda, upađenog i vidno zadovoljnog samim sobom gde upravo priča o kartaškim ajkulama na atlantskim krstarenjima Rozamundi, koja mehanički odgovara: „Stvarno neverovatno, dragi. Ali čemu?“ potpuno ravnodušnim glasom; dalje, do Majkla s njegovom sasvim osobenom lepotom paćenika i veoma očevidnim šarmom; do Helen, doterane i pomalo odsutne; do Timotija, udobno smeštenog u najboljoj fotelji s dodatnim jastukom ispod leđa; i do Mod, snažne i čvrste građe, vidno spremne da se mužu posveti istog časa kad zatreba; i konačno do osobe koja sramežljivo sedi nešto malo izvan porodičnog kruga... gospođice Gilkrist, koja na sebi ima prilično upadljivu „paradnu“ bluzu. Samo što nije, proceni on, ustala, promrmljala izvinjenje i napustila porodični skup da se, kao i uvek, povuče u svoju sobu. Gospođica Gilkrist, pomisli Poaro, zna gde joj je mesto. Naučila je to na težak način.

Herkul Poaro otpi malo kafe koju su svi dobili posle večere i kroz poluspuštene kapke stade da procenjuje situaciju.

Želeo je da ih ovako okupi i da ih ima pred sobom — sve zajedno, i to mu je uspelo. I šta sad, pomisli, da radi s njima? Iznenada oseti odvratnost prema poslu koji je morao da završi. A zašto to, upita se? Da li je to zbog uticaja Helen Aberneti? Primetio je kod nje crtu pasivnog otpora koja se činila neočekivano jakom. Nije li ona, mada očevidno graciozna i bezbrižna, uspela da mu nametne deo svoje neodlučnosti? Protivila se ovom raščlanjivanju

pojediniosti o Ričardovoj smrti, znao je. Želela je da se to ostavi da miruje, da se ostavi da zamre u zaboravu. Poaroa to nije iznenadilo. Ono što ga je iznenađivalo bila je sklonost da se složi s njom.

Izveštaj koji mu je gospodin Entvisl podneo o porodici bio je, sad je shvatao, zadivljujući. Opisao je sve ove ljude promišljeno i dobro. Uz poznavanje i ocene starog advokata da mu služe kao vođice, Poaro je želeo da sve i sâm vidi. Pomišljao je da će, kad sve ove ljude sretne lično, moći da stekne veoma temeljnu predstavu o tome... ne kako i kada (bila su to pitanja koja nije hteo da dotiče. Ubistvo beše moguće... bilo je to sve što je želeo da zna!)... već ko. Jer Herkul Poaro imao je dugo životno iskustvo za sobom i, kao što čovek koji se bavi slikama uvek može da kaže ko je bio slikar, tako je Poaro verovao da bi mogao da prepozna osobu koja je najpribližnija tipu amatera kriminalca koji će — u slučaju nastanka neke njegove lične potrebe — biti spreman da ubije.

Ali to neće biti tako lako.

I to stoga što je lako mogao da zamisli svakoga od prisutnih kao mogućeg — iako ne i verovatnog — ubicu. Džordž je mogao da ubije... kao što pacov sateran u škripac ubija. Suzan hladnokrvno — plodonosno — da bi pospešila plan. Gregori zato što je imao nastranu morbidnu crtu karaktera koja odbacuje i priziva, gotovo žudi za kaznom. Majkl zato što je ambiciozan i što, kao i svaki ubica, ima jaku sujetu. Rozamunda zato što je zapanjujuće plitkoumna na prvi pogled. Timoti zato što je mrzeo i zavideo bratu i čeznuo za moći koju bi bratovljev novac doneo. Mod zato što je Timoti bio njeno dete i što bi, kad joj je dete u pitanju, bila nemilosrdna. Čak je i gospođica Gilkrist, pomisli on, mogla da pomišlja na ubistvo da joj se činilo da bi to moglo da joj vrati Vrbu u svem njenom gospodskom sjaju! A Helen? Helen nije mogao da zamisli kao osobu koja nekoga ubija. Bila je previše civilizovana — previše udaljena od nasilja. A ona i njen muž bez sumnje su voleli Ričarda Abernetija.

Poaro uzdahnu. Neće biti prečica do istine. Umesto toga morao

je da odabere duži, ali razumno siguran metod. Moralo je da dođe do razgovora. Mnogo razgovora. Jer, posmatrano na dugi rok, ili kroz laž, ili preko istine, ljudi se kad-tad odaju...

Skupu ga je predstavila Helen i odmah se pobrinula da prevaziđe gotovo sveopštu zlovolju izazvanu njegovim prisustvom — nepoznat i još stranac! — na ovom porodičnom okupljanju. A on je koristio oči i uši. Posmatrao je i osluškivao — otvoreno i iza vrata! Primetio je sklonosti, netrpeljivosti, neodmerene reči koje se javljaju uvek kad je podela nasleđa u pitanju. Bio je u stanju da udesi pojedinačne šetnje i razgovore, u četiri oka, po terasi, pa je izvodio zaključke i pamtio zapažanja. Razgovarao je s gospođicom Gilkrist o iščezloj slavi njene čajdžinice i o propisnoj postavci salčića i čokoladnih eklera, pa je čak posetio s njom i povrtnjak da utvrdi pravilnu primenu bilja kod kuvanja. Provodio je duge polučasovne sedeljke slušajući Timotija kako priča o svom zdravlju i uticaju koji boja ima na njega.

Boja? Poaro se namršti. Još neko je pominjao nešto o boji — gospodin Entvisl?

Bilo je tu takođe i razgovora o različitim vrstama slikanja. O Pjeru Lanskenu kao slikaru. O slikama Kore Lansken koje je prisvojila gospođica Gilkrist, a s prezirom ih se lišila Suzan. „Baš kao slike s poštanskih razglednica“, rekla je svojevremeno. „I preslikavala ih je odatle.“

Gospođica Gilkrist je bila strašno uzrujana zbog toga i rekla oštro da je gospođa Lansken uvek slikala pravo iz prirode.

— Ali se kladim da je varala — rekla je Suzan Poarou kad je gospođica Gilkrist otišla iz sobe. — U stvari, tačno znam da jeste, ali nisam htela da uznemirim staru macu i da to kažem.

— A kako vi to znate?

Poaro je posmatrao jaku samouverenu liniju Suzanine brade.

„Ova ovde će uvek biti sigurna“, mislio je. „A možda će, jednom, postati previše sigurna...“

Suzan je nastavljala:

— Reći ću vam, ali nemojte to da prenesete gospođici Gilkrist. Jedna od slika je pejzaž Polfleksana, uvala i svetionik i kej — uobičajeni motivi amaterskih slikara. Ali je kej raznela bomba tokom rata i, kako je tetka-Korina slika nastala tek pre nekoliko godina, znači da nije mogla da slika uživo, odnosno pravo iz prirode, zar ne? Ali na poštanskim razglednicama koje tamo prodaju i dalje može da se vidi kej kakav je nekada bio. Jednu od njih našla sam u fioci komode u njenoj spavaćoj sobi. To znači da je tetka Kora skicu započinjala napolju i onda je kasnije, rekla bih, pažljivo dovršavala kod kuće gledajući razglednicu! Smešno je, zar ne, kako se lako otkrije kad ljudi nešto kriju?

— Da, zaista je, kako vi to kažete, smešno — rekao je Poaro, zastao malo, pa zaključio da je otvaranje sasvim prikladno.

— Vi me se ne sećate, madam — rekao joj je — ali se ja vas sećam. Ovo nije prvi put da se mi vidimo.

Ona se prodorno zagledala u njega. Poaro zdušno klimnu glavom.

— Da, da, baš je tako. Bio sam u unutrašnjosti automobila, dobro ušuškan i kroz prozor sam vas video. Razgovarali ste s jednim mehaničarem iz garaže. Vi me niste приметili — prirodno — ja sedim u automobilu — stariji zimogrožljivi stranac! Ali sam ja приметio vas jer ste mladi, privlačnog izgleda i stajali ste na suncu. I tako sam, kad sam stigao ovde pomislio: „Tiens! Kakva slučajnost!“

— U garaži? Gde? Kad je to bilo?

— O, pre izvesnog vremena — nedelju dana — ne, nešto više. U ovom času — reče Poaro neiskreno jer se sasvim dobro sećao garaže Kraljevog grba — ne mogu da se setim gde to beše. Mnogo putujem svuda po ovoj zemlji.

— I tražite, je li, pogodnu kuću radi smeštaja vaših izbeglica?

— Da. Mnogo je stvari koje zbog toga moraju da se uzmu u razmatranje. Cena... susedstvo... mogućnosti za preuređenje.

— Pretpostavljam da ćete kuću morati mnogo da izmenite. I da ubacite sijaset onih odvratnih pregradnih zidova.

— U spavaćim sobama, da, svakako. Ali glavnina prizemlja ostaće uglavnom nedirnuta — rekao je on pa malo zastao pre nego što je nastavio. — Rastužuje li vas to, madam, što će ova vaša stara porodična vila završiti na taj način... u rukama stranaca?

— Razume se da ne — rekla je Suzan, koja je izgledala kao da je to zabavlja. — Mislim da je to izvrsna ideja. Ne mogu da zamislim nikoga ko bi pristao da živi u ovakvoj kući. A nema razloga da budem sentimentalna. To nije moj stari dom. Moja majka i otac živeli su u Londonu. Ovamo smo samo ponekad dolazili za Božić. U stvari, ja sam oduvek mislila da je kuća pomalo avetinjska... i skoro nepristojan hram bogatstvu.

— Oltari su sad drugačiji. Grade se na drugi način, uz prigušena svetla i skupocenu jednostavnost. Ali bogatstvo i dalje ima svoje hramove, madam. Koliko sam shvatio — nisam, nadam se, indiskretan — i vi takođe planirate slično zdanje, je li tako? Sve prvoklasno... bez škrtarenja na troškovima.

Suzan se nasmejala.

— Teško da je to hram... to je samo poslovni prostor.

— Možda je ime sporedno... ali će koštati mnogo novca, je li tako?

— Sve je danas đavolski skupo. Ali će se, mislim, početno ulaganje isplatiti.

— Recite mi nešto o tim vašim planovima. Zapanjuje me to što je jedna mlada žena tako praktična, tako sposobna. Kad sam ja bio mlad — davno to beše, priznajem — lepe žene mislile su jedino na svoja zadovoljstva, na kozmetiku... o la toilette.

— Žene i danas veoma mnogo misle na svoja lica... i tu sam ja rešila da se umešam.

— Ispričajte mi.

I ona mu je ispričala. Ispričala mu je uz bogatstvo detalja i u velikoj meri nesvesnim otkrivanjem svoje ličnosti. Zadivili su ga njena poslovna preduzimljivost, smelost u planiranju i poimanje detalja. Dobar, smeo planer koji sve sporedne stvari otura u stranu.

Možda malo bezobzirna kao što svi smeli planeri i moraju da budu.

Posmatrajući je, rekao joj je:

— Da, uspećete. Napredovaćete. Prava je sreća što niste, kao mnogi, ograničeni besparicom. Bez početnog ulaganja čovek ne može daleko da dogura. Imati tako kreativne ideje, a biti bez sredstava da se one sprovedu u život — bilo bi istinski nepodnošljivo.

— Nisam bila u stanju da to pokrenem! Ali bih našla novac na ovaj ili onaj način... našla bih nekoga da me podrži.

— Ah! Pa razume se. Vaš stric, čija je ovo bila kuća, bio je bogat čovek. Čak i da nije umro, on bi vas, kako ste vi to rekli, potpomogao.

— O, ne, ne bi. Stric Ričard je, kako se to kaže, kad su žene u pitanju, bio malo zaostao. Da sam bila muško... — rekla je i senka ljutine preletela joj je licem. — Mnogo me je naljutio.

— Shvatam... da, shvatio sam...

— Stariji ne bi trebalo da stoje na putu mladima. Ja... o, izvinite me, molim vas.

Herkul Poaro se lako nasmejavao i zasukao brčiče.

— Star sam, tačno je. Ali ne smetam mladima. Nema nikoga ko treba da čeka da ja umrem.

— To je jeziva misao.

— Ali vi ste realista, madam. Hajde da priznamo bez mnogo okolišenja da je svet pun mladih — čak i sredovečnih — koji čekaju, strpljivo ili nestrpljivo, da umre neko čija će im smrt dati ako ne bogatstvo, a ono priliku da nešto stvore.

— Prilika! — rekla je Suzan i duboko udahнула vazduh. — To je sve što čoveku treba.

Poaro je tada, gledajući mimo nje, rekao veselo:

— A evo i vašeg muža da nam se pridruži u našem malom razgovoru... Razgovaramo, gospodine Benks, o mogućnostima. O zlatnoj prilici — o prilici koju morate da zgrabite s obe ruke. Koliko daleko u savest čovek mora da zagazi za tako nešto? Hajde da

čujemo vaše mišljenje.

Ali mu nije bilo suđeno da čuje mišljenje gospodina Benksa o zlatnoj prilici, niti o bilo čemu drugom. U stvari, otkrio je da je skoro nemoguće da razgovara s Benksom. Benks je imao neko čudno fluidno svojstvo. Da li od svoje volje, ili po ženinoj želji, on izgleda nije bio sklon razmeni mišljenja ili razgovorima u četiri oka. Ne, „konverzacija“ s Gregorijem nije uspela.

Poaro je razgovarao i s Mod Aberneti — takođe o bojama (njihovom mirisu) i kako je velika sreća što je Timoti bio u stanju da dođe u Enderbi i kako je od Helen bilo ljubazno što je poziv uputila i gospođici Gilkrist.

— Jer ona je uistinu veoma korisna. Timoti tako često ima želju da nešto prezalogaži — a čovek ne može stalno da se oslanja na tuđe sluge. No, ima jedna plotna na gas u maloj odaji pored ostave pa gospođica Gilkrist može brzo da spremi sve što treba i da pri tome nikoga ne uznemirava. I uvek je spremna da donese sve što treba i ne smeta joj da trči gore-dole stepenicama desetak i više puta dnevno. O, da, mislim da je samo providenje umešalo svoje prste jer, vidite, ne znam kako bismo sad bez nje da se ona nije plašila da ostane sama u našoj kući, iako mi je to tada smetalo.

— Plašila se da ostane sama? — upitao je Poaro.

Saslušao je celo izlaganje koje mu je Mod iznela po tom pitanju.

— Kažete da je bila uplašena? A ipak nije umela da objasni zašto? To je zanimljivo. Veoma zanimljivo.

— Ja sam to pripisala šoku sa zadržskom.

— Moguće.

— Jednom, tokom rata, kad je bomba pala na dva kilometra od nas, sećam se da je Timoti...

Poaro je uspeo da udalji svoje misli od Timotija.

— Da li se nešto posebno desilo toga dana? — upitao je.

— Kog dana? — upitala je Mod i pogledala ga zgranuto.

— Toga dana kad je gospođica Gilkrist bila uzrujana.

— O, toga dana... ne, mislim da nije. Izgleda da od toga pati od

kada je napustila Lajčet Sent Meri, ili tako bar ona kaže. Izgleda da joj ništa nije smetalo dok je bila tamo.

A ishod je, pomisli Poaro, bio komad zatrovanog svadbenog kolača. Ne iznenađuje mnogo što je gospođica Gilkrist preplašena od tada... I čak i kad se povukla u miroljubivi krajolik oko Stejnsfild Grejndža, strah se zadržao. I više nego zadržao. Pojačao. Zašto se pojačao? Opsluživanje zahtevnog hipohondra kakav beše Timoti sigurno je bilo toliko iscrpljujuće da bi očajanje koje je obuzimalo gospođicu Gilkrist najverovatnije potisnulo strah i napetost koje je osećala zbog zatrovanog svadbenog kolača.

Ali ima nešto u toj kući što je uspelo da uplaši gospođicu Gilkrist. Šta? Da li je ona znala šta je to?

Kad se nakratko našao sâm s gospođicom Gilkrist nešto pre večere, Poaro je smesta naćeo temu s gotovo neućivom radoznalošću svojstvenom strancima.

— Za mene je nemoguće, vi me shvatate, da predmet ubistva pominjem članovima porodice. Ali sam ljubopitljiv. Ko ne bi bio? Okrutan zločin... osećajna slikarka napadnuta u usamljenoj seoskoj vili. Užas za njenu porodicu. Ali užas, takođe, mogu da zamislim, i za vas. Jer gospođa Timotija Abernetija mi je pomenula da ste u to vreme i vi bili tamo. Je li moguće?

— Da, bila sam. I, ako biste mi oprostili, mesje Pontarlije, ne želim da govorim o tome.

— Razumem vas... o, da, savršeno vas razumem.

I pošto je to rekao, Poaro je čekao trenutak. I baš kao što je i mislio, gospođica Gilkrist smesta je krenula da prića o tome.

Od nje nije ćuo ništa što mu već nije bilo poznato, ali je svoju ulogu igrao savršeno i, pored uveravanja da gaji beskrajno saosećanje za njen položaj, puštao je tu i tamo lake uzvike u znak razumevanja i slušao s tako napetom pažnjom da gospođica Gikrist nije mogla a da u tome ne uživa.

I tek kad je sasvim iscrpla predmet o tome kako se ona osećala, i šta je doktor rekao, i kako je ljubazan bio gospodin Entvisl, Poaro

se usudio da oprezno pređe na sledeću tačku.

— Mislim da ste veoma mudro postupili što niste sami ostali dole u toj vili.

— To nisam mogla da učinim, mesje Pontarlije. Zaista nisam mogla.

— Jasno. Razumem čak i to što ste se plašili da sami ostanete u kući gospodina Timotija Abernetija dok oni budu boravili ovde.

Gospođica Gilkrist je dobila izgled krivca.

— Užasno se stidim zbog toga. U stvari, baš je glupavo. Bila je to neka panika koja me je uhvatila... a da uistinu ne znam zašto?

Gospođica Gilkrist je tu uzdahnula i rekla da to prosto ne može da razume. Zašto bi neko nju hteo da otruje?

— Ali očevidno je, moja draga damo, da je taj kriminalac, taj ubica, mislio da vi možda znate nešto što bi moglo da dovede do toga da ga policija uhapsi.

— Ali šta bih ja mogla da znam? A to je bio neki od onih groznih skitnica, ili neko poluludo stvorenje.

— Ako je to doista bio skitnica. Meni se to čini malo verovatnim...

— O, molim vas, mesje Pontarlije... — prekinula ga je gospođica Gilkrist i najednom posta veoma usplahirena. — Nemojte da nagoveštavate takve stvari. Ne želim u to da verujem.

— U šta to ne želite da verujete?

— Ne želim da verujem da to nije bio... mislim... da je to bio...

I onda je zastala, sva smetena.

— A ipak — rekao je Poaro pronicljivo — vi u to verujete.

— O, ne verujem. Ne verujem!

— Ali ja mislim da verujete. I zato ste uplašeni... Vi ste i dalje uplašeni, zar ne?

— O, ne, ne od kada sam stigla vamo. Ovde je mnogo sveta. I tako je lepa porodična atmosfera. O, ne, ovde sve izgleda baš kako treba.

— A meni se čini — oprostite mi što se toliko zanimam — star

sam čovek, ponešto bolešljiv tako da veliki deo vremena provodim u lenjim razmišljanjima o stvarima koje me zanimaju — meni se čini da mora da se nešto desilo tamo u Stejnsfild Grejndžu što vam je, da tako kažem, ulilo strah u glavu. Doktori danas priznaju da nam se mnoge stvari dešavaju u podsvesti.

— Da, da, znam da tako govore.

— I ja mislim da je vaš podsvesni strah mogao da bude izazvan nekim sitnim događajem, nečim, možda, sasvim beznačajnim što je poslužilo, da tako kažemo, kao okidač.

Gospođica Gilkrist je ovo, čini se, zdušno progutala.

— Sigurna sam da ste vi u pravu — rekla je ona.

— E sad, šta bi, po vašem mišljenju, mogla da bude ta... ovaj... beznačajna stvar?

Gospođica Gilkrist se načas zamislila, a onda rekla, sasvim neočekivano:

— Znaete, mesje Pontarlije, ja mislim da je to bila opatica.

Ali pre nego što je Poaro stigao da ovo upije kako treba, Suzan i njen muž ušli su u odaju, a odmah za njima i Helen.

„Opatica“, pomisli Poaro... „E sad, gde sam, u svemu ovome, ranije čuo da se pominje opatica?“

Reši da povede razgovor o opaticama u neko doba tokom te večeri.

19.

Porodica se, svi bez izuzetka, veoma učtivo ophodila prema mesje Pontarrije, predstavniku O.C.P.I.U.N. — a i bio je sasvim u pravu što se ograničio na inicijale. Svi su prihvatili O.C.P.I.U.N. zdravo za gotovo — čak su se i pretvarali da sve znaju o tome! Koliko su samo ljudska bića nespemna da priznaju neznanje! Izuzetak beše samo Rozamunda, koja ga je začuđeno zapitala: „Ali šta je to? Nikad nisam čula za to.“ Na sreću, niko drugi u tom trenutku nije bio pored njih. Poaro joj je na takav način objasnio čime se bavi ta organizacija da bi svako drugi osim Rozamunde bio posramljen što je pokazao neznanje o tako poznatoj svetskoj ustanovi. Rozamunda je, međutim, samo neodređeno rekla: „O! Opet izbeglice. Dojadile su mi te izbeglice.“ I time je izrazila mišljenje mnogih koji su obično previše uzdržani da ga iskreno sami iskažu.

Mesje Pontarrije je, prema tome, sada prihvaćen — kao nužnost, ali takođe i kao činilac koji ništa ne znači. Postao je, dakle, strani décor. Opšte mišljenje bilo je da Helen nije morala da ga primi ovde baš ovog vikenda, ali kad je već tu, nema svrhe žaliti. Na sreću, ovaj čudni mali stranac, čini se, engleski nije mnogo znao. Veoma često nije razumeo ono što mu se kaže, a kad bi svi govorili manje—više u isto vreme, delovao je sasvim izgubljeno. Činilo se da ga jedino zanimaju izbeglice i posleratni uslovi života i u njegovom rečniku prevladavali su ovi pojmovi. Obično čavrljanje izgleda da ga je bacalo u očajanje. Više ili manje zaboravljen, Herkul Poaro, zavaljen na naslon stolice, pijuckao je kafu i posmatrao zbivanja kao što mačka posmatra cvrkut i sletanje i odletanje jata ptica. Mačka još nije spremna da skoči.

Posle dvadeset i četiri sata vršljanja po kući, naslednici Ričarda Abernetija bili su spremni da izraze svoje želje i da se, ako treba,

bore za njih.

Predmet razgovora bio je, prvo, izvesni spoud servis za desert iz kojeg su pre toga jeli slatkiše.

— Pretpostavljam da neću još dugo da živim — govorio je Timoti slabim setnim glasom. — Mod i ja nemamo dece. Teško da vredi da se mi opterećujemo beskorisnim stvarima. Ali iz sentimentalnih razloga voleo bih da imam stari servis za desert. Sećam ga se iz milih starih dana. Staromodan je, razume se, i koliko sam shvatio, servisi za desert danas imaju veoma malu cenu... ali eto. Bio bih sasvim zadovoljan time i, možda s bule komodom iz belog budoara.

— Odocnio si, ujače — reče Džordž ugladenom nemarnošću. — Zamolio sam Helen da mi pribeleži spoud servis još jutros.

Timoti pomodre u licu.

— Da ti pribeleži... da ti pribeleži? Kako to misliš? Ništa još nije dogovoreno. A i šta će tebi servis za desert? Ti nisi oženjen.

— Činjenica je da skupljam sve što je spoud. A ovo je zaista izvanredan primerak. Ali sasvim je u redu da uzmeš tu bule komodu, ujače. Ne bih je uzeo da mi je poklone.

Timoti sasvim zaboravi na bule komodu.

— Slušaj sad ovamo, mladi Džordže. Ne možeš da se utrpavaš preko reda na ovakav način. Ja sam stariji od tebe... i jedini sam Ričardov rođeni brat. Taj servis za desert je moj.

— Što ne uzmeš drezdenski servis, ujače? Veoma je fini primerak i siguran sam isto tako pobuđuje sentimentalne uspomene. U svakom slučaju, spoud je moj. Ko prvi devojci, njemu i devojka.

— Koješta... nema ni govora o tome! — zabrza Timoti.

Mod oštro reče:

— Molim te ne uzrujavaj ujaka, Džordže. To je loše za njega. Prirodno je da on uzme spoud ako to želi! Pravo prvog izbora pripada njemu, a vi mladi morate da čekate na red. On je Ričardov rođeni brat, kao što je rekao, a ti si, Džordže, samo sestrić.

— I mogu da ti kažem ovo, mladi čoveče — reče Timoti kipteći

od besa. — Da je Ričard napisao valjan testament, podela imovine ove kuće bila bi sasvim u mojim rukama. To je pravi način na koji je vlasništvo trebalo da bude podeljeno, a to što nije učinjeno tako, jedino mogu da podvedem pod zlonamerni uticaj. Da... i ponavljam to... zlonamerni uticaj.

Timoti još jednom ljutito odmeri sestrića.

— Naopak testament — dodade. — Naopak!

I onda se zavalj natrag, stavi ruku na srce i prostenja:

— Ovo je loše za mene. Kad bih mogao da dobijem... malo brendija.

Gospođica Gilkrist pohita da poslušaj i vrati se sa osveživačem u maloj čaši.

— Izvolite, gospodine Aberneti. Molim vas... molim vas nemojte da se uzbuđujete. Jeste li sigurni da vam ne bi bio bolje kad biste se povukli da malo prilegnete na krevet?

— Ne budalite — reče Timoti i iskapi sav brendi odjednom. — Da prilegnem? Nameravam da štitim svoje interese.

— Džordže, ti si me zaista iznenadio — reče Mod. — Ono što ti ujak govori savršeno je istina. Njegove želje dolaze na prvo mesto. Ako on želi spoud servis, on će ga i dobiti!

— Grozan je u svakom slučaju — reče Suzan.

— Jezik za zube, Suzan — reče Timoti.

Mršavi mladi čovek koji je sedeo pored Suzan diže glavu. Glasom malo piskavijim no obično on reče:

— Ne obraćajte se tako mojoj ženi!

I napola se diže sa stolice.

Suzan brzo reče: — Sve je u redu, Greg. Ne smeta mi.

— Ali meni smeta.

Helen reče: — Ja mislim da bi bilo velikodušno od tebe, Džordže, da pustiš ujaka da zadovolji svoju želju.

Timoti ogorčeno opet zabrza: — Šta on mene ima da 'pušta'?

Ali Džordž uz laki naklon Helen reče: — Vaša želja je za mene zakon, ujna Helen. Odustajem od svog prava.

— Ti ga, uistinu, nisi ni želeo, je li tako? — reče Helen.

On joj dobaci jedan oštar pogled i onda se osmehnu: — Muka je s vama, ujna Helen, što ste previše oštroumni! Vidite više nego što treba da vidite. Ne brini, ujače Timoti, spoud je tvoj. Samo sam hteo da se malo zabavim.

— Lepo si se zabavio! — reče Mod ogorčeno. — Ujak je mogao da ti dobije srčani napad!

— U to ne treba da verujete — reče Džordž veselo. — Ujak Timoti će nas verovatno sve nadživeti. Žilav je on.

Timoti se besno naže napred.

— Ne čudi me — reče on — što se Ričard razočarao u tebe.

— Kako to? — upita Džordž koga duhovitost smesta napusti.

— Došao si ovamo posle Mortimerove smrti očekujući da uskočiš u njegove cipele... očekujući da te Ričard učini svojim naslednikom, je li tako? Ali ti je moj siroti brat brzo uzeo meru. Znao je kuda će novac da ode ako ti budeš upravljao njime. Iznenaden sam što ti je uopšte ostavio deo bogatstva. Znao je kuda će to da ode. Konji, kocka, Monte Karlo, kazina po inostranstvu. Možda i gore. Sumnjao je i da nisi čistih ruku, je li tako?

Džordž, kome se bela mrlja pojavi sa obe strane nosa, reče:

— Zar ne bi bilo bolje da paziš šta govoriš?

— Bio sam slab pa nisam mogao da dođem ovamo na sahranu — reče Timoti lagano — ali mi je Mod ispričala šta je Kora rekla. Kora je uvek bila budala... ali u tome može da bude nečega! A ako je tako, znam na koga bih posumnjao...

— Timoti! — reče Mod i diže se, jaka, smirena, uticajna. — Imao si veoma naporno večer. Moraš da misliš na svoje zdravlje. Ne mogu da dopustim da se opet razboliš. Pođi sa mnom. Moraš da uzmeš sredstvo za smirenje i da odeš pravo u krevet. Timoti i ja ćemo, Helen, uzeti spoud servis i bule komodu kao uspomenu na Ričarda. Nadam se da se tome niko neće protiviti.

I njen pogled prelete po okupljenima. Niko ne progovori pa ona odmaršira iz sobe pridržavajući Timotija ispod lakta i drugom

rukom dade znak gospođici Gilkrist, koja se i inače nevoljno vrtela oko vrata, da njena pomoć nije potrebna.

Džordž prvi prekide tišinu kad oni odoše.

— Femme formidable!^{6} — reče on. — To tačno opisuje ujnu Mod. Mrsko bi mi bilo čak i da pokušam da osujetim neko njeno pobedonosno napredovanje.

Gospođica Gilkrist opet sede na svoje mesto, učini to na način kao da joj je nezgodno, i promrmlja:

— Gospođa Aberneti je uvek tako ljubazna.

Primedba se nikom ne učini zabavna.

Majkl Šejn se iznenada nasmeja i reče: — Znete li da ja uživam u svemu ovome! Ovo je Vojsijevo nasledstvo uživo. Uzgred, Rozamunda i ja želimo onaj sto od malahita iz dnevne sobe.

— O, ne — zavapi Suzan. — To sam ja želela!

— Hajde jovo nanovo — reče Džordž i oči mu odlutaše ka tavanici.

— E sad ne moramo da se ljutimo oko toga — reče Suzan. — Razlog zbog kojeg ga ja želim jeste moj novi centar za ulepšavanje. Prostoru bi dao pravu nijansu boje... i stavila bih veliki buket voštanog cveća na njega. Izgledao bi bajno. Voštano cveće lako mogu da nađem, ali zeleni sto od malahita nije tako uobičajen.

— Ali, draga — reče Rozamunda — upravo zato ga i mi želimo. Za novu predstavu. Kao što ti reče, bila bi pogodena prava nijansa boje... i sasvim nesumnjivo period. I na njemu bi bilo ili voštano cveće ili punjeni kolibriji. Izgledao bi sasvim na mestu.

— Shvatam šta hoćeš da kažeš, Rozamunda — reče Suzan. — Ali ja mislim da nemaš tako dobre argumente kao ja. Ti lako možeš na scenu da postaviš obojeni sto od malahita... izgledaće potpuno isto. Ali ja za moj salon moram da imam pravu stvar.

— Čujte, dame — reče Džordž. — Kako bi bilo da sreća odluči? Hajde da bacamo paru, šta kažete? Ili da sečemo karte pa gubi onaj ko izvuče manju? Sve u skladu s periodom u kojem je sto nastao.

Suzan se ljubazno osmehnu.

— Rozamunda i ja ćemo o tome da razgovaramo sutra — reče ona.

Izgledala je kao i uvek sasvim sigurna u sebe. Džordž je s nešto zanimanja motrio čas njeno lice čas Rozamundino. Rozamundino lice imalo je neodređen, prilično odsutan izraz.

— Na koga biste se vi kladili, ujna Helen? — upita on. — Ja bih rekao da će biti nerešeno. Suzan ima odlučnost, ali Rozamunda ume tako zanosno da ne gleda ni levo ni desno.

— Ili možda ne kolibrije — reče Rozamunda. — Jedna do onih veliki kineskih vaza mogla bi da bude divna lampa uz zlatni abažur.

Gospođica Gilkrist pohita da stiša strasti.

— Ova kuća je puna divnih stvari — reče ona. — Taj zeleni sto izgledao bi divno u vašem novom poslovnom prostoru, sigurna sam, gospođo Benks. Nikad nisam videla ništa slično. Mora da košta mnogo novca.

— To će biti odbijeno od mog dela nasledstva, razume se — reče Suzan.

— Žao mi je... nisam mislila... — poče gospođica Gilkrist i sasvim je ućutka zbunjenost.

— To može da bude odbijeno i od našeg dela nasledstva — istače Džordž. — Uključujući i voštano cveće.

— To cveće izgleda sasvim na mestu na tom stolu — promrmlja gospođica Gilkrist. — Pravo umetničko delo. Ljupko lepo.

Ali niko nije obraćao pažnju na dobronamerne besmislice gospođice Gilkrist.

Greg reče, a opet je govorio onim visokim uzrujanim glasom:

— Suzan želi taj sto.

Nasta trenutak nelagodnog meškoljenja kao da je tim svojim rečima Greg postavio drugačiji muzički ključ.

Helen brzo reče:

— A šta ti stvarno želiš, Džordže?

Džordž se osmehnu i napetost onda popusti.

— Stvarno je sramota što sam onako jedio starog Timotija —

reče on. — Ali je on prosto neverovatan. Isterivao je svoje ćefove tako dugo da mu je to postala patološka navika.

— Bolesniku morate da ugađate, gospodine Krosfilde — reče gospođica Gilkrist.

— Ma on je zadrigli stari hipohondar, eto šta je on — reče Džordž.

— Razume se da jeste — složi se Suzan. — Ja ne verujem da je uopšte bolestan, a ti, Rozamunda?

— Molim?

— Misliš li da je stric Timoti bolestan?

— Ne... ne, rekla bih da nije — reče Rozamunda odsutno i onda se odmah izvini. — Žao mi je. Razmišljala sam pod kakvim bi svetlom sto najbolje stajao.

— Vidite li? — reče Džordž. — Žena koja ima samo jednu ideju. Tvoja supruga je opasna žena, Majkle. Nadam se da to shvataš.

— Shvatam — reče Majkl prilično mrko.

A Džordž nastavi pokazujući sve znake uživanja u onome što se zbiva.

— Bitka kod Stola! Ima da se odigra sutra... učtivo... ali uz tvrdu odlučnost. Svi treba da zauzmemo strane. Ja navijam za Rozamundu koja izgleda tako slatko i krotko, a nije. Muževi, podrazumeva se, podržavaju žene. Gospođice Gilkrist? Na Suzaninoj strani, očevidno.

— O, molim vas, gospodine Krosfilde, ja ne bih išla tako...

— Ujna Helen? — nastavi Džordž, koji ne obrati pažnju na prenemaganje gospođice Gilkrist. — Vaš glas je odlučujući. O... ovaj... zaboravih. Mesje Pontarlije?

— Pardon? — reče Herkul Poaro i blede ga pogleda.

Džordž na tren razmotri objašnjenja koja bi morao da pruži, ali odluči da se u to ne upušta. Siroti stari momak nije razumeo ni reč od onoga što se odigravalo. Reče: — Porodična šala.

— Da, da, razumeo sam — reče Poaro i prijateljski se osmehnu.

— I tako je vaš glas odlučujući, ujna Helen. Na čijoj ste vi strani?

Helen se osmehnu.

— Možda ga ja želim i sama, Džordže.

I ona namerno promeni temu okrenuvši se svom gostu iz inostranstva.

— Bojim se da je sve ovo vama strašno dosadno, mesje Pontarlije.

— Uopšte ne, madam. Smatram da sam počastvovan time što sam primljen u vaš porodični život — i on se pokloni. — Voleo bih da kažem — ne umem baš sasvim tačno da se izrazim — da mi je veoma žao što ova kuća odlazi iz vaših ruku u ruke stranaca. To je bez sumnje... velika žalost.

— Ne, doista, mi ne tugujemo uopšte — uveri ga Suzan.

— Veoma ste dobrodušni, madam. Dozvolite mi da vam kažem da će ovde biti pravi raj za moje starije žrtve proganjanja. Raj. I kakav mir! Molim vas da se toga setite kad vas pritisne kajanje jer će se to sigurno desiti. Čujem da se ovde takođe pominjalo i zasnivanje nekakve škole, samostana — koji bi vodile religieuses — 'opaticice', mislim da tako vi kažete? Da li bi vam možda to više odgovaralo?

— Sigurno ne — reče Džordž.

— Sveto srce Marijino — nastavi Poaro. — Na sreću, zahvaljujući ljubaznosti jednog nepoznatog dobročinitelja, bili smo u stanju da damo neznatno bolju ponudu.

I onda se obrati direktno gospođici Gilkrist. — Vi, mislim, ne volite opaticice, je li tako?

Gospođica Gilkrist pocrvene i videlo se da joj je neugodno.

— O, molim vas, mesje Pontarlije, ne smete... mislim, to nije ništa lično. Ali nikad nisam mogla da pojmem da je ispravno da se neko odvoji od sveta na takav način... nije to neophodno, mislim, i skoro je sebično kad se tako nešto uradi, mada time ne mislim na one opaticice koje podučavaju niti na one koje zalaze među siromahe... zato što mislim da su one krajnje nesebične žene i da čine mnoga dobra.

— Prosto ne mogu da zamislim da neko može da poželi da postane opatica — reče Suzan.

— O, to je veoma privlačno — reče Rozamunda. — Sećate li se... kad su ono prošle godine obnovili Čudo. Sonja Vels je izgledala previše glamurozno iako nije izgovorila nijednu reč.

— Ono što mi ne ide u glavu — reče Džordž — jeste kako to da se Svemogućí zadovoljava time da nosi srednjovekovne haljine. Jer, na kraju, haljine tih opatica baš su takve. Beskrajno turobne, nehigijenske i nepraktične.

— I sve ih do jedne čini sličnima, zar ne? — reče gospođica Gilkrist. — Glupo je, znate, ali sam se strašno prepala kad sam bila tamo kod gospođe Aberneti pa kad je opatica naišla da skupi prilog. Palo mi je na pamet da je to ona opatica koja nam je došla na vrata na dan sudskog pretresa za sirotu gospođu Lansken u mestu Lajčet Sent Meri. Imala sam osećaj, znate, kao da me prati svuda kud krenem!

— Ja sam mislio da opatice kad skupljaju priloge, uvek idu po dve — reče Džordž. — Siguran sam da se jedna detektivska priča zasnivala na tome, ili možda grešim?

— Bila je samo jedna ovoga puta — reče gospođica Gilkrist. — Možda moraju da štede — dodade neubedljivo. — A u svakom slučaju to nije mogla da bude ista opatica jer je ona prva sakupljala za svetog... Varnavu, mislim... a ova ovde za nešto sasvim drugo... nešto u vezi s decom.

— Ali obe su bile istih crta lica, je li tako? — upita Herkul Poaro s vidnim znacima radoznalosti.

Gospođica Gilkrist se okrete prema njemu.

— Rekla bih da je to bilo u pitanju. Gornja usna... izgledala je kao da ima brkove. Ja mislim, znate, da je baš to ono zbog čega sam se uplašila... jer sam baš bila napeta u to vreme i setila sam se onih priča iz rata o opaticama koje su u stvari bile muškarci i peta kolona ubačena u zemlju padobranima. Razume se da je to bilo baš budalasto od mene. Posle sam to shvatila.

— Opatica je zgodna za prerušavanje — reče Suzan zamišljeno.
— Ne vide ti se noge.

— Istina je — reče Džordž — da čovek retko kad koju od njih pažljivo zagleda. Zbog nepažnje se i na sudu dobijaju sasvim suprotni opisi o nekoj osobi od raznih svedoka. Zapanjili biste se. Muškarca često opisuju kao visok — nizak; mršav — debeo; plav — crnomanjast; odeven u tamno odelo — u svetlo odelo; i tako dalje. Obično postoji i jedan pouzdan svedok, ali čovek stvarno treba da napregne um da bi otkrio ko je taj.

— Još jedna čudna stvar je — reče Suzan — to što nekad u prolazu neočekivano uhvatiš sebe u ogledalu i ne znaš ko je to. Samo ti deluje neodređeno poznato. I kažeš sebi: 'To je neko koga poznajem sasvim dobro...' I onda iznenada shvatiš da si to ti.

Džordž reče: — Još teže od toga bilo bi kad bi zaista mogla da vidiš sebe... a ne odraz u ogledalu.

— Zašto? — upita Rozamunda, očevidno zbunjena.

— Zato što, ne shvataš li, niko ne može da vidi sebe... onako kako izgleda drugim ljudima. Svako sebe uvek vidi samo u ogledalu... to jest... svoj obrnut lik.

— Ali zašto bi drugima on mogao da izgleda drugačije?

— O, da — brzo reče Suzan. — Tako mora da bude. I to zato što ljudska lica nisu ista sa obe strane. Obrve su im drugačije, usta su im sa jedne strane izvijena naviše, a nosevi nisu stvarno pravi. Možeš to da potvrdiš olovkom... ko ima olovku?

Neko joj dodade olovku pa stadoše da eksperimentišu držeći olovku s jedne i druge strane noseva i da se smeju razlikama u uglovima.

Atmosfera se sada veoma razvedrila. Svi su bili dobro raspoloženi. Više nisu bili naslednici Ričarda Abernetija okupljeni da bi podelili imovinu. Bili su normalan i veseo skup ljudi prispeo da provede vikend na selu.

Samo je Helen Aberneti ostala nema i odsutna.

Uz uzdah Herkul Poaro usta na noge i požele svojoj domaćici

laku noć.

— Ili bi možda, madam, bilo bolje da vam poželim zbogom. Moj voz odlazi u devet sati ujutru. To je veoma rano. I zato ću sada da vam se zahvalim na vašoj ljubaznosti i gostoprimstvu. Datum preuzimanja kuće... to ćete srediti s dobrim gospodinom Entvislom. Razume se, sve će biti udešeno kako vama najviše odgovara.

— Možete to da izvedete kad god vama bude po volji, mesje Pontarlije. Ja... ja sam obavila sve zbog čega sam i došla ovamo.

— Hoćete li sad da se vratite u vašu vilu na Kipru?

— Da — reče Helen i mali osmeh joj iskrivi usne.

Poaro reče:

— Milo vam je, da. Neće li vam biti žao?

— Zato što napuštam Englesku? Ili ste možda mislili ovo ovde?

— Mislio sam... što napuštate ovo ovde.

— O... ne. Nije dobro, zar ne, slepo se držati prošlosti? Čovek to treba da ostavi za sobom.

— Ako može.

I Poaro se, nevino trepćući očima, osmehnu izvinjavajući se grupi učtivih lica koja su ga okruživala.

— Ponekad, zar ne, prošlost neće da vas napusti, ne dozvoljava da bude prepuštena zaboravu? Stoji pored čoveka... i kaže: 'Sa mnom još nije svršeno.'

Suzan se prilično usiljeno nasmeja. Poaro reče:

— Ali ja sam ozbiljan... da.

— Mislite — reče Majkl — da vaše izbeglice kad budu došle ovamo, neće biti u stanju da zaborave na patnje koje su imale u prošlosti?

— Nisam mislio na moje izbeglice.

— Mislio je na nas, mili — reče Rozamunda. — Mislio je na ujka Ričarda i tetku Koru i sekiru i sve ostalo.

I ona se okrenu Poarou.

— Je li tako?

Poaro je pogleda bezizražajnog lica. Onda reče:

- Zašto tako mislite, madam?
- Zato što ste vi detektiv, zar ne? Zato ste ovde. O.C.P.I.U.N., ili kako god da ste to nazvali, jeste čista glupost, zar ne?

20.

Nastupi trenutak izuzetne napetosti. Poaro je oseti, mada oči nije sklanjao sa Rozamundinog lepog, smirenog lica.

Uz mali naklon on reče: — Veoma ste pronicljivi, madam.

— U stvari, nisam — reče Rozamunda. — Pokazali su mi vas jednom u restoranu. Setila sam se.

— Ali to niste pominjali... sve do sada?

— Mislila sam da će biti zabavnije ako to ne uradim — reče Rozamunda.

Majkl reče neuspešno suzdržanim glasom:

— Moja... draga devojko.

Poaro onda skrenu pogled na njega.

Majkl beše ljut. Ljut i još nešto... uplašen?

Poaroove oči lagano predoše po licima prisutnih. Suzaninom, ljutitom i pažljivom; Gregorijevom, bezizražajnom i neprozirnom; gospođice Gilkrist, budalastom, usana široko otvorenih; Džordžovom, opreznom; Heleninom, smetenom i napetom...

Svi ti izrazi bili su sasvim normalni u ovim okolnostima. Požele da je lica mogao da im vidi delić sekunde ranije, kad je reč „detektiv“ pala sa Rozamundinih usana. Jer sada, neizbežno, više nisu bila ista...

On ispravi ramena i pokloni im se. Njegov engleski i naglasak postaje manje strani.

— Da — reče on. — Ja sam detektiv.

Bele mrlje opet mu se ukazaše na nosu kad Džordž Krosfild reče: — Ko vas je poslao ovamo?

— Povereno mi je da ispitam okolnosti pod kojima je umro Ričard Aberneti.

— Ko vam je to poverio?

— U ovom trenutku to nije vaša briga. Ali bi bila velika prednost,

zar ne, kad biste mogli da budete uvereni izvan svake moguće sumnje da je Ričard Aberneti umro prirodnom smrću?

— Razume se da je umro prirodnom smrću. Ko kaže da nije tako?

— Kora Lansken je to rekla. A Kora Lansken je i sama mrtva.

Mali talas nelagodnosti, čini se uz uzdah, razli se odajom kao zao povetarac.

— Ona je to rekla ovde... u ovoj sobi — reče Suzan. — Ali ja zaista nisam mislila...

— Nisi li, Suzan? — upita Džordž Krosfild i svoje podrugljivo lice okrete njoj. — Čemu dalje pretvaranje? Zar misliš da ćeš zavarati mesje Pontarlijea?

— Svi smo u stvari to mislili — reče Rozamunda. — A njegovo ime nije Pontarlije... nego Herkul nekako.

— Herkul Poaro — vama na usluzi.

Poaro se pokloni.

Nije bilo usrkivanja vazduha od iznenađenja ili zebnje u izrazima lica prisutnih. Njegovo ime izgleda da im uopšte ništa nije značilo.

Uplašilo ih je svakako manje od reči detektiv.

— Smem li da pitam do kakvog ste zaključka došli? — upita Džordž.

— Neće ti reći, dragi — reče Rozamunda. — Ili, ako ti i bude rekao, to sigurno neće biti istina.

Jedino se ona od celog društva, čini se, zaista zabavljala.

Herkul Poaro je zamišljeno odmeri.

II

Herkul Poaro je loše spavao te noći. Bio je uzrujan, a nije tačno znao zašto je uzrujan. Neuhvatljivi delovi razgovora, razni izmenjeni pogledi, čudni pokreti — sve je to izgledalo nabijeno

mučno zagonetnim značenjem u noćnoj samoći. Stajao je na pragu sna, ali san nije dolazio. I samo što nije zaspao, nešto mu sevnu u svesti i ponovo ga razbudi. Boja... Timoti i boja. Uljana boja — miris uljane boje — povezan nekako s gospodinom Entvislom. Boja i Kora. Korine slike — poštanske razglednice... Kora je obmanjivala da je slikala... Ne, natrag do gospodina Entvisla — nešto što je gospodin Entvisl rekao — ili je to bio stari Lenskomb? Opatica koja je dolazila do kuće na dan kad je Ričard Aberneti umro. Opatica s brkovima. Opatica u Stejnsfild Grejndžu... i u mestu Lajčet Sent Meri. Sve skupa previše opatica! Rozamunda koja izgleda glamurozno kao opatica na pozornici. Rozamunda... kaže da je on detektiv... i svi je zapanjeno gledaju kad je to rekla. Mora da su isto tako zurili u Koru na dan kad je rekla: „Ali on jeste ubijen, zar ne?“ Šta je to što je Helen Aberneti osetila da je „pogrešno“ toga dana? Helen Aberneti — koja ostavlja prošlost za sobom — odlazi na Kipar... Helen koja ispušta voštano cveće kad je on rekao — šta je ono onda rekao? Ne može tačno da se seti...

Zaspa onda i dok je spavao stade da sanja...

Sanjao je zeleni sto od malahita. Na njemu je staklenim zvonom pokriven buket voštanog cveća — samo što je cela stvar zamazana gustom skerletnom crvenom bojom. Bojom krvi. Mogao je da nanjuši boju, i Timoti stenje i govori: „Ja umirem... umirem... ovo je kraj.“ I Mod, koja stoji, visoka i stroga, s velikim nožem u ruci, kao odjek ponavlja za njim: „Da, to je kraj...“ Kraj — samrtna postelja, sveće, opatica koja se moli. Kad bi samo mogao da vidi opatičino lice, znao bi...

Herkul Poaro se probudi... i znao je!

Da, to jeste bio kraj...

Mada je predstojao još dalek put.

Sastavi razne deliće mozaika.

Gospodin Entvisl, miris boje, Timotijeva kuća i nešto što je moralo biti u njoj... ili bi moglo da bude u njoj... voštano cveće... Helen... Razbijeno staklo...

III

Helen Aberneti, u svojoj sobi, odloži malo odlazak u krevet. Razmišljala je.

Sedela je ispred toaletnog stočića i odsutno gledala svoj lik u ogledalu.

Bila je primorana da primi Herkula Poaroa u kuću. Ona to nije želela. Ali gospodin Entvisl ju je doveo u takav položaj da nije mogla da ga odbije. I sad je cela stvar izašla na videlo. Sada je bilo sasvim izvesno da Ričard Aberneti nije ostavljen da mirno počiva u svom grobu. A sve je počelo s onih nekoliko Korinih reči...

Onoga dana posle sahrane... Kako su tada izgledali svi oni, upita se? Kako su delovali Kori? Kako je ona sama izgledala?

Šta beše ono što je Džordž rekao? O gledanju samog sebe?

Bio je i neki citat, takođe. Videti samog sebe onako kako te drugi vide... Kako nas drugi vide.

Oči koje su zurile u staklo ne videći ništa najednom se usredsrediše. Videla je sebe... ali stvarno ne sebe — ne sebe onako kako je drugi vide — ne onako kako je Kora videla onoga dana.

Njena desna — ne, njena leva obrva bila je malo izvijenija od desne. Usta? Ne, linija usta bila je simetrična. Kad bi sebe negde srela, sigurno ne bi primetila veliku razliku u odnosu na lik u ogledalu. Ne kao Kora.

Kora je — slika joj dođe sasvim jasno... Kora, na dan sahrane, njena glava malo iskrivljena na stranu — postavlja njeno pitanje — i gleda u Helen...

Helen iznenada diže ruke ka licu. I reče sebi: — To nema smisla... to ne može da ima smisla...

IV

Gospođicu Entvisl iz božanstvenog sna, u kome je igrala dame s kraljicom Meri, otrže zvonjava telefona.

Pokuša da ne obrati pažnju na to — ali zvonjava nije prestajala. Pospano diže glavu sa jastuka i pogleda sat na noćnom stočiću pored kreveta. Pet minuta do sedam — ko bi, za ime sveta, mogao da zove u ovo doba? Mora biti da je pogrešan broj.

Nenosna zvonjava se nastavljala. Gospođica Entvisl uzdahnu, dogradi kućnu haljinu i odmaršira u dnevnu sobu.

— Ovo je Kensington 675498 — reče kivno kad diže slušalicu.

— Ovde gospođa Aberneti. Gospođa Lea Abernetija. Mogu li da govorim s gospodinom Entvislom?

— O, dobro jutro, gospođo Aberneti — reče gospođica Entvisl, a ono „dobro jutro“ nije bilo srdačno. — Ovde gospođica Entvisl. Moj brat spava, bojim se. I ja sam spavala.

— Tako mi je žao — reče Helen, koja beše prisiljena da se izvinjava. — Ali veoma je važno da smesta razgovaram s vašim bratom.

— Da li bi to moglo da bude kasnije?

— Bojim se da ne bi.

— O, pa u redu onda.

Gospođica Entvisl bila je ozlojeđena.

Ona pokuca na vrata bratovljeve sobe i uđe unutra.

— Oni Abernetijevi opet! — reče mu jetko.

— Eh? Abernetijevi?

— Gospođa Lea Abernetija. Zove pre sedam sati ujutru! Svašta!

— Gospođa Helen, je li? Teško meni. Baš neobično. Gde mi je kućni mantil? Ah, hvala ti.

Ubrzo je govorio:

— Entvisl ovde. Jeste li to vi Helen?

— Da. Užasno mi je žao što vas ovako dižem iz kreveta. Ali vi ste mi jednom rekli da vas smesta pozovem ako se setim onoga što mi se učinilo nekako pogrešnim na dan sahrane kad je Kora sve naelektrisala izjavom da je Ričard ubijen.

— Ah! Setili ste se, znači?

Helen zbunjenim glasom reče: — Da, ali to nema nikakvog smisla.

— Morate mi dozvoliti da sâm to prosudim. Je li to bilo nešto što ste primetili kod nekog od prisutnih?

— Da.

— Recite mi.

— Izgleda apsurdno — reče Helen, čiji je glas zvučao kao da se izvinjava. — Ali sam sasvim sigurna u to. Setila sam se toga dok sam sinoć sebe posmatrala u ogledalu. O...

Sitni iznenađeni polukrik isprati nešto što veoma čudno stiže preko žice — tup težak zvuk koji gospodin Entvisl ne umeđe ničemu da pripiše.

On užurbano izgovori:

— Halo... halo... jeste li tamo? Helen, jeste li tu?... Helen...

21.

Tek čitav sat kasnije gospodin Entvisl, posle silnih razgovora s nadzornicima službi i drugima, uspeo je da dobije Herkula Poaroa.

— Hvala nebesima! — uzviknuo je gospodin Entvisl uz opravdanu ozlojeđenost. — Centrale su izgleda imale strahovite probleme da dobiju taj broj.

— To me ne iznenađuje. Slušalica beše skinuta sa viljuške.

Mrgodnost koja je bojila Poaroov glas mogla je da se oseti i preko žice.

Gospodin Entvisl oštro upita:

— Da li se nešto desilo?

— Da. Kućna pomoćnica našla je gospođu Helen Aberneti pre oko dvadeset minuta kako leži pored telefona u radnoj sobi. Bila je u nesvesti. Ozbiljan potres mozga.

— Hoćete da kažete da je udarena po glavi?

— Mislim da je tako. Moguće je i da je prosto pala i glavom udarila u mermerni prag, ali ja tako ne mislim, a i doktor, on takođe tako ne misli.

— U tom trenutku je sa mnom razgovarala telefonom. Čudio sam se šta se desilo kad nam je veza naglo prekinuta.

— Znači vama je telefonirala, je li tako? Šta je rekla?

— Pomenula mi je pre izvesnog vremena da je ona lično, onom prilikom kad je Kora Lansken nagovestila da joj je brat ubijen, imala osećaj da je nešto pogrešno... čudno — nije tačno znala kako da to nazove — a na nesreću nije mogla da se seti zašto je stekla takav utisak.

— I, iznenada, ona se setila?

— Da.

— Eh bien.

— Nema tu nikakvog eh, pa dobro — reče gospodin Entvisl

oporo. — Počela je da mi priča, ali je prekinuta.

— Koliko vam je ispričala?

— Ništa određeno.

— Izvinite me, mon ami, ali ja ću to da ocenim, a ne vi. Šta vam je tačno rekla?

— Podsetila me je da sam je zamolio da mi smesta javi ako se bude setila šta je to što joj se učinilo čudnim. Rekla je da se setila... ali da to „nema smisla“.

Upitao sam je je li to nešto u vezi s ljudima koji su toga dana bili tamo, a ona je rekla 'da, jeste'. Rekla je da se toga prisetila dok se gledala u ogledalu...

— Da?

— Bilo je to sve.

— Nije li nagovestila bar... ko je od prisutnih u pitanju?

— Teško da bih propustio da vam tako nešto kažem da je ona to učinila — reče gospodin Entvisl ledeno.

— Izvinjavam se, mon ami. Razume se da biste mi rekli.

Gospodin Entvisl reče:

— Moraćemo prosto da sačekamo da ona povрати svest da bismo to doznali.

Poaro ozbiljno reče:

— To može i da se ne dogodi još dugo vremena. A možda i nikad.

— Zar je tako loše? — upita gospodin Entvisl i glas mu malo zadrhta.

— Da, zaista je tako loše.

— Ali... to je užasno, Poaro.

— Da, užasno je. I zato sebi ne smemo da dopustimo da čekamo. Jer ovo dokazuje da ili imamo posla s nekim ko je beskrajno nemilosrdan ili tako uplašen da se to svodi na isto.

— Ali stanite malo, Poaro. Šta ćemo s Helen? Zabrinut sam zbog nje. Mislite li da će biti sigurna u Enderbiju?

— Ne, neće biti sigurna. I zato nije u Enderbiju. Ambulantno

vozilo je već stiglo i prebaciće je u bolnicu, gde će imati posebne bolničarke i gde nikome, porodici niti bilo kome drugom, neće biti dozvoljeno da je vidi.

Gospodin Entvisl odahnu.

— Olakšali ste mi brige! Mogla je da bude u opasnosti.

— Bez sumnje bi bila u opasnosti!

Glas gospodina Entvisla bio je duboko potresen.

— Veoma poštujem Helen Aberneti. Uvek sam je poštovao. Žena izuzetnog karaktera. Ona je možda imala izvesne — kako da kažem? — neugodne trenutke u životu.

— Ah, dakle, bilo je neugodnosti?

— Uvek sam imao osećaj da je to u pitanju.

— Otuda vila na Kipru. Da, to objašnjava mnogo stvari...

— Ne želim da pomislite...

— Ne možete da me sprečite da mislim. Ali sada imam jedan mali zadatak da vam poverim. Trenutak.

Nasta zatišje, a onda se Poarooov glas javi ponovo.

— Morao sam da se uverim da niko ne sluša. Sve je u redu. Evo šta bih sada želeo da za mene uradite. Morate da se spremite za put.

— Za put? — upita gospodin Entvisl, a zvučao je prilično smeteno. — O, shvatam... vi želite da dođem u Enderbi?

— Nikako. Ja ovde vodim glavnu reč. Ne, nećete morati da putujete tako daleko. Vaše putovanje neće vas odvesti daleko od Londona. Otputovaćete do Beri Sent Edmunda... (Ma foi! Kakva imena imaju vaši engleski gradovi!) i tamo iznajmite automobil i odvezite se do Forsdajkovog doma. To je ustanova za mentalno obolele. Potražite doktora Pentrita i raspitajte se o pojedinostima jednog pacijenta koji je nedavno otpušten.

— Kog pacijenta? U svakom slučaju, sigurno...

Poaro ga prekide:

— Ime pacijenta je Gregori Benks. Otkrijte od kakvog je poremećaja patio.

— Mislite li da je Gregori Benks lud?

— Pst! Pazite šta govorite. A sad... još nisam doručkovao, a i vi, takođe niste, rekao bih, doručkovali.

— Nisam. Bio sam previše zabrinut...

— Baš tako. Onda, molim vas, doručkujte, osvežite se. Voz za Beri Sent Edmunds polazi u dvanaest sati. Ako budem imao još neke vesti, telefoniraću vam pre no što pođete.

— Pazite na sebe, Poaro — reče gospodin Entvisl brižno.

— A to, da! Ja, ja ne želim da budem udaren u glavu mermernim pragom. Možete da budete sigurni da ću biti veoma predostrožan. A sad... za neko vreme... zbogom.

Poaro ču kako se spušta slušalica s druge strane i onda ču veoma slabašan drugi škljocaj... i osmehnu se. Neko je spustio telefonsku slušalicu na aparatu u hodniku.

On izađe napolje. U hodniku nije bilo nikoga. Na vrhovima prstiju ode do spremišta ispod stepenica i pogleda unutra. U tom trenutku iz kuhinje izađe Lenskomb noseći poslužavnik s dvopekom i srebrnim bokalom za kafu. Izgledao je pomalo iznenađen što vidi Poaroa gde izlazi iz spremišta.

— Doručak je spreman u trpezariji, gospodine — reče on.

Poaro ga zamišljeno odmeri.

Stari sobar bio je bled i delovao je potreseno.

— Hrabro — reče mu Poaro i potapša ga po ramenu. — Sve će na kraju biti dobro. Da li bi vam mnogo smetalo da mi kafu poslužite u mojoj spavaćoj sobi?

— Nikako, gospodine. Poslaću Dženet da vam je donese, gospodine.

Lenskomb prekorno odmeri leđa Herkula Poaroa dok se ovaj uspinjao uza stepenice. Poaro beše odeven u egzotični svileni kućni mantil ukrašen motivom trouglova i kocki.

— Stranci! — pomisli Lenskomb s gorčinom. — Stranci u kući! A gospođa Helen ima potres mozga! Ne znam kud će nas to odvesti. Ništa nije isto otkad je gospodin Ričard umro.

Herkul Poaro beše savršeno odeven u vreme kad mu Dženet donese kafu. Njegove utešne reči sluškinja je toplo primila jer su joj blažile šok koji je doživela kad je našla gospođu Helen na podu.

— Da, tako je, gospodine, jer ono što sam osetila kad sam otvorila vrata radne sobe i ušla unutra s Huverom pa videla gospođu Helen kako tu leži, nikad neću zaboraviti. Eto nje gde tu leži... i bila sam sigurna da je mrtva. Mora da ju je nesvestica uhvatila dok je stajala pored telefona... i zamislite da je bila na nogama u to doba ujutru! Nikad ranije nisam primetila da tako nešto čini.

— Čudno, zaista! — složi se Poaro i kao uzgred dodade: — Pretpostavljam da drugi još nisu bili ustali?

— Slučilo se, gospodine, da je gospođa Mod bila na nogama i tu po kući i oko nje. Ona uvek veoma rano ustaje... ide u šetnju pre doručka.

— Ona je iz generacije koja se rano diže — reče Poaro i klimnu glavom. — A mlađi, kad smo kod toga... oni se ne dižu iz kreveta tako rano, je li tako?

— Ne, uistinu, gospodine, svi su bili u dubokom snu kad sam im donela čaj... a veoma sam kasno i ja to učinila, takođe, zbog šoka i dolaska doktora i zbog toga što sam prvo i ja morala da popijem jednu šolju da se priberem.

I ona ode, a Poaro se dade u razmišljanje o onome što je rekla.

Mod Aberneti bila je na nogama i po kući i oko nje, a mlađa generacija u krevetima — ali to, pomisli Poaro, nije značilo ama baš ništa. Svako je mogao da čuje kako se vrata Helenine sobe otvaraju i zatvaraju i da je sledi u prizemlje da čuje šta priča... a da se posle pretvara da je u krevetu u dubokom snu.

„Ali ako sam u pravu“, pomisli Poaro, „i na kraju nije li sasvim prirodno da ja budem u pravu — to je navika koju imam! — onda nema potrebe da se zalazi u to ko je bio ovde i ko je to bio. Prvo moram da potražim dokaz tamo gde sam zaključio da dokaz može da bude. I onda — držim mali govor. I sednem da vidim šta se onda

zbiva...“

Onoga časa kad Dženet izađe iz sobe, Poaro ispi kafu, obuče kaput i stavi šešir na glavu, napusti sobu, lako strča niz pokrajne stepenice i kuću napusti na sporedna vrata. Žustro pređe pola kilometra do zgrade pošte i tu zatraži međugradsku. Uskoro je opet govorio s gospodinom Entvislom.

— Da, to sam ja opet! Zaboravite na zadatak koji sam vam poverio. C' était une blague!^{7} Neko nas je prislušivao. A sad, mon vieux,^{8} pravi zadatak. Morate, kao što sam vam rekao, da sednete na voz. Ali ne idete u Beri Sent Edmunds. Želim da odete do kuće Timotija Abernetija.

— Ali Timoti i Mod su u Enderbiju.

— Tačno tako. U kući nema nikoga osim žene po imenu Džouns koju su bogatom svotom privoleli da čuva kuću dok su oni odsutni. Ono što želim od vas jeste da uzmete nešto iz te kuće.

— Dragi moj Poaro! Zaista ne mogu da se srozam tako nisko i da se bavim provalnom krađom!

— To neće da izgleda kao provalna krađa. Reći ćete izvrsnoj gospođi Džouns, koja vas poznaje, da su vas zamolili gospodin i gospođa Aberneti da uzmete taj određeni predmet i da ga odnesete u London. Ona ništa neće posumnjati.

— Ne, ne, verovatno neće. Ali mi se to ne sviđa — reče gospodin Entvisl i zvučao je krajnje neodlučno. — Što vi ne biste mogli da odete i uzmete to što vam treba šta god to bilo?

— Jer bih, moj prijatelju, ja bio tuđinac stranog izgleda i kao takav sumnjiv lik te bi gospođa Džouns smesta počela da pravi teškoće! S vama to neće biti slučaj.

— Ne, ne... to shvatam. Ali šta će, za ime sveta, Timoti i Mod misliti kad budu čuli za to? Poznajem ih četrdeset godina.

— A poznavali ste i Ričarda Abernetija sve to vreme, takođe! I poznavali ste Koru Lansken još kad je bila devojčica!

Mučeničkim glasom gospodin Entvisl upita:

— Jeste li sigurni da je ovo zaista neophodno, Poaro?

— To staro pitanje u ratno doba postavljano je na plakatima. Da li je vaše putovanje zaista neophodno? A ja kažem vama, neophodno je. Ključno je!

— I koji predmet treba da prisvojim?

Poaro mu reče.

— Ali zaista, Poaro, ne vidim...

— Nije neophodno da vi shvatite. To je moj posao.

— I šta želite da učinim s prokletom stvari?

— Odnećete je u London na jednu adresu u Elm Park Gardenu.

Ako imate olovku pri sebi, zapišite.

Kad to obavi, gospodin Entvisl reče i dalje glasom mučenika:

— Nadam se da znate šta činite, Poaro.

A zvučao je veoma sumnjičavo... ali je Poaroorov odgovor bio bez trunke sumnje.

— Razume se da znam šta radim. Mi se približavamo kraju.

Gospodin Entvisl uzdahnu.

— Kad bismo samo mogli da pogodimo šta je Helen htela da mi kaže.

— Nema potrebe da nagađamo, ja znam.

— Znate? Ali, dragi moj Poaro...

— Objašnjenja moraju da pričekaju. Ali dozvolite mi da vas uverim u ovo. Ja znam šta je Helen Aberneti videla kad je pogledala u ogledalo.

II

Doručak je protekao u nelagodnoj atmosferi. Bili su odsutni Rozamunda i Timoti, ali su ostali bili tu i razgovarali prigušenim glasovima i jeli nešto malo manje no što bi to inače činili.

Džordž beše prvi kome se vrati vedar duh. Njegova narav bila je nemirna i optimistična.

— Očekujem da će ujna Helen biti sasvim dobro — reče on. —

Doktori uvek vole da preteruju. Na kraju, šta je potres mozga? Uglavnom se sve smiri posle nekoliko dana.

— Žena koju sam poznavala imala je potres mozga tokom rata — reče gospođica Gilkrist. — Cigla ili nešto tresnulo ju je dok je išla Totenhem Kort roudom... bilo je to za vreme bombardovanja — i ona uopšte ništa nije osetila. Prosto je nastavila da radi ono što i dotle... i pala je u vozu za Liverpul dvanaest sati kasnije. I, da li ćete poverovati, uopšte se nije sećala da je išla na stanicu i da je sela na voz ili bilo čega drugog. Ona prosto nije mogla da shvati zašto se probudila u bolnici. I ostala je u bolnici čitave tri nedelje.

— Ono što ja ne mogu da razumem — reče Suzan — jeste zašto je Helen imala potrebu da telefonira u taj nečuveni sat i kome je telefonirala?

— Mora da joj je pozlilo — reče Mod odlučno. — Verovatno se probudila sa osećajem mučnine i sišla da pozove doktora. Onda ju je uhvatila nesvestica pa je pala. To je jedino što ima nekog smisla.

— Nesreća je što je glavom udarila u taj prag na vratima — reče Majkl. — Da se samo strmoglavila na drugu stranu, na onaj debeli tepih, sve bi bilo u redu.

Vrata se otvoriše i Rozamunda uđe, namrštena.

— Ne mogu da nađem ono voštano cveće — reče ona. — Mislim na ono koje je stajalo na stolu od malahita na dan sahrane ujka-Ričarda.

I ona optuživački pogleda Suzan. — Da ga nisi ti uzela?

— Razume se da nisam! Pa nije valjda, Rozamunda, da i dalje misliš na sto od malahita sad kad je sirota stara Helen prevezena u bolnicu s potresom mozga?

— Ne vidim što ne bih mislila na njega? Kad imaš potres mozga, ne znaš šta se dešava i svejedno ti je. Mi ništa ne možemo da učinimo za ujnu Helen, a ja i Majkl moramo da budemo u Londonu sutra do podne jer treba da vidimo Džekija Lajgoa zbog premijere Baronetovog uspona. I zato želim da se konačno dogovorim oko stola. Ali volela bih da opet pogledam ono voštano cveće. Na stolu

je sad neka vrsta kineske vaze... fina... ali ni blizu tog perioda. Baš se pitam gde je... možda bi Lenskomb mogao da zna.

Lenskomb se upravo tad pojavi da vidi jesu li završili s doručkom.

— Svi smo završili, Lenskombe — reče Džordž ustajući. — Šta se desilo s našim stranim prijateljem?

— Njemu su kafa i dvopek posluženi na spratu, gospodine.

— Petit dejeuner za O.C.P.I.U.N.

— Lenskombe, da li znate gde je ono voštano cveće što je pod staklenim zvonom stajalo na zelenom stolu u dnevnoj sobi? — upita Rozamunda.

— Koliko sam shvatio, gospođa Helen je imala nezgodu s njim. Imala je nameru da napravi novo stakleno zvono, ali mislim da to još nije stigla da učini.

— Pa gde je sada?

— Verovatno u ormanu, spremištu, ispod stepeništa, milostiva. Tamo se obično stavljaju stvari koje treba popraviti. Da li da to proverim za vas?

— Idem ja sama da vidim. Pođi sa mnom, Majkle, slatkišu. Tamo je mračno, a ja sama ne idem više u mračne ćoškove posle onoga što se desilo ujni Helen.

Svi se žestoko trgoše. Mod odlučnim glasom upita:

— Šta si time mislila, Rozamunda?

— Pa, nju je neko klepio, zar ne?

Gregori Benks oštro reče:

— Iznenada joj je pozlilo pa se onesvestila i pala.

Rozamunda se nasmeja.

— Da li ti je to ona rekla? Ne budi glup, Greg, razume se da ju je neko klepio.

Džordž grubo reče:

— Ne bi trebalo da tako govoriš, Rozamunda.

— Koješta — reče Rozamunda. — Mora biti da ju je neko udario. Mislim, da se sasvim uklapa u sve ostalo. Detektiv je u kući i traži

dokaze, ujak Ričard je otrovan, tetka Kora je ubijena sekirom, gospođica Gilkrist je zatrovana svadbenim kolačem, i sada je ujna Helen oborena tupim predmetom. Videćete, to će se nastaviti. Mi ćemo jedno za drugim biti pobijeni, a onaj što bude pretekao biće taj... ubica, mislim. Ali to neću da budem ja... koja će biti ubijena, mislim.

— A zašto bi neko želeo da ubije tebe, prelepa Rozamundo? — upita Džordž nehajno.

Rozamunda širom otvori oči.

— Oh — reče ona. — Pa zato što ja mnogo znam, razume se.

— Šta ti to znaš? — upitaše Mod Aberneti i Gregori Benks gotovo u jedan mah.

Rozamunda se osmehnu onim svojim praznim i blaženim osmehom.

— Znam da biste svi to voleli da znate — reče ona razložno. — Hajdemo, Majkle.

22.

U jedanaest sati Herkul Poaro sazva nezvaničan sastanak u biblioteci. Odazvali su se svi i Poaro je sad zamišljeno pogledom prelazio po licima prisutnih koji su sedeli u polukrugu.

— Prošle noći — reče on — gospođa Šejn vam je obznanila da sam ja privatni detektiv. Što se mene tiče, voleo bih da sam mogao da zadržim svoju... camouflaže, da tako kažemo... malo duže. Ali ne mari! Danas — ili najkasnije sutradan — ja bih vam rekao istinu. Molim vas da pažljivo saslušate šta imam da vam kažem.

Ja sam na svom polju delovanja slavna ličnost — smem da kažem najslavnija ličnost. Moj dar je, činjenica je, jedinstven!

Džordž Korsfild se osmehnu i reče:

— E, tu je muka, mesje Pont... ne, vi ste mesje Poaro, je li tako? Smešno je, zar ne, da ja nikad ranije nisam čuo za vas?

— To nije smešno — reče Poaro ozbiljno. — To je žalosno! Avaj, danas više nema pravog obrazovanja. Očevidno je da mlade danas uče jedino da budu ekonomisti... i kako da polože testove inteligencije! Ali da nastavim. Već godinama sam prijatelj gospodina Entvisla...

— Znači on je zamesio celu stvar!

— Ako vam se sviđa, možete to i tako da kažete, gospodine Krosfilde! Gospodin Entvisl bio je veoma potresen smrću svog starog prijatelja, gospodina Ričarda Abernetija. Posebno su ga uznemirile reči koje je na dan sahrane izgovorila sestra gospodina Abernetija, gospođa Lansken. Reči koje su izgovorene baš ovde u ovoj odaji.

— Veoma budalasto... i sasvim nalik na Koru — reče Mod. — Gospodin Entvisl trebalo je da bude pametniji, a ne da obraća pažnju na te reči!

Poaro nastavi:

— Gospodin Entvisl bio je još uzrujaniji posle — slučajnost, smem li da kažem? — smrti gospođe Lansken. Želeo je samo jednu stvar — da bude uveren da je ta smrt bila slučajnost. Drugim rečima, želeo je da bude siguran da je Ričard Aberneti umro prirodnom smrću. Zbog toga je poverio meni da sprovedem neophodnu istragu.

Nasta tišina.

— Ja sam je sproveo...

Opet tišina. Svi su ćutali.

Poaro zabaci glavu natrag.

— Eh bien, bićete ushićeni kad doznate da je ishod moje istrage... da nema apsolutno nikakvog razloga da se veruje da je Ričard Aberneti umro na bilo koji drugi način osim prirodnom smrću. Nema nikakvog razloga da se veruje da je bio ubijen!

I on se osmehnu. Diže ruke trijumfalnim pokretom.

— To su dobre vesti, zar ne?

Teško da jesu, bar sudeći po načinu na koji su je oni primili. Zurili su nemo u njega i u svim osim u očima jedne osobe činilo se da još prevladavaju sumnja i podozrenje.

Izuzetak beše Timoti Aberneti koji je divlje klimao glavom u znak odobravanja.

— Razume se da Ričard nije ubijen — reče on ljutito. — Nikad nisam mogao da razumem zašto bi iko čak i na trenutak mogao da pomisli tako nešto! Korine budalaštine, i to je bilo sve. Želela je sve da vas prestravi. Tako je ona shvatala šalu. Istina je da je, iako mi je bila rođena sestra, oduvek bila malo poremećena, sirota cura. E pa, gospodine, kako god da vam je ime, milo mi je što ste imali dovoljno pameti da dođete do pravog zaključka mada, ako mene pitate, smatram da je Entvisl postupio podlo što vam je poverio da istražujete i gurate svoj nos u sve ovo. A ako misli da će imanje da optereti vašim troškovima, kažem vam da može da zaboravi na to! Prokleta je drsko i pride sasvim izlišno to što vas je angažovao! Ko je pa Entvisl da ovako sme da se ponaša? Ako je porodica

zadovoljna...

— Ali porodica nije, ujače Timoti — reče Rozamunda.

— Hej... kako molim?

I Timoti se zagleda u nju ispod namrštenih obrva.

— Mi nismo bili zadovoljni. I šta je s ujnomo Helen i ovim što joj se desilo jutros?

Mod oštro reče:

— Helen je baš u godinama kad čovek može da doživi moždani udar. I to je sve što o tome može da se kaže.

— Shvatam — reče Rozamunda. — Još jedna slučajnost, hoćete da kažete?

Ona pogleda Poaroa.

— Ne čini li vam se da ovde ima prilično mnogo slučajnosti?

— Slučajnosti se — reče Poaro — zaista dešavaju.

— Koješta — reče Mod. — Helen je pozlilo, sišla je dole da pozove doktora i onda...

— Ali ona nije zvala doktora — reče Rozamunda. — Ja sam ga pitala...

Suzan oštro upita:

— Koga je u stvari zvala?

— Ne znam — reče Rozamunda i senka zabrinutosti pređe joj licem.

— Ali se usuđujem da kažem da to mogu da otkrijem — dodade puna nade.

II

Herkul Poaro je sedeo u viktorijanskom letnjakovcu. Iz džepa izvadi svoj veliki sat i stavi ga na sto ispred sebe.

Beše najavio da odlazi vozom u dvanaest sati. Imao je još pola sata do polaska. Pola sata za nekoga da se odluči i obrati mu se. Možda više od jedne osobe...

Letnjikovac je lepo mogao da se vidi sa svih prozora na kući. Zar je moguće da niko uskoro neće doći?

Ako se niko ne pojavi, njegovo poznavanje ljudske prirode onda je manjkavo, a njegova glavna pretpostavka pogrešna.

Čekao je... a iznad njegove glave pauk je u mreži čekao muvu.

Gospođica Gilkrist dođe prva. Bila je usplahirena i uzrujana i govorila je prilično nepovezano.

— O, mesje Pontarlije... ne mogu da vam se setim onog drugog imena — reče ona. — Morala sam da dođem i da razgovaram s vama, mada ne volim što to činim... ali zaista sam osećala da bi trebalo. Mislim, posle onoga što se desilo sirotoj gospođi Helen ovog jutra... i ja lično mislim da je gospođa Šejn sasvim u pravu... i da to nije slučajnost, a svakako ne moždani udar... kao što je gospođa Mod izrazila, jer je moj rođeni otac imao moždani udar i to je sasvim drugačije izgledalo, a u svakom slučaju doktor je rekao sasvim jasno da je u pitanju potres mozga!

Ona zasta, uze vazduh i pogleda Poaroa molećivim očima.

— Da — reče Poaro, blago i hrabreći je. — Vi želite nešto da mi kažete, je li tako?

— Kao što kažem, ne volim što to činim... zbog toga što je ona bila tako ljubazna. Našla mi je posao kod gospođe Mod i sve. Zaista je bila veoma ljubazna. Zbog toga i osećam da sam tako nezahvalna. I čak mi je dala kratku bundu gospođe Lansken koja je zaista divotna i stoji mi kao da je po meni pravljena i uopšte ne mari što je krzno malo olinjalo. A kad sam htela da joj vratim broš od ametista, ona nije htela da čuje...

— Vi to govorite — reče Poaro blago — o gospođi Benks?

— Da, vidite... — reče gospođica Gilkrist i obori pogled pa stade neveselo da krši prste, a onda iznenada diže glavu i izgovori u jednom dahu:

— Vidite, ja sam slušala!

— Hoćete da kažete da se desilo da ste čuli razgovor...

— Ne — reče gospođica Gilkrist i zavrte glavom herojskom

odlučnošću. — Radije bih da govorim istinu. A i nije tako loše što to vama pričam jer vi niste Englez.

Herkul Poaro je shvati i ne uvredi se.

— Hoćete da kažete da je strancima prirodno da prisluškuju ispred vrata ili kod otvorenih prozora, ili da čitaju tuđa pisma?

— O, ja nikad nisam otvarala tuđa pisma — reče gospođica Gilkrist užasnutim tonom. — Tako nešto, ne. Ali jesam slušala toga dana... onoga dana kad je Ričard Aberneti došao da vidi svoju sestru. Bila sam radoznala, znate, da čujem kako to da se pojavio tako iznenada posle tolikih godina. I pitala sam se zašto... i... i... vidite kad nemate mnogo od sopstvenog života i kad ste bez prijatelja, javlja vam se sklonost da se zimate... kad uz nekog živite, hoću da kažem.

— Sasvim prirodno — reče Poaro.

— Da, ja zaista mislim da je to prirodno... Mada ne, razume se, sasvim ispravno. Ali ja sam to učinila! I čula sam šta je rekao!

— Čuli ste šta je gospodin Aberneti rekao gospođi Lansken?

— Da. Rekao je nešto kao... 'Nema svrhe pričati s Timotijem. On sve omalovažava. Jednostavno neće da sluša. A ja sam mislio da taj teret s mojih pleća skinem pred tobom, Kora. Nas troje smo još jedini u životu. Pa iako si ti uvek volela da izigravaš tupavka, imaš mnogo zdravog razuma. Pa šta bi ti uradila u vezi s tim da si na mom mestu?'

Nisam sasvim dobro mogla da čujem šta mu je gospođa Lansken odgovorila, ali sam uhvatila reč 'policija'... i onda je gospodin Aberneti sasvim glasno, povišenim tonom, rekao: 'Ne mogu to da učinim. Nikako kad je u pitanju moja rođena bratanica.'

I onda sam morala da odjurim u kuhinju jer je nešto počelo da vri i kad sam se vratila natrag, gospodin Aberneti je rekao: 'Čak i kad bih umro neprirodnom smrću, ne želim da se zove policija, ako to može da se izbegne. To valjda shvataš, zar ne, draga moja devojko? Ali ne brini. Sad kad znam, biću veoma predostrožan.' I onda je nastavio i rekao da će napraviti novi testament i da će ona,

Kora, biti sasvim zbrinuta. I onda joj je rekao da je bila srećna s mužem i kako je on možda s tim u vezi pogrešio u prošlosti.

Gospođica Gilkrist začuta.

Poaro reče: — Shvatam... shvatam...

— Ali ovo uopšte nisam želela da kažem... da nekome ispričam. Mislím da bi gospođa Lansken bila protiv toga... Ali sada... kad je gospođa Helen jutros napadnuta... i kad ste vi onda onako mirno rekli da je to slučajnost. Ali, o, mesje Pontarlije, to nije bila slučajnost!

Poaro se osmehnu i reče:

— Ne, to nije bila slučajnost... Hvala vam, gospođice Gilkrist, što ste došli do mene. Bilo je neophodno da vi to učinite.

III

Imao je malo poteškoća da se oslobodi gospođice Gilkrist, a hitno je trebalo da to učini jer se nadao da će uslediti nova poveravanja.

I instinkt ga nije izneverio. Gospođica Gilkrist jedva da se udaljila a Gregori Benks, gazeći pravo preko travnjaka, usplahireno stiže do letnjikovca. Lice mu je bilo bledo, a čelo posuto kapljicama znoja. Oči su mu bile čudno uzbuđene. — Konačno! — reče on. — Mislío sam da ona glupa žena nikad neće otići. Pogrešno je sve što ste jutros rekli. Pogrešno je sve što ste zaključili. Ričard Aberneti jeste ubijen. Ja sam ga ubio.

Herkul Poaro očima odmeri mladog i uzbuđenog čoveka od glave do pete. Iznenadenje ne pokaza.

— Znači vi ste ga ubili, je li tako? Kako ste to učinili?

Gregori Benks se osmehnu.

— Za mene to nije bilo teško. Vi ste to svakako shvatili. Ima petnaest do dvadeset lekova koji to mogu da učine, a koji su mi stalno na dohvatu ruke. Morao sam veoma dugo da razmišljam o

načinu primene, ali sam na kraju došao na zaista genijalnu zamisao. Lepota je u tome što uopšte nisam morao da budem u blizini kad se to dogodi.

— Pametno — reče Poaro.

— Da — potvrdi Gregori Benks i skromno obori pogled.

Delovao je kao da mu je drago. — Da... stvarno mislim da mi je to bilo genijalno.

Poaro sa zanimanjem upita:

— Zašto ste ga ubili? Zbog novca koji je trebalo da pripadne vašoj ženi?

— Ne. Ne, razume se da ne — odgovori Greg, koji najednom posta i uzrujan i ozlojeđen. — Nisam ja lovac na novac. Nisam se ja oženio Suzan zbog njenog novca!

— Pa zar niste, gospodine Benks?

— Tako je on mislio — reče Greg najednom jetko. — Ričard Aberneti! On je voleo Suzan, divio joj se, ponosio se njome kao pravim primerom krvi Abernetijevih! Ali je mislio da se udala za čoveka nižeg od sebe... on je mislio da ja ne valjam... prezirao me je! Rekao bih da mu nisam imao pravi naglasak... da odela nisam nosio kako treba. Bio je snob... prljavi snob!

— Ja tako ne mislim — reče Poaro blago. — Po svemu što sam čuo, Ričard Aberneti nije bio snob.

— Bio je. Bio je — reče mladi čovek koji je po svemu sudeći zapadao u histeriju. — Imao je loše mišljenje o meni. Podrugivao mi se... uvek je prema meni bio veoma uglađen, ali sam ispod toga mogao da vidim da mu se ne sviđam!

— Moguće.

— Pa ne mogu ljudi da se tako ponašaju prema meni i da prođu nekažnjeno! I ranije su to pokušavali! Bila je neka žena koja je donosila recepte da joj se prema njima sprema lekovi. Bila je nevaspitana prema meni. Zna li šta sam ja učinio?

— Da — reče Poaro.

Gregori se iznenadi.

— Znači, vi znate za to?

— Da.

— Ona je skoro umrla — reče Gregori zadovoljno. — To dokazuje da nisam osoba s kojom se olako postupa! Ričard Aberneti me je prezirao... i šta mu se desilo? Umro je.

— Bilo je to retko uspešno ubistvo — reče Poaro kao da mu ozbiljno čestita.

I dodade: — Ali zašto ste izašli iz senke i odali se... meni?

— Zato što ste rekli da ste završili slučaj! Rekli ste da on nije ubijen. Morao sam da vam pokažem da niste tako pametni kao što mislite da jeste... i pored toga... pored toga...

— Da — reče Poaro. — I pored toga?

Greg se iznenada mlitavo svali na klupu. Lice mu se promeni. Dobi naglo nekakav mahnit izraz.

— Bilo je to pogrešno... opako... Moram da budem kažnjen... Moram da se vratim tamo... u mesto za kažnjavanje... da se iskupim... Da, da se iskupim! Pokajanje! Kazna!

Lice mu je sad blistalo kao u nekoj vrsti zanosa. Poaro ga je trenutak ili dva radozno proučavao.

Onda upita:

— Koliko odista žarko želite da pobegnete od žene?

Gregorijevo lice se promeni.

— Od Suzan? Suzan je predivna... predivna!

— Da. Suzan je predivna. To je ozbiljan teret. Suzan vas beskrajno voli. Da li je i to teret, takođe?

Gregori je sedeo i gledao ispred sebe. A onda, na način svojstven nadurenom detetu, reče:

— Što nije mogla da me ostavi na miru?

Naglo skoči na noge.

— Ona sad dolazi... ide preko travnjaka. Ja ću sad da odem. Ali hoćete li da joj kažete ovo što sam vam ja rekao? Recite joj da sam otišao u policijsku stanicu. Da priznam.

IV

Suzan stiže skoro bez daha.

— Gde je Greg? Bio je ovde! Videla sam ga.

— Da — reče Poaro pa zasta... pre nego što reče: — Dolazio je da mi kaže da je on otrovao Ričarda Abernetija...

— To je savršena koještarija! Vi mu niste poverovali, nadam se.

— Zašto mu ne bih poverovao?

— On čak nije bio ni blizu ovoga mesta kad je stric Ričard umro!

— Možda nije. Gde je bio kad je umrla Kora Lansken?

— U Londonu. Oboje smo bili tamo.

Herkul Poaro zavrte glavom.

— Ne, ne, to ne odgovara istini. Vi ste, na primer, uzeli automobil iz garaže i nije vas bilo celo popodne. Ja mislim da znam kuda ste išli. Išli ste u Lajčet Sent Meri.

— Ništa slično nisam učinila!

Poaro se osmehnu.

— Kad sam vas sreo ovde, madam, to nije bilo, kao što sam vam rekao, prvi put što sam vas video. Posle sudskog pretresa u vezi s Korom Lansken bili ste u garaži Kraljevog grba. Razgovarali ste s mehaničarem, a veoma blizu vas bio je automobil u kojem je sedeo jedan stariji strani džentlmen. Vi ga niste primetili, ali je on primetio vas.

— Ne znam šta hoćete da kažete. To je bilo na dan sudskog pretresa.

— Ah, ali setite se šta vam je taj mehaničar rekao. Upitao vas je da li ste u srodstvu sa žrtvom, a vi ste mu rekli da ste njena bratanica.

— Svi se oni hrane tuđom nesrećom. Bio je samo još jedan lešinar.

— A njegove sledeće reči bile su: 'A pitao sam se gde sam vas ranije video?' Pa gde vas je on to ranije video, madam? To mora da

je bilo u mestu Lajčet Sent Meri budući da vas je video i pre nego što je ustanovio da ste bratanica gospođe Lansken. Da li vas je video blizu njene vile? I kada? Bila je to stvar koja je iziskivala ispitivanje. I ishod te istrage je da ste vi bili tamo... u mestu Lajčet Sent Meri... onoga popodneva kad je Kora Lansken umrla. Automobil ste parkirali na istom mestu gde i onog prepodneva kad je bio sudski pretres. Automobil je viđen i broj je uzet. U ovo doba već i inspektor Morton zna čiji je to automobil.

Suzan je samo zurila u njega. Dah joj bio prilično ubrzan, ali je inače delovala sasvim pribrano.

— Vi pričate gluposti, mesje Poaro. I terate me da zaboravim šta sam htela da vam kažem kad sam došla ovamo... želela sam da pokušam da vas nađem nasamo...

— Da mi priznate da ste vi, a ne vaš muž, izvršili ubistvo?

— Ne, razume se da ne. Da li vi stvarno mislite da sam budala? A već sam vam rekla da Gregori nije napuštao London onoga dana.

— To je činjenica koju vi ne možete da znate jer ste bili odsutni. Zašto ste išli u Lajčet Sent Meri, gospođo Benks?

Suzan duboko udahnu vazduh.

— Pa u redu, kad već morate da znate! Ono što je Kora rekla na sahrani, veoma me je zabrinulo. Nisam mogla da prestanem da razmišljam o tome. Konačno sam odlučila da se dole odvezem automobilom, vidim je i upitam kako joj je ta ideja pala na pamet. Greg je mislio da je to glupa zamisao pa ni njemu nisam rekla kuda idem. Stigla sam tamo oko tri sata, pokucala na vrata i pozvonila, ali nije bilo odgovora tako da sam pomislila da mora da je negde izašla ili otputovala. I to je sve što imam da kažem. Nisam obilazila vilu da pogledam sa zadnje strane. Da jesam, verovatno bih videla slomljen prozor. I tako sam se jednostavno vratila u London a da pojma nisam imala da nešto možda nije kako treba.

Poaroovo lice bilo je bezizražajno. On reče:

— Zašto je vaš muž sam sebe optužio za zločin?

— Zato što je... — i neizgovorena reč zatreperi načas na

Suzaninom jeziku i tu i zgasnu, ali Poaro ne propusti priliku.

— Imali ste nameru da kažete 'zato što je lujka', onako, kao podsmešljivo... ali je podsmeš pre više blizu istini, zar ne?

— Greg je sasvim dobro. Sasvim, sasvim dobro.

— Poznato mi je nešto iz njegove prošlosti — reče Poaro. — Nekoliko meseci proveo je u Forsdajkovom domu za mentalno obolele pre nego što ste ga vi sreli.

— On tamo nikad nije zaveden kao slučaj. Bio je dobrovoljni pacijent.

— To je istina. On ne treba, slažem se, da bude svrstan među ludake. Ali je, sasvim izvesno, neuravnotežen. Ima kompleks kažnjavanja... imao ga je, sumnjam, sve od najranijeg detinjstva.

Suzan progovori brzo i vatreno:

— Vi ne shvatate, mesje Poaro. Gregu nikad nije pružena prilika da se pokaže. Zato mi je novac strica Ričarda bio tako neophodno potreban. Stric Ričard je stvari uvek posmatrao kao crne i bele. On nije mogao da razume. Ja sam znala da Greg mora da vodi svoj posao. Morao je da stekne osećaj da je neko... a ne samo hemičarev pomoćnik, guran tamo-amo kako se kome sviđa. Sad će sve biti drugačije. On će imati sopstvenu laboratoriju. Moći će da radi samo na svojim formulama.

— Da, da... vi ćete mu dati oslonac... zato što ga volite. Volite ga i previše kako za sigurnost tako i za sreću. Ali vi ne možete ljudima da date ono što oni nisu u stanju da prime. Na kraju svega toga on će i dalje biti nešto što ne želi da bude...

— Šta to?

— Suzanin muž.

— Kako ste samo vi okrutni! I kakve koještarije pričate!

— Kad je Gregori Benks u pitanju, bez skrupula ste samo vi. Vi ste želeli novac vašeg strica... ne za sebe... već za vašeg supruga. Koliko vam je očajnički do tog novca bilo stalo?

Suzan se ljutito okrete i žurno ode.

V

— Pomislih — reče Majkl Šejn nehajno — da svratim i kažem vam zbogom.

Osmehivao se, a osmeh mu je imao jedinstvenu zavodljivost.

Poaro beše svestan čovekovog izuzetnog šarma.

Nekoliko trenutaka je, u tišini, samo proučavao Majkla Šejna. Osećao je da ovoga čoveka poznaje najmanje od celokupnog društva koje se okupilo u kući i to zato što je Majkl Šejn pokazivao samo onu svoju stranu koju je želeo da pokaže.

— Vaša supruga je — reče Poaro kao da vodi lak razgovor — veoma neobična žena.

Majkl izvi obrve.

— Da li stvarno tako mislite? O, ljupka je, slažem se. Ali ne može, bar tako sam ja ustanovio, da se pohvali s mnogo mozga.

— Ona nikad neće ni pokušati da bude pametna — složi se Poaro. — Ali ona zna šta želi.

I on tu uzdahnu. — Jako je malo ljudi koji to znaju.

— Ah! — reče Majkl i opet se osmehnu. — Mislite li na sto od malahita?

— Možda — reče Poaro, malo zasta pa dodade: — I na ono što je bilo na njemu.

— Voštano cveće, mislite?

— Voštano cveće.

Majkl se namršti.

— Ne mogu uvek baš sasvim da vas razumem, mesje Poaro. I pored toga — i osmeh mu se tu opet smesti na lice — zahvalan sam vam više no što umem da iskažem zbog toga što ste nas sve izvukli iz blata. Neprijatno je, u najmanju ruku, hodati unaokolo pod sumnjom ovakvom ili onakvom da je neko od nas ubio sirotog starog ujka-Ričarda.

— Je li vam se takav učinio kad ste se sreli s njim? — upita

Poaro. — Siroti stari ujka Ričard?

— Razume se da je bio veoma dobro očuvan i sve to...

— I sasvim pri zdravoj svesti...

— O da.

— I, činjenica je, vrlo oštrouman?

— Rekao bih da je tako.

— Izvrstan poznavalac karaktera?

Osmeh osta neizmenjen.

— Ne možete da očekujete da se i tu složim s vama, mesje

Poaro. Ja mu se nisam svideo.

— Pomislio je za vas, možda, da ste neverni? — natuknu mu

Poaro.

Majkl se nasmeja.

— E, to je baš prava staromodna ideja!

— Ali je istina, zar ne?

— E, sad se ja pitam šta ste time mislili?

Poaro sastavi vrhove prstiju ispred lica.

— Obavljene su neke provere, znate — promrmlja on.

— Koje ste vi obavili?

— Ne samo ja.

Majkl Šejn ga hitro, procenjivački odmeri. Reakcija mu je brza, pomisli Poaro. On nije budala.

— Hoćete li da kažete... da je policija zainteresovana?

— Oni nikad nisu bili u potpunosti zadovoljni, znate, u pogledu ubistva Kore Lansken kao slučajnog zločina.

— I raspitivali su se o meni?

Poaro odlučno reče:

— Njih zanima kretanje bliskih rođaka gospođe Lansken na dan kad je ona ubijena.

— E, to je zaista nezgodno — reče Majkl poverljivo uz šarmantno skrušeno držanje.

— Zar, gospodine Šejn?

— I više no što možete da zamislite! Rekao sam Rozamundi da

toga dana idem na ručak sa izvesnim Oskarom Luisom.

— Kad, to je sasvim izvesno, niste?

— Nisam. Odvezao sam se da se vidim sa ženom po imenu Sorel Dejnton... veoma poznatom glumicom. Igrao sam s njom u njenoj poslednjoj predstavi. Prilično je nezgodno, vidite... iako je sasvim ubedljivo kad je policija u pitanju, ovo neće biti sasvim prihvatljivo za Rozamundu.

— Ah! — zaklima Poaro diskretno. — Bilo je malo muka oko tog vašeg prijateljstva?

— Da... U stvari... Rozamunda me je naterala da joj obećam da gospođu više neću viđati.

— Da, shvatam da to može da bude nezgodno... Entre nous, jeste li imali aferu s tom damom?

— O, to je samo jedna od prolaznih stvari! Ne znači da mi je do te žene uopšte stalo.

— Ali je li njoj stalo do vas?

— Pa, bila je prilično zamorna... Žene znaju da budu takve. I pored toga, kao što vi kažete, policija će u svakom slučaju biti zadovoljna.

— Mislite?

— E pa, teško da sam mogao da sekirom navalim na Koru ako sam u tom trenutku grlio Sorel kilometrima i kilometrima daleko. Ona ima vilu u Kentu.

— Shvatam... shvatam... a ova gospođica Dejnton, ona će to posvedočiti za vas?

— To joj se neće svideti... ali kako je u pitanju ubistvo, pretpostavljam da će morati to da uradi.

— Ona bi to, možda, uradila čak i da niste očijukali s njom.

— Kako to mislite? — upita Majkl koji se najednom smrači kao olujni oblak.

— Dami je stalo do vas. A kad im je stalo do nekoga, žene su spremne da se zakunu da je nešto istina... taman iako nije.

— Hoćete li da kažete da mi ne verujete?

— Sasvim je svejedno da li vam ja verujem ili ne. Nisam ja taj koga treba da zadovoljite.

— Pa koga onda?

Poaro se osmehnu.

— Inspektora Mortona... koji je upravo ušao na terasu na sporedna vrata.

Majkl Šejn se hitro osvrte.

23.

Čuo sam da ste ovde, mesje Poaro — reče inspektor Morton.

Dva čoveka su šetala po terasi.

— Došao sam ovamo s načelnikom Parvelom iz Mečfilda. Doktor Larabi ga je pozvao telefonom da ga obavesti o gospođi Helen Aberneti pa je on pošao ovamo da obavi ispitivanja. Doktor je izrazio neke svoje sumnje.

— A vi, moj prijatelju — upita Poaro — kako ste se vi u to uklopili? Veoma ste daleko od vašeg rodnog Berkšira.

— Želeo sam da postavim nekoliko pitanja... a ljudi koje sam želeo da ispitam okupili su se ovde.

On malo zasta pre no što upita: — Je li to vaše delo?

— Da, to je moje delo.

— A kao rezultat toga, gospođa Helen Aberneti je udarena i ima potres mozga.

— Mene ne smete za to da krivite. Da je došla kod mene... Ali nije. Umesto toga pozvala je advokata u Londonu.

— I upravo se spremala da mu ispriča sve što zna kad... Baam!

— Kad... kako vi to kažete... baam!

— I šta je uspela da mu kaže?

— Veoma malo. Stigla je samo da mu kaže da je gledala sebe u ogledalu.

— Eh, pa dobro — reče inspektor Morton filozofski. — Žene to rade.

On prodorno pogleda Poaroa. — Da li vam to nešto govori?

— Da, mislim da znam šta je nameravala da mu kaže.

— Vi ste kao čarobni vidovnjak, eto šta ste. Kao i uvek. Pa, šta bi to bilo?

— Izvinite, da li me vi to ispitujete o smrti Ričarda Abernetija?

— Zvanično, ne. U stvari, razume se, ako se to odnosi na ubistvo

gospođe Lansken...

— U vezi je s tim, da. Ali ja ću vas zamoliti, prijatelju moj, da mi date još nekoliko sati. Do tada ću znati da li je ono što sam smislio... samo zamislio, shvatate... tačno. Ako jeste...

— Dobro, šta ako jeste?

— Onda ću biti u stanju da vam predam i deo konkretnih dokaza.

— To bi nam svakako veoma pomoglo — reče inspektor Morton iskreno i postrance odmeri Poaroa. — A šta to i dalje čuvate samo za sebe?

— Ništa. Baš ništa, budući da neki dokazi koje imam na umu možda i ne postoje. Te dokaze izveo sam iz raznih odlomaka razgovora. Možda — reče Poaro savršeno neubedljivim tonom glasa — i nisam u pravu.

Morton se osmehnu.

— Ali tako nešto vam se ne dešava često, je li tako?

— Ne. Mada ću vam priznati... da, prinuđen sam da priznam... da mi se to desilo.

— A ja moram da vam kažem da mi je milo što to čujem! Kad je čovek stalno u pravu, onda je to ponekad i dosadno.

— Ja smatram da nije — požuri da ga uveri Poaro.

Inspektor Morton se nasmeja.

— I zato sad tražite da se uzdržim od ispitivanja?

— Ne, ne, uopšte ne. Nastavite onako kako ste planirali. Pretpostavljam da vi u stvari još ne razmišljate o hapšenju?

Morton odmahnu glavom.

— Saznanja su nam isuviše tanka za tako nešto. Morali bismo prethodno da dobijemo odluku javnog tužioca... a daleko smo od toga. Ne, tražim samo izjave određenih osoba o njihovom kretanju narečenog dana... u jednom slučaju veoma oprezno, možda.

— Shvatam. Gospođa Benks?

— Baš ste pametni, je li? Da. Ona je tog dana bila tamo. Njen automobil bio je parkiran u starom kamenolomu.

— Ali niko nije video da ona stvarno vozi taj automobil?

— Ne.

Inspektor onda dodade: — Rđavo je, znate, što nikad nije rekla ni reč da je bila tamo onoga dana. Moraće to da objasni na zadovoljavajući način.

— Izuzetno je vešta u objašnjavanju — reče Poaro.

— Da. Pametna mlada dama. Možda čak i previše pametna.

— Nije mudro biti previše pametan. Na taj način se ubice i hvataju. Da li ste saznali još nešto o Džordžu Krosfildu?

— Ništa određeno. On je sasvim običan tip. Ima mnogo mladih ljudi koji švrljaju svuda po zemlji vozovima, autobusima ili biciklima. A ljudi su skloni da posle nedelju dana zaborave da li je bila sreda ili četvrtak kad su se zatekli na nekom mestu ili kad su videli određenu osobu.

Zasta malo pa nastavi: — Imamo jedno prilično čudno obaveštenje... dobili smo ga od nadzornice nekog samostana. Dve njene opatice skupljale su priloge od vrata do vrata. Izgleda da su otišle i do vile gospođe Lansken dan pre no što je ona ubijena, ali se na njihovo kucanje i zvonjavu niko nije odazvao. To lako može da se objasni — gospođa Lansken bila je na severu, na Abernetijevoj sahrani, a gospođica Gilkrist je dobila slobodan dan i otišla na izlet u Bornmut. Stvar je u tome što one kažu da je u vili bilo nekoga. Kažu da su čule uzdahe i stenjanje. Raspitao sam se nije li to možda bilo dan kasnije, ali je nadzornica sasvim određeno odgovorila da je to nemoguće. Sve je zavedeno u nekakvom dnevniku koji se vodi. Da li je u vili možda bio neko ko je nešto tražio pa iskoristio dan kad su obe žene bile odsutne? I nije li se taj neko, kad nije našao ono što je tražio, vratio sledećeg dana? Ne pridajem posebnu važnost tim uzdasima, a još manje stenjanju. Čak su i opatice podložne predubedenjima, pa bez sumnje očekuju da se iz vile u kojoj se dogodilo ubistvo čuje stenjanje. Postavlja se pitanje da li je u vili bio neko ko tu nije trebalo da bude? I ako je tako, ko je to bio? Svi Abernetijevi bili su na sahrani.

Poaro postavi naizgled beznačajno pitanje:

— Da li su se te opatice koje skupljaju priloge u okrugu vratile koji dan kasnije da pokušaju opet?

— Činjenica je da su se vratile... oko nedelju dana kasnije. U stvari, baš onoga dana kad se održavao sudski pretres, verujem.

— To se slaže — reče Poaro. — To se veoma dobro slaže.

Inspektor Morton ga upitno pogleda.

— Čemu ovo zanimanje za opatice?

— Bio sam primoran da obratim pažnju svidelo se to meni ili ne. Vašoj pažnji, inspektore, sigurno nije izmaklo da je poseta opatica bila baš onoga dana kad je zatrovani svadbena kolač nekako dospao u vilu.

— Pa ne mislite valjda... ali to je svakako smešna ideja.

— Moje ideje nikad nisu smešne — reče Herkul Poaro ozbiljno.

— A sada, mon cher, ostaviću vas da se posvetite vašem ispitivanju i istrazi o napadu na gospođu Aberneti. Ja moram da nađem nećaku pokojnog Ričarda Abernetija.

— Pazite šta govorite gospođi Benks.

— Nisam mislio na gospođu Benks. Mislio sam na sestričinu Ričarda Abernetija.

II

Poaro je Rozamundu našao gde sedi na klupi iznad malog potoka koji je preko nekoliko stena padao metar ili dva niže i nastavlja da teče dalje kroz gustiš rododendrona. Ona je zurila u vodu.

— Nadam se da ne remetim Ofeliju — reče Poaro kad sede pored nje. — Da li se vi to preslišavate za neku ulogu?

— Nikad nisam igrala Šekspira — reče Rozamunda. — Osim jednom repertoarski. Bila sam Džesika u Mletačkom trgovcu. Pogana uloga.

— A ipak i dirljiva. 'Uvek sam nevesela kad čujem umilnu muziku.' Kakav je teret ona nosila, sirota Džesika, kao kćerka omrznutog i prezrenog Jevrejina. Kakve li su je sumnje razdirale kad je sa sobom ponela očeve dukate i odbegla ljubavniku. Džesika sa zlatom bila je jedno... Džesika bez zlata nešto je sasvim drugo.

Rozamunda se okrete da ga pogleda.

— Mislila sam da ste otišli — reče mu ponešto prekorno kad pogleda na sat. — Prošlo je dvanaest sati.

— Propustio sam voz — reče Poaro.

— Zašto?

— Mislite li da sam ga namerno propustio?

— Pretpostavljam da jeste. Vi ste prilično precizni, zar ne? Da ste želeli da uhvatite taj voz, sigurna sam da biste to i učinili.

— Vaše rasuđivanje zaslužuje divljenje. Znate li, madam, da sam sedeo u onom malom letnjikovcu i nadao se da ćete me tamo posetiti?

Ona ga iznenađeno pogleda.

— A zašto bih? Svima ste nam manje ili više rekli zbogom u biblioteci.

— Baš tako. Ali zar nije bilo ništa... što ste vi želeli da mi kažete?

— Ne — reče Rozamunda i zavrte glavom. — Bilo je mnogo stvari o kojima sam želela da razmišljam. Važnih stvari.

— Shvatam.

— Razmišljanju se ne prepuštam često — reče Rozamunda. — To mi deluje kao gubljenje vremena. Ali ovo jeste važno. Mislim da čovek treba da planira život onako kako njemu najviše odgovara.

— I vi to upravo radite?

— Pa, da... pokušavam da donesem odluku o nečemu.

— U vezi s vašim suprugom?

— Na neki način.

Poaro pričekava trenutak, a onda reče:

— Upravo je stigao inspektor Morton — i onda, predvidevši Rozamundino pitanje, brzo nastavi: — On je policijski službenik

zadužen za istragu o smrti Kore Lansken. Došao je ovamo da bi od svih vas uzeo izjave o tome šta ste radili onoga dana kad je ona bila ubijena.

— Shvatam. Alibi — reče Rozamunda vedro.

Njeno lepo lice ozari obešenjački sjaj.

— Biće pakleno za Majkla — reče ona. — On misli da ja u stvari ne znam da je bio kod one žene toga dana.

— A kako vi to znate?

— Bilo mi je jasno iz načina na koji je rekao da ide da ruča sa Oskarom. Bedno nemarno, znate, a i nos mu se trzao malčice kao i uvek kad laže.

— Beskrajno sam pomilovan što nisam u braku s vama, madam!

— A onda sam se, razume se, uverila tako što sam pozvala Oskara — nastavi Rozamunda. — Muškarci su kukavni lažovi.

— On nije, bojim se, veran suprug? — usudi se Poaro da primeti.

Rozamunda, međutim ne ospori tu izjavu.

— Ne.

— Ali vama ne smeta?

— Pa, to je prilično zabavno na neki način — reče Rozamunda. — Mislim, to što imate muža koga sve žene žele da vam otmu. Bilo bi mi mrsko da sam se udala za čoveka koga niko neće... kao sirota Suzan. Greg je zaista potpuno otkačen!

Poaro ju je ispitivački posmatrao.

— A šta bi se desilo ako pretpostavimo... da nekoj od žena uspe da vam ugrabi muža?

— To se neće desiti — reče Rozamunda pa dodade: — Sad više ne.

— Mislite...

— Pa sad više ne kad je tu novac ujaka Ričarda. Majkl je na neki način slab na te kreature... ona Sorel Dejnton skoro da je uspela da ga uhvati na kuku... želela je da ga zadrži zauvek... ali Majklu je predstava uvek na prvom mestu. Sad može da zaigra na veliko... da postavi sopstvene predstave. Može da se bavi i produkcijom, a ne

samo glumom. Ambiciozan je, znate, i zaista je dobar. A ne kao ja. Ja obožavam glumu... ali sam cepanica, iako dobro izgledam. Ne, za Majkla ja više ne brinem. Zbog toga što je to, vidite, moj novac.

I njene oči spokojno sretoše Poarooov pogled. On pomisli kako je čudno što su se obe Abernetijeve nećake zaljubile u muškarce koji nisu u stanju da im uzvrate ljubav, i pored toga što je Rozamunda prelepa, a Suzan privlačna i seksepilna. Suzan je bila potrebna iluzija i držala se uverenja da je Gregori voli. Rozamunda je jasno sagledavala stvari i uopšte nije imala iluzija, ali je znala šta želi.

— Stvar je u tome — reče Rozamunda — što moram da donesem veliku odluku... o budućnosti. Majkl još ne zna.

Lice joj se iskrivi u osmeh. — Otkrio je da onoga dana nisam bila u kupovini i muče ga sumnje u vezi sa Ridžens parkom.

— Šta je to u vezi s Ridžens parkom? — upita Poaro zbunjeno.

— Otišla sam tamo, vidite, po obilasku Ulice Harli. Tek koliko da prošetam i razmislim. Prirodno, Majkl misli da sam, ako sam uopšte bila tamo, išla da se nađem s nekim čovekom!

Rozamunda se blaženo osmehnu i reče:

— I to mu se uopšte nije svidelo!

— Ali što vi ne biste išli u Ridžens park? — upita Poaro.

— Samo šetnje radi, mislite?

— Da. Zar to nikad ranije niste činili?

— Nikad. A zašto bih? Šta to tamo ima pa da čovek uopšte poželi da ode u Ridžens park?

Poaro je samo pogleda i reče:

— Za vas... ništa.

I dodade:

— Ja mislim, madam, da treba da se odreknete zelenog stola od malahita u korist vaše rođake Suzan.

Rozamundine oči se otvoriše veoma široko.

— A zašto bih? Ja ga želim.

— Znam. Znam. Ali vi... vi ćete zadržati svog muža. Ali jadna Suzan, ona će svog izgubiti.

— Izgubiti? Da li mislite da Greg izlazi s nekom ženom? Nikad to za njega ne bih pomislila. Deluje mi savršeno otkačeno.

— Neverstvo nije jedini način da se muž izgubi, madam.

— Ne mislite valjda...? — izusti Rozamunda i zagleda se u njega prodorno. — Ne mislite valjda da je Greg otrovao ujaka Ričarda, ubio tetku Koru i zveknuo ujnu Helen po glavi? To je smešno. Čak i ja znam da to nije bio on.

— Pa ko je onda?

— Džordž, razume se. Džordž je smutljivac, vidite, umešan je u neku mućku s promenom deviza... čula sam za to od nekih prijatelja koji su bili u Monte Karlu. Mislila sam da ujka Ričard zna za to i očekivala sam da ga izuzme iz nasleđstva.

Rozamunda dodade samozadovoljno:

— Oduvek sam znala da je to bio Džordž.

24.

Telegram je stigao oko šest sati te večeri.

Po posebnom zahtevu dostavljen je ručno, a ne telefonski, i Herkul Poaro, koji se već neko vreme vrzmao oko ulaznih vrata, bio je na licu mesta da ga preuzme od Lenskomba, koji ga je primio od poštanskog momka.

Poaro otvori koverat uz nešto manje od one svoje uobičajene preciznosti. Telegram se sastojao od tri reči i potpisa.

Poaro ispusti jedan kolosalan uzdah olakšanja.

Onda izvadi novčanicu od jedne funte iz džepa i dade je zapanjenom poštaru.

— Ima trenutaka — reč zatim Lenskombu — kad čovek mora da zaboravi na štedljivost.

— Sasvim je moguće, gospodine — reče Lenskomb učtivo.

— Gde je inspektor Morton?

— Jedan od džentlmena iz policije — reče Lenskomb s gađenjem... naznačujući time da je takve stvari kao što su imena policijskih službenika nemoguće zapamtiti... — otišao je. Drugi je, verujem, u radnoj sobi.

— Izvrsno — reče Poaro. — Smesta idem da mu se pridružim.

On još jednom potapša Lenskomba po ramenu i reče:

— Hrabro, samo što nismo prispeli tamo gde treba.

Lenskomb se nađe malo u čudu s obzirom na to što je na umu imao odlazak, a ne prispeće.

On reče:

— Vi, dakle, ipak ne nameravate da odete vozom u devet i trideset, gospodine?

— Ne gubi nadu — reče mu Poaro.

Poaro načini pokret da se udalji, ali se onda okrete i upita:

— Pitam se, možete li da se setite koje su bile prve reči koje vam

je gospođa Lansken uputila kad je stigla ovamo na dan sahrane vašeg gospodara?

— Sećam se veoma dobro, gospodine — reče Lenskomb i lice mu se ozari. — Gospođica Kora... izvinite me molim vas, gospođa Lansken... uvek o njoj nekako mislim kao o gospođici Kori...

— Sasvim prirodno.

— Ona mi je rekla: 'Zdravo, Lenskombe. Mnogo je vremena prošlo od kako si imao običaj da nam donosiš puslice u kolibice.' Sva deca imala su svoju kolibicu... dole pored ograde u parku. Preko leta, kad bi se u kući održavala zabava, ja sam mladim damama i gospodi... mlađima, razumete, gospodine... nosio tamo dole puslice. Gospođica Kora, gospodine, uvek je mnogo polagala na svoju ishranu.

Poaro klimnu glavom.

— Da — reče on — tako sam i mislio. Da, bilo je to vrlo tipično.

On zatim ode u radnu sobu da nađe inspektora Mortona i bez reči mu pruži telegram.

Morton ga ravnodušno pročita.

— Ja ovde ni reč ne razumem.

— Došlo je vreme da vam se sve kaže.

Inspektor Morton se osmehnu.

— Zvučite kao mlada dama iz viktorijanske melodrame. Ali je i bilo krajnje vreme da vi nabasate na nešto. Ovo pretvaranje ne bih mogao još dugo da otpim. Onaj momak Benks i dalje uporno ponavlja da je otrovao Ričarda Abernetija i hvali se da ne možemo da otkrijemo na koji način je to učinio. Nikako mi ne ide u glavu kako to da kad god se desi neko ubistvo, uvek ima onih koji potrče da viknu kako su to oni učinili! Šta misle da će time postići? To nikad nisam uspeo da shvatim.

— U ovom slučaju, verovatno je u pitanju pokušaj da se nađe sklonište od teškoća koje donosi odgovornost za samog sebe... drugim rečima... Forsdajkov sanatorijum.

— Izglednije je da će to biti Brodmur.

— To bi bilo jednako prihvatljivo.

— Da li je on to učinio, Poaro? Ona žena Gilkrist iznela je priču koju je vama već izložila i koja bi se poklopila s onim što je Ričard Aberneti rekao o svojoj bratanići. Ako je to učinio njen muž, onda bi i ona odgovarala. Nekako, znate, ne mogu da zamislim da je ta devojka odgovorna za više zločina. Ali nema toga što ona ne bi učinila da pokrije njega.

— Ja ću vam sve reći...

— Da, da, recite mi! I, za ime boga, požurite i recite mi to već jednom!

II

Ovoga puta Herkul Poaro je svoju publiku okupio u velikoj dnevnoj sobi.

Na licima koja su bila okrenuta prema njemu bilo je više podsmešljivosti nego napetosti. Nevolja se pojavila u liku inspektora Mortona i načelnika policije Parvela. Uz policiju koja vodi glavnu reč, ispituje, traži izjave, Herkul Poaro, privatni detektiv, potisnut je u nešto što je izgledalo kao šala.

Timoti skoro da je izrazio opšte mišljenje kad je svojoj ženi rekao sotto voce: — Prokleti mali šarlatan! Entvisl mora da je pobudalio... to je sve što mogu da kažem.

Činilo se da će Herkul Poaro morati da se dobro potrudi da na njih ostavi pravi utisak.

On počeo na pomalo pompezan način.

— Po drugi put najavljujem svoj odlazak! Jutros sam najavio da ću to učiniti vozom u dvanaest sati. Večeras kažem da ću krenuti vozom u devet i trideset — zapravo odmah posle večere. Odlazim zato što ovde više nema posla za mene.

— Mogao sam to odavno i ja da mu kažem — reče Timoti. — On ovde nikad i nije imao šta da traži! Kako samo drski mogu da budu

ti tipovi!

— Došao sam ovamo s namerom da rešim zagonetku. Zagonetka je rešena. Dozvolite mi prvo da pomenem izvesne pojedinosti koje mi je predočio divni gospodin Entvisl.

Prvo, gospodin Ričard Aberneti naprasno umire. Drugo, posle sahrane, njegova sestra Kora Lansken kaže: 'Ali on jeste ubijen, zar ne?' Treće, gospođa Lansken je ubijena. Pitanje je jesu li ove tri stvari deo neke sekvence? Hajde da razmotrimo šta se dalje dešava. Gospođica Gilkrist, družbenica pokojnice, razbolela se pošto je pojela komad svadbenog kolača u kojem je bio arsenik. To je, onda, sledeći korak u sekvenci.

E sad, kao što sam vam jutros rekao, tokom istrage nisam naišao na bilo šta — ama baš ni na šta što bi potkrepilo uverenje da je gospodin Aberneti otrovan. Jednako tome, smem da kažem, nisam naša ni na bilo šta što bi dokazivalo da on nije otrovan. Ali, kako smo napredovali, stvari su postajale sve prostije. Nesumnjivo je da je Kora Lansken postavila to zaprepašćujuće pitanje na sahrani. Svi se slažu oko toga. I nema sumnje, takođe, da je sledećeg dana gospođa Lansken ubijena — i za taj zločin upotrebljena je sekira. Hajde da sad razmotrimo četvrto zbivanje. Lokalni raznosac pošte čvrsto veruje — mada on sasvim pouzdano ne može da se zakune u to — da on nije na uobičajen način isporučio paket u kojem je bio komad svadbenog kolača. I, ako je tako, paket sa svadbenim kolačem isporučen je ručno, te tako ne možemo da isključimo 'nepoznatu osobu' — posebnu pažnju moramo da obratimo na osobe koje su bile na mestu događaja, te time i u prilici da ostave paket na mestu na kojem je on i nađen. To su: gospođica Gilkrist, razume se; Suzan Benks, koja je toga dana prispela zbog sudskog pretresa; gospodin Entvisl (ali da, moramo u razmatranje da uzmemo i gospodina Entvisla; bio je prisutan, setite se, kad je Kora izgovorila onu svoju rečenicu!). I bile su tu još dve osobe. Jedan stariji džentlmen koji se predstavio kao gospodin Gatri, umetnički kritičar, i opatica ili opatice koje su se pojavile toga

jutra da skupe prilog.

E, sad sam ja odlučio da krenem od pretpostavke da je raznosač pošte u pravu. Prema tome, potrebno je pažljivo proučiti malu grupu koja je pod sumnjom. Gospođica Gilkrist nije imala nikakve koristi od smrti Ričarda Abernetija, a smrću Kore Lansken dobila je veoma malo — u stvari, smrt ove potonje ostavila ju je bez posla i na velikoj mucu da nađe novog poslodavca. Gospođica Gilkrist takođe je završila u bolnici zbog trovanja arsenikom.

Suzan Benks jeste imala veliku korist od smrti Ričarda Abernetija, a veoma malu od smrti gospođe Lansken — mada bi ovde njen motiv gotovo sasvim sigurno mogao da bude bezbednost. Mogla je da ima dobar razlog da veruje da je gospođica Gilkrist prisluškivala razgovor između Kore Lansken i njenog brata Ričarda koji se odnosio na nju, Suzan Benks, pa je, prema tome, mogla da zaključi da mora da ukloni gospođicu Gilkrist. Ona lično je, setite se, odbila da pojede komad svadbenog kolača i takođe predložila da do jutra ne zove doktora kad je gospođici Gilkrist pozlilo tokom noći.

Gospodin Entvisl nije imao koristi od bilo koje od te dve smrti — ali je imao znatan uvid u poslove gospodina Abernetija, kao i u fondove, te bi tu sasvim lako mogao da se nađe razlog zašto Ričard Aberneti ne bi trebalo dugo da živi. Ali — reći ćete vi — ako je tačno da je gospodin Entvisl umešan, što bi se on onda obraćao meni?

I na to ću vam odgovoriti — ne bi bilo prvi put da je ubica previše siguran u sebe.

Sad dolazimo do dva, kako bih ih nazvao, spoljna činioca: gospodina Gatrija i opaticu. Ako je gospodin Gatri zaista gospodin Gatri, umetnički kritičar, to bi ga onda stavljalo izvan sumnje. Isto se odnosi i na opaticu, ako je zaista bila opatica. Pitanje je jesu li te osobe ono za šta su se predstavljale, ili neko drugi?

I smem da kažem da izgleda da ima jedan čudan — motiv opatice — čovek bi mogao da kaže — koji se provlači kroz ceo ovaj slučaj. Opatica dolazi na vrata kuće Timotija Abernetija i gospođica

Gilkrist veruje da je to ona ista opatica koju je videla u mestu Lajčet Sent Meri. Takođe je opatica, ili opatice, dolazila ovamo dan pre nego što je umro gospodin Aberneti...

Džordž Krosfild promrmlja: — Tri prema jedan za opaticu.

Poaro nastavi:

— I tako imamo određene komade naše slike... smrt gospodina Abernetija, ubistvo Kore Lansken, zatrovani svadbeni kolač, i motiv opatice.

Pridodaću i neke druge pojedinosti slučaja koji su privukli moju pažnju:

Poseta umetničkog kritičara, miris uljane boje, slika poštanske razglednice luke Polfleksan i, konačno, buket voštanog cveća koji je stajao na stolu od malahita na kojem sada stoji kineska vaza.

Razmišljanje o ovim stvarima odvelo me je do istine — i ja sam sada spreman da vam kažem istinu.

Prvi deo rekao sam vam jutros. Ričard Aberneti jeste umro iznenada — ali ne bi bilo razloga za sumnju u ubistvo da njegova sestra Kora nije izgovorila one reči na sahrani. Sva sumnja na ubistvo Ričarda Abernetija počiva na ovim rečima. Zahvaljujući njima, vi ste svi poverovali da je ubistvo počinjeno, a poverovali ste u to ne samo zbog tih izgovorenih reči već zbog karaktera same Kore Lansken. Jer Kora Lansken je oduvek bila čuvena po tome što je govorila istinu kad to nije zgodno. I tako je slučaj Ričardovog ubistva počivao ne samo na onome što je Kora rekla već i na ličnosti same Kore.

I sad dolazim na pitanje koje sam iznenada sam sebi postavio:

Koliko ste dobro svi vi poznavali Koru Lansken?

On na trenutak začuta, a Suzan oštro upita: — Kako to mislite?

Poaro nastavi:

— Vi je uopšte niste dobro poznavali — to je odgovor! Mlađa generacija nikad je nije ni videla ili, ako i jeste, bilo je to u vreme dok su svi bili deca. Postojale su u stvari samo tri osobe prisutne toga dana koje su stvarno poznavale Koru. Lenskomb, sobar, koji je

star i prilično slep; gospođa Mod Aberneti, koja ju je videla svega nekoliko puta u vreme kad se udala, i gospođa Helen Aberneti, koja ju je poznavala sasvim dobro, ali koja je nije videla preko dvadeset godina.

I tako sam ja sebi rekao: 'Šta ako se na sahrani toga dana nije pojavila Kora Lansken?'

— Hoćete li da kažete da tetka Kora... nije bila tetka Kora? — zapanjeno upita Suzan. — Mislite li da nije ubijena tetka Kora, već neko drugi?

— Ne, ne, ubijena je Kora Lansken. Ali nije to bila Kora Lansken koja je dan ranije došla na sahranu svoga brata. Žena koja je toga dana došla imala je samo jednu nameru — da iskoristi, čovek bi rekao, činjenicu što je Ričard umro naprasno. I da u svesti njegovih rođaka stvori pomisao da je ubijen. Što joj je uspelo preko svake mere!

— Gluposti! Zašto? Šta bi bila svrha toga? — upita Mod Aberneti osorno.

— Zašto? Da skrene pažnju sa drugog ubistva. Sa ubistva same Kora Lansken. Jer ako Kora kaže da je Ričard ubijen, pa sledećeg dana i sama bude ubijena, onda bi te dve smrti mogle da se posmatraju u najmanju ruku kao uzrok i posledica. Ali ako je Kora ubijena, i ako je u njenu vilu provaljeno, i ako policija nije uverena da je u pitanju provala, onda će ona da traga... gde? Pa blizu kuće, zar ne? Sumnja bi tako lako pala na ženu koja je kuću delila sa ubijenom.

Gospođica Gilkrist se pobuni otresitim tonom:

— Ma hajdete... doista... mesje Pontarlije... ne mislite valjda da bih počinila ubistvo zbog broša od ametista i nekoliko bezvrednih skica?

— Ne — reče Poaro — za nešto malo više od toga. Bila je tamo jedna skica luke Polfleksan i, kako je gospođa Benks bila dovoljno bistra da to primeti, ta skica kopirana je sa poštanske razglednice koja prikazuje stari kej onako kako je nekada izgledao. Ali gospođa

Lansken je uvek slikala samo pravo iz prirode. Setio sam se onda da je gospodin Entvisl pomenuo da je osetio miris uljane boje kad je prvi put bio u vili. Vi umete da slikate, zar ne, gospođice Gilkrist? Otac vam je bio slikar i o slikarstvu znate veoma mnogo. Pretpostavimo da je neka od slika koju je Kora jeftino kupila na nekoj prodaji imala veliku vrednost. Pretpostavimo da ona sama nije bila svesna šta je kupila, ali da vi jeste. Vi znate da je ona očekivala dolazak svog starog prijatelja, uvaženog umetničkog kritičara. Onda je njen brat iznenada umro — i plan vam je sinuo u glavi. Jednostavno ste joj mogli dati da popije sredstvo za spavanje u ranoj jutarnjoj šolji čaja tako da je u besvesnom stanju zadrži celog dana dok vi lično igrate njenu ulogu u Enderbiju. Enderbi ste poznavali veoma dobro iz njenih priča. A ona je pričala veoma mnogo, kao što to inače čine ljudi kad zađu u godine, o svom detinjstvu. I nije vam bilo teško da starom Lenskombu pomenete puslice i kolibice, što je trebalo da ga sasvim ubedi u vaš identitet u slučaju da ispolji sumnju. Da, svoje poznavanje Enderbija veoma ste lepo iskoristili toga dana, uz primedbe o ovome i onome i prizivanje uspomena. Niko do njih nije posumnjao da vi niste Kora. Nosili ste njenu odeću, neznatno postavljenu umecima i, kako je nosila lažne šiške, nije vam bilo teško da i to primenite. Niko Koru nije video dvadeset godina — a za dvadeset godina ljudi se toliko promene da se često čuje izjava: 'Nikad je ne bih poznao!' Ali se navike u ponašanju pamte i Kora je imala određene, veoma prepoznatljive pokrete koje ste vi pažljivo uvežbavali pred ogledalom.

I baš tu ste, što je zaista čudno, napravili prvu grešku. Zaboravili ste da je odraz u ogledalu obrnut. Kad ste u ogledalu posmatrali savršenu reprodukciju Korinog ptičjeg krivljenja glave na stranu, niste shvatali da je to u suštini pogrešan pokret na suprotnu stranu. Videli ste, recimo, da je Kora krivila glavu udesno... ali ste zaboravili da je vaša glava iskrivljena ulevo da bi se dobio isti pokret u ogledalu.

To je ono što je zabrinulo i zbunilo Helen Aberneti u trenutku kad ste davali vašu čuvenu izjavu. Njoj se nešto učinilo „pogrešno“. Shvatio sam to i sâm pre neko veće kad je Rozamunda Šejn napravila onu neočekivanu primedbu o tome šta se dešava u sličnim prilikama. Svi neizbežno gledaju u onoga ko govori. Prema tome, kad je gospođa Helen osetila da nešto nije u redu, onda nešto nije bilo u redu s Korom Lansken. One večeri, posle razgovora o likovima u ogledalu i posmatranju sebe, mislim da je gospođa Helen eksperimentisala ispred ogledala. Njeno lice nije posebno asimetrično. Verovatno je mislila na Koru, setila se kako je Kora imala naviku da glavu krivi na desnu stranu, izvela to, i pogledala u ogledalo — kad joj se, razume se, učinilo da je lik 'pogrešan' pa je shvatila, u trenu, šta je to bilo pogrešno onog dana na sahrani. Malo se dvoumila oko toga — ili je Kora stekla naviku da glavu krivi na drugu stranu — što joj se učinilo najmanje verovatno — ili Kora nije bila Kora. I jedna i druga stvar činile su joj se besmislene. Ali je bila odlučna da o svom otkriću smesta obavesti gospodina Entvisla. Neko ko je imao običaj da rano ustaje već beše u blizini, pa je za njom krišom pošao u prizemlje i, plašeći se otkrića koja je ona mogla da prenese, udario ju je teškim predmetom.

Poaro zasta pa dodade:

— Sad bih već mogao da vam kažem, gospođice Gilkrist, da potres mozga gospođe Helen uopšte nije ozbiljan. Ona će uskoro biti u stanju da nam sama ispriča svoju priču.

— Nikad nešto slično nisam učinila — reče gospođica Gilkrist. — Cela priča je đavolska laž.

— To ste bili vi onoga dana — reče iznenada Majkl Šejn, koji je već duže vreme pažljivo proučavao lice gospođice Gilkrist. — Trebalo je da to i ranije primetim — a imao sam nejasan osećaj da sam vas negde već ranije video — ali, razume se, čovek nikad pažljivo ne gleda...

I on tu začuta.

— Ne, niko se ne zamara time da pažljivo zagleda družbenicu —

reče gospođica Gilkrist pomalo drhtavim glasom. — Ko će još da gleda spremačicu, domaću radnu snagu? Skoro slugu! Ali nastavite, mesje Poaro. Nastavite s tim fantastičnim isečkom gluposti!

— Nagoveštaj ubistva izrečen na dan sahrane bio je, razume se, samo prvi korak — reče Poaro. — Imali ste ih još u rezervi. U svakom trenutku bili ste spremni da priznate da ste prisluškivali razgovor između Ričarda i njegove sestre. Ono što joj je on u stvari rekao, nema sumnje, bilo je da misli da neće još dugo živeti, i to objašnjava onu zagonetnu frazu u pismu koje joj je napisao kad je stigao kući. 'Opatica' je bila još jedna od vaših izmišljotina. Opatica — ili radije opatice — koja se pojavila u vili na dan sudskog pretresa dala vam je ideju o opatici 'koja vas prati unaokolo', što ste vešto iskoristili kad ste želeli da čujete šta gospođa Mod ima da kaže snahi koja je bila u Enderbiju. I još jednom kada ste poželeli da joj se pridružite tamo da biste se uverili kako napreduju sumnje. U stvari, to što ste se sami otrovali, gadno ali ne i fatalno, stari je izum... i mogao bih da kažem da je upravo on kod inspektora Mortona pobudio sumnju na vas.

— Ali slika? — upita Rozamunda. — Kakva je to slika bila?

Poaro lagano razvi telegram.

— Jutros sam telefonom pozvao gospodina Entvisla, odgovornu osobu, i zamolio ga da ode do Stejnsfild Grejndža i da, postupajući po ovlašćenju gospodina Abernetija lično (ovde Poaro uputi jedan opominjući pogled Timotiju), potraži među slikama gospođice Gilkrist onu s motivom luke Polfleksan i uzme je pod izgovorom da treba da se ponovo urami kao iznenađenje za gospođicu Gilkrist. Imao je da je odnese u London i da je preda gospodinu Gatriju, koga sam prethodno telegramom upozorio na dolazak gospodina Entvisla. Na brzinu naslikana skica luke Polfleksan uklonjena je i original je otkriven.

I on podiže telegram i pročita:

„Izvesno Vermer. ^{9} Gatri.“

Iznenada, što prepade sve prisutne, reči provališe iz gospođice

Gilkrist.

— Ja sam znala da je to Vermer! Znala sam! Ona nije! Stalno je pominjala Rembranta i italijanske naivce, a nije umela da prepozna Vermera kad joj je pod nosom! Stalno je torokala o umetnosti... a u suštini pojma nije imala o bilo čemu! Bila je beskrajno glupa žena. Bez prestanka je trućala o ovom mestu... o Enderbiju, kao i o tome šta su radili kao deca, i o Ričardu, Timotiju i Lori i svima ostalima. A valjali su se u novcu, uvek! Uvek su imali sve najbolje, ta deca. Ne znate vi kako je zamorno slušati nekoga ko govori o istim stvarima sat za satom i dan za danom. I govori: 'O, da, gospođo Lansken' i 'Ma šta kažete, gospođo Lansken?' I morate da se pretvarate da vas to zanima. A uistinu vam je dosadno... dosadno... dosadno... I nemate čemu drugom da se nadate... A onda... Vermer! Videla sam u novinama pre neki dan da je jedan Vermer prodat za preko pet hiljada funti!

— Ubili ste je... na tako okrutan način... za pet hiljada funti? — upita Suzan zaprepašćenim glasom.

— Pet hiljada funti bilo bi dovoljno — reče Poaro — da se iznajmi i opremi čajdžinica...

Gospođica Gilkrist se okrete prema njemu.

— Konačno — reče ona. — Vi razumete. Bila je to jedina prilika koju sam ikad imala. Morala sam da imam početni kapital.

Glas joj je podrhtavao od siline opsednutosti svojim snom. — Nazvala bih je Palma. I imala bih male kamile kao držače za menije. Tu i tamo uvek može da se nađe fini porcelan... izuzet od izvoza... a ne one odvratne bele šolje i tacne namenjene domaćem tržištu. Mislila sam da počnem u nekom otmenom kraju gde bi mi dolazio samo fini svet. Pomišljala sam na Raj... ili možda Čičester... Sigurna sam da bih postigla veliki uspeh s tim. — Poćuta malo pa onda dodade zamišljeno. — Hrastovi stolovi... i male pletene stolice s prugastim crvenim i belim jastucima...

Nekoliko trenutaka se ta čajdžinica, koja nikad neće biti otvorena, činila stvarnijom od viktorijanske čvrstine dnevne sobe u

Enderbiju...

Začaranost prekide inspektor Morton.

Gospođica Gilkrist se prema njemu okrete sasvim ugladeno.

— O, svakako — reče ona. — Odmah. Sigurna sam da ne želim da vam stvaram bilo kakve nevolje. Na kraju, kad ne mogu da imam Palmu, sve ostalo zaista nije mnogo važno...

I onda ode iz odaje zajedno s njim, a Suzan reče glasom koji je i dalje podrhtavao:

— Nikad nisam mislila da bi ubica mogao da bude neko ko se trudi da se ponaša kao dama. Užas...

25.

Ne razumem ono o voštanom cveću — reče Rozamunda.

I onda prekorni pogled svojih plavih očiju učvrsti na Poarou.

Nalazili su se u Heleninom stanu u Londonu. Helen se odmarala na divanu, a Rozamunda i Poaro uživali su u čaju s njom.

— Ne mogu da shvatim da voštano cveće ima bilo kakvu ulogu u svemu tome — reče Rozamunda. — Ili sto od malahita.

— Sto od malahita, ne, ali je voštano cveće bila druga greška gospođice Gilkrist. Ona je rekla kako je ono lepo izgledalo na stolu od malahita. A vidite, madam, ona tu nije mogla da ga vidi jer je stakleno zvono bilo slomljeno i cveće sklonjeno pre nego što je ona stigla u kuću sa Abernetijevima. Mogla je jedino da ga vidi kad je tamo bila kao Kora Lansken.

— Bilo je to glupo od nje, zar ne? — reče Rozamunda.

Poaro joj pripreti prstom.

— To vam pokazuje, madam, opasnosti koje nosi konverzacija. Moje je iskreno uverenje da će se, ako samo možete da navedete osobu da vam dovoljno dugo priča, o bilo čemu pod milim bogom, ta osoba pre ili kasnije odati. Gospođica Gilkrist je dokaz za to.

— Moraću da budem oprezna — reče Rozamunda zamišljeno.

A onda se razvedri.

— Ne znam da li ste čuli, ali ja sam u drugom stanju i imaću bebu!

— Aha! To je, dakle, pravo značenje Ulice Harli i Ridžens parka.

— Da. Bila sam tako uzbuđena, znate, i tako iznenađena... da sam prosto morala da odem negde da malo razmislim.

— Vi rekoste, sećam se, da vam se to ne dešava tako često.

— Pa mnogo je lakše kad se mnogo ne razmišlja. Ali ovoga puta morala sam da razmislim o budućnosti. I odlučila sam da napustim pozornicu i budem samo majka.

— To je uloga koja će vam divno pristajati. Već mogu da vidim zanosne slike u Skeču ili Tatleru.

Rozamunda se radosno osmehnu.

— Da, ovo je bajan osećaj. I znate li, molim vas, da je Majkl ushićen. Zaista nisam verovala da će biti takav.

Ona malo zasta pa dodade:

— Suzan je dobila sto od malahita. Mislila sam, sad kad ću dobiti bebu...

I ona rečenicu ostavi nedovršenu.

— Suzanin posao s kozmetikom mnogo obećava — reče Helen.
— Mislim da je čeka veliki uspeh.

— Da, ona je rođena da uspe — reče Poaro. — Ista je kao stric joj.

— Vi mislite na Ričarda, pretpostavljam — reče Rozamunda. — A ne na Timotija?

— Uveravam vas ne na Timotija — reče Poaro.

Nasmejaše se.

— Greg je odsutan — reče Rozamunda. — Leči se, kaže Suzan.

I ona upitno pogleda Poaroa, ali ne reče ništa.

— Ne mogu da shvatim zašto bez prestanka ponavlja da je on ubio ujaka Ričarda — reče Rozamunda. — Da li vi mislite da je to neki oblik egzibicionizma?

Poaro se vrati na prethodnu temu.

— Dobio sam veoma prijateljsko pismo od Timotija Abernetija — reče on. — Piše da je veoma zadovoljan uslugama koje sam učinio porodici.

— Ja odista mislim da je ujka Timoti prosto odvratan — reče Rozamunda.

— Boraviću kod njih iduće nedelje — reče Helen. — Izgleda da vrt dovode u red, ali i dalje imaju teškoća da nađu pomoć za kuću.

— Nedostaje im jeziva Gilkrist, pretpostavljam — reče Rozamunda. — Ali se usuđujem da kažem da bi ona na kraju ubila i ujaka Timotija. E, ala bi to tek bilo zabavno!

— Ubistvo vam se oduvek činilo zabavnim, madam.

— O, nije, zaista! — reče Rozamunda neubedljivo. — Ali sam zaista mislila da je to bio Džordž.

I onda se razvedri. — Možda će ipak ubiti nekog jednog dana.

— I to bi baš bilo zabavno — reče Poaro zajedljivo.

— Ma da, zar ne? — složi se Rozamunda.

I ona pojede još jedan ekler sa tanjirića pred sobom.

Poaro se okrenu Helen.

— A vi, madam, odlazite na Kipar?

— Da, za četrnaest dana.

— Onda mi dozvolite da vam poželim srećan put.

I on se prignu nad njenom rukom. Ona ga isprati do vrata ostavivši Rozamundu da se, zaneta sanjarenjem, kljuka filovanim kolačima.

Helen iznenada reče:

— Želela bih da znate, mesje Poaro, da ono što je Ričard meni ostavio, meni znači mnogo više nego svima njima.

— Zar toliko, madam?

— Da. Vidite... na Kipru je dete... Moj muž i ja bili smo veoma posvećeni jedno drugom... i mnogo smo tugovali što nemamo dece. Posle njegove smrti moja usamljenost bila je nepodnošljiva. Dok sam kao bolničarka radila u Londonu pred kraj rata, srela sam nekoga... Bio je mlađi od mene i oženjen, mada ne i srećno oženjen. Bili smo zajedno neko vreme. I to je bilo sve. On se vratio u Kanadu... ženi i deci. Nikad nije doznao... za naše dete. On ga i ne bi želeo. Ja jesam. Meni se to činilo kao čudo... bila sam sredovečna žena za kojom je ostalo sve što vredi, kako sam mislila. S Ričardovim novcem moći ću da školujem svog takozvanog nećaka i da mu dam početni zamah u životu.

Ona malo zasta, pa dodade: — Ričardu to nikad nisam rekla. Bila sam mu draga, kao i on meni... ali on to ne bi razumeo. Vi toliko mnogo znate o svima nama pa sam želela da i ovo znate o meni.

Poaro se opet prignu nad njenu ruku.

Kad stiže kući, nađe da je fotelja sa leve strane kamina zauzeta.

— Dobar dan, Poaro — reče gospodin Entvisl. — Samo što sam stigao iz Asizija. Doneli su presudu da je kriva, razume se. Ali se ne bih iznenadio ako bi završila u Brodmuru. Sasvim je otkačila otkad je u pritvoru. Vrlo je srećna. Znete, i sasvim otmenog držanja. Sve vreme uglavnom provodi u pravljenju detaljnih planova za otvaranje lanca čajdžinica. Njena najnovija izmišljotina treba da se zove Grm jorgovana. Namerava da ga otvori u Kromeru.

— Čovek se pita nije li oduvek bila pomalo luda? Ali ja mislim da nije.

— Blagi bože, ne! Bila je zdrava kao vi i ja kad je smišljala to ubistvo. I hladnokrvno ga izvela. Ima ona dobru glavu na ramenima, znate, ispod sve te usplahirenosti.

Poaro se lako strese.

— Pomislio sam — reče on — na ono što je Suzan Benks rekla... da nikada ne bi mogla da pomisli da bi ubica mogao da bude neko ko se trudi da se ponaša kao dama.

— A što da ne? Ima ubica raznih vrsta.

I onda začutaše — a Poaro je mislio na ubice koje je on poznavao...

Beleška o autoru

Iza imena AGATE MILER, rođene 15. septembra 1890. godine u Torkaju, u Engleskoj, krije se čuvena spisateljica kriminalističkih romana AGATA KRISTI, „kraljica zločina“, čije su knjige prodane u više od 2 milijarde primeraka na engleskom jeziku a prevedene su na preko 50 jezika.

Za pukovnika Arčibalda Kristija udala se 1914. godine i iz tog braka, koji je trajao do 1928. godine, imala je ćerku Rosalinu.

Agata Kristi je tokom svog vrlo produktivnog radnog veka napisala 79 romana i zbirki priča, kao i desetine pozorišnih komada. Mišolovka, prvi put izvedena u Londonu 1952, najduže je neprekidno igran pozorišni komad.

Njene detektivske priče britanskog šarma, koje razrešavaju Herkul Poaro ili živahna gospođica Marpl, donele su joj svetsku slavu. U romanu Misteriozna afera u Stajlzu, ekranizovanom 1920, pojavljuje se lucidni Herkul Poaro, koji pomoću svojih „sivih ćelija“ rešava zamršene zločine, i to u više od 33 romana.

Gospođica Marpl debitovala je u filmu napravljenom po poslednjem romanu Agate Kristi Uspavano ubistvo, i to 1976, a taj lik ljupkog i mudrog njuškala javlja se u petnaestak njenih romana.

Oba lika doživela su nezapamćenu slavu i zahvaljujući ekranizaciji u filmovima i TV serijama, od kojih smo mnoge imali prilike da vidimo i na našim ekranima: Ubistvo u Orijent ekspresu (1974), Smrt na Nilu (1978).

Agata Kristi napisala je i četiri autobiografske knjige, a zabeležila je i dogodovštine s arheološkim ekspedicijama na kojima je bila sa svojim drugim mužem.

Pod pseudonimom Meri Vestmakot napisala je šest romantičnih romana.

Orden Britanskog kraljevstva pripao joj je 1971. godine.

Umrta je 12. januara 1976. godine.

Jelka Jovanović

***obrada BABAC
epub/azw3 volter
www.balkandownload.org***

{1} *Y.W.C.A., Young Womens's Christian Association – jedna od najstarijih i najbrojnijih organizacija koja se bori za poboljšanje društvenog i ekonomskog položaja žena, sa sedištem u Ženevi, u Švajcarskoj. (Prim. prev.)*

{2} *Fr.: au gratin – preliv sličan bešamel sosu s hlebnim mrvicama, puterom i narendanim tvrdim sirom. (Prim. prev.)*

{3} *Fr.: radost življenja. (Prim. prev.)*

{4} *Fr.: taman bi tako moglo da bude. (Prim. prev.)*

{5} *Fr.: samo mi je još to trebalo. (Prim. prev.)*

{6} *Fr.: Strašna žena. (Prim. prev.)*

{7} *Fr.: samo sam se šalio. (Prim. prev.)*

{8} *Fr.: stari moj. (Prim. prev.)*

{9} *Jan Vermer, puno ime Jan van der Mer van Delft (1632–1675), čuveni holandski žanrovski slikar poznat po majstorstvu u primeni svetlosti. (Prim. prev.)*